

**РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВЛАДА**

ПРИЈЕДЛОГ
(по хитном поступку)

**ПРОГРАМ ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ЗА ПЕРИОД 2025–2027. ГОДИНЕ**

Бања Лука, децембар 2024. године

САДРЖАЈ

1. СВЕУКУПНИ ОКВИР И ЦИЉЕВИ ПОЛИТИКЕ	4
2. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА СМЈЕРНИЦА ЗА ПОЛИТИКЕ	8
3. МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР	19
3.2. ТЕКУЋА ЕКОНОМСКА КРЕТАЊА И СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ СЦЕНАРИО	22
3.2.1. БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД	22
3.2.2. ИНФЛАЦИЈА	28
3.2.3. ТРЖИШТЕ РАДА	31
3.2.4. СПОЉНИ СЕКТОР	33
3.2.5. ФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР	38
4.2. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА БУЏЕТА У 2024. ГОДИНИ	46
4.3. ПЛАНОВИ БУЏЕТА ЗА ГОДИНУ ПОДНОШЕЊА ПЕР-А	48
4.4. СРЕДЊОРОЧНИ ИЗГЛЕДИ БУЏЕТА	50
4.5. СТРУКТУРНИ БИЛАНС	52
4.6. НИВО ЗАДУЖЕНОСТИ И РАЗВОЈ ДОГАЂАЈА, АНАЛИЗА ВАНРЕДНИХ ОПЕРАЦИЈА	55
И УСКЛАЂИВАЊЕ ТОКА И СТАЊА	55
4.7. АНАЛИЗА ОСЈЕТЉИВОСТИ И УПОРЕЂИВАЊЕ СА ПРЕТХОДНИМ ПРОГРАМОМ	59
4.8. КВАЛИТЕТ ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА	61
4.9. ФИСКАЛНО УПРАВЉАЊЕ И БУЏЕТСКИ ОКВИР	64
4.10. ОДРЖИВОСТ ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА	67
ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ У ПЕРИОДУ 2025–2027. ГОДИНЕ	69
5. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ 2025–2027. ГОДИНЕ	71
5.1. КОНКУРЕНТНОСТ	74
5.2. ОДРЖИВОСТ И ОТПОРНОСТ	114
5.3. ЉУДСКИ КАПИТАЛ И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ	141
УПОРЕДНИ ПРИКАЗ РЕФОРМСКИХ МЈЕРА У ПРИЈЕДЛОГУ ПЕР РС 2025–2027 У ОДНОСУ НА ПЕР РС 2024–2026	160
6. ТРОШКОВИ И ФИНАНСИРАЊЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ	167
7. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧЕНОСТ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА	168

АКРОНИМИ ИНСТИТУЦИЈА

АВОРС	Агенција за високо образовање Републике Српске
Агенција за ИКТ	Агенција за информационо комуникационе технологије
АСАА	Споразум о оцјени усаглашености и прихватању индустријских производа
АНУРС	Академија наука и умјетности Републике Српске
АПИФ	Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге РС
ГСВРС	Генерални секретаријат Владе Републике Српске
ГФ РС	Гарантни фонд Републике Српске
ЕСС РС	Економско-социјални савјет Републике Српске
ЖРС	Жељезнице Републике Српске
ЗЗЗ РС	Завод за запошљавање Републике Српске
IFAD	Међународни фонд за пољопривредни развој
ИРБ РС	Инвестиционо-развојна банка Републике Српске
КТ ИКВ	Координационо тијело за инфраструктуру квалитета
КХОВ	Комисија за хартије од вриједности Републике Српске
МЕИМС	Министарство за европске интеграције и међународну сарадњу
МЕР	Министарство енергетике и рударства
МЗСЗ	Министарство здравља и социјалне заштите
ММФ	Међународни монетарни фонд
МНВ	Министарство за научнотехнолошки развој и високо образовање
МПК	Министарство просвјете и културе
МПП	Министарство привреде и предузетништва
МПУГЕ	Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију
МПШВ	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
МРБИЗ	Министарство рада и борачко-инвалидске заштите
МСВ	Министарство саобраћаја и веза
МУП	Министарство унутрашњих послова
МТТ	Министарство трговине и туризма
МУЛС	Министарство управе и локалне самоуправе
МФ	Министарство финансија
МПОС	Министарство породице, омладине и спорта
МХ ЕРС	Мјешовити холдинг Електропривреда Републике Српске
НУБРС	Народна и универзитетска библиотека Републике Српске
ПК РС	Привредна комора Републике Српске
ПУРС	Пореска управа Републике Српске
РЗСМ	Републички завод за стандардизацију и метрологију
РЗРС	Републички завод за статистику Републике Српске
РУГИП	Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове
РХМЗ	Републички хидрометеоролошки завод
СБ	Свјетска банка
ТОРС	Туристичка организација Републике Српске
УКЦ РС	Универзитетско-клинички центар Републике Српске
УП РС	Унија послодаваца Републике Српске
ФЗЗЖСЕЕ	Фонд за заштиту животне средине и енергетску ефикасност
ФЗО РС	Фонд здравственог осигурања Републике Српске

1. СВЕУКУПНИ ОКВИР И ЦИЉЕВИ ПОЛИТИКЕ

Програмом рада Владе Републике Српске¹ утврђене су кључне реформске области које су дефинисане кроз **пет реформских стубова**: 1) Економски раст, 2) Дигитализација, 3) Реформа јавних предузећа, 4) Здравствена и социјална политика и 5) Демографска обнова Републике Српске. У оквиру сваког од реформских стубова дефинисане су политике и динамика њихове реализације, с циљем унапређења фискалне и економске позиције Републике Српске.

Економско управљање као систем координације економских политика, с циљем подстицања економског и социјалног напретка у корист грађана², укључује координацију фискалних и макроекономских политика, као и спровођење структурних реформи.

У посљедњих неколико година економско управљање је постало веома значајно у процесу проширења³. Европска комисија прати стање у два процеса: у Програму економских реформи и у оквиру оцјене испуњавања економских критеријума за приступање.

С циљем помоћи земљама Западног Балкана у интензивирању реформи и улагања, те ради убрзања процеса проширења и раста економија, Европска комисија представила је 8. новембра 2023. године **нови План раста за Западни Балкан⁴**. Планом раста за Западни Балкан утврђено је седам приоритетних акција за интеграцију са јединственим тржиштем ЕУ, и то: 1) Слободан промет робе, 2) Слободан промет услуга и слободно кретање радника, 3) Приступ јединственом подручју плаћања у еврима (SEPA), 4) Олакшавање друмског саобраћаја, 5) Интеграција и декарбонизација тржишта енергије, 6) Јединствено дигитално тржиште и 7) Интеграција са индустријским ланцима снабдијевања.

С циљем реализације Плана раста донесена је **Уредба (ЕУ) 2024/1449 Европског парламента и Савјета од 14. маја 2024. године о успостављању Инструмента за реформе и раст за Западни Балкан⁵**, који је вриједан 6 млрд. евра, а обухвата бесповратну помоћ (до 2 млрд. евра) и зајмове (до 4 млрд. евра) за убрзавање социоекономског приближавања Европској унији. Инструмент ће се реализовати у периоду 2024–2027. године, а исплате ће се вршити кад се спроведу договорене реформе. Уредбом (ЕУ) 2024/1449 утврђени су циљеви Инструмента, његово финансирање и буџет за период 2024–2027. године, облици финансирања средствима ЕУ у оквиру Инструмента и правила за то финансирање. Уредбом (ЕУ) 2024/1449

¹ Од 21. децембра 2022. године.

² <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/87/economic-governance#:~:text=Economic%20governance%20refers%20to%20the,the%20EU%20and%20its%20citizens.>

³ У складу са закључцима Европског савјета у Копенхагену у јуну 1993. године, приступање ЕУ захтијева постојање функционалне тржишне економије и способност суочавања с конкурентским притиском и тржишним снагама у Унији.

⁴ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, New growth plan for the Western Balkans, COM/2023/691 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023DC0691>.

⁵ Regulation (EU) 2024/1449 of the European Parliament and of the Council of 14 May 2024 on establishing the Reform and Growth Facility for the Western Balkans, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL_202401449.

утврђено је да свака земља корисница, како би примила помоћ у оквиру Инструмента, подноси **програм реформи**. Програм реформи треба да пружи свеобухватан оквир за постизање општих и посебних циљева из Уредбе. Програмом се утврђују реформе које корисница треба спровести, као и подручја улагања. Програм реформи обухвата мјере за спровођење реформи путем свеобухватног и усклађеног пакета.

Влада Републике Српске координисала је активности у вези са израдом **Плана реформи у БиХ за спровођење Плана раста за Западни Балкан**, а те активности су обухватиле усаглашавање листе индикативних структурних реформи и квантитативних и квалитативних корака, у складу са уставним овлашћењима и надлежностима институција Републике Српске⁶.

Према наведеном, у претходном периоду спроведене су интензивне активности чији је фокус био на структурним реформама и определијељености Европске комисије да подржи раст земља Западног Балкана кроз нови план раста и финансијски инструмент за његово спровођење.

У контексту свих процеса и активности спроведених у претходном периоду, уобзирјујући мјере економске политике Владе Републике Српске које су утврђене у Програму економских реформи Републике Српске за период 2024–2026. године, Смјернице Европске комисије за програме економских реформи земаља кандидата и потенцијалних кандидата од 2025. до 2027. године, из јуна 2024. године, Влада Републике Српске израдила је **Приједлог програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године, по хитном поступку (у даљем тексту: Приједлог ПЕР РС 2025–2027)**, који обухвата све претходно спроведене активности, приказ стања у области структурних реформи и одређује даље правце спровођења социоекономских реформи у Републици Српској.

У оквиру Програма рада Владе Републике Српске процес европских интеграција утврђен је као један од приоритета Владе и у будућем периоду.

Имајући у виду да је Европски савјет 15. децембра 2022. године одобрио статус кандидата⁷ за чланство БиХ у ЕУ, те да је **21. марта 2024. године донио одлуку о отварању преговора о приступању са БиХ**, испуњавање постављених услова и реформских процеса представља предуслов за даљи напредак на путу ка ЕУ⁸.

⁶ Влада Републике Српске **није дала сагласност** на текст Реформске агенде, и тренутно се спроводе активности на усаглашавању предметног документа у оквиру *Радног тима за израду Плана реформи за спровођење Плана раста за Западни Балкан*, који је успостављен као привремено тијело свих нивоа власти у БиХ надлежно за израду Плана реформи за спровођење Плана раста за Западни Балкан, а у складу са роковима које одреди ЕК. Бутно је напоменути да су представници Републике Српске имали **проактиван став** током цјелокупног процеса дефинисања и усаглашавања документа, у складу са уставним овлашћењима и надлежностима институција Републике Српске.

⁷ Статус кандидата имају и Албанија, Сјеверна Македонија, Црна Гора, Србија и Турска. Посљедње проширење било је 2013. године, када је Хрватска постала пуноправан члан ЕУ.

⁸ Споразум о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица, с једне стране, и БиХ, с друге стране (ССП), који представља основу за спровођење процеса приступања, ступио је на снагу у јуну 2015. године и замијенио је Привремени споразум (ПС) који је био на снази од 2008. године. У фебруару 2016. године БиХ је поднијела званичну апликацију за чланство у Европској унији. БиХ је предала одговоре на Упитник Европске комисије 28. фебруара 2018. године, те 4. марта 2019. године и одговоре на додатна питања из Упитника Европске комисије. Европска комисија је усвојила Мишљење о захтјеву БиХ за чланство у Европској унији 29. маја 2019. године, са пратећим

У складу са Програмом рада Владе Републике Српске, а на основу Смјерница Европске комисије за програме економских реформи земаља кандидата и потенцијалних кандидата од 2025. до 2027. године (у даљем тексту: Смјернице Европске комисије), Влада Републике Српске израдила је Приједлог ПЕР РС 2025–2027. Приједлог ПЕР РС 2025–2027. године је документ којим су представљене мјере економске политике Владе Републике Српске, у складу са методологијом коју примјењују и друге европске земље.

Влада Републике Српске спроводи континуиране активности у вези са израдом и праћењем Програма економских реформи. Девети по реду циклус израде Приједлога ПЕР РС 2025–2027 започет је након добијања Смјерница Европске комисије у јуну 2024. године.

У оквиру процеса израде Приједлога ПЕР РС 2025–2027, Влада Републике Српске је на 87. сједници, одржаној 26. септембра 2024. године, разматрала и усвојила **Информацију о активностима на изради Програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године и координацији активности везаних за припрему Програма економских реформи БиХ за период 2025–2027. године.** Влада Републике Српске именовала је Тим за израду и праћење Програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године и Плана реформи за спровођење Плана раста за Западни Балкан (у даљем тексту: Тим РС) и задужила Министарство финансија за координацију активности на изради Програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године и координацију активности везаних за припрему Програма економских реформи БиХ за период 2025–2027. године. Овом приликом Влада је задужила Министарство финансија да, у сарадњи са Тимом РС, изради Програм економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године, у роковима и по методологији коју захтијева Европска комисија, који доставља Влади Републике Српске и Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

Влада Републике Српске задужила је сва министарства и институције да у пуном капацитету и у сарадњи са Министарством финансија учествују у процесу израде структурног дијела Програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године, те да благовремено доставе све потребне информације Министарству финансија како би Програм економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године могао бити израђен у складу са дефинисаним роковима.

Имајући у виду да је Програм економских реформи Републике Српске документ којим су представљене мјере економске политике Владе Републике Српске, те да је одређење Владе да на свим политикама које спроводи заједнички ради са пословном заједницом и синдикатом, затражени су приједлози Уније послодаваца Републике Српске, Привредне коморе Републике Српске и Савеза синдиката Републике Српске у изради Приједлога ПЕР РС 2025–2027, у виду приједлога структурних реформи чија имплементација ће допринијети превазилажењу препрека конкурентности, као и одрживом и инклузивном расту.

Наведене активности су наставак праксе која се спроводи у свим циклусима израде Програма економских реформи Републике Српске, уважавајући значај, улогу и континуирано учешће социјалних партнера у питањима важним за креирање и спровођење економске политике.

Унија послодаваца Републике Српске, Привредна комора Републике Српске и Савез синдиката Републике Српске доставили су приједлоге структурних реформи и реформских мјера за израду Приједлога ПЕР РС 2025–2027. Приједлози су размотрени и уобзирени у изради документа и приликом формулисања реформских мјера за наредни програмски циклус.

Како је претходно наведено, поред Програма рада Владе Републике Српске, Смјерница Европске комисије и доприноса социјалних партнера, основ за израду Приједлога ПЕР РС 2025–2027 су усвојени стратешки документи Републике Српске⁹.

Основ за израду Приједлога ПЕР РС 2025–2027 су Мишљење Европске комисије о захтјеву БиХ за чланство у Европској унији, Смјернице за политике (Заједнички закључци) усвојене у оквиру Економског и финансијског дијалога између Европске уније и партнера са Западног Балкана, Турске, Грузије, Републике Молдавије и Украјине, у мају текуће године¹⁰, као и Процјена Европске комисије за ПЕР 2024–2026.

У складу са Смјерницама Европске комисије, ПЕР треба да обухвати: општи оквир политике и циљева; имплементацију Заједничких закључака са Економског и финансијског дијалога између Европске уније и партнера са Западног Балкана, Турске, Грузије, Републике Молдавије и Украјине (Смјернице за политике); макроекономски оквир; фискални оквир; усклађеност реформске агенде са макрофискалним оквиром ПЕР-а (за земље које припремају реформску агенду); **структурне реформе за период 2025–2027** (за земље које немају Реформску агенду); трошкове и финансирање структурних реформи, као и институционална питања и укљученост заинтересованих страна.

Имајући у виду динамику процеса израде Програма економских реформи, с једне стране и активности на усаглашавању Плана реформи за спровођење Плана раста, с друге стране, Влада Републике Српске определијелила се за спровођење активности на изради предметних докумената на сљедећи начин:

- у складу са Програмом рада Народне скупштине Републике Српске за 2024. годину¹¹ Влада ће изградити и упутити Приједлог ПЕР РС 2025–2027 Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање;
- имајући у виду Смјернице Европске комисије, којима се врше измјене у изради дијела који обухвата структурне реформе за земље које имају усвојене Реформске агенде, на начин да се Програм економских реформи повезује са Реформском агендом (Планом реформи за спровођење Плана раста), која се усваја као посебан документ, а како у БиХ још увијек није усаглашен текст Реформске агенде, али се тренутно интензивно спроводе активности на њеном усаглашавању, с циљем проактивног дјеловања и усклађивања ова два процеса, што ЕК приоритетно очекује

⁹ Стратешки документи идентификовани су у оквиру Поглавља 5. овог документа.

¹⁰ Joint Conclusions of the Economic and Financial Dialogue between the EU and the Western Balkans Partners, Türkiye, Georgia, Republic of Moldova and Ukraine, 9881/24, Brussels, 14 May 2024, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9881-2024-INIT/en/pdf>.

¹¹ “Службени гласник Републике Српске“, број 24/24.

од свих земаља Западног Балкана, у Приједлогу ПЕР РС 2025–2027, у оквиру Поглавља 5. израђен је преглед структурних реформи, мјера и активности за наредни трогодишњи период, који је у дијелу усклађен са **усаглашеним** квалитативним и квантитативним корацима и активностима у оквиру процеса израде Плана реформи за спровођење Плана раста за Западни Балкан. Кроз наведено се обезбјеђује континуитет и свеобухватност праћења структурних реформи у Републици Српској;

- имајући у виду значај израде и праћења структурних реформи, Влада је именовала Тим РС, чији је задатак израда и свеобухватно праћење спровођења структурних реформи Републике Српске.

Према наведеном, Приједлог ПЕР РС 2025–2027 је, као и претходне године, усмјерен на ужи сет структурних реформи **у оквиру три области**, и то: I Конкурентност, II Одрживост и отпорност и III Људски капитал и социјалне политике.

Области идентификоване у Смјерницама Европске комисије **кореспондирају дефинисаним реформским стубовима у Програму рада Владе Републике Српске**¹², **односно утврђеним реформама у оквиру истих.**

Уважавајући наведено, у Приједлогу ПЕР РС 2025–2027, у оквиру дефинисаних области предложено је **седам структурних реформи** и у оквиру њих **22 реформске мјере**, разрађене у Поглављу 5. овог документа.

С намјером да у потпуности прати методологију и услове које поставља Европска комисија за израду докумената који дефинишу економске политике за наредни средњорочни период, Приједлог ПЕР РС 2025–2027 доставља се девети пут Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање. Битно је напоменути да Влада Републике Српске први пут израђује и доставља Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање Приједлог ПЕР РС 2025–2027, након одлуке о отварању преговора о приступању, што даје додатни значај предметном документу.

2. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА СМЈЕРНИЦА ЗА ПОЛИТИКЕ

Смјернице за политике (Заједнички закључци) које су усвојене у оквиру Економског и финансијског дијалога између Европске уније и партнера са Западног Балкана, Турске, Грузије, Републике Молдавије и Украјине, у мају текуће године,¹³ улазе у оквир за израду Приједлога ПЕР РС 2025–2027 и дефинисање приоритета и политика, а у складу са пуним поштовањем уставних овлашћења сваког нивоа власти, те надлежности институција.

Влада Републике Српске разматрала је и усвојила Информацију о активностима на изради Програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године и координацији активности везаних за припрему Програма економских реформи БиХ за период 2025–2027. године, на 87. сједници, одржаној 26. септембра 2024. године. Овом приликом Влада је донијела Закључак број: 04/1-012-2-3030/24, којим је, између

¹² Од 21. децембра 2022. године.

¹³ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9881-2024-INIT/en/pdf>.

осталог, обавезала Министарство финансија да у изради ПЕР РС 2025–2027 заједничке закључке са Економског и финансијског дијалога између Европске уније и партнера са Западног Балкана, Турске, Грузије, Републике Молдавије и Украјине користи као **оквир за дефинисање приоритета и политика, искључиво у мјери у којој су у складу са уставним овлашћењима и надлежностима институција Републике Српске.**

У наставку је преглед планираних и, у дијелу, спроведених мјера у Републици Српској у контексту усвојених Смјерница за политике, а чија имплементација ће се наставити и у наредном периоду кроз имплементацију мјера дефинисаних Приједлогом ПЕР РС 2025–2027.

1. Усвојити Глобални фискални оквир на вријеме како би он пружио дјелотворне смјернице за припрему буџета свих буџетских субјеката и осигурало благовремено усвајање буџета на свим нивоима власти.

Влада Републике Српске је на 79. сједници, одржаној 1. августа 2024. године, усвојила Документ оквирног буџета Републике Српске за период 2025–2027. година, као документ средњорочног планирања који укључује анализе и пројекције за сектор опште владе Републике Српске. Документ је припремљен у складу са Законом о буџетском систему Републике Српске и стандардима фискалне статистике, те представља основ за припрему и израду годишњег буџета Републике Српске. Намјена Документа је да постави стратешки оквир и горње границе ресурса унутар којих се припрема годишњи буџет, с циљем да осигура бољу повезаност између приоритетних политика Владе Републике Српске и начина на које она алоцира јавне ресурсе.

Повећати удио капиталних издатака у БДП-у доношењем мјера које побољшавају управљање јавним инвестицијама и омогућавају убрзано спровођење оних инвестиционих пројеката који су добили јасну позитивну оцјену трошкова и користи.

С циљем унапређења управљања јавним инвестицијама у Републици Српској у Програм јавних инвестиција Републике Српске, поред приоритетних пројеката министарстава/институција, од 2022. године укључени су и приоритетни пројекти јединица локалне самоуправе, а с циљем израде свеобухватне Јединствене листе приоритетних пројеката као саставног дијела Приједлога програма јавних инвестиција Републике Српске, а донесен је и водич за одабир, припрему и реализацију пројеката ЈПП. Даљим унапређењем Програма јавних инвестиција садржај овог документа ће све више одражавати инвестиционе приоритете који треба да служе за остваривање секторских политика и стратешких циљева дефинисаних у оквиру надлежности институција Републике Српске. Одабир капиталних инвестиција сви корисници треба да заснивају на дугорочном планирању заснованом на детаљној анализи ресурса и потреба, а сви имплементатори пројеката треба да прате ефекте утрошка јавних средстава и допринос остварењу владиних циљева.

Унапређење процеса управљања јавним инвестицијама наставља се спровођењем активности на побољшању усклађености приоритизације пројеката јавних инвестиција са секторским стратегијама, повезивању планирања пројеката са процесом припреме буџета, а чему ће допринос дати израда новог свеобухватног софтверског рјешења за евиденцију и праћење пројеката јавних инвестиција, измјена актуелне Уредбе о

правилима за одабир, оцјену и утврђивање приоритета пројеката јавних инвестиција у Републици Српској, те обуке за представнике јавног сектора за припрему пројеката ЈПП, као и обуке запослених у јавном сектору за управљање пројектима, према расположивим могућностима.

Како би се ојачала ефикасност наплате пореза, побољшала дјелотворна размјена података о пореским обвезницима између пореских органа у земљи, а посебно разјаснила уставна надлежност за успостављање централног регистра банковних рачуна физичких особа у складу са правном тековином ЕУ.

Сарадња и размјена информација између пореских управа у БиХ одвија се у складу са *Меморандумом о институционалној сарадњи, размјени и уступању података о пореским обвезницима* потписаним још 2016. године.

Предметни Меморандум обухвата сљедеће податке:

- 1) регистрација и дерегистрација, укључујући и податке додјеле и брисања идентификационих бројева у систему индиректних и директних пореза, адресе, податке о власницима и одговорном лицу, са елементима из регистра пореских обвезника, и то за пореског обвезника и пословне јединице,
- 2) спољнотрговинско пословање (увоз и извоз добара и услуга),
- 3) висина индиректних и директних пореза са осталим подацима који се евидентирају из пореских пријава; висина индиректних пореза по основу разреза пореза обвезницима који нису поднијели пореску пријаву и измјенама разреза поднесеним од стране пореског обвезника (измијењена пријава),
- 4) размјена података о крајњој потрошњи пореских обвезника из ПДВ пријава и података са фискалних каса,
- 5) размјена поврата индиректних и директних пореза укључујући и поврат пореза на доходак,
- 6) остварени промет добара и услуга пореских обвезника укључујући приходе и расходе,
- 7) пореске контроле, укључујући и износ разреза и период за који је извршен разрез,
- 8) податке о принудној наплати пореза,
- 9) размјену пореских обвезника ризичних профила и
- 10) податке о пријављеним и одјављеним обвезницима на социјално осигурање, укључујући и податке из пореских картица и пореза на доходак.

Подаци који се размјењују помажу у откривању непоштовања пореских прописа од стране пореских обвезника за коју су надлежне појединачне управе.

У вези са **препоруком која се односи на разјашњење уставне надлежности за успостављање централног регистра банковних рачуна физичких особа у складу са правном тековином ЕУ**, битно је истаћи да је Република Српска, у складу са уставноправним поретком Републике Српске и БиХ, одговорна за уређење и стабилност њеног банкарског сектора.

У складу са ентитетским надлежностима, у оба ентитета законима су успостављени регистри банкарских рачуна пословних субјеката и физичких лица, у складу са ЕУ *acquis*. Регистар рачуна пословних субјеката, који у Републици Српској води Агенција за посредничке информатичке и финансијске услуге Бања Лука (АПИФ), успостављен

је већ 2012. године, а касније и осавременењен, с циљем унапређивања платног промета и јачања финансијске дисциплине путем оснаживања поступка принудне наплате потраживања на новчаним средствима и заштите повјерилаца. У Републици Српској регистар рачуна физичких лица успостављен је 2019. године Законом о измјенама и допунама Закона о унутрашњем платном промету¹⁴. Овим законом извршено је преузимање ЕУ *acquis* у вези са успостављањем оваквог регистра и обезбјеђењем заштите личних података¹⁵.

У складу са европским захтјевима, поменути домаћи прописом утврђено је да подаци из Регистра рачуна физичких лица нису јавно доступни и да се на њих примјењују прописи којима се уређује пословна тајна и заштита личних података, те су прописани органи и институције којима АПИФ може доставити податке, на основу поднесеног захтјева.

С циљем отклањања уочених проблема у пракси и пропуста у евидентирању рачуна физичких лица, у 2022. години оснажен је Закон о унутрашњем платном промету¹⁶ у сегменту допуне података које треба да садржи Регистар рачуна физичких лица.

Такође, у Федерацији БиХ успостављен је регистар рачуна физичких лица (правни оквир је обезбијеђен). Два регистра, на бази споразума надлежних органа, како закон дозвољава и утврђених сигурносних протокола могу размјењивати податке, у складу са законом, те тиме обезбиједе функционално јединствен регистар за цијелу БиХ.

Наведеним измјенама и допунама Закона о унутрашњем платном промету у 2022. години створене су правне претпоставке за успостављање и вођење регистра сефова физичких лица и пословних субјеката, као електронске базе података о овим банкарским услугама, што је такође повјерено АПИФ-у. Регистар сефова физичких и правних лица, као централизована база података, усклађен је са захтјевом Директиве (ЕУ) 2018/843 која уређује спречавање прања новца и финансирања терористичких активности.

2. Укључити у предстојећи ПЕР за 2025–2027 прву процјену фискалних ризика и потенцијалних обавеза повезаних са предузећима у јавном власништву и конкретне мјере политике за управљање таквим ризицима и обуздавање појаве нових потенцијалних обавеза.

У октобру 2024. године Министарство финансија израдило је Извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа у Републици Српској у 2023. години, који је усвојен на 93. сједници Владе Републике Српске, одржаној дана 7. новембра 2024. године. Наведени извјештај се израђује на годишњем нивоу и пружа увид у финансијску позицију јавних предузећа и фискалне ризике који исти могу проузроковати. Први Извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа у Републици Српској у 2022. години израђен је у септембру 2023. године.

¹⁴ „Службени гласник Републике Српске“, број 58/19.

¹⁵ Директиве (ЕУ) 2018/843, Директиве (ЕУ) 2015/849, Директиве (ЕУ) 2015/2366 и Регулative (ЕУ) 2016/679.

¹⁶ „Службени гласник Републике Српске“, број 38/22.

С циљем побољшања квалитета агрегације података и извјештавања, ојачати аналитичке капацитете свих институција надлежних за фискално рачуноводство и планирање, те побољшати процедуре за израду ПЕР-а, да би се осигурала благовремена достава и усклађеност са захтјевима.

У оквиру пројекта „Подршка припреми извјештавања о јавном дугу ИПА 2020“ настављено је јачање капацитета релевантних институција свих нивоа власти за припрему фискалних извјештаја, посебно о јавном дугу, у складу са стандардима ЕУ. Институције Републике Српске укључене су у три (од четири компоненте) пројекта, и то: 1) Јачање капацитета људских ресурса за институције свих нивоа власти у области извјештавања о јавном дугу у складу са методологијом ESA и стандардима кроз обуке; 2) Унапређење извјештавања о јавном дугу опште владе и пројекције за Програм економских реформи за сваки ниво власти, 3) Унапређење примјене методологија GFS и ESA и имплементације стандарда у Републици Српској кроз обуке. Очекивани резултати пројекта су: развој капацитета за извјештавање о јавном дугу у складу са методологијом и стандардима Европског система националних и регионалних рачуна (ESA); припремљена методологија и приручници за извјештавање о јавном дугу (статистички и рачуноводствени) заједно са препорукама за унапређење извјештавања о дугу Опште владе и пројекцијама за Програм економских реформи (ПЕР); Израда акционог плана за развој и имплементацију Статистике владиних финансија (GFS) и ESA трезорских записа како би се осигурао већи степен аутоматизације, досљедности и прецизности током процеса превођења и реконсолидације рачуноводствених података из Информационог система за финансијско управљање (SUFI) у GFS 2014 и ESA 2010 класификације у Републици Српској.

Влада Републике Српске разматрала је на 28. сједници, одржаној 6. јула 2023. године, Информацију о Пројекту подршке програму економских реформи IPA 2018 (у даљем тексту: Пројекат) и донијела Закључак¹⁷ којим је задужила Министарство финансија да и даље активно учествује у активностима у оквиру Пројекта. Општи циљ Пројекта је: „Ојачати економске основе и раст с обзиром на економске критеријуме за приступање ЕУ и захтјеве координације економске политике у Европском семестру“. Специфични циљ Пројекта је побољшање припреме и имплементације Програма економских реформи. С тим у вези, Министарство финансија активно је учествовало у припреми Пројекта и активностима које су спроведене у 2023. години. Даље, у оквиру Пројекта у 2024. години настављене су активности на изградњи аналитичких капацитета у оквиру Министарства финансија Републике Српске, с циљем побољшања квалитета фискалног рачуноводства и планирања, укључујући и капацитете потребне за припрему ПЕР-а и унапређење процедура за припрему ПЕР-а у складу са захтјевима.

Одржане су радионице на тему:

- унапређење фискалног извјештавања у складу са ESA 2010,
- основни принципи средњорочних пројекција,
- прогнозирања БДП-а са фокусом на производни угао,
- циклични прилагођени и структурни фискални биланс.

Поред наведеног, у марту 2023. године Међународни монетарни фонд одржао је обуку „Tax expenditure“, која се односи на пореску политику и одрицања од новчаних прихода због постојеће пореске политике, са освртом на порез на доходак и добит. У

¹⁷ Број: 04/1-012-2-2336/23 од 6. јула 2023. године.

септембру 2023. године настављена је поменута обука на којој се разматрао постојећи законски оквир ПДВ-а и квантификовали су се изгубљени приходи од ПДВ-а. Активности су настављене у 2024. години.

Током 2024. године настављене су техничке помоћи од ММФ-а, а односиле су се на побољшања у вези са наплатом пореза на непокретност, адресирањем неопходних измјена и побољшањем код опорезивања дохотка, као и креирањем микросимулацијског модела за израчун ефеката на приходе у случају измјене регулативе везане за порез на доходак и доприносе за социјално осигурање.

Такође, Министарство финансија је у претходном периоду објавило нове правилнике којима се уређује систем рачуноводства и финансијског извјештавања буџетских корисника, ради усаглашавања рачуноводствених политика са захтјевима нових и измијењених IPSAS, те усаглашавања аналитичког контног плана са GFS 2014 и ESA 2010 класификацијама. На интернет страници Министарства финансија објављују се мјесечни извјештаји о трансакцијама за Републику и квартални извјештај за све нивое власти у Републици Српској. У оквиру Система трезорског пословања (SUFI) интегрисане су и GFS и ESA књиге, чијим ће се развојем у будућем периоду осигурати већи степен аутоматизације и прецизности у процесу превођења и добијања јединственог аналитичког контног плана за буџетске кориснике, који својом структуром може одговорити захтјевима GFS 2014 и ESA 2010 класификацијама.

Наставити јачати капацитете у области макроекономске статистике, регионалних рачуна, анкете о радној снази и статистике владиних финансија, конкретно договором о секторизацији националних рачуна, те повећати напоре на побољшању обухвата и благовремености свих статистика.

У области финансијског извјештавања, у складу са Правилником о финансијском извјештавању буџетских корисника, од 2017. године на интернет страници Министарства финансија мјесечно се објављују финансијски подаци за централну владу Републике Српске, а квартално се објављују консолидовани подаци за централну владу Републике Српске, ванбуџетске фондове који нису укључени у републички буџет и све јединице локалне самоуправе. Подаци су презентовани у GFS кодовима (GFS 2014) и доступни су на српском и енглеском језику. Такође, у току је развој и имплементација трезорских GFS и ESA књига које ће обезбиједити претпоставку за већи степен аутоматизације, конзистентности и прецизности у процесу превођења и реконсолидације рачуноводствених података из Трезорског система (СУФИ) на GFS 2014 и ESA 2010 класификације, које се примјењују у међународним оквирима. Републички завод за статистику Републике Српске ће у сарадњи са Министарством финансија, у процесу успостављања система извјештавања уз подршку ММФ-а и EUROSTAT-а, у наредном средњорочном периоду учествовати у методолошким припремама у реализацији GFS 2014 и ESA 2010 методологије у Статистици владиних финансија.

Републички завод за статистику Републике Српске (у даљем тексту: РЗС РС) у свом раду, у складу са стратешким, програмским и планским документима, континуирано јача статистичке капацитете, те настоји да осигура и повећа покривеност статистичких података. Поштујући начела Кодекса праксе европске статистике, укључујући и начело правремености објаве статистичких података, РЗС РС осигурава висок ниво квалитета статистичких производа и услуга.

Статистички капацитети се уједначавањем садашњих методологија и праксе са правним тековинама и стандардима ЕУ највише унапређују у оквиру експертске подршке током имплементације пројеката међународне сарадње у којима РЗС РС учествује заједно са осталим статистичким институцијама у БиХ. Ово је континуиран процес, а биће настављен и у будућем периоду.

РЗС РС приликом обрачуна макроекономских агрегата континуирано примјењује нове међународне методологије ESA2010/SNA2008. Подаци о БДП-у по становнику за Републику Српску су објављени и расположиви на интернет страници РЗС РС (2000–2023). РЗС РС је објавио тромјесечне БДП процјене према производном приступу за 2024. годину, за прво и друго тромјесечје у текућим цијенама, цијенама претходне године и у ланчано повезаним вриједностима, са 2021. годином као референтном.

РЗС РС од 2019. године објављује листу пословних субјеката са свим секторима C11–C15, која се ажурира сваке године. Везано за институционалну секторску класификацију, РЗС РС је сваком активном пословном субјекту чије сједиште је на територији Републике Српске, додијелио секторски код за 2022. годину. Извршена је секторска рекласификација за пословне субјекте који за три узастопне године нису прошли тржишни тест, од 2015. до 2022. године. Крајем новембра 2023. године објављена је листа пословних субјеката разврстаних према Секторској класификацији институционалних јединица на дан 31. децембар 2022. године. Током 2024. године настављене су активности на Секторској класификацији пословних субјеката за 2023. годину, који ће се публиковати крајем новембра ове године.

Анкета о радној снази (LFS) се од јануара 2020. године, у складу са препорукама ЕУ, по први пут спроводи непрекидно (континуирано) током цијеле године, а резултати се објављују тромјесечно. РЗС РС је објавио податке за 2020, 2021, 2022. и 2023. годину, као и податке за прва два тромјесечја 2024. године. Анкета је методолошки усклађена са новом ЕУ уредбом, која је ступила на снагу 1. јануара 2021. године. Прије увођења континуиране анкете, у периоду од 2006. до 2019. године, анкета се спроводила једанпут годишње у прољеће, а анкетирање на терену трајало је двије седмице.

3. Наставити са пажљивом процјеном кретања цијена, уз подршку статистичких канцеларија кроз побољшање статистике цијена, укључујући благовремено објављивање пондера индекса потрошачких цијена (CPI) и развијање и објављивање серије базе инфлације.

РЗС РС континуирано објављује стопе инфлације у складу са Методологијом потрошачких цијена, а ажурирање пондера зависи од расположивости нових података из Анкете о потрошњи домаћинстава. Анкета о потрошњи домаћинстава се спроводи у вишегодишњим временским интервалима, а задња анкета је извршена 2021–2022. године. Поступак ажурирања података је у радној фази, након које слиједи анализа добијених резултата.

Побољшати надзор заснован на ризику у складу са најбољим међународним и европским праксама, постепено укидати привремене мјере које потенцијално утичу на тржишне механизме одређивања каматних стопа, покренути успостављање јединственог санационог фонда и побољшати прикупљање

података да би се омогућила свеобухватна процјена ризика финансијског сектора.

Везано за дио препоруке који се односи на побољшање надзора заснованог на ризику, битно је напоменути да је Агенција за банкарство Републике Српске (у даљем тексту: АБРС) у претходном периоду спровела кључне стратешке активности на усклађивању регулаторног оквира са релевантним уредбама и директивама Европске уније (ЕУ), као и на имплементацији надзорног приступа који је заснован на најбољим међународним праксама које се примјењују и у ЕУ. Након спроведене детаљне процјене регулаторног и надзорног оквира током 2019–2021. године од стране Европске агенције за банкарство (енгл. *European Banking Authority – EBA*) и Европске комисије, дана 1. октобра 2021. године донесена је Проведбена одлука комисије¹⁸ о еквивалентности надзорних и регулаторних захтјева одређених трећих земаља и државних подручја за потребе третмана изложености у складу с Уредбом (ЕУ) бр. 575/2013 Европског парламента и Савјета, којом се БиХ уврштава у ред трећих земаља које у свом банкарском сектору примјењују надзорни и регулаторни оквир еквивалентан оном који се примјењује у ЕУ. Да би се постигао овај циљ, пруденцијални, надзорни и регулаторни аранжмани Босне и Херцеговине (укључујући Републику Српску) испуњавају низ оперативних, организационих и надзорних стандарда који одражавају основне елементе захтјева Европске уније који су примјењиви на релевантне финансијске институције.

Како би успјешно осигурало даље одржавање статуса еквивалентности надзорних и регулаторних захтјева са захтјевима који се примјењују у ЕУ, АБРС је у 2022. години, у сарадњи са са консултантима ангажованим у оквиру USAID FINRA пројекта, усвојила документ „Стратегија приоритетних активности за одржавање усклађености банкарске регулативе са регулативом ЕУ за период 2022–2026. године“, који садржи план даљих измјена подзаконских аката неопходних за одржавање статуса еквивалентности банкарске регулативе са ЕУ регулаторним оквиром до 2026. године.

АБРС у континуитету предузима значајне активности на унапређењу и јачању надзора над банкама, даљем јачању капацитета за ефикасну супервизију банака, као и реструктурирање банака. Активности надзора над банкама обухватају обављање редовних активности, од којих су најзначајније (не ограничавајући се само на исте): непосредни надзор заснован на ризику, посредни надзор гдје би посебно истакли годишње спровођење надзорног прегледа и процјене банака у складу са методологијама Европске централне банке (енгл. *Supervisory Review and Evaluation Process, or SREP*), процјене успостављених ICAAP-а и ILAAP-а у банкама, преглед и оцјена планова опоравка, посредни надзор у вези са утврђивањем минималног захтјева за капиталом и прихватљивим обавезама (MREL) и дефинисањем прелазног периода за достизање истог, ажурирање планова реструктурирања, надзор пословања банака у области платног промета и спречавања прања новца и финансирања терористичких активности, надзор информационих система у банкама итд.

АБРС размјењује информације и учествује у редовним и тематским међународним колегијима супервизора, за банке чије је сједиште банкарских група у земљама ЕУ, те је остварена континуирана сарадња са Агенцијом за банкарство Федерације БиХ. С циљем јачања капацитета за ефикасну супервизију банака и реструктурирање банака, АБРС је у претходном периоду наставила да учествује у пројектима, од којих су

¹⁸ Број (ЕУ) 2021/1753.

кључни Пројекат USAID FINRA-е, Имплементација Програма јачања капацитета централних банака на Западном Балкану који има за циљ интеграцију у Европски систем централних банака (*енгл. European System of Central Banks – ESCB* пројекат), пружању техничке помоћи АБРС-у на билатералној основи од стране Свјетске банке, као и других централних банака из ЕУ.

Везано за **дио препоруке којим се наводи „постепено укидати привремене мјере које потенцијално утичу на тржишне механизме одређивања каматних стопа“** битно је истаћи да се привременим мјерама које је донијела АБРС ни на који начин не утиче на тржишне механизме одређивања каматних стопа. Примарни утицај Одлуке о привременим мјерама за ублажавање ризика који проистичу из раста каматних стопа је био на адекватну покривеност кредита резервама за увећани ризик од немогућности сервисирања дуга од стране корисника кредита. Узимајући у обзир да раст активних каматних стопа утиче на раст кредитно-каматног ризика, у периоду примјене ове одлуке потребно је минималне прагове за очекиване кредитне губитке формирати на вишем нивоу у случају кредитних изложености код којих је у процесу праћења ризичности изложености идентификован значајан раст каматних стопа. Циљ ове одлуке је умањење ризика по банкарски сектор Републике Српске, те избјегавање дугорочних негативних посљедица које могу настати кроз раст учешћа некавалитетне активе. Рок до када су ове привремене мјере на снази у директној је вези са и даље присутном геополитичком нестабилношћу, те чињеницом да ризик и даље остаје повишен, услјед чега постоји неизвјесност у даљем кретању референтних каматних стопа, које могу имати утицај и на банкарски сектор Републике Српске.

У вези са **препоруком која се односи на успостављање јединственог санационог фонда** истичемо да је оснивање фонда за финансирање реструктурирања препознато са стране Републике Српске као обавеза по релевантној ЕУ директиви, а његово непостојање идентификовано је као недостајућа карика цјеловитог система реструктурирања банака.

Прикупљање намјенских средстава од банака, које су предмет надзора конкретне агенције за банкарство, а која средства би се у поступку реструктурирања користила од исте агенције за банкарство (ентитетске агенције су надлежне и за реструктурирање), треба бити организовано на начин који омогућује досљедно и конзистентно спровођење цјеловитог оквира за реструктурирање банака, у складу са стварним надлежностима појединачних органа. У том смислу, трага се за моделом успостављања фонда који ће обезбиједити не само економију обима, већ, истовремено, обезбиједити и формално-правни интегритет поступка реструктурирања, који је у надлежности ентитета.

У складу са Планом рада за 2024. годину и Стратегијом приоритетних активности за одржавање усклађености банкарске регулативе са регулативом ЕУ, Министарство финансија Републике Српске, као обрађивач закона којима се уређује банкарски сектор, у сарадњи са Агенцијом за банкарство Републике Српске, израдило је Нацрт закона о измјенама и допунама Закона о банкама Републике Српске који је усвојила Народна скупштина Републике Српске¹⁹. Законом су унапређене одредбе о реструктурирању у правцу њиховог додатног усклађивања²⁰, ради предузимања мјера које треба да спријече или ублаже наступање кризних ситуација код појединачне

¹⁹ На 12. редовној сједници дана 28.11.2024. године.

²⁰ Са Директивама (ЕУ) 2014/59 (BRRD I) и (ЕУ) 2019/879 (BRRD II).

банке, или банкарског и финансијског система у цјелини, а самим тим и обезбиједи ефикасно реструктурирање банке која не може или вјероватно неће моћи наставити да послује.

Везано за дио препоруке којим се наводи „побољшати прикупљање података како би се омогућила свеобухватна процјена ризика финансијског сектора“, АБРС се не суочава са било каквим проблемима у погледу прикупљања података који су јој потребни за свеобухватну процјену ризика финансијског сектора. У складу са важећим регулаторним оквиром којим се уређује пословање банака и подзаконским актима које је донијела АБРС, успостављен је и извјештајни оквир (финансијски извјештаји, статистички подаци, COREP и FINREP извјештајни оквир) којим банке редовно достављају податке у АБРС на седмичној, мјесечној, кварталној и годишњој основи. Овим извјештајним оквиром обухваћено је цјелокупно пословање банака, по свим ризицима којима су банке изложене или би могле бити изложене у свом пословању, као и по свим регулаторним ограничењима и лимитима које је АБРС прописала с циљем осигурања сигурног и стабилног пословања банака.

У складу са Законом о банкама Републике Српске АБРС на кварталној основи размјењује податке са Централном банком Босне и Херцеговине (ЦББиХ) у сврху омогућавања спровођења *top-down* стрес тестирања солвентности и ликвидности које спроводи ЦББиХ, а о којим резултатима ЦББиХ извјештава Агенцију такође на кварталној основи.

АБРС, у складу са Законом о банкама Републике Српске, спроводи *bottom-up* надзорно тестирање отпорности на стрес, у складу са методологијом која је заснована на методологији Европске агенције за банкарство (енгл. *European Banking Authority – ЕВА*), прилагођеној локалном тржишту. Тестирањем се оцјењује отпорност банака на шокове кредитног, тржишног и оперативног ризика који се могу реализовати током неповољних макроекономских кретања предвиђених стресним сценаријем, док се утицај тестирања исказује кроз утицај на редовни основни капитал.

АБРС у континуитету спроводи друге активности на даљњем регулаторном унапређењу, односно имплементирању ЕУ регулативе везано за заштитне слојеве капитала из Стуба 2 и Стуба 3, као и припреми и имплементацији других макропруденцијалних мјера усмјерених на банке и дужнике. Сви ови процеси су осигурани и подржани адекватним и припадајућим подацима који се прикупљају од стране банкарског сектора.

Додатак препорукама

У вези са закључком да „би било корисно уклонити преостале препреке за успостављање ефикасног и брзог рјешавања проблематичних кредита (НПЛ), као што је олакшавање вансудског реструктурирања или секјуритизације и продаја проблематичних кредита“, важно је напоменути слjedeће:

У првој половини 2024. године дошло је до смањења износа некавалитетних кредита насталог највећим дијелом због извршеног рачуноводственог отписа у складу са Одлуком Агенције за банкарство Републике Српске о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака²¹, која је ступила на снагу 1. јануара 2020.

²¹ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 48/19, 109/19 и 73/21.

године. Надаље, Упутством за класификацију и вредновање финансијске активе прописани су прагови и захтјеви у погледу индивидуалне процјене некавалитетних изложености, а Упутством за процјену вриједности колатерала смјернице у погледу процјене вриједности колатерала.

Табела 2.1. Учесће НПЛ у укупним кредитима

Опис	2020.	2021.	2022.	2023.	30. 6. 2024.
НПЛ правних лица	5,5%	4%	4%	3,9%	3,5%
НПЛ физичких лица	5%	4%	3,4%	3,4%	3,2%
Укупни НПЛ	5,2%	4%	3,7%	3,6%	3,4

Извор: Агенција за банкарство Републике Српске²².

С циљем додатног афирмисања алтернативних видова финансирања привредних друштава, као и улагања у потраживања настала по основу кредитних пласмана или продаје роба/услуга, у Републици Српској створен је правни оквир за оснивање и пословање факторинг друштава и алтернативних инвестиционих фондова.

Нацртом закона о измјенама и допунама Закона о банкама Републике Српске, предложена су рјешења којим се отклањају законске сметње продаје НПЛ и других кредитних потраживања, тј. предложено је да банка пласмане по основу кредита и других услуга одобрених кориснику банкарских услуга може уступити не само другим банкама, већ и инвестиционим фондовима који имају дозволу за улагање у такве пласмане од Комисије за хартије од вриједности Републике Српске. У овом тренутку сматра се оправданим проширити потенцијалне пријемнике кредитних потраживања корисника финансијских услуга искључиво на инвестиционе фондове као контролисане, тј. надзиране финансијске субјекте. На овај начин стварају се правне претпоставке за даљи развој тржишта капитала, уз истовремено отварање могућности развоја секундарног тржишта проблематичних кредита, али и секундарног тржишта за здраве кредитне портфеље.

²² Извјештаји Агенције за банкарство Републике Српске за период 1. 1. 2020 – 31. 12. 2020, 1. 1. 2021 – 31. 12. 2021, 1. 1. 2022 – 31. 12. 2022, 1. 1. 2023 – 31. 12. 2023, 1. 1. 2024 – 30. 6. 2024. доступни на интернет страници Агенције за банкарство Републике Српске (<https://www.abrs.ba/sr/izvjestaji/c3>).

3. МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР

3.1. Међународно окружење

У извјештају из октобра 2024. године **Међународног монетарног фонда (ММФ)** (WEO October, 2024)²³ под називом „*Заокрет политике, растуће пријетње*“ можемо закључити да се инфлација значајно смањује у већини држава и приближава циљаним вриједностима постављеним од стране централних банака. Смањење инфлације без глобалне рецесије сматра се великим успјехом. Предвиђа се да ће глобални раст остати стабилан (табела 3.1.1) али недовољан и износиће 3,2% у 2024. и 2025. години, док ће у 2026. години износити 3,3%.

Табела 3.1.1 Преглед пројекција ММФ-а, октобар 2024.

	2023.	2024.	2025.	2026.
Реални раст БДП-а, %				
Свијет	3,3	3,2	3,2	3,3
Развијене економије	1,7	1,8	1,8	1,8
САД	2,9	2,8	2,2	2
Евروزона	0,4	0,8	1,2	1,5
Тржишта у настајању и земље у развоју	4,4	4,2	4,2	4,2
Европска унија	0,6	1,1	1,6	1,7
Европске земље у настајању и развоју	3,3	3,2	2,2	2,5
БиХ	1,7	2,5	3	3
Раст свјетске трговине (робе и услуге), у %	0,8	3,1	3,4	3,4
Раст цијене нафте, у доларима, год. промјена, у %	-16,4	0,9	-10,4	-3,6
Потрошачке цијене				
Свијет	6,7	5,8	4,3	3,6
Развијене земље	4,6	2,6	2	2
Земље у настајању и развоју	8,1	7,9	5,9	4,7
БиХ	6,1	2,2	2	2

Извор: IMF, World Economic Outlook, Update October 2024.

Према наведеном извјештају, први заокрет који се односи на монетарну политику је у току. Монетарна политика имала је кључну улогу, одржавајући инфлацијска очекивања усидрена око циљаних вриједности.

У периоду од претходног извештаја настављена је опадајућа путања глобалне инфлације, што је утицало на монетарно попуштање у централним банкама. Ниже каматне стопе у великим привредама такође ће ублажити притисак на тржишне економије у развоју. С друге стране, инфлација услуга је и даље превисока, скоро двоструко виша у односу на ниво прије пандемије. Углавном можемо рећи, да глобално доминирају шокови у снабдијевању, услијед климатских, здравствених и геополитичких тензија. Други заокрет односи се на фискалну политику. Наиме, потребно је стабилизovati динамику дуга и поново изградити потребне

фискалне резерве. Трећи заокрет уједно и најтежи, а односи се на структурне реформе које подстичу раст. Многе земље спроводе мјере индустријске и трговинске политике како би заштитиле домаће раднике и индустрије. Ове мјере понекад могу да подстакну инвестиције и активност у кратком року, али често на крају не успијевају да доведу до одрживог побољшања животног стандарда. Треба их избјегавати ако се пажљиво не баве добро идентификованим тржишним неуспјесима или уско дефинисаним проблемима националне безбједности.

²³ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2024/10/22/world-economic-outlook-october-2024>

Негативни ризици који се односе на остварење наведених пројекција су: ескалација геополитичких конфликта, протекционистичке трговинске политике, недостатак на тржишту рада и нестабилности на финансијском тржишту. Према пројекцијама ММФ (Табела 3.1.1) у Босни и Херцеговини у 2024., 2025. и 2026. години очекује се раст од 2,5%, 3% и 3%, респективно, док ће инфлација успоравати као и у већини држава и у 2025. и 2026. години износиће 2%.

Европска комисија својим најновијим *Јесењим економским пројекцијама*²⁴, објављеним у новембру 2024. године (*European Economic Forecast, Autumn 2024*), најављује постепени опоравак у неповољној ситуацији. Након дужег периода стагнације, привреда Европске уније поново биљежи скроман раст, а процес дезинфлације се наставља.

Раст привреде ЕУ, који је отпочео у првом тромјесечју 2024. године, настављен је и у другом и трећем тромјесечју, па се предвиђа да ће БДП у 2024. години расти за 0,9% у ЕУ, односно 0,8% у еврозони (табела 3.1.2). У 2025. години ће привредна активност убрзати на 1,5% у ЕУ (1,3% у еврозони), а у 2026. години на 1,8% у ЕУ (1,6% у еврозони).

Раст запослености и реалних плата позитивно су се одразили на расположиви доходак, али је потрошња домаћинства још суздржана. Због и даље високих трошкова живота и

Табела 3.1.2. Преглед пројекција Европске комисије за ЕУ, Еврозону и БиХ, новембар 2024. године

	2024.	2025.	2026.
Реални раст БДП (%)			
Европска унија (ЕУ)	0,9	1,5	1,8
Еврозона (ЕА)	0,8	1,3	1,6
БиХ	2,3	2,4	3
Инфлација (%)			
Европска унија (ЕУ)	2,6	2,4	2
Еврозона (ЕА)	2,4	2,1	1,9
БиХ	2	1,8	2
Запосленост (%)			
Европска унија (ЕУ)	0,8	0,6	0,5
Еврозона (ЕА)	0,9	0,6	0,6
БиХ	0,5	0,6	1,1
Незапосленост (%)			
Европска унија (ЕУ)	6,1	5,9	5,9
Еврозона (ЕА)	6,5	6,3	6,3
БиХ	13,2	13	12,5
Буџетски дефицит/суфицит, општа влада (%БДП)			
Европска унија (ЕУ)	-3,1	-3	-2,9
Еврозона (ЕА)	-3	-2,9	-2,8
БиХ	-2,6	-2,5	-2

Извор: ЕС, European Economic Forecast, Autumn 2024

повећане несигурности након изложености бројним екстремним шоковима, уз финансијске подстицаје на штедњу (високе каматне стопе) домаћинства су могла штедјети већи дио дохотка, а то је истовремено довело до смањења улагања у првој половини 2024. године. Суздржаност у потрошњи почела је да попушта, а са постепеним опоравком куповне моћи плата и падом каматних стопа, очекује се даљи раст потрошње домаћинства. Такође, очекује се опоравак улагања захваљујући снажним корпоративним билансима, опоравку добити и побољшању услова кредитирања. Механизам за опоравак и отпорност, и други фондови ЕУ подстаћи ће и јавна улагања у периоду обухваћеном пројекцијама. Уопштено, предвиђа се да ће у наредном периоду домаћа тражња подстицати даљи привредни раст.

²⁴ https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/7173e7c9-3841-4660-8d6a-a80712932f81_en?filename=ip296_en.pdf#page=158

Процес дезинфлације који је започео крајем 2022. године, наставља се, упркос благом порасту инфлације у октобру, узрокованом углавном растом цијена енергије. Укупна инфлација у еврозони требала би у 2024. у односу на 2023. годину пасти за више од 50%, са 5,4% на 2,4%, а затим се постепено смањити на 2,1% у 2025. години и 1,9% у 2026. години. Предвиђа се да ће у ЕУ процес дезинфлације у 2024. години бити још израженији и да ће укупна инфлације са 6,4% у 2023. години пасти на 2,6%, те да ће се наставити смањивати на 2,4% у 2025. и 2% у 2026. години. Мада су цјеновни притисци у подручју услуга и даље високи, предвиђа се да ће се од почетка 2025. године они ублажити, због успоравања раста плата и очекиваног повећања продуктивности, те због негативног ефекта базног периода, чиме се припрема терен за пад инфлације.

Тржиште рада ЕУ било је стабилно у првој половини 2024. године. Очекује се да остане снажно и у наредном периоду, па се предвиђа наставак раста запослености у ЕУ, иако спорији: у 2024. години је био 0,8% (0,9% у еврозони), а у 2026. години се очекује да буде 0,5% (0,6% у еврозони). Стопа незапослености у ЕУ је у октобру достигла нови историјски низак ниво од 5,9%. Предвиђа се да ће стопа незапослености у ЕУ у 2024. години износити 6,1% (6,5% у еврозони), а да ће након тога полако пасти на 5,9% у 2025. и 2026. години (6,3% у еврозони). Очекује се постепено смањење фискалног дефицита у ЕУ са 3,1% БДП-а у 2024. години, на 3% БДП-а у 2025. и 2,9% БДП-а у 2026. години.

Као главни ризици за остварење ових пројекција наводе се геополитичка несигурност која доводе у опасност и европску енергетску сигурност. На домаћем плану, као главни ризик наводе се структурни изазови у производном сектору, који би могли наставити слабење конкурентности, што би оптеретило раст и тржиште рада.

Европска комисија, својим Јесењим пројекцијама за БиХ наводи да ће се у прогнозираном периоду привредна активност умјерено убрзати. БДП БиХ забиљежио је раст са 1,9% у 2023. години на 2,4% у првој половини 2024. године, захваљујући солидној приватној потрошњи, којој је допринио снажан раст реалних плата, подстакнут опадајућом инфлацијом и високим номиналним повећањем плата. Допринос расту дало је повећање прихода у туризму од 8,5% у првој половини 2024. године. Међутим, робни извоз је био мањи него претходне године, одражавајући слабу потражњу кључних извозних тржишта, док је раст увоза убрзан, вјероватно као одговор на повећану приватну потрошњу. Очекује се да ће штете проузроковане октобарским поплавама и клизиштима допринијети знатно нижом производњом у четвртм кварталу, пригушујући тако укупни привредни опоравак 2024. године, а посебно 2025. године. Процењује се да ће БДП БиХ расти 2,4% у 2025. години и 3% у 2026. години (табела 3.1.2).

Што се тиче инфлације за БиХ, прогнозира се да ће укупна инфлација и даље падати, углавном захваљујући успоравању раста цијена увезене робе, као што је енергија. Међутим, раст реалних плата од скоро 6%, у првој половини 2024. године, ствара притисак на повећање укупне инфлације, па су пројектоване стопе инфлације за БиХ од 2% у 2024. години, 1,8% у 2025. и 2% у 2026. години. Тржиште рада се суочава с уским грлима због великог иселавања и смањења понуде радне снаге. Континуирани одлив квалификоване радне снаге почиње да доводи до мањка радне снаге у неким секторима, као што је грађевинарство и здравство. Ово би могло допринијети даљим притисцима на плате, изнад раста продуктивности, с негативним утицајем на конкурентност. Незапосленост ће наставити да опада. Очекује се да ће буџетски

дефицит остати ограничен, упркос недавном повећању јавне потрошње за трансфере и знатним трошковима проузрокованим недавним поплавама. Предвиђа се да ће омјер јавног дуга и БДП-а благо повећати.

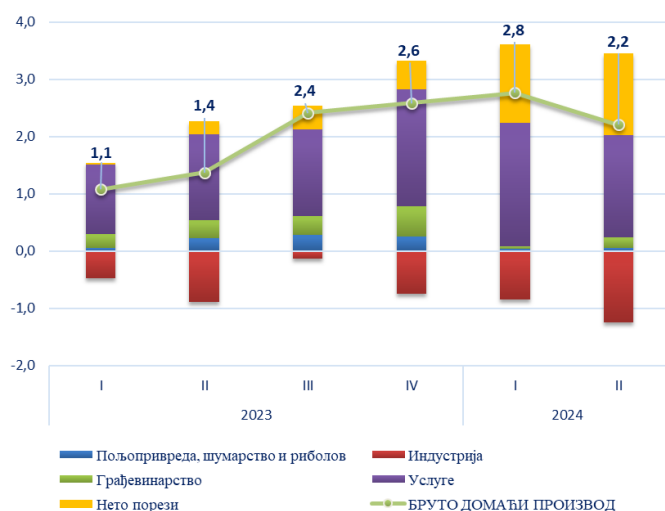
3.2. ТЕКУЋА ЕКОНОМСКА КРЕТАЊА И СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ СЦЕНАРИО

3.2.1. БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД

У околностима бројних екстерних и интерних изазова као што су: успорени економски раст у окружењу, међународни геополитички сукоби, појачани инфлаторни притисци и раста каматних стопа, Република Српска је у 2023. години остварила превредни раст од 1,9%, уз инфлацију од 7%, у односу на претходну годину. Смањена инострана тражња, као резултат успоравања привредне активности у окружењу, негативно се одразила на извозно оријентисану индустријску производњу и спољнотрговинску размјену Републике Српске, док су високе стопе инфлације неутралисале раст плата.

Посматрајући БДП Републике Српске за 2023. годину, према расходном приступу, раст финалне потрошње имао је највећи допринос привредном расту, при чему је приватна потрошња остварила реалан раст од 1,9%, државна потрошња 2,2%, док је реални раст инвестиција у основна средства износио 5,7%. Извоз и увоз су остварили приближно исти реални раст, тако да је спољнотрговински биланс имао благо позитиван допринос расту БДП-а.

Графикон 3.1.3. Допринос расту тромјесечног БДП у п. п., производни приступ

Извор: РЗС РС, МФ РС.

Према производном приступу (по подручјима класификације дјелатности), највећи допринос економском расту у 2023. години дао је сектор услужних дјелатности, посебно активност у подручјима: информације и комуникације; дјелатности здравствене заштите и социјалног рада; финансијске дјелатности и дјелатности осигурања; те умјетност, забава и рекреација. Позитиван допринос имале су и активности у подручју грађевинарство, производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација, те пољопривреда, шумарство и

водопривреда. Активност у подручју прерађивачка индустрија остварила је пад, те сразмјерно учешћу у структури БДП-а неутралисало раст привреде.

Расположиви подаци Републичког завода за статистику Републике Српске (у даљем тексту: РЗС РС) за прва два квартала 2024. године, указују на наставак раста привредне

активности у Републици Српској, по просјечној стопи од 2,5% (при чему је раст БДП-а на нивоу квартала износио 2,8% и 2,2% респективно). У истом периоду, инфлација је у просјеку износила 2,5%, уз опадајуће стопе раста. Највећи утицај на овакво кретање цијена имао је раст цијена у услужном сектору.

Највећи допринос привредном расту, у првој половини године, дао је раст активности у групи подручја услуге, посебно у трговини и угоститељству. Подручја пољопривреда, шумарство и риболов и грађевинарство забиљежила су благо позитиван допринос расту, док је подручје индустрије имало негативан допринос и успорило привредни раст. Наставак смањења у подручју индустрије, у највећој мјери је резултат пада извозне тражње услјед успоравања економског раста у земљама главним економским партнерима (ЕУ и земље окружења). У периоду јануар–август 2024. године забиљежен је пад обима индустријске производње у свим КД областима и посљедишно пад извоза, док се увоз повећао под утицајем повећане активности у услужним дјелатностима, односно повећања домаће потрошње. На тржишту рада је настављен тренд смањења броја незапослених, али је истовремено дошло до незнатног смањења броја запослених, првенствено у подручјима пољопривреда, шумарство и риболов и индустрија. Након повећања најниже плате са 700 КМ на 900 КМ, просјечне нето плате су расле у првој половини 2024. године, а затим стагнирале у посљедња два мјесеца посматраног периода. Ипак, кретање крајње потрошње указује да се домаћа потрошња одржала. У овом моменту, није позната структура БДП-а у 2024. години према расходном приступу, али на основу кретања повезаних показатеља, претпоставља се да је главни носилац раста домаћа потрошња.

На основу кретања макроекономских показатеља Републике Српске у претходном периоду и у периоду јануар–септембар 2024. године, привредних активности у Републици Српској и земљама окружења, започетих активности и планираних политика Владе Републике Српске, израђене су процјене и пројекције кретања макроекономских показатеља Републике Српске за период 2024–2027. година.

Табела 3.1.4. Преглед макроекономских показатеља за период 2020–2023. година, процјена за 2024. и пројекције за период 2025–2027. година

О П И С	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
БДП								
БДП номинални, у мил. КМ	11.132	12.502	14.537	16.086	16.800	17.577	18.411	19.300
Број становника – у мил.	1,136	1,128	1,120	1,115	1,113	1,107	1,101	1,094
БДП по становнику у КМ	9.795	11.080	12.977	14.429	15.101	15.884	16.728	17.634
% раста БДП-а, номинално	-1,1%	12,3%	16,3%	10,7%	4,4%	4,6%	4,7%	4,8%
% раста БДП-а, реално	-2,5%	6,9%	3,9%	1,9%	2,5%	2,8%	3,1%	3,3%
Инфлација – просјечна годишња стопа	-1,2%	1,7%	12,7%	7%	1,8%	1,7%	1,5%	1,4%
<i>(реалне стопе раста %)</i>								
Реални раст БДП-а	-2,5	6,9	3,9	1,9	2,5	2,8	3,1	3,3
Приватна потрошња*	0,2	5,5	1,4	1,9	2,1	1,9	2,2	1,8
Потрошња државе	3,9	3,9	1,1	2,2	1,9	1,3	2	1,4
Бруто инвестиције у стална средства	10,1	-5	5,6	5,7	5,3	1,9	5,1	2
Извоз	-13,9	23,7	4	3	-2,3	5,8	6,1	6,3
Увоз	-3,8	6,2	0,3	2,6	2,7	3,7	4,2	4,4
<i>Претпоставке:</i>								
Просјечне нето плате у КМ	956	1.004	1.144	1.274	1.405	1.465	1.530	1.600
Стопа незапослености %**		14,3%	11,2%	9,1%	9%	8,7%	8,4%	8,1%

Извор: РЗС РС (2020–2023); процјена (2024) и пројекција (2025–2027) МФ РС.

НАПОМЕНЕ:

* Приватна потрошња обухвата потрошњу домаћинстава и потрошњу НПИСД (непрофитне институције које служе домаћинствима).

** У складу са Уредбом Европског парламента и Савјета, која је ступила на снагу 1. јануара 2021. године, РЗС РС је извршио методолошко усклађивање садржаја упитника АРС-а путем кога се прикупљају подаци за 2021. годину, тако да индикатори за друго тромјесечје 2021. године нису у потпуности упоредиви са индикаторима објављеним за претходне године. Из тог разлога, у табели није приказан податак за 2020. годину.

Узимајући у обзир актуелне економске трендове и изгледе, Министарство финансија процјењује да ће се раст БДП-а у 2024. години одржати на нивоу од 2,5%, уз даље слабљење дуготрајних инфлаторних притисака. Процјењује се да ће просјечна инфлација на годишњем нивоу износити 1,8%, уз највећи допринос базне инфлације и цијена хране и услуга. Очекује се да ће раст плата и пензија, те раст кредита сектору становништва и дознака из иностранства, одржати домаћу потрошњу која ће остати главни покретач раста. Такође, инвестициона потрошња државе биће повећана реализацијом инфраструктурних пројеката, додатно потакнутих локалним изборима. Услијед нижих домаћих камата у односу на камате у већини земаља ЕУ, те задржане добити из претходне године које су многе фирме изразиле, могле би порастити и приватне инвестиције. С друге стране, ослабљена домаћа индустријска производња и извоз, услијед смањења извозне тражње утицаће на погоршање спољнотрговинског биланса. Генерално, негативни ризици по привредни раст односе се на смањења индустријске производње и извоза, те посљедично повећање дефицита спољнотрговинског биланса уз већи утицај базне инфлације на раст цијена хране, горива и услуга.

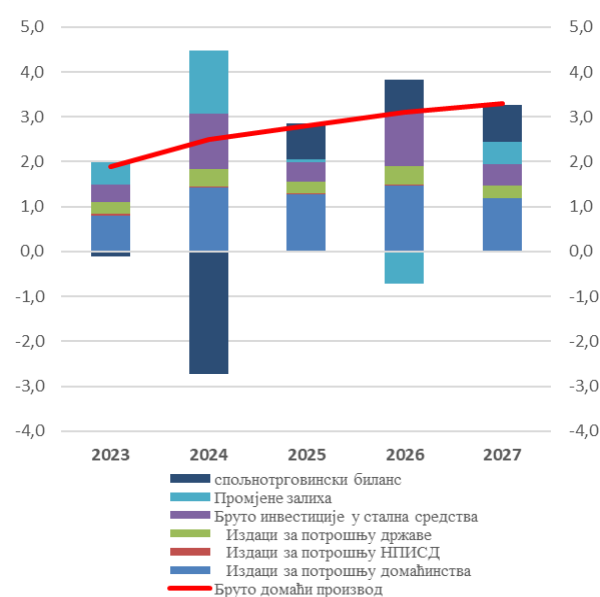
Очекивана кретања макроекономских показатеља у периоду 2025–2027. година, узимају у обзир актуелне економске трендове у Републици Српској и међународном

окружењу, уз претпоставке да неће доћи до додатне ескалације отворених војних сукоба и додатног заоштравања међународних економских и политичких односа; да ће се цијене енергената додатно смирити уз могућност снабдијевања произвођача и потрошача, те да ће најзначајнији спољнотрговински партнери одржати одређени ниво извозне тражње. Остварење пројекција у условима неизвјесности, подложно је углавном ризицима на глобалном нивоу. Од природе и обима ризика зависи утицај на средњорочна кретања у домаћој привреди.

Пројектоване стопе привредног раста у периоду 2025–2027. година износе 2,8%, 3,1% и 3,3%, респективно. Очекује се опоравак привредне активности вођен домаћом тражњом и инвестицијама, уз благи позитиван допринос спољнотрговинске размјене. Стабилност на тржишту рада, уз раст запослених и благо повећање плата омогућиће раст расположивог дохотка, што ће уз позитиван допринос потрошње државе одржати домаћу потрошњу, при чему ће њен раст бити мањи од укупног раста БДП-а. Такође, реализација најављених инвестиција у енергетске пројекте, путну инфраструктуру, здравство и пољопривреду позитивно ће утицати на раст. Раст домаће потрошње и инвестиција посљедично ће утицати на повећање увоза, док ће очекивани опоравак спољне тражње, те потенцијално отварање нових канала продаје омогућити раст извозно оријентисане производње и извоза. Већи раст извоза у односу на раст увоза за резултат ће имати благо позитиван допринос расту БДП-а.

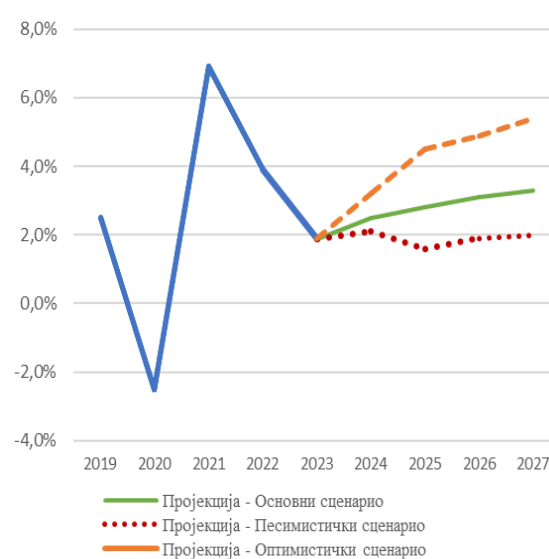
Дате пројекције прати присутна неизвјесност због обима и природе шокова на глобалном нивоу. Фискална политика Владе Републике Српске има за циљ одржавање контролисаног фискалног дефицита на нивоу мањем од 3% БДП-а, те задржавање јавног дуга испод 60% БДП-а.

Графикон 3.1.5. Допринос и стопе реалног раста пројектованог БДП, производни приступ, п. п.

Извор: МФ РС.

Графикон 3.1.6. Пројекција кретања БДП-а, годишње стопе раста, %

Извор: МФ РС.

Током 2024. године Влада Републике Српске је наставила са мјерама с циљем побољшања економско-социјалног положаја запослених те, поред планираног

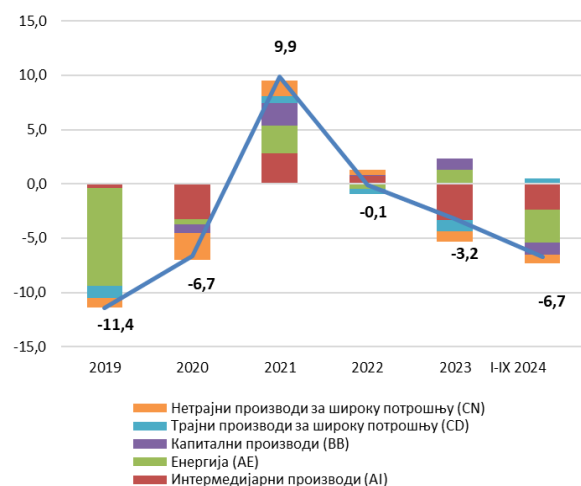
усклађивања платних коефицијената запослених у области образовања и културе и законом дефинисаног повећања плата судијама и тужиоцима, донијела одлуку о повећању најниже плате у Републици Српској са 700 КМ на 900 КМ. У оквиру трансфера за социјалну заштиту повећана су давања за мјесечни борачки додатак, дознаке за породичне, личне и цивилне инвалиднине, финансијске помоћи незапосленим родитељима са четворо и више дјеце, те пензије на основу редовног усклађивања. Поред наведеног, значајно су повећани издаци за камате у складу са доспијећем обавеза на наплату, а до повећања је дошло и за капиталне издатке. Према ревидираним пројекцијама ово је имало за резултат дефицит сектора опште владе²⁵ на нивоу од 2,4% БДП-а.

Индустријска производња, чије учешће у БДП-у Републике Српске се процјењује на око 20%, у 2023. години је забиљежила просјечно смањење од 3,2%, чиме се наставља тренд њеног смањења из претходне године. Посматрано по главним индустријским групама, и уважавајући њихово учешће у укупној структури индустријске производње, паду је највише допринијело смањење производње Интермедијарних производа од 9,6%. Уколико анализирамо смањење укупне индустријске производње, према класификацији дјелатности (КД), највећи допринос њеном смањењу дала је извозно оријентисана Прерађивачка индустрија која је забиљежила пад од 6,6%. У подручју Вађења руда и камена производња је смањена за 1,9%, док је подручје Производња и снабдијевање електричном енергијом забиљежило повећање производње од 5%. Смањење обима индустријске производње било је праћено и смањењем броја запослених у индустрији за 2,2%.

Промет индустрије у 2023. години је такође смањен за 4,4%, као посљедица смањења промета Интермедијарних производа за 11,3%, са учешћем ових производа од 56,6% у укупној структури промета индустрије. Посматрано по тржиштима, промет индустрије на домаћем тржишту смањен је за 0,4%, а промет на иностраном тржишту био је мањи за 7,7%, што указује на отежан пласман наших индустријских производа на иностраном тржишту.

²⁵ Консолидовани подаци за сектор опште владе Републике Српске у овом документу обухвата ниво централне владе Републике Српске (буџет Републике Српске, корисници буџета Републике Српске унутар и изван Главне књиге који имају властите рачуне, подаци о средствима од пројеката финансираних из иностранства и средства фондова за посебне намјене), ниво јединица локалне самоуправе, ниво фондова социјалне сигурности и јавна предузећа (ЈП „Путеви Републике Српске“ и ЈП „Аутопутеви Републике Српске“).

Графикон 3.1.7. Допринос кретању индустријске производње, према ГИГ* (п. п.)

*Главне индустријске групе дефинисане на основу економске намјене производа.

Графикон 3.1.8. Допринос кретању индустријске производње, према КД* (п. п.)

*Класификација дјелатности
Извор: РЗС РС и МФ РС.

Поредећи период јануар–септембар 2024. године, са истим периодом претходне године, индустријска производња је забиљежила просјечно смањење од 6,7%, чиме је настављен тренд њеног смањења из претходног периода. Посматрано према класификацији дјелатности (КД), у наведеном периоду, у сва три подручја је забиљежен пад производње, при чему је највећи допринос дало смањење извозно оријентисане прерађивачке индустрије која је забиљежила пад од 5,4% (а чини 63,3% укупне индустријске производње). У подручју (Д) Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација пад је износио 8 %, а у подручју (Б) Вађење руда и камена производња је мања за 11,3%.

Посматрано према главним индустријским групама, смањењу укупне индустријске производње у наведеном периоду највише је допринијело смањење производње Енергије за 9,4% (која чини 32,3% укупне индустријске производње) и Интермедијарних производа за 6,8% (која чини 34,6% укупне индустријске производње). Што се тиче појединачних области индустријске производње, највећи допринос укупном смањењу, у наведеном периоду, дале су Прерада дрвета и производа од дрвета (пад од 36,3%), Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (пад од 8%), Вађење угља и лигнита (пад од 15%), Производња моторних возила, приколица и полуприколица (пад од 33,9%), Производња коже и производа од коже (пад од 14,1%), те Производња намјештаја (пад од 22,8%).

Смањење укупног обима индустријске производње у наведеном периоду, праћено је и смањењем броја запослених у индустрији за 4,7%, чему је допринијело смањење броја запослених у подручју Прерађивачке индустрије од 6,1%, а највеће појединачно смањење броја запослених од 20,1% забиљежено у Производњи намјештаја, те у Производњи текстила гдје је број запослених мањи за 12%. С друге стране у подручју Вађење руда и камена и у подручју Производња и снабдијевање електричном енергијом број запослених је повећан за по 0,8%.

Промет индустрије, за првих девет мјесеци 2024. године мањи је за 0,4% у односу на исти период претходне године, чему је највише допринијело смањење промета Енергије за 44,5%. Посматрано по тржиштима, промет остварен на домаћем тржишту мањи је за 2,2%, док је промет на иностраном тржишту већи за 1,2%.

Смањење физичког обима индустријске производње у земљама нашим најзначајнијим спољнотрговинским партнерима, имаће и у наредном периоду значајан утицај на кретања физичког обима производње и број запослених у сектору индустрије Републике Српске.

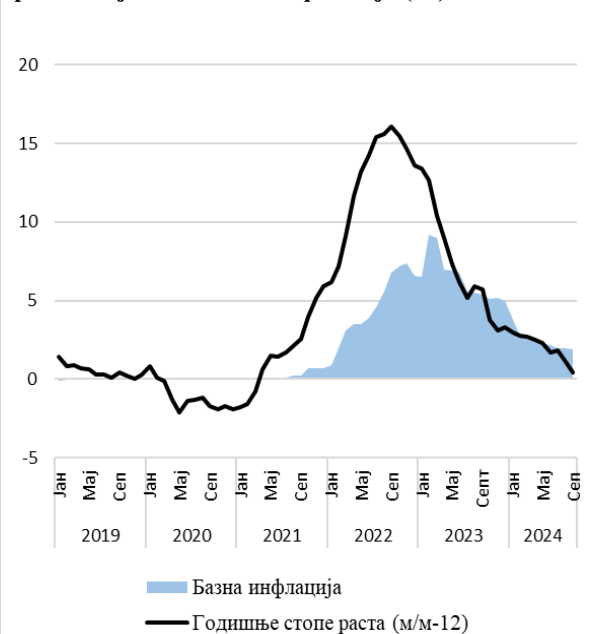
3.2.2. ИНФЛАЦИЈА

На глобалном нивоу, након ванредно снажног инфлаторног шока у 2022. години, потрошачке цијене су успориле раст у 2023. години. Цјеновни притисци су почели слабити од краја прошле године под утицајем смањења притисака произвођачких трошкова и цијена енергената, првенствено цијена електричне енергије и плина. Слично кретање забиљежено је и у Републици Српској, гдје на годишњем нивоу цијене расту по опадајућој стопи. Како се 2023. година ближила крају, тенденција успоравања раста инфлације је све више долазила до изражаја. Мјерено индексом потрошачких цијена, инфлација у Републици Српској у 2023. години је износила 7%. Цијене су највише порасле у одјељку Становање, вода, електрична енергија, плин и други енергенти (12,2%) услјед виших цијена у групи Чврста горива од 16,6% и у одјељку Храна и безалкохолна пића (11,2%) услјед виших цијена у групи Поврће од 18,7% и Риба од 17,1%. Истовремено, највећи пад цијена забиљежен је у одјељку Одјећа и обућа (цијене су ниже за 4,4%), услјед сезонских снижења конфекције и обуће током године. Базна инфлација у Републици Српској била је ниска и стабилна у посљедњој декади (није прешла преко 1%), док је у 2022. години износила 6,6%, што је највећи ниво од 2008. године. У 2023. години, базна инфлација биљежила је раст од 5%, те је и даље остала на високом нивоу, што имплицира да су цијене на домаћем тржишту имале знатно јачи утицај, него цијене роба на међународном тржишту.

Упркос нижим годишњим стопама раста цијена у 2023. години, у основним одјељцима потрошње у Републици Српској, цијене су се задржале на високом нивоу, што се негативно одразило на куповну моћ становништва. Мјера Владе Републике Српске која је покренута у јуну 2023. године у сарадњи са Министарством трговине и туризма Републике Српске, за ублажавање негативних ефеката инфлације је кампања „Друштвено одговорни“, кроз коју су трговци показали гест солидарности и потрошачима понудили низ производа по сниженим цијенама, одричући се дијела своје марже. Кампања је трајала до фебруара 2024. године, те настављена и у августу 2024. године и даље је на снази. Такође, почетком 2024. године Влада Републике Српске ограничила је цијену хљеба Одлуком о прописивању мјера непосредне контроле цијена на подручју Републике Српске, док је у априлу 2024. године донијела Уредбу о одређивању марже у промету производа, којом су додатно снижене марже на основне животне намирнице, те проширен обухват производа на који су ограничене марже у промету у Републици Српској. Наведена Уредба је била на снази до 30. јуна 2024. године. Циљ ових мјера Владе Републике Српске је смањење инфлаторних притисака и инфлационих очекивања, редовно и несметано снабдијевање тржишта храном, као и заштита животног стандарда најугроженијих категорија становништва.

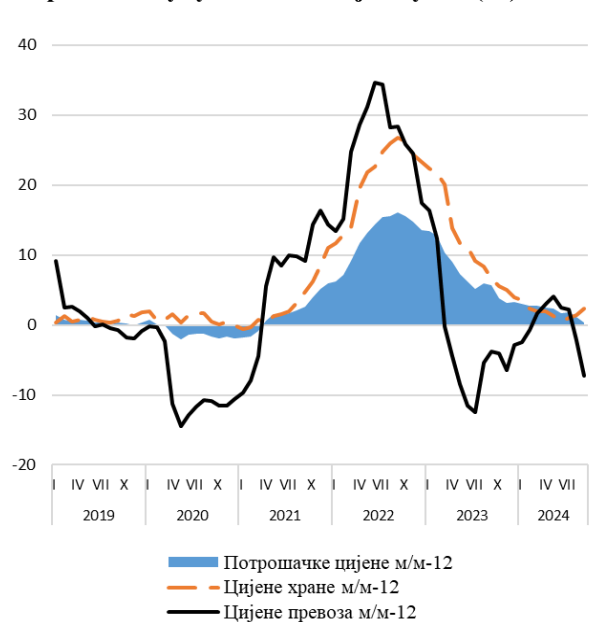
Опадајући тренд раста инфлације, од трећег квартала 2023. године, настављен је и у 2024. години. У периоду јануар–септембар 2024. године, у поређењу са истим периодом претходне године, у Републици Српској цијене су просјечно више за 2%. Највиши раст цијена забиљежен је у одјелку Ресторани и хотели (6,2%) услјед раста цијена у групи Услуге смјештаја од 10,7%, те у одјелку Остала добра и услуге (5,5%), услјед повећања цијена у групама Услуге личне хигијене од 9,6% и Остале услуге од 6,4%. Ниже цијене у посматраном периоду, забиљежене су у одјелцима Одјећа и обућа (цијене су ниже за 6,4%) услјед сезонских снижења конфекције и обуће током године.

Графикон 3.1.9. Кретање годишњих стопа раста цијена и базне инфлације (%)

Извор: РЗС РС и МФ РС.

Графикон 3.1.10. Утицај промјена цијена хране и превоза на укупан ниво цијена у РС (%)

Извор: РЗС РС и МФ РС.

За исти период 2024. године, базна инфлација²⁶ износила је 2%. Слабљења инфлаторних притисака и ефеката претходних енергетских шокова и уских грла у ланцу снабдијевања на укупну инфлацију, одразили су се и кроз нижу базну инфлацију. У Републици Српској, просјечни раст цијена је под све већим утицајем базне инфлације.

На кретање цијена такође утичу изгледи за економски раст и очекивано кретање цијена примарних производа на свјетском тржишту. У наредном периоду, према пројекцијама међународних институција, очекује се пад цијена хране и енергената, као и ђубрива на свјетском тржишту, што ће се одражавати на даље кретање инфлације. Према посљедњим пројекцијама Европске централне банке из октобра 2024. године, очекује се да ће цијена барела сирове нафте за 2024. годину бити 83,2 \$/барелу, уз процјену инфлације за еврозону од 2,5% за 2024. годину, док ће цијена плина бити мања за око 16%. Претпоставке које су кориштене за наведену пројекцију наниже односе се на ниже цијене сировина, мало ниже каматне стопе и благу апрецијацију евра.²⁷ Слична предвиђања има и Европска комисија у својим јесењим пројекцијама, према којима би

²⁶ У 2024. години базна инфлација је инфлација из које су изузете волатилне цијене хљеба, меса, млијека, сира, јаја и чврстих горива.

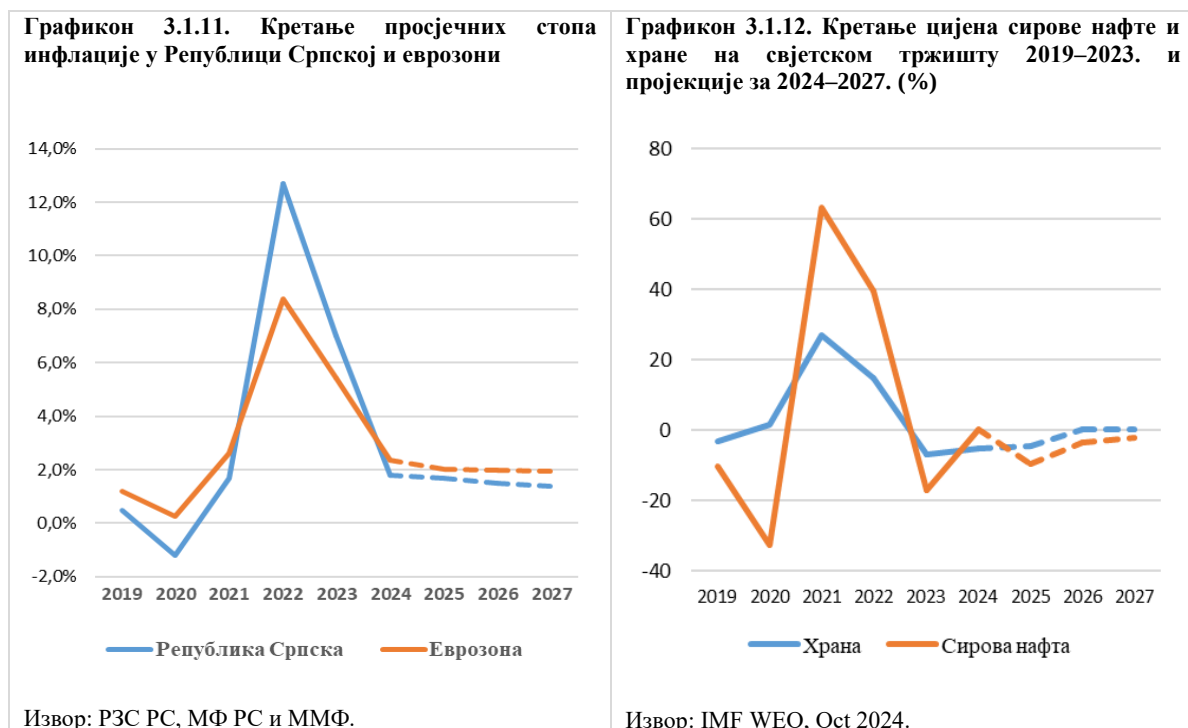
²⁷ https://www.ecb.europa.eu/press/projections/html/ecb.projections202409_ecbstaff~9c88364c57.en.html#toc6

цијена сирове нафте за 2024. годину износила 80,7 \$//барелу, уз процјену инфлације за еврозону од 2,4%.²⁸

На енергетским тржиштима, геополитичке напетости остале су кључни покретач краткорочних кретања цијена. Могућност ескалације сукоба на Блиском истоку представља значајан ризик повећања цијена енергије, с потенцијалним посредним посљедицама за друге робе. Са друге стране, успоравање глобалне потражње за нафтом, нарочито у Кини, диверсификација производње нафте и велики капацитет снабдијевања нафтом који држи ОПЕС+ сугеришу пад цијена нафте, нарочито ако ОПЕС+ укине своја најновија смањења производње.²⁹

Индекс цијена хране, према The Food and Agriculture Organization (FAO)³⁰, порастао је за 2% у октобру 2024. године у односу на претходни мјесец. Раст цијена хране на свјетском тржишту предвођен је растом индекса цијена свих роба које су укључене у индекс, осим индекса цијена меса са забиљеженим блажим падом. Највећи раст забиљежио је индекс цијена биљних уља од 7,3%. Са друге стране, према очекивањима Свјетске банке³¹, цијене ђубрива на свјетском тржишту ће пасти за око 24%, хране за око 9%, енергената за око 6%, док ће сировине порасти за око 4% у 2024. години.

На графиконима 3.1.11. и 3.1.12. може се видјети упоредни приказ кретања цијена у Републици Српској и еврозони, те кретање цијена сирове нафте и хране на свјетском тржишту.

²⁸ https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/7173e7c9-3841-4660-8d6a-a80712932f81_en?filename=ip296_en.pdf

²⁹ <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets>, Commodity Outlook, October 2024

³⁰ <https://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en>

³¹ <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets>, Commodity Outlook, October 2024

Силазни тренд инфлације, започет крајем 2023. године, а настављен и у 2024. години, углавном вођен нижим цијенама енергената и стабилизацијом цијена хране, очекује се да ће се наставити и у осталим годинама пројекцијског периода.

Полазећи од наведених претпоставки, те очекиваног економског раста, раста плата и потрошње, те постепеног слабљења спољних притисака на цијене, односно нижим цијенама енергената и прехранбених производа и у наредном периоду, очекује се да ће просјечне потрошачке цијене у Републици Српској у 2024. години порасти за 1,8%, док ће у 2025, 2026. и 2027. години порасти за 1,7%, 1,5% и 1,4%, респективно.

3.2.3. ТРЖИШТЕ РАДА

Упркос изазовима којима је било изложено у претходном периоду, тржиште рада је задржало стабилност. Стабилна кретања на тржишту рада резултат су континуираног рада на побољшавању услова рада, унапређивању институција тржишта рада, те подстицању запошљавања.

Поредећи 2023. годину са 2022. годином, број запослених је већи за 1,3% (3.812 лица) и износио је 290.491 запослених лица. Просјечан број незапослених за 2023. годину износио је 61.093 и за 9,8% (6.652 лица) је мањи у односу на претходну годину. Према подацима из Анкете о радној снази стопа запослености за 2023. годину износила је 42,3%, а стопа незапослености 9,2%.

Просјечан број запослених у 2024. години износио је 289.722 и мањи је за 0,3% (769 лица) у односу на просјечан број запослених у 2023. години. Посматрано према облику својине, 84.198 запослених је у пословним субјектима у државној својини, 176.180 у приватној својини, 290 у задружној, те 29.055 у мјешовитој својини. Посматрано према подручјима дјелатности, највећи број запослених је забиљежен у Прерађивачкој индустрији (56.728 лица) и Трговини на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала (51.942 лица), док је највеће смањење броја запослених забиљежено такође у Прерађивачкој индустрији, те у подручју Пољопривреда, шумарство и риболов.

Према подацима Завода за запошљавање, просјечан број незапослених за девет мјесеци 2024. године износи 56.988, што је за 7,6% мање у односу на исти период претходне године, када је било регистровано 61.680 незапослених.

Будући да су миграције радне снаге узеле велики мах, привреда Републике Српске ће се попут великих европских економија морати прилагодити новим трендовима и ангажовати стране раднике. Закључно са 31. октобром 2024. године, у Републици Српској је страним држављанима издато укупно 1.000 нових радних дозвола, које улазе у квоту, а продужено је 387 радних дозвола у оквиру квоте, док су изван квоте³² издате 372 нове дозволе, а 244 их је продужено. Највећи број ангажованих страних радника долази из Непала, Индије и Турске, те из Србије.

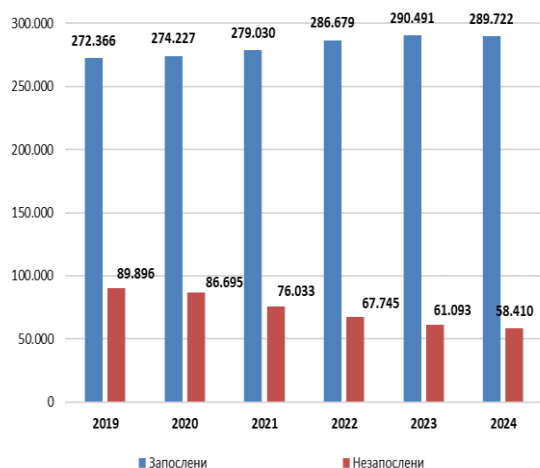
Према подацима из Анкете за 2024. годину, просјечна стопа запослености за два квартала износи 43,6% (Q_I: 43% и Q_{II}: 44,2%), док стопа незапослености износи 9,1% (Q_I: 9,3% и Q_{II}: 8,9%). У другом, у односу на први квартал, биљежимо повећање стопе

³² Радне дозволе издате држављанима са високом стручном спремом, оснивачима привредних друштава, спортистима и спортским радницима.

запослености за 1,2 п. п. и смањење стопе незапослености за 0,4 п. п., као и повећања стопе активности за 1,1 п. п.

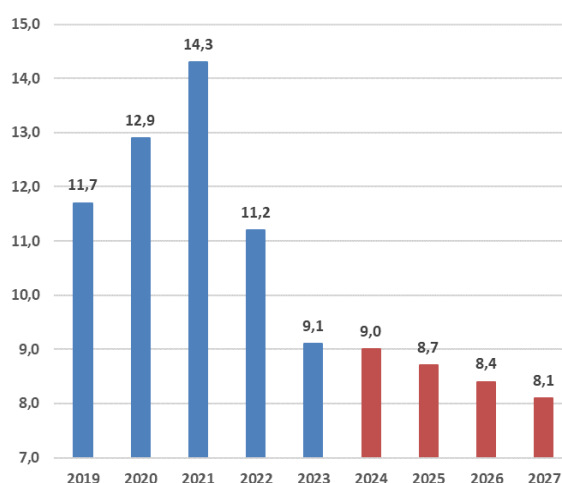
Уз раст броја запослених и смањење броја незапослених у наредном периоду, пројектоване стопе незапослености се крећу од 9% у 2024. години до 8,1% у 2027. години.

Графикон 3.1.13. Кретање запослених и незапослених

Извор: РЗС РС и ЈУ ЗЗЗ РС

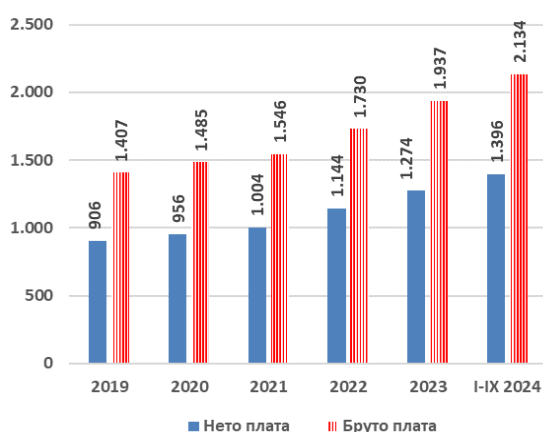
Графикон 3.1.14. Стопа незапослености, остварење и пројекције, у %

Извор: МФ РС

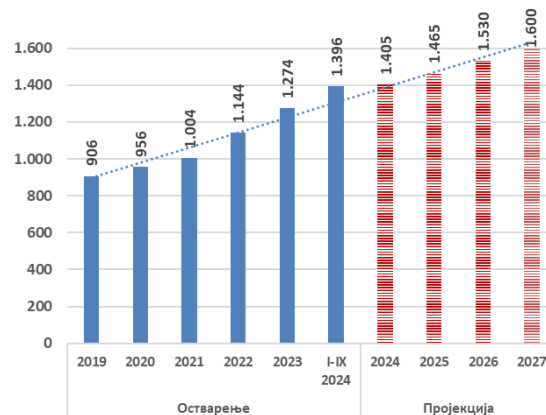
Република Српска посљедњих година остварује континуирано повећање плата које је највећим дијелом резултат: измјена пореске политике, повећања најниже плате, те раста плата у јавном и приватном сектору. У 2023. години исплаћена је просјечна нето плата у износу од 1.274 КМ, уз номинални раст од 11,4% на годишњем нивоу, док је просјечна бруто плата износила 1.937 КМ уз номинални раст од 12%. Највећа нето плата исплаћена је у подручју Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања (1.667 КМ), док је најнижа плата исплаћена у подручју Грађевинарство (952 КМ).

Графикон 3.1.15. Просјечна бруто и нето плата, у КМ

Извор: РЗС РС

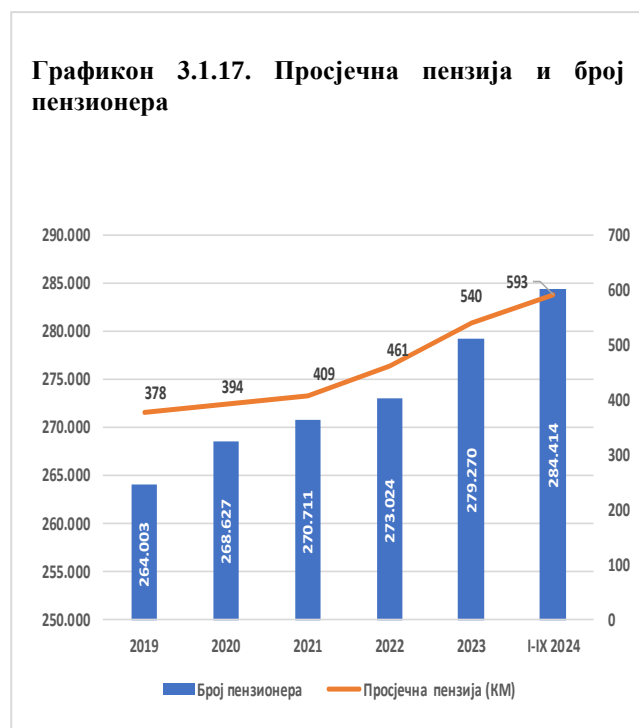
Графикон 3.1.16. Просјечна нето плата, остварење и пројекције, у КМ

Извор: РЗС РС и МФ РС

У периоду јануар–септембар 2024. године, просјечна нето плата износи 1.396 КМ и номинално је већа за 10,1%, а реално за 8% у односу на исти период 2023. године. У наведеном периоду 2024. године, просјечна бруто плата износи 2.134 КМ.

Уз пораст најниже плате, повољнију пословну климу, како у Републици Српској тако и у земљама у окружењу, за наредни трогодишњи период очекује се пораст плата. За 2024. годину пројектована нето плата износи 1.405 КМ, док се за период 2025–2027. година плата креће у распону од 1.465 КМ у 2025. до 1.600 КМ у 2027. години.

Просјечна пензија за 2023. годину износила је 540 КМ, уз номинални раст од 17,1%. На евиденцији Фонда ПИО у 2023. години било је регистровано 279.270 пензионера, што је за 2,3% више у односу на претходну годину.

Почетком године, извршено је годишње усклађивање пензија, чиме су пензије од јануара 2024. године повећане за 9,2% и тиме се наставља тренд раста пензија. За период јануар–септембар исплаћена је просјечна пензија у износу од 593 КМ и у односу на исти период претходне године већа је за 9,7%, док просјечан број пензионера за поменути период износи 284.414.

3.2.4. СПОЉНИ СЕКТОР

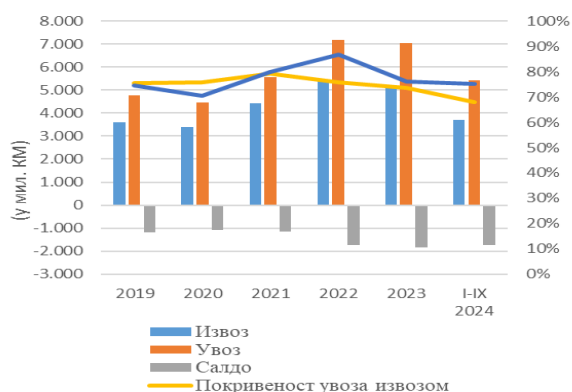
У периоду након пандемије ковид 19, у околностима опоравка привредне активности на глобалном нивоу као и у земљама ЕУ, које су најзначајнији спољнотрговински партнери Републике Српске, забиљежен је значајан раст спољнотрговинске размјене када су забиљжене двоцифрене стопе раста извоза и увоза роба, као и раст извозних и увозних цијена.

С друге стране, у 2023. години долази до погоршања спољнотрговинске размјене, почев од априла и закључно са децембром посматрано на годишњем нивоу (m/m_{t-12}), при чему је извоз имао већи пад од увоза. Као резултат наведеног кретања, дошло је до повећања спољнотрговинског дефицита, што је имало негативан допринос расту економске активности, те смањења стопе покривености увоза извозом која је износила 73,6% и мања је за 2 п. п., у односу на претходну годину. У 2023. години пад извоза роба од 4,6% резултат је успоравања иностране тражње у земљама који су најзначајнији спољнотрговински партнери Републике Српске, док је пад вриједности увоза од 1,9% углавном резултат смањења цијена енергената. Такође, у истом периоду забиљежен је пад производње прерађивачке индустрије (-6,6%) која је утицала на

смањење извоза и увоза роба. Спољнотрговински дефицит већи је за 6,3% у односу на претходну годину.

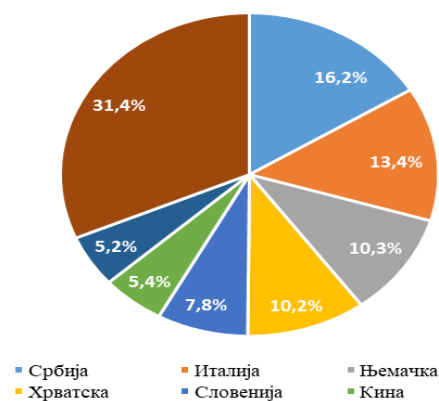
У периоду јануар–септембар 2024. године спољнотрговински показатељи Републике Српске показују слично кретање као и у 2023. години. Настављено је смањење обима спољнотрговинске размјене али по незнатној стопи од 0,1%, уз пад извоза и раст увоза, што је имало за резултат нижу покривеност увоза извозом и повећање спољнотрговинског дефицита за 32,3%. Посматрано по мјесецима, на годишњем нивоу, у првом кварталу забиљежене су највеће стопе смањења извоза роба које у просјеку износе 12,8%. Ипак, у априлу, јулу и августу остварене су позитивне стопе раста извоза, да би кретање извоза роба у посматраном периоду резултирало просјечном стопом пада од 5,6%. Раст робног увоза, у поређењу са смањењем извоза, одразио се на смањење покривености увоза извозом која је износила 68% и мања је за 5,6 п. п. у односу на 2023. годину, што представља највећи дефицит у посљедњих осам година (графикон 3.1.18).³³ Извозне и увозне цијене у другом кварталу (у односу на 2023. годину) повећане су за 20,5% и 15,5%, респективно. Узимајући у обзир извозне цијене које су повећане, пад извоза робе резултат је успоравања иностране тражње што је утицало на смањење количине извезене робе. С друге стране, раст увоза роба резултат је опоравка домаће тражње. На графикону 3.1.19 дата је структура обима спољнотрговинске размјене по земљама. Највећи обим спољнотрговинске размјене остварујемо са Србијом (16,2%) и Италијом (13,4%).

Графикон 3.1.18. Преглед кретања спољнотрговинске робне размјене

Извор: РЗС РС, калкулације МФ

Графикон 3.1.19. Структура обима спољнотрговинске размјене по земљама, I–IX 2024. године

Извор: РЗС РС

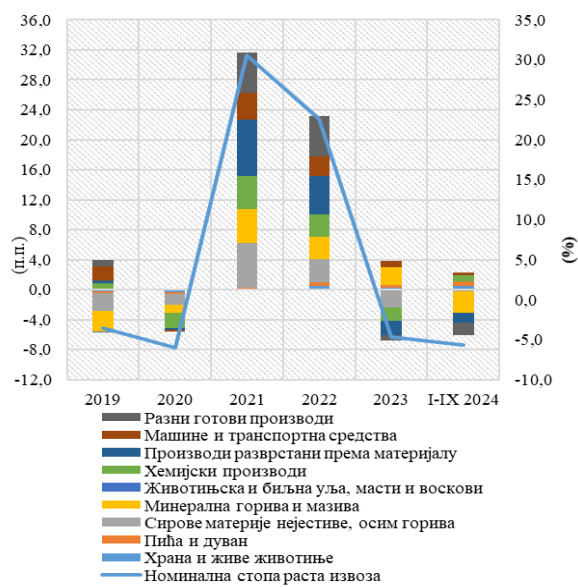
Према класификацији дјелатности (КД), смањењу извоза у периоду јануар–септембар 2024. години највише је допринијело смањење у подручјима: Производња и снабдијевање ел. енергијом при чему је забиљежен пад извоза од 33,5% и Прерађивачка индустрија која је имала пад извоза од 2%. Према наведеној класификацији, Прерађивачка индустрија највише учествује у структури извоза и увоза са око 85,1% и 93,7% респективно, што директно одређује кретање спољнотрговинске размјене. С тим у вези, повећању увоза највише је допринијело повећање увоза у подручју Прерађивачке индустрије од 3,9%.

³³ У 2024. години подаци који се односе на обим спољнотрговинске размјене/БДП дати су за прва два квартала посматране године, јер су подаци за БДП у 2024. години расположиви су за два квартала.

Посматрано по групама производа, у периоду јануар–септембар 2024. године, највеће учешће у извозу остварује електрична енергија са 7,5%, док највеће учешће у увозу остварују нафтна уља и уља добијена од битуменозних минерала (осим сирових) са 7,3%. Према статистичким процедурама, у периоду јануар–септембар 2024. године редован увоз у укупном увозу учествује са 89,4%, док увоз на унутрашњу обраду и увоз након вањске обраде учествују са 10,5% и 0,1%, респективно. Редован увоз имао је позитивну стопу раста од 5,8% и највише је допринио расту увоза.

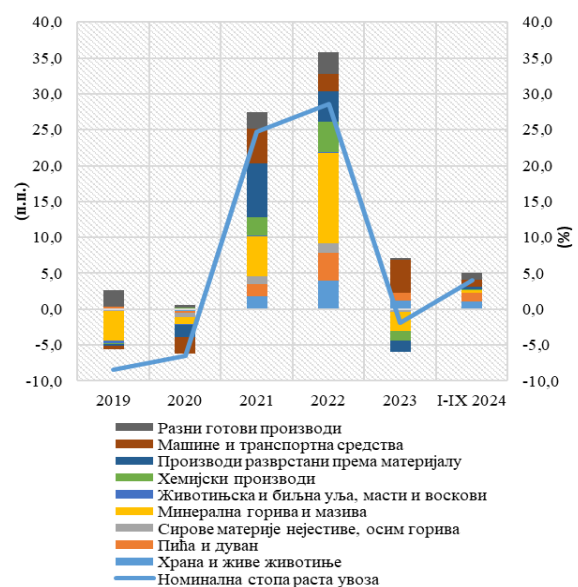
Посматрајући извоз производа према стандардној међународној трговинској класификацији (СМТК) графикони 3.1.20. и 3.1.21, смањењу извоза у јануар–септембар 2024. године највише је допринијело смањење извоза у секторима: Минерална горива и мазива (-2,8 п. п.) и Разни готови производи (-1,7 п. п.). С друге стране, највећи допринос повећању увоза према СМТК забиљежено је у секторима Храна и живе животиње (1,1 п. п.), Машине и транспортна средства (1 п. п.) и Разни готови производи (1 п. п.).

Графикон 3.1.20. Доприноси кретању извоза производа према СМТК

Извор: РЗС РС, калкулације МФ

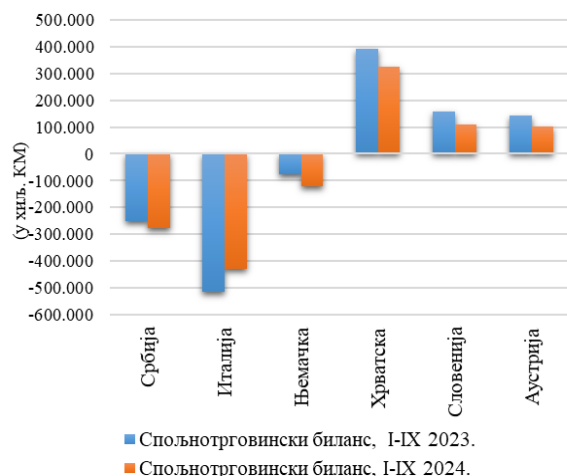
Графикон 3.1.21. Доприноси кретању увоза производа према СМТК

Извор: РЗС РС, калкулације МФ

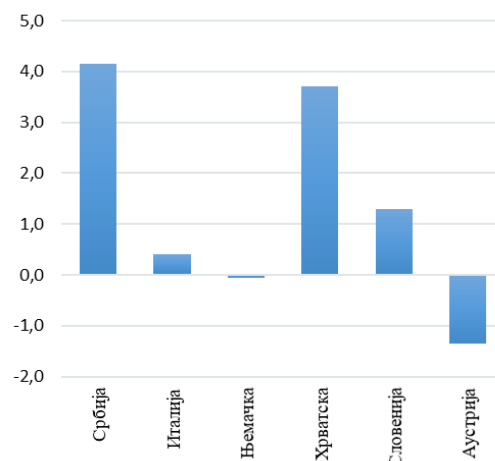
На графикону 3.1.22. можемо уочити да је Република Српска у периоду јануар–септембар 2024. године остварила спољнотрговински суфицит са Хрватском, Словенијом и Аустријом, при чему је са наведеном земљама дошло до смањења спољнотрговинског суфицита (у односу на исти период претходне године). С друге стране, спољнотрговински дефицит као и претходне године остварен је са Италијом, Србијом и Њемачком. У земљама ЕУ у прва три квартала 2024. године забиљежен је скроман раст од 0,8%, у средњорочном периоду очекује се да ће раст бити стабилан али недовољан. Посматрајући земље најзначајније спољнотрговинске партнере Републике Српске (графикон 3.1.23) највећи раст БДП у прва два квартала 2024. године остварен је код Србије (4,2%) и Хрватске (3,7%), док је пад БДП остварен у Аустрији (-1,4%) и Њемачкој (-0,1%).

Графикон 3.1.22. Спољнотрговински биланс Републике Српске са најзначајнијим спољнотрговинским партнерима за Q_I-Q_{III} 2024. године

Извор: Еуростат, РЗС РС

Графикон 3.1.23. Реалне стопе раста БДП-а за Q_I-Q_{III} 2024. године за земље најзначајније спољнотрговинске partnere

Извор: Еуростат, РЗС РС

У првих девет мјесеци 2024. године као резултат успоравања и смањења економске активности у земљама ЕУ екстерна тражња из земаља које су наши најзначајнији спољнотрговински партнери смањена је за око 4%. У земљама ЕУ у прва три квартала 2024. године забиљежене су реалне стопе раста БДП (q/q-4) које су по кварталима износиле: Q_I = 0,6%, Q_{II} = 0,8% и Q_{III} = 0,9%, што представља просјечан раст од 0,8%. Кретања у земљама ЕУ директно утичу на економску активност, а тиме и на кретање привредне активности и спољнотрговинске размјене у Републици Српској. С тим у вези, у земљама ЕУ, а посебно у Њемачкој у 2024. години забиљежен је пад индустријске производње што је директно утицало на смањење иностране тражње, а тиме и извоза из Републике Српске.

Према извјештају Свјетске трговинске организације (WTO) за 2024. годину закључује се да је свјетска трговина, упркос трговинским тензијама, политичким неизвјесностима и шоковима попут ковид 19 била изузетно отпорна посљедњих година. У извјештају су приказани подаци за 2023. годину када је обим глобалне робне трговине пао за 1,2%, док је у претходној години забиљежио раст од 3%. Један од главних разлога наведеног пада је то да су се многе земље суочавале са дуготрајним ефектима инфлације и високим цијенама енергије. Пад обима глобалне спољне трговине у 2023. години дјелимично је надокнађен снажним растом у трговини услугама од 9%. У периоду 2010–2023. године обим спољне трговине и БДП расли су по приближно истој стопи од 2,5% и 2,7%, респективно. Према пројекцијама, у 2024. и 2025. години обим спољне трговине ће расти 2,6% и 3,3% респективно. У периоду 2025–2026. година извоз и увоз ће просјечно расти по стопама од 3%.

Према извјештају Европске централне банке предвиђа се да ће се глобална трговина опоравити и да ће њен раст у преосталом дијелу пројекцијског периода бити у већој мјери усклађен с глобалном активношћу. Инострана тражња европодручја требала би се повећати за 2,5% у 2024, 3,4% у 2025. и 3,3% у 2026. години.

Под утицајем кретања на глобалном тржишту, процјењује се да ће у 2024. години доћи до смањења извоза и повећања увоза роба у Републици Српској, при чему ће увоз роба премашити извоз, што ће довести до дефицита текућег рачуна.

Приликом израде процјена и пројекција спољне трговине узете су у обзир геополитичке тензије, продужено трајање рата у Украјини, сукоб на Блиском истоку, смањење економске активности у земљама Европске уније, као и средњорочне пројекције међународних финансијских институција, које се односе на очекивано кретање економских активности најзначајнијих спољнотрговинских партнера Републике Српске. Раст извоза у средњорочном периоду биће вођен опоравком и растом иностране тражње, док ће раст увоза бити резултат раста домаће тражње која је подстакнута растом реалних плата као и побољшањем услова на финансијском тржишту.

На основу наведеног, процјењује се да ће реални извоз роба и услуга у 2024. години бити мањи за 2,3%, а у наредном периоду са динамизирањем иностране тражње, очекује се реални раст извоза роба и услуга од 5,8% у 2025. години, 6,1% у 2026. години и 6,3% у 2027. години. Истовремено, процјена је да ће реални увоз роба и услуга у 2024. години расти по стопи за 2,7%, док су за наредни период пројектоване реалне стопе раста увоза од 3,7% у 2025. години, 4,2% у 2026. години и 4,4% у 2027. години. У периоду 2025–2027. година пројектоване су веће стопе раста извоза у односу на раст увоза роба што ће се одразити на благо повећање стопе покривености увоза извозом.

Према подацима Централне банке БиХ, **укупне стране директне инвестиције у Републику Српску до краја 2023. године** износиле су 7.176,4 милиона КМ. У укупним страним инвестицијама до 31. децембра 2023. године највише инвестиција је било из Србије, Велике Британије, Русије, Италије и Словеније. Посматрано по дјелатностима, највише страних директних инвестиција било је у области телекомуникација, затим у областима производње и снабдијевања електричном енергијом, плином, паром и климатизацијом и области производње кокса и рафинисаних нафтних производа и прерађивачке индустрије. Према истим подацима, у 2023. години у Републици Српској су евидентиране **нето стране директне инвестиције** у износу од 1.081,6 милиона КМ и веће су за 683 милиона КМ него у претходној години, које су према ревидираним подацима износиле 398,6 милиона КМ. У структури страних директних инвестиција у 2023. години, на власничке удјеле односи се 86 милиона КМ (7,9%), задржане зараде износиле су 394,1 милион КМ (36,4%), док је укупан остали капитал износио 601,5 милиона КМ (55,6%). Земље које су највише инвестирале у Републику Српску су: Србија, Русија и Велика Британија. Највише инвестиција реализовано је у области производње кокса и рафинисаних нафтних производа, затим у области телекомуникације, те у области производње и снабдијевање електричном енергијом, плином, паром и климатизација.

Према подацима Агенције за посредничке, информатичке и финансијске услуге у 2023. години основано је 274 нових привредних друштава са страним улогом (дјелимичним или потпуним), што је приближно на истом нивоу као у 2022. години када је основано 282 привредна друштва са страним улогом. У периоду јануар–јули 2024. године регистровано је 141 новоосновано привредно друштво, што је за 28 привредних друштава мање у односу на исти период 2023. године када је основано 169 нових привредних друштава са страним улогом.

Према Конференцији Уједињених нација и трговини и развоју (UNCTAD-а), глобалне стране директне инвестиције у 2023. години су пале за 2% на 1,3 трилиона долара, услијед економског успоравања и растућих геополитичких тензија. При томе, ако се изузму велике промене у токовима инвестиција у неколико европских економија, пад

страних директних инвестиција премашује 10%. Надаље, наводи се да је смањење финансирања пројеката утицало на одрживи развој, при чему су нова средства за сектор Циљеви одрживог развоја (Sustainable Development Goals – SDGs) опала за 10%, посебно у области пољопривреде и воде. Ово отежава напоре за постизање Агенде 2030 и позива се на хитну реконструкцију финансирања одрживог развоја. Такође, наведено је да се олакшавањем пословања и рјешења дигиталне владе могу апострофирати ниске инвестиције за стварање транспарентног и модернизованог окружења. Истиче се значајан раст онлајн услуга и информационих портала, наводећи да такви алати такође подржавају шири развој дигиталне владе, од чега посебно имају користи земље у развоју.

3.2.5. ФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР

У структури финансијског система није било значајних промјена у току 2024. године, при чему је банкарски сектор и даље доминантан са учешћем од 87% у укупној активи финансијског сектора.

Банкарски сектор

У Републици Српској са 30. јуном 2024. године пословало је осам банака. Банкарски сектор Републике Српске одржао је стабилност која се огледа у задовољавајућим стопама адекватности капитала, стопама ликвидности на задовољавајућем нивоу, позитивном финансијском резултату на нивоу сектора уз побољшање коефицијената профитабилности. У овом периоду банкарски сектор је забиљежио раст билансне aktive за 2% у односу на крај претходне године, као резултат раста новчаних средстава (3%) и раста укупних кредита (3%). Седам банака су исказале нето добит, која је укупно износила 128,7 милиона КМ и већа је за 37% у односу на исти период 2023. године, а једна банка је исказала нето губитак у износу од 1,7 милиона КМ. На крају првог полугодишта 2024. године депозити у банкама Републике Српске износили су 7,8 милијарди КМ и већи су за 101 милион КМ или 1% у односу на 2023. годину. У извјештајном периоду, укупни кредити су износили 6,2 милијарде КМ и већи су за 3% или 188,2 милиона КМ у односу на крај 2023. године. Кредитирање је и даље углавном усмјерено на грађане, док кредити приватним предузећима чине 34% укупних кредита и већи су за 1% у односу на крај 2023. године. У првој половини 2024. године дошло је до смањења неквалитетних кредита од 4,9%, уз задржан висок квалитет aktive, што се првенствено односи на смањење учешћа неквалитетних кредита у укупним бруто кредитима, и то највећим дијелом због извршеног рачуноводственог отписа у складу са Одлуком Агенције за банкарство Републике Српске о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака. У Републици Српској неквалитетни кредити биљеже пад у протеклим годинама, и то захваљујући реформи регулаторног оквира за банкарски сектор и досљедном спровођењу унапријеђеног регулаторног оквира од стране Агенције за банкарство Републике Српске.

У извјештајном периоду присутно је повећање просјечне укупне пондерисане номиналне каматне стопе на кредите банака за 0,08 процентних поена (5,92%) и смањење просјечне укупне пондерисане ефективне каматне стопе на кредите банака за 0,05 процентних поена (6,90%). Просјечна укупна пондерисана номинална и ефективна каматна стопа на депозите већа је за 0,11 процентних поена (2,32%) у односу на 2023. годину. Имајући у виду продужено трајање и повећану неизвјесност услјед изражених геополитичких тензија са очекиваним успоравањем економске активности, и даље високој инфлацији, Агенција је у мају 2024. године донијела Одлуку о измјени одлуке

о привременим мјерама за ублажавање ризика раста каматних стопа („Службени гласник Републике Српске“, број 45/24), којом је продужена њена примјена до краја децембра 2024. године.

У Републици Српској са 30. јуном 2024. године послује 16 микрокредитних организација. Микрокредитни сектор, у посматраном периоду, остварио је раст активе од 8% и кредита од 11%, који су углавном пласирани физичким лицима. Учешће доспјелих потраживања у укупним кредитима је и даље на ниском нивоу и износи 0,43%.

Небанкарски сектор

У првој половини 2024. године на тржишту осигурања Републике Српске, пословало је 14 друштава за осигурање и девет филијала друштава за осигурање из Федерације БиХ, при чему су остварени позитивни показатељи из пословања који се огледају у: повећању вриједности билансне активе и укупно обрачунате премије, те оствареном позитивном нето резултату.

Укупно обрачуната премија на тржишту осигурања Републике Српске у првом полугодишту 2024. године износила је 175.327.921 КМ, што у односу на исти период претходне године представља повећање за 20.072.827 КМ или 12,9%, при чему је настављен тренд континуираног раста премије животних и неживотних осигурања. У структури премије друштава за осигурање са сједиштем у Републици Српској, обрачуната премија по основу обавезног осигурања од одговорности за моторна возила повећана је за 12%, док је учешће ове врсте осигурања у укупној премији износило 62,1% у укупно обрачунатој премији. Обрачунате техничке резерве на нивоу сектора порасле су за 4,9% у односу на исти период претходне године и на дан 30. јун 2024. године износиле су 446,3 милиона КМ.

На тржишту добровољног пензијског осигурања пословало је једно друштво за управљање добровољним пензијским фондом, које је управљало имовином једног добровољног пензијског фонда. Укупна нето вриједност имовине добровољног пензијског фонда, на дан 30. јун 2024. године, износила је 40,4 милиона КМ и већа је за 12,9% у односу на крај 2023. године.

У првој половини 2024. године укупан промет остварен на Бањалучкој берзи хартија од вриједности а. д. Бања Лука износио је 424 милиона КМ, што је смањење за 17,9% у односу на исти период претходне године, при чему су доминантно учешће у структури укупног промета задржале дужничке хартије од вриједности, и то: обвезнице са 31,1% и трезорски записи са 44,2%.

Берзански индекс Републике Српске – БИРС забиљежио је пад од 7,8% у односу на крај 2023. године, а Индекс обвезница Републике Српске – ОРС раст од 1,2%, док је укупна тржишна капитализација смањена за 0,3% у односу на крај 2023. године.

На тржишту инвестиционих фондова пословало је шест друштава за управљање инвестиционим фондовима, која су управљала са имовином 15 отворених инвестиционих фондова и једног отвореног специјализованог алтернативног инвестиционог фонда. Нето вриједност имовине инвестиционих фондова на дан 30. јуни 2024. године износила је 172 милиона КМ и забиљежила је пад од 2,1% у односу на крај 2023. године.

У евиденцију пружалаца услуга повезаних са виртуелним валутама³⁴, коју води Комисија за хартије од вриједности Републике Српске, у току првог полугодишта 2024. године, уписана су два нова привредна друштва, при чему је на дан 30. јун 2024. године у ову евиденцију било уписано укупно шест пружалаца услуга повезаних са виртуелним валутама.

У Републици Српској, у складу са Законом о факторингу³⁵, у току првог полугодишта 2024. године основано је једно ново друштво за факторинг, при чему су на дан 30. јун 2024. године, укупно пословала три друштва за факторинг.

Унапређење правног оквира

У децембру 2023. године Народна скупштина Републике Српске је разматрала и усвојила Приједлог закона о електронском новцу³⁶, а који је ступио на снагу 4. јула 2024. године. Законом о електронском новцу уређују се појам електронског новца, послови издавања електронског новца, издаваоци електронског новца, услови за оснивање, пословање и престанак рада друштва за издавање електронског новца, надзор над обављањем послова издавања електронског новца, те заштита права и интереса ималаца електронског новца. Закон о електронском новцу представља регулаторни одговор на појаву савремених финансијских услуга на међународном тржишту, с циљем стварања правних предуслова за њихов развој на домаћем тржишту путем оснивања и пословања нових пружалаца платних услуга – друштава за издавање електронског новца. Ови субјекти, као нови учесници у платном промету предмет су даљег регулисања и надзора Агенције за банкарство Републике Српске. Уређивањем послова и издавања откупа електронског новца законом се постављају сигурне основе за коришћење дигиталног облика новца, не само у свакодневном начину живота грађана, већ и за ефикасније и економичније пословање привредних субјеката.

Даље, спроводећи план законодавних активности за 2024. годину и подржавајући Стратегију приоритетних активности за одржавање усклађености банкарске регулативе са регулативом ЕУ за период од 2022. до 2024. године, Министарство финансија Републике Српске је, као надлежни обрађивач прописа у области банкарског сектора, у сарадњи са Агенцијом за банкарство Републике Српске, израдило Нацрт закона о измјенама и допунама Закона о банкама Републике Српске, у складу са релевантним директивама Европске уније, уз уважавање достигнутог степена развоја банкарског сектора Републике Српске, чије разматрање у Народној скупштини се очекује до краја године.

Као наставак активности на очувању стабилности банкарског сектора, Агенција за банкарство Републике Српске је донијела неколико одлука које ће додатно ојачати банкарски сектор у цјелини, и то:

- Одлука о привременим мјерама за одобравање олакшица физичким лицима за измирење кредитних обавеза, којом се прописују привремене олакшице физичким лицима у процесу измирења кредитних обавеза, с циљем ублажавања негативних економских посљедица узрокованих отежаним условима пословања привредних друштава која су погођена тешком економском ситуацијом и којима је ограничено пословање,

³⁴ <https://www.secrs.gov.ba/Ucesnici/PruzaociUsluga.aspx>

³⁵ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 123/20 и 26/21.

³⁶ „Службени гласник Републике Српске“, број 1/24.

- Одлука о привременој мјери очувања капитала банке, којом се уводи обавеза подношења захтјева од стране банке и давање сагласности од стране Агенције за банкарство РС за исплату добити остварене у претходној пословној години, са главним циљем повећања отпорности банке на финансијске шокове, очувања стабилности банкарског сектора те одржавања укупне стабилности финансијског система Републике Српске,

- Одлука о измјенама Одлуке о привременим мјерама за ограничавање изложености с циљем ублажавања ризика који проистиче из изложености према страним централним владама и централним банкама услјед поремећаја на глобалним финансијским тржиштима.

У складу са препоруком Пододбора за унутрашње тржиште и конкуренцију, укључујући заштиту здравља и потрошача, Комисија за хартије од вриједности Републике Српске је, у сарадњи са Министарством финансија, израдила Мапу пута за даље унапређење регулаторног оквира тржишта хартија од вриједности и његово усклађивање са правном тековином Европске уније, а с циљем креирања нових инвестиционих и финансијских могућности. У децембру 2023. године одржани су састанци ентитетских супервизора тржишта хартија од вриједности на којем су учествовали и представници Министарства финансија, с циљем идентификовања кључних слабости и изазова, те хармонизовања праваца и динамике унапређења тржишта капитала у оба ентитета.

С циљем креирања инфраструктуре за дигитализацију сектора осигурања Законом о измјенама и допунама Закона обавезним осигурањима у саобраћају³⁷ утврђена је обавеза Заштитном фонду Републике Српске да формира и води Централну електронску евиденцију података неопходних за закључивање уговора о осигурању, рјешавање одштетних захтјева и података о обрачунатој премији. Законом је предвиђено да се подаци прикупљају од друштава за осигурање у реалном времену, приликом закључивања уговора о осигурању, као и из регистара, односно евиденција надлежних органа на основу претходно усаглашеног протокола и потписаног споразума. Свеобухватне вишегодишње серије података о карактеристикама осигураника, врстама и типовима возила, регистарским подручјима и насталим штетама, требало би да омогуће прецизније и квалитетније утврђивање сопствених цјеновника за осигурање од аутоодговорности, али и да допринесе правичној накнади штете настале у овој врсти осигурања. С друге стране, дигитализација сектора осигурања ће допринијети већој транспарентности издавања полиса осигурања од аутоодговорности, те свеобухватнијој контроли новчаних токова у вези са регистрацијом возила, као и друге погодности како за осигуравајућа друштва, тако и за осигуранике. Законски рок за формирање Централне електронске евиденције истиче у априлу 2025. године.

Овим измјенама и допунама Закона пролонгиран је рок за увођење дјелимичне либерализације до 31. децембра 2026. године, како би се тржиште осигурања додатно оснажило, и како би се благовремено испунили предуслови за успјешно реализовање ове реформске мјере. До тог рока на снази је заједничка тарифа премија у овој врсти осигурања, а коју доноси Агенција за осигурање Републике Српске, уз напомену да се законом предвиђа могућност да, у случају измијењених тржишних околности, период важења заједничке тарифе буде и скраћен. У жељи за ефикаснијим управљањем динамиком процеса либерализације цијена аутоосигурања, рок за увођење потпуне

³⁷ „Службени гласник Републике Српске“, број 1/24.

либерализације није прецизно утврђен законом, већ је предложено да о овом питању Народна скупштина Републике Српске одлучује на основу ефеката дјелимичне либерализације, а што ће Народна скупштина Републике Српске цијенити кроз редовне извјештаје Агенције за осигурање Републике Српске, као органа надзора над сектором осигурања.

Активности Министарства финансија и Агенције за осигурање Републике Српске на осавремењавању законског оквира за пословање друштава за осигурање у складу са захтјевима тржишта, међународним стандардима и конкретним директивама Европске уније, континуирано се спроводе.

На иницијативу Министарства финансија, Свјетска банка је одобрила техничку помоћ за оцјену испуњености основних принципа осигурања развијених од стране Међународне асоцијације супервизора у осигурању. Према утврђеној динамици, активности у оквиру пројекта, чији носилац је Агенција, требало би да се реализују до краја 2024. године. Резултати процјене Свјетске банке биће уобзирени у новом закону којим се регулише тржиште осигурања.

Правни оквир за финансијски сектор континуирано се осавремењује у складу са захтјевима тржишта, међународним стандардима и изворима права ЕУ. У периоду 2025–2027. године планирано је унапређење законског оквира: из области платног промета с циљем испуњења СЕПА регулаторних захтјева и стандарда, али и уопште с циљем унапређења пружања услуга платног промета у Републици Српској и БиХ, из области микрокредитног сектора с циљем додатне заштите корисника финансијских услуга и утврђивања захтјева пословања микрокредитних организација у складу са актуелним околностима, из области осигурања с циљем додатне заштите осигураника и утврђивања одговарајућих пруденцијалних захтјева пословања друштава за осигурање у складу са важећим међународним стандардима пословања у овој области, те осавремењавање правног оквира који уређује девизно пословање и тржиште хартија од вриједности.

Комитет за координацију надзора финансијског сектора Републике Српске, у складу са својим надлежностима дао је значајан допринос очувању стабилности финансијског сектора Републике Српске, што ће бити настављено и у наредном периоду, а посебна пажња биће посвећена унапређењу финансијске едукације и заштите права корисника финансијских услуга.

4. ФИСКАЛНИ ОКВИР

4.1. СТРАТЕГИЈА ПОЛИТИКЕ И СРЕДЊОРОЧНИ ЦИЉЕВИ

У овом дијелу документа дат је консолидовани оквир буџета за сектор опште владе³⁸ Републике Српске за период 2024–2027. године. **Сектор опште владе** обухвата

³⁸ Термини „сектор општа влада“ и „подсектори централна влада“ у овом документу се односе на институције Републике Српске и њихове буџетске оквире. Према Смјерницама за израду Програма економских реформи, које је израдила Европска комисија у мају 2022. године, концепти који се користе у Документу треба да буду у складу са стандардима утврђеним на нивоу Европске уније, посебно у контексту Европског система рачуна (ESA), у мјери колико је тренутно могуће. Према Европском систему националних и регионалних рачуна у Европској унији (ESA), сектор опште државе (S.13)

консолидоване буџете подсектора: централна влада, јединица локалне самоуправе и фондова социјалне сигурности. Од ове године, у подсектору централна влада обухваћени су и буџети ЈП 'Путеви Републике Српске и ЈП 'Аутопутеви Републике Српске.

Подсектор централна влада обухвата институције које се финансирају из буџета Републике Српске: општи фонд (01) представља буџет Републике Српске у ужем смислу ријечи и користи се за исказивање свих средстава и свих активности буџетских корисника; фонд прихода по посебним прописима (02) представља средства која се на основу прописа користе само у посебне сврхе и свих активности које се финансирају из тих средстава (нпр. властити приходи институција); фонд грантова (03) представља грант средства буџетских корисника и свих активности које се финансирају из тих средстава, а који нису укључени у општи фонд; фонд средстава приватизације и сукцесије (04) представља средства приватизације и сукцесије и свих активности које се финансирају из тих средстава, уколико средства нису укључена у општи фонд (нпр. Развојни програм Републике Српске) и фонд за посебне пројекте (05) представља средства намијењена посебним пројектима и све активности на реализацији односних пројеката који нису укључени у општи фонд (нпр. коришћење приступних фондова Европске уније). Фондови 02-05 користе се за исказивање активности финансиране из припадајућих средстава, уколико та средства нису укључена у општи фонд (01).

Влада Републике Српске је на 79. сједници, одржаној 01. августа 2024. године, усвојила Документ оквирног буџета Републике Српске за период 2025–2027. године, којим су дефинисани планирани оквири буџета, финансирање и дуг за све нивое власти у Републици Српској. Овај документ је полазна основа за израду ПЕР РС 2025–2027. Подаци за 2023. годину представљају извршење буџета на свим посматраним нивоима власти. Подаци за 2024. годину су у складу са усвојеним буџетима, односно ребалансима буџета. Подаци за период 2025–2027. године представљају пројекције буџета на свим нивоима власти у Републици Српској.

Консолидовани дефицит опште владе Републике Српске у односу на БДП Републике Српске у 2023. години износио је 3,1% БДП-а. Према процјенама, у 2024. години се очекује смањени дефицит у износу од 2,4% БДП-а. На страни прихода у 2024. години, раст износи 0,5%, док расходи расту по стопи од 2,4%, што је највећим дијелом резултат вишеструког повећања на ставци трансфери за социјалну заштиту и други расходи. Такође, трансфери за социјалну заштиту су имали значајно повећање због редовног усклађивања пензија у 2024. години, као и динамике повећања броја корисника.

У наредном периоду 2025–2027. године, пројектовано учешће укупних прихода у БДП-у креће се од 44,9% до 45,0%, док се учешће потрошње у БДП-у смањује бржим темпом и креће се од 46,0% до 43,5%, тако да се буџетски дефицит постепено смањује

састоји се од институционалних јединица које су нетржишни произвођачи чија је производња намијењена индивидуалној и заједничкој потрошњи, а које се финансирају обавезним плаћањима јединица које припадају другим секторима, те институционалних јединица које првенствено спроводе прерасподјелу националног дохотка и богатства. Сектор опште државе дијели се на подсекторе: централна држава (управне институције и агенције чија се надлежност простире на цијело економско подручје, осим фондова социјалне сигурности), савезна (регионална) држава, локална држава (јединице локалне самоуправе) и фондови социјалне сигурности.

са 1,1 % БДП-а у 2025. години на 0,2% БДП-а у 2026. години, док у 2027. години прелази у суфицит од 1,6% БДП-а.

Табела 4.1.1. Фискални оквир за период 2023–2027. године по основном сценарију

	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
	Извршење	Рев. план	Пројекција	Пројекција	Пројекција
	у мил. КМ				
Укупни приходи	6.384,6	7.133,6	7.884,1	8.260,4	8.688,5
Укупни расходи	6.890,3	7.536,8	8.083,7	8.295,3	8.388,5
Нето задуживање/кредитирање	-505,7	-403,2	-199,6	-34,9	300,1
Издаци по каматама	217,2	253,9	291,5	314,8	333,6
Примарни биланс	-288,5	-149,3	91,9	279,9	633,6
	% БДП-а				
Укупни приходи	39,7	42,5	44,9	44,9	45
Укупни расходи	42,8	44,9	46,0	45,1	43,5
Нето задуживање/кредитирање	-3,1	-2,4	-1,1	-0,2	1,6
Издаци по каматама	1,4	1,5	1,7	1,7	1,7
Примарни биланс	-1,8	-0,9	0,5	1,5	3,3

Извор: Министарство финансија Републике Српске

НАПОМЕНА:

У табели су консолидовани подаци за сектор опште владе Републике Српске који обухвата подсектор централне владе Републике Српске (буџет Републике Српске, корисници буџета Републике Српске унутар и изван Главне књиге трезора који имају властите рачуне, средства од пројеката финансираних из иностранства, средствима са есглов рачуна и буџети јавних предузећа „Путеви Републике Српске“ и „Аутопутеви Републике Српске“), подсектор јединица локалне самоуправе и подсектор фондова социјалне сигурности.

Посматрајући сектор опште владе, како слиједи у периоду 2024–2027. година, **укупни приходи** једнаки су **текућим приходима**. Порески приходи чине од 54,9% до 55,9%, приходи од доприноса чине од 35,3% до 35,8%, док се учешће осталих прихода креће од 8,6% до 9,5% укупних прихода и примитака.

У оквиру планиране потрошње, у периоду 2024–2027. година значајни су **текући расходи** који учествују од 88,3% до 89,6% у **укупним расходима и издацима**. Учешћа у укупним расходима и издацима значајна су код брuto плата и накнада (од 21,7% до 24,8%), трансфера за социјалну заштиту (од 49,6% до 54,8%) и других расхода (од 6,6% до 9,6%). Издвајања код материјалних издатака крећу се у распону од 7,7% до 9,1%, док се за издатке за камате планира издвојити од 3,8% до 4,3% укупних расхода и издатака. У структури планираних укупних расхода и издатака нису занемариви ни **капитални издаци** (од 10,4% до 11,7%).

Буџетска потрошња одражава приоритетне политике које су у складу са укупним нивоом доступних средстава и усмјерена је на осигурање реалног оквира унутар којег ресорна министарства и буџетски корисници могу функционисати, водећи рачуна о испуњавању законом створених обавеза, а све то руководећи се начелима рационалности и штедње.

У Републици Српској, у периоду од 1. јула 2020. године до 31. марта 2023. године, реализован је Пројекат „Даљња подршка управљања јавним финансијама у БиХ“, који представља техничку помоћ ЕУ финансирану из ИПА 2017 и односи се на унапређење средњорочног планирања и програмског буџетирања. Главни циљ пројекта је био

унапређење система управљања јавним финансијама на свим нивоима власти у БиХ, повећањем ефикасности расхода кроз јачање програмског буџетирања у односу на средњорочно планирање буџета. У току трајања пројекта планирано је низ активности с циљем да се допринесе остварењу планираних резултата пројекта и то: кроз компоненту 1–Унапређење процеса програмског буџетирања и усклађивање са процесом средњорочног планирања и компоненту 2- Капацитети људских ресурса за планирање програмског буџета побољшани. Кроз Пројекат су реализоване обуке за 130 корисника републичког буџета и 32 јединице локалне самоуправе Републике Српске. Такође, израђени су приручници за средњорочно и буџетско планирање.

У складу са Закључком Владе Републике Српске од 19. маја 2022. године Министарство финансија је спровело анализу постојећег софтверског рјешења за планирање буџета (BPMIS), са препорукама за унапређење истог у оквиру Пројекта IPA 2017, а са циљем изналажења најбољег рјешења за имплементацију софтвера за подршку планирању буџета у Републици Српској. Такође, Влада је задужила Министарство финансија да се након спроведене анализе укључи у процес припреме Пројектног задатка у оквиру Пројекта даље подршке управљању јавним финансијама у БиХ ИПА 2020, што је и учињено.

Пројекат, који се финансира из Инструмента претприступне помоћи ИПА, у укупној вриједности 2.7 милиона евра, представља наставак активности које су се реализовале у оквиру пројекта ИПА 2017, чија имплементација је завршена у марту 2023. године. Циљ Пројекта је јачање капацитета свих нивоа власти у БиХ за пуну имплементацију програмског буџетирања кроз унапређење ИТ рјешења за планирање и извјештавање у програмском формату. Главни корисници Пројекта су: Министарство финансија Републике Српске, Министарство финансија и трезора БиХ, Федерално министарство финансија ФБиХ и Дирекција за финансија Дистрикта Брчко. Управљачку структуру пројекта чини Управни одбор пројекта у који су именовани и представници Министарства финансија.

Влада Републике Српске се упознала са Информацијом о реализацији пројекта „Даља подршка управљању јавним финансијама у БиХ ИПА 2020-софтвер за буџетирање“, на 79. сједници, одржаној 1. августа 2024. године и усвојила Закључак број: 04/1-012-2-2429/24 од 1. августа 2024. године, те задужила Министарство финансија да настави са спровођењем активности у оквиру пројекта.

У складу са Стратегијом управљања јавним финансијама Републике Српске за период 2021-2025. година планирано је након имплементације програмског буџета на нивоу Републике, постепено стварање предуслова за увођење програмског буџета на нивоу јединица локалне самоуправе.

Влада Републике Српске ће наставити са структурним реформама описаним у дијелу 5. Програма Економских реформи Републике Српске за период 2024-2026. године, с циљем макроекономске и фискалне стабилизације, повећања запослености, те опоравка и убрзања привредног раста.

4.2. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА БУЏЕТА У 2024. ГОДИНИ

Народна скупштина Републике Српске је на 12. редовној сједници, која је одржана 28. новембра 2024. године усвојила Ребаланс буџета Републике Српске за 2024. годину. У Табели 4.2.1. у оквиру плана за 2024. годину приказана је консолидација првих усвојених буџета свих нивоа власти у Републици Српској за 2024. годину, док је у оквиру процјене извршења приказан ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2024. годину који представља консолидацију усвојених буџета свих нивоа власти у Републици Српској, односно ребаланса буџета, усвојених током 2024. године.

Табела 4.2.1. План и процјена извршења буџета опште владе Републике Српске за 2024. годину (у мил. КМ)

	2024.	2024.	Процјена извршења/ План	Процјена извршења/ План (у %)
	План	Процјена извршења		
Укупни приходи	7.096,8	7.133,6	36,8	0,5%
Текући приходи	7.096,8	7.133,6	36,8	0,5%
- Порески приходи (директни и индиректни)	3.881,7	3.990,4	108,7	2,8%
- Приходи од доприноса	2.525,0	2.526,7	1,8	0,1%
- Остали приходи	690,2	616,5	-73,7	-10,7%
Укупни расходи и издаци	7.357,1	7.536,8	179,7	2,4%
Текући расходи	6.490,8	6.726,5	235,7	3,6%
- Бруто плате и накнаде	1.560,2	1.587,0	26,8	1,7%
- Материјални издаци	553,9	610,1	56,2	10,2%
- Издаци за камате	241,4	253,9	12,5	5,2%
- Трансфери за социјалну заштиту	3.562,1	3.628,2	66,1	1,9%
- Други расходи	573,3	647,4	74,1	12,9%
Капитални издаци	866,2	810,3	-56,0	-6,5%
Биланс	-260,3	-403,2	-143,0	54,9%

Када се пореди процјена извршења у односу на план, **укупни приходи** у 2024. години су на приближно истом нивоу, односно већи су за свега 0,5% или 36,8 милиона КМ. Порески приходи су виши у односу на план, што је допринијело нешто већем извршењу укупних прихода.

Порески приходи, приходи од директних и индиректних прихода већи су у односу на план за 108,7 милиона КМ или 2,8% што је резултат раста прихода од индиректних пореза као и прихода од порза на добит. Наиме, према подацима АПИФ-а добит прије опорезивања привредних субјеката у Републици Српској за 2023. годину већа је за 23% у односу на 2022. годину, што је свакако утицало на веће уплате овог пореза по годишњој пријави у односу на очекиване у 2024. години, а што се одразило и на раст укупних пореских прихода.

Приходи од доприноса су имали раст у 2024. години као резултат значајног раста плата и броја запослених у Републици Српској. На поменути раст највећим дијелом утицао је раст плата, односно раст најниже плате са 700 КМ на 900 КМ од јануара 2024. године („Службени гласник Републике Српске“, број 114/23), као и раст плата у јавном и приватном сектору. Наиме, просјечна нето плата у Републици Српској у периоду јануар-октобар 2024. године износила је 1.399 КМ и већа је за 10,2% у односу на просјечну нето плату у периоду јануар–октобар 2023. године када је износила 1.269

КМ. С друге стране, према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске, број запослених у Републици Српској у септембру 2024. године износио је 289.689 док је у септембру 2023. године износио 290,745, односно остварен је пад од свега 0,4%.

У оквиру осталих прихода остварен је пад у односу на првобитни план и то за 73,7 милиона КМ или 10,7% што је резултат значајног мањег прихода од дивиденди учешћа у капиталу и сличних права.

Према подацима из ревидираног буџета опште владе Републике Српске за 2024. годину, који представљају процјену извршења до краја године, укупни расходи и издаци планирани су у износу од 7.536,8 милиона КМ, што представља повећање од 2,4% износа предвиђеног буџетом опште владе Републике Српске за 2024. годину.

Највећи дио укупних расхода и издатака (89,2%) односи се на **текуће расходе** који су планирани у износу од 6.726,5 милиона КМ.

У оквиру текућих расхода, брuto плате и накнаде, планиране су у износу од 1.587,0 милиона КМ, што је веће за 26,8 милиона КМ или 1,7% у односу на план буџета опште владе Републике Српске за 2024. годину.

Према ревидираном плану опште владе Републике Српске за 2024. годину издаци за камате, износе 253,9 милиона КМ, што је у складу са планом отплате ино и унутрашњег задужења, ажурираног плана повлачења средстава по инвестиционим кредитима у 2024. години, планираним финансирањем буџета за 2024. годину, те календаром емисија дугорочних обвезница.

Трансфери за социјалну заштиту, планирани су у износу од 3.628,2 милиона КМ, што представља повећање од 66,1 милиона КМ или 1,9% више од износа предвиђеног првим буџетом опште владе Републике Српске за 2024. годину. У овој групи расхода, извршено је редовно усклађивање пензија за 9,6% од 01. јануара 2024. године.

Влада Републике Српске обезбјеђује подршку незапосленом родитељу четворо и више дјеце у Републици Српској у виду мјесечне новчане накнаде у нето износу од 750 КМ једном од незапослених родитеља четворо и више дјеце од којих је једно дијете малолетно. На поменути износ накнаде уплаћују су и припадајући доприноси за здравствено и пензијско - инвалидско осигурање, што је значајан бенефит и проширење права. Средства за ову сврху износе 64,0 милиона КМ у 2024. години.

Други расходи, према подацима о ревидираном буџету опште владе Републике Српске, планирани су у износу од 647,4 милиона КМ. Ова позиција увећана је за 74,1 милиона КМ у односу на првобитно усвојени буџет за 2024. годину. У оквиру ове групе издатака планирана су средства за евидентирање издатака по основу пореза на додату вриједност, издатака за отплату неизмирених обавеза из ранијих година, издатака по основу поврата пореза на доходак и поврата јавних прихода, као и осталих издатака из трансакција са другим јединицама власти.

Капитални издаци планирани су у износу од 810,3 милиона КМ, што је мање за 56,0 милиона КМ или 6,5% у односу на првобитно усвојени буџет за 2024. годину. У оквиру ових средстава, могу се издвојити јавне инвестиције у буџету Републике Српске за

2024. годину у износу од 98,8 милиона КМ, док је за изградњу, реконструкцију и опремање болница обезбијеђено 68,1 милиона КМ.

4.3. ПЛАНОВИ БУЏЕТА ЗА ГОДИНУ ПОДНОШЕЊА ПЕР-А

Посматрајући сектор опште владе у 2025. години, планирани су **укупни приходи** у износу од 7.884,1 милиона КМ, што је за 10,5% више у односу на укупне приходе и примитке у ревидираном буџету опште владе за 2024. годину.

Текући приходи планирани су у износу од 7.884,1 милиона КМ, односно једнаки су напријед поменути укупним приходима. Посматрајући структуру текућих прихода, највеће учешће чине порески приходи (55,2%) и социјални доприноси (35,3%).

Табела 4.3.1. Ревидирани буџет опште владе Републике Српске – процјена извршења за 2024. и пројекција за 2025. годину (у мил. КМ)

	2024. Процјена извршења	2025 . Пројекција	2025.-2024. (апс. разлика)	2025./2024. (% разлика)
Укупни приходи	7.133,6	7.884,1	750,5	10,5%
Текући приходи	7.133,6	7.884,1	750,5	10,5%
- Порески приходи (директни и индиректни)	3.990,4	4.352,4	362,0	9,1%
- Приходи од доприноса	2.526,7	2.780,1	253,4	10,0%
- Остали приходи	616,5	751,6	135,1	21,9%
Укупни расходи и издаци	7.536,8	8.083,7	546,9	7,3%
Текући расходи	6.726,5	7.150,4	423,9	6,3%
- Бруто плате и накнаде	1.587,0	1.775,1	188,1	11,9%
- Материјални издаци	610,1	639,5	29,4	4,8%
- Издаци за камате	253,9	291,5	37,6	14,8%
- Трансфери за социјалну заштиту	3.628,2	3.852,1	223,9	6,2%
- Други расходи	647,4	592,3	-55,1	-8,5%
Капитални издаци	810,3	933,3	123,0	15,2%
Биланс	-403,2	-199,6	203,6	-50,5%

У оквиру прихода, порески приходи су планирани у износу од 4.352,4 милиона КМ, што је више за 362,0 милиона КМ или 9% у односу на ревидирани буџет опште владе за 2024. годину. Значајан раст планиран је код прихода од индиректних пореза, као и прихода од пореза на добит.

Приходи од пореза на добит планирани су у износу од 491,7 милиона КМ у 2025. години, што представља увећање од 40,9 милиона КМ или 9,1% у односу на средства планирана ревидираним буџетом за 2024. годину. Порез на добит плаћа се аконтативно на основу очекиваних резултата пословања, док се евентуална разлика по утврђеном финансијском резултату на крају обрачунске године уплаћује најкасније до 31.03. наредне године. Током 2025. године очекује се мањи раст прихода у односу на кретање током 2024. године.

Приликом израде пројекција прихода од пореза на доходак узети су у обзир трендови кретања из претходног периода и кретања плата и броја запослених лица у наредном периоду као и ефекти измјене Закона о порезу на доходак.

Приходи од доприноса планирани су у износу од 2.780,1 милиона КМ, што је за 253,4 милиона КМ или 10% више у односу на ревидирани буџет опште владе за 2024. годину. Наведена процјена је усклађена са досадашњим кретањем прихода од овог доприноса и планираним растом плата и броја запослених у Републици Српској у наредном периоду као и ефектима измјене Закона о доприносима.

Остали приходи планирани су у износу од 751,6 милиона КМ, што је за 135,1 милиона КМ или 21,9% више у односу на ревидирани буџет опште владе за 2024. годину. Значајан раст ових прихода у највећој мјери је због преласка домова здравља на трезорски систем пословања и планираних већих прихода у буџетима локалних заједница по том основу. Такође, пројекција ових прихода је усклађена са досадашњим трендовима у наплати и очекиваним привредним кретањима

Посматрајући сектор опште владе у 2025. години, планирани су **укупни расходи и издаци** у износу од 8.083,7 милиона КМ, што је за 546,9 милиона КМ или 7,3% више у односу на ревидирани буџет опште владе за 2024. годину.

У оквиру брuto плата и накнада, планиран је износ од 1.775,1 милиона КМ, што је за 188,1 милиона КМ или 11,9% више у односу на ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2024. годину. Приједлогом буџета Републике Српске за 2025. годину планирана су средства за усклађивање платних коефицијената запослених са високом и вишом стручном спремом у области образовања и културе, а који имају платни коефицијент нижи од платног коефицијента пете платне групе (виши стручни сарадник са високом стручном спремом), дефинисаног Законом о платама запослених у органима управе. Такође, у складу са чланом 6. Закона о платама и накнадама судија и јавних тужилаца у Републици Српској планирана су средства за повећање плата судија и тужилаца.

Издаци за камате планирани су у износу од 291,5 милиона КМ, што је за 37,6 милиона КМ или 14,8% више у односу на ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2024. годину, што је у складу са доспијећем обавеза на наплату.

Код трансфера за социјалну заштиту, планиран је износ од 3.852,1 милиона КМ, односно за 223,9 милиона КМ или 6,2% више у односу на ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2024. годину. Од 2025. године износ за пензије у Буџету Републике Српске увећан за 8,3% или 149,4 милиона КМ, тако да у 2025. години износе 1.946,0 милиона КМ.

Влада Републике Српске обезбјеђује подршку у виду мјесечне новчане накнаде у нето износу од 750 КМ једном од незапослених родитеља четворо и више дјеце од којих је једно дијете малолетно. На поменути износ накнаде уплаћују су и припадајући доприноси за здравствено и пензијско - инвалидско осигурање, што је значајан бенефит и проширење права. Средства за ову сврху износе 70 милиона КМ у 2025. години.

У буџету за 2025. годину, у оквиру других расхода планирано је 592,3 милиона КМ, што је за 55,1 милиона КМ или 8,5% мање у односу на ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2024. годину.

Капитални издаци су планирани су у износу од 933,3 милиона КМ, што је за 123 милиона КМ или 15,2% више у односу на ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2024. годину. У 2025. години планиран је износ од 81,3 милиона КМ за јавне инвестиције у буџету Републике Српске, док је за изградњу, реконструкцију и опремање болница планирано 68,3 милиона КМ.

У 2025. години на нивоу опште владе очекује се **дефицит** од 199,6 милиона КМ.

4.4. СРЕДЊОРОЧНИ ИЗГЛЕДИ БУЏЕТА

Посматрајући сектор опште владе, планирани су **укупни приходи**, а уједно и **текући приходи**, у износу од 8.260,4 милиона КМ у 2026. години, док су у 2027. години планирани у износу од 8.688,5 милиона КМ. С обзиром на то да се очекује раст привредне активности у посматраном периоду, уједно је пројектован постепени раст прихода.

Табела 4.4.1. Средњорочни изгледи буџета (у мил. КМ)

	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
	Извршење	Рев. План	Пројекција	Пројекција	Пројекција
Укупни приходи	6.384,6	7.133,6	7.884,1	8.260,4	8.688,5
Текући приходи	6.384,6	7.133,6	7.884,1	8.260,4	8.688,5
- Порезни приходи (директни и индиректни)	3.509	3.990,4	4.352,4	4.544,9	4.771,3
- Приходи од доприноса	2.282,6	2.526,7	2.780,1	2.941,7	3.112,5
- Остали приходи	593	616,5	751,6	773,8	804,7
Укупни расходи и издаци	6.890,3	7.536,8	8.083,7	8.295,3	8.388,5
Текући расходи	6.096,8	6.726,5	7.150,4	7.324,1	7.515,1
- Бруто плате и накнаде	1.493,5	1.587	1.775,1	1.800,6	1.822,4
- Материјални издаци	512,6	610,1	639,5	637,6	643,2
- Издаци за камате	217,2	253,9	291,5	314,8	333,6
- Трансфери за социјалну заштиту	3.274,7	3.628,2	3.852,1	4.015,3	4.163,6
- Други расходи	598,9	647,4	592,3	555,8	552,4
Капитални издаци	793,5	810,3	933,3	971,1	873,4
Биланс	-505,7	-403,2	-199,6	-34,9	300,1

Порески приходи планирани су у износу од 4.544,9 милиона КМ у 2026. години, док су у 2027. годину планирани у износу од 4.771,3 милиона КМ. У оквиру пореских прихода највеће учешће имају приходи од индиректних пореза и приходи од пореза на доходак и пореза на добит. Наведена пројекција узима у обзир стопе раста БДП-а, инфлацију, као и пројектоване стопе раста плата и броја запослених.

Приходи од доприноса планирани су у износу од 2.941,7 милиона КМ у 2026. години, док су за 2027. годину планирани у износу од 3.112,5 милиона КМ. Наведена пројекција је усклађена са досадашњим кретањем истих, као и са очекиваним кретањем бруто плата и броја осигураника у посматраном периоду.

Остали приходи планирани су у износу од 773,8 милиона КМ у 2026. години и 804,7 милиона КМ у 2027. години.

Средњорочне пројекције **укупних расхода и издатака** опште владе Републике Српске у периоду 2026–2027. година износе 8.295,3 милиона КМ и 8.388,5 милиона КМ, респективно.

Текући расходи планирани су у износу од 7.324,1 милиона КМ у 2026. години, док су у 2027. години планирани у износу од 7.515,1 милиона КМ. Посматрајући структуру текућих расхода, најзначајније учешће имају трансфери за социјалну заштиту и бруто плате и накнаде.

Средњорочне пројекције бруто плата и накнада у посматраном периоду износе 1.800,6 милиона КМ и 1.822,4 милиона КМ. На позицији укупни трансфери за социјалну заштиту планирани су износи од 4.015,3 милиона КМ и 4.163,6 милиона КМ, респективно.

Капитални издаци су планирани у износу од 971,1 милиона КМ у 2026. години и 873,4 милиона КМ у 2027. години.

У 2026, на нивоу опште владе, очекује се дефицит од 34,9 милиона КМ, док се у 2027. години очекује суфицит од 300,1 милиона КМ.

Финансирање буџета и консолидованог буџета током трајања програма, план, извори, инструменти, намјена

Финансирање дефицита консолидованих буџета опште владе Републике Српске, у периоду 2024-2026. година, очекују се позитивни нето примици од кредита, као и од нето примитака од нефинансијске имовине. У прве двије године, нето трезорски записи су негативни, односно издаци за отплату кредита су већи од износа примитака по том основу. Нето финансирање по основу обвезница у 2024. и 2025. години је позитивно, док је у 2026. и 2027. години већа отплата од примитака.

По основу осталог финансирања (које се односи на обавезе по Закону о унутрашњем дугу које се измирују у готовини, обавезе по издатим гаранцијама, остале обавезе из ранијих година и остале обавезе) у наредном периоду се очекују негативни нето примици, односно већи издаци у односу на примитке.

У периоду 2025-2027. године планирано је укупно финансирање путем задужења Владе Републике Српске³⁹ у износу од 2,7 милијарди КМ, од чега 1 милијарда КМ у 2025. години, 1,2 милијарде КМ у 2026. години, те 0,5 милијарди КМ у 2027. години.

³⁹Финансирање за период 2025-2027. године обухвата план повлачења ино кредитних средстава по инвестиционим пројектима у имплементацији одобреним од стране Народне скупштине Републике Српске закључно са 30.09.2024.

Током датог периода планирано је финансирање већим дијелом из спољних извора, при чему у 2025. години учешће спољних извора финансирања износи 65,5%, у 2026. години 71,1%, те 52,5% у 2027. години. Планирано финансирање реализује се путем дугорочних (домаћих и спољних) инструмената, док се краткорочни инструменти користе за привремено финансирање дефицита произашлог из готовинског тока. У посматраном периоду доминантније је финансирање путем кредитних задужења (у односу на хартије од вриједности), те у 2025. години оно износи 65,5%, у 2026. години 71,1%, док у 2027. години износи 52,5% од укупног планираног финансирања.

Инвестициони пројекти ће се у потпуности финансирати из спољних извора, као резултат максималног искориштавања приступа концесионим изворима финансирања (Свјетска банка, EIB, EBRD, IFAD, итд.). Домаћи и спољни извори финансирања ће се користити за финансирање буџетске потрошње⁴⁰.

4.5. СТРУКТУРНИ БИЛАНС

За израчунавање циклично прилагођеног (примарног) биланса консолидоване опште владе Републике Српске у периоду 2024–2027. година, циклично прилагођен буџетски салдо је израчунат на основу полуагрегатне методе Европске комисије. Израчунавање цикличног дијела салда, који спроводи Европска комисија, заснива се на уобичајеном поступку у два корака: (1) на оцјени јаз агрегатне производње као показатеља привредног циклуса, те (2) процјени еластичности укупних прихода и расхода у односу на тај јаз.

У првом кораку оцјењује се циклично стање економије (енгл. *output gap*) поређењем стварног БДП-а са потенцијалним. С обзиром на недоступност података, за оцјену јаз агрегатне производње није се могла користити метода производне функције. Тако се процјена потенцијалног БДП-а заснива на оригиналном Ходрик–Прескотовом филтеру, због његове транспарентности и једноставности, уз коефицијент изравнавања (λ) за годишње податке, 100.

У другом кораку процјењује се учинак цикличних кретања на буџет примјеном буџетских еластичности. Укупна еластичност прихода/расхода изводи се као пондерисани збир еластичности појединих категорија прихода/расхода⁴¹ које су осјетљиве на кретање пословног циклуса, при чему су пондери појединих категорија њихови удјели у укупним приходима/расходима. Притом се еластичност поједине компоненте прихода/расхода прво израчунава с обзиром на њихову релевантну макроекономску основицу, а потом се оцјењује еластичност макроекономске основице на јаз агрегатне производње. Множењем ових двију еластичности добије се еластичност поједине компоненте прихода/расхода на јаз агрегатне производње. Добијени резултати у највећој мјери зависе од дужине коришћене серије, те поузданости и квалитета података. Након израчунавања укупне осјетљивости

године, план примитака по основу нових кредитних задужења и емисија хартија од вриједности у сврху финансирања буџетске потрошње у периоду 2025-2027. године, а о чему ће Народна скупштина Републике Српске одлучивати у оквиру годишњих одлука о дугорочном задужењу.

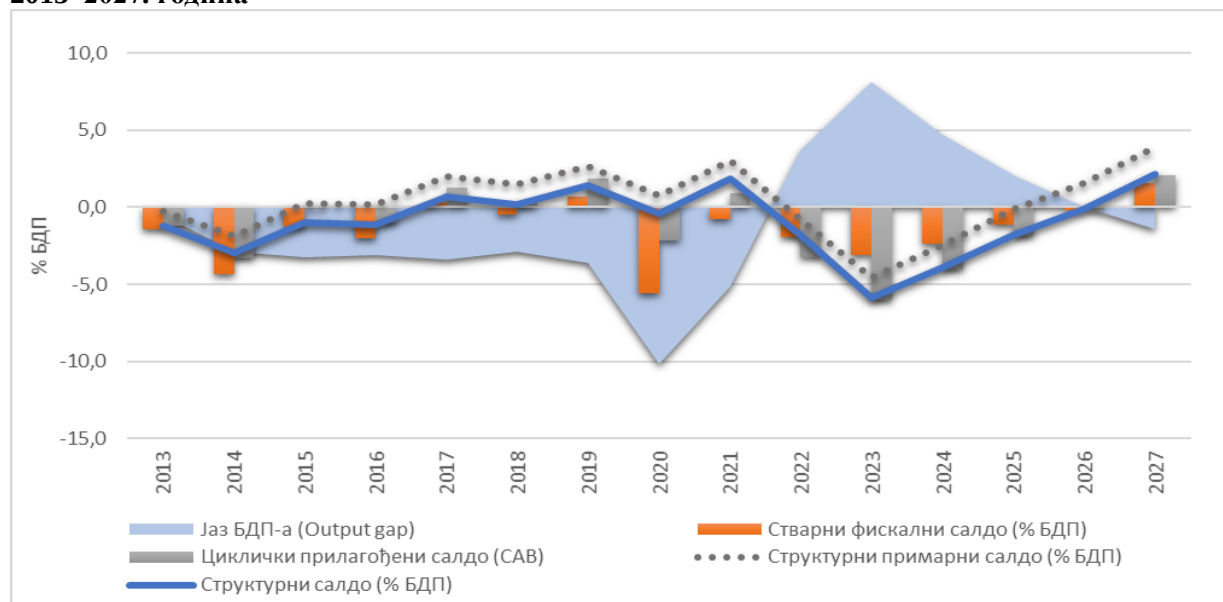
⁴⁰ Од укупног финансирања путем спољних извора, на финансирање буџетске потрошње односи се 74,1% у 2025. години, 81,3% у 2026. години, те 81,5% у 2027. години.

⁴¹ На приходовној страни, као циклични осјетљиве компоненте одређени су приходи од индиректних пореза, пореза на доходак, пореза на добит, те приходи од социјалних доприноса, док се на расходној страни узимају само расходи за накнаде незапосленима.

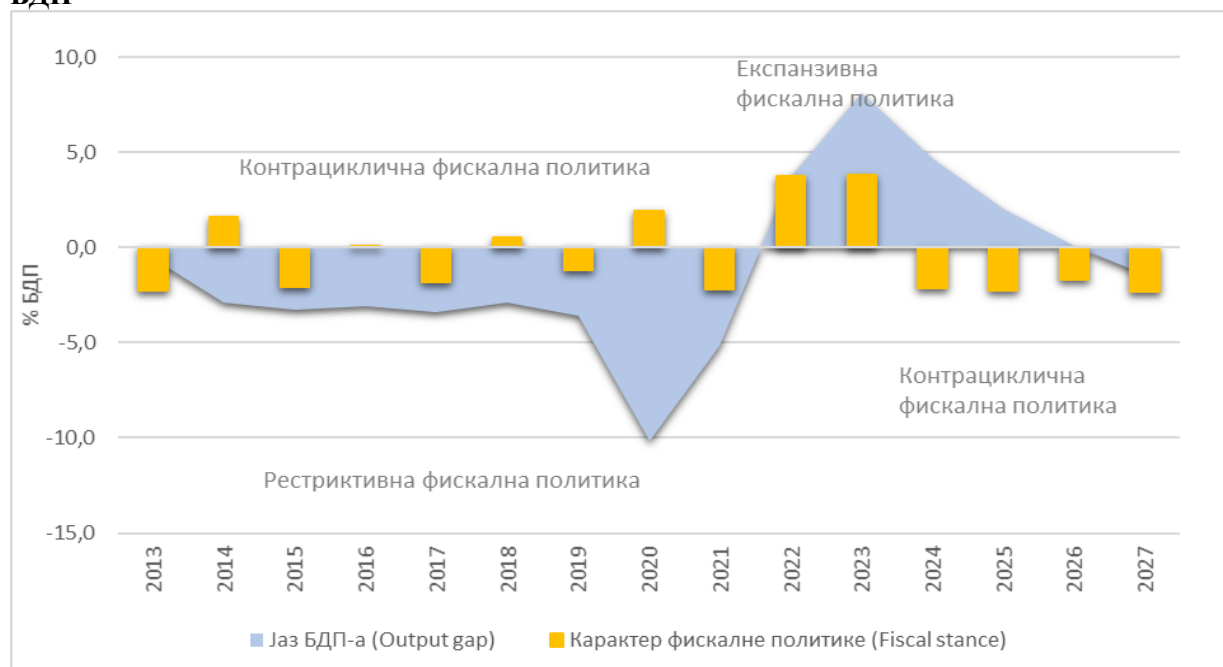
буџетског салда, циклична компонента буџетског салда се добија множењем производног јаза и укупне цикличне осјетљивости. Израчуната на описан начин, укупна еластичност буџетског салда опште владе износи 0,358, док је процијењена циклична осјетљивост прихода 0,361, а расхода -0,003.

Како би се показао стварни карактер дискреционе фискалне политике, израчунава се фискална позиција. Она се мјери као годишња промјена циклично прилагођеног буџетског салда умањеног за једнократне мјере (структурни примарни буџетски салдо). Обрачунавање циклично прилагођеног буџетског салда служи за утврђивање нивоа фискалног прилагођавања током периода.

Графикон 4.5.1. Стварни и циклично прилагођени фискални биланс (% у БДП) у периоду 2013–2027. година

Графикон 4.5.2. Карактер и ефекти фискалне политике у периоду 2012–2027. година, % БДП

*Приказани БДП за период 2024-2027. година су пројектоване вриједности

Претходна два графика приказују стварни фискални салдо, циклично прилагођени фискални салдо, структурни фискални салдо и производни јаз, те карактер фискалне политике.

Након 2012. године, привреда улази у период негативног производног јаза када је реални БДП нижи од потенцијалног, што се задржало до 2019. године. Ово кретање може се повезати са негативним ефектима глобалне економске кризе, када је присутан негативни утицај циклуса са негативним вриједностима производног јаза. 2014. године, Република Српска је била погођена великим поплавама, што се одразило на успоравање привредне активности и додатно продубљивање јаза. Надаље, повећана јавна потрошња доводи до погоршања структурне фискалне позиције. С циљем стабилизације фискалне позиције у наредним годинама, спроводи се рестриктивна фискална политика са ограниченом потрошњом, те измјене закона с циљем побољшања наплате прихода, што доводи до побољшања структурне позиције. У периоду 2017. године, уз раст буџетских прихода и благи пад расхода, те позитивног доприноса једнократних мјера, остварен је фискални суфицит. У 2018. години, остварени БДП се приближава потенцијалном, са назнаком тренда да привреда уђе у раздобље позитивног привредног јаза, потрошња расте, посебно улагања у фиксни капитал, што се одразило кроз незнатан фискални дефицит. Међутим, у 2020. години, појава пандемије ковид 19, те мјере затварања у привреди, имале су негативан утицај на привреду, што је довело до пада реалног БДП-а испод потенцијалног, са значајним негативним вриједностима производног јаза. Негативан утицај на фискалну позицију може се видјети кроз смањење прихода буџета и значајно повећање јавне потрошње као резултат мјера која Влада спроводи с циљем помоћи привреди и здравственом сектору. Усмјеравање фискалне политике на ублажавање негативног циклуса даје јој карактер експанзивне-контрацикличне. Обзиром да је фискални циклус дефинисан као разлика два узастопна циклично прилагођена резултата, фискална политика у 2021. години је била рестриктивна, под утицајем смањења једнократних мјера, а тиме и укупних расхода, али и повећања прихода, тако да се дефицит значајно смањује.

У овом периоду привредна активност убрзава и улази у период позитивног привредног јаза. Иако је у 2022. години, дошло до измјене пореских прописа и начина уговарања плата, што доводи до мањих прихода (тачније прихода од доприноса), ефекат високе инфлације довео је до раста укупних прихода. Истовремено, у оквиру Владиних мјера с циљем побољшања социјално-економског положаја запослених и корисника социјалне заштите, кроз повећања плата, социјалних давања, те усљед већих инвестиционих улагања, значајно су повећани укупни расходи, а тиме и фискални дефицит. Слично кретање се наставља и у 2023. години када су, и поред успоравања инфлаторних притисака, остварени већи приходи (првенствено индиректних пореза због раста крајње потрошње). Влада је наставила експанзивну политику са реализацијом мјера с циљем побољшања економско-социјалног положаја запослених и корисника социјалне заштите, што је уз раст расхода за камате значајно повећало јавну потрошњу (првенствено за социјалну заштиту) и фискални дефицит.

Према расположивим подацима, пројекцијама и процјена у периоду 2024-2026. година, пројектовани БДП и даље прелази потенцијални, са трендом смањења позитивног производног јаза који у 2027. години прелази у негативну зону. Планира се спровођење рестриктивне фискалне политике, уз раст прихода и нешто мањи раст потрошње, што ће за резултат имати смањење дефицита, те уз ефекат једнократних мјера и смањење

укупног структурног дефицита, који у посљедњој години посматраног периода прелази у структурни фискални суфицит.

4.6. НИВО ЗАДУЖЕНОСТИ И РАЗВОЈ ДОГАЂАЈА, АНАЛИЗА ВАНРЕДНИХ ОПЕРАЦИЈА И УСКЛАЂИВАЊЕ ТОКА И СТАЊА

Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске⁴² детаљно је уређена област задуживања и издавања гаранција Републике Српске и јединица локалне самоуправе, те начини и процедуре задуживања, што заједно са постојећим законима из области буџетског система и Законом о фискалној одговорности у Републици Српској, чини цјеловит правни оквир за унапређење и контролу буџетске дисциплине. У складу са Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске, ограничење износа дуга утврђено је тако да укупан дуг Републике Српске⁴³ на крају фискалне године не може бити већи од 60%, док јавни дуг Републике Српске не може бити већи од 55% оствареног БДП-а у тој години. Дуг Републике Српске настао по основу задужења за финансирање санације штете из Јединственог регистра штета, прописаног у Закону о Фонду солидарности за обнову Републике Српске, изузима се из ограничења која су прописана за укупан и јавни дуг Републике Српске. Краткорочни дуг Републике Српске не може бити већи од 8% износа редовних прихода остварених у претходној фискалној години. Укупна изложеност Републике Српске по издатим гаранцијама не може бити већа од 15% оствареног БДП-а у тој години. Додатно, Буџетом Републике Српске утврђује се износ краткорочног и дугорочног дуга Републике Српске који може настати током буџетске године. Народна скупштина Републике Српске, на приједлог Владе, одлучује о: укупном краткорочном и дугорочном задуживању које може настати у току фискалне године, као и о његовој намјени, о укупном износу гаранција Републике Српске које Влада може издати у току фискалне године⁴⁴, те одобравању капиталне инвестиције, као и о максималном износу задужења за финансирање те инвестиције. Јединице локалне самоуправе се могу дугорочно задужити само ако у периоду стварања дуга укупан износ који доспијева за отплату, по предложеном дугу и цјелокупном доспјелом, неизмиренем постојећем дугу, у било којој наредној години није већи од 18% износа њихових редовних прихода остварених у претходној фискалној години. Краткорочни дуг јединица локалне самоуправе не може бити већи од 5% њихових редовних прихода остварених у претходној фискалној години, а изложеност по издатим гаранцијама не може да буде већа од 30% износа њихових редовних прихода остварених у претходној фискалној години (сва правила која важе за јединице локалне самоуправе важе и за фондове социјалне сигурности, осим у дијелу који се тиче гаранција - фондови социјалне сигурности не могу их издавати). Скупштина јединице локалне самоуправе доноси одлуку о задужењу и издавању гаранције јединице локалне самоуправе, а Министарство финансија даје сагласност за задужење, односно издавање гаранције. Управни одбор фонда социјалне сигурности доноси одлуку о задуживању фонда социјалне сигурности, Министарство финансија даје мишљење, а Влада Републике

⁴² „Службени гласник Републике Српске“, бр. 71/12, 52/14, 114/17, 131/20, 28/21 и 90/21.

⁴³ У складу са Законом о задуживању, дугу и гаранцијама РС, укупан дуг РС чине јавни дуг Републике Српске, дуг јавних предузећа, ИРБ РС и институција јавног сектора. Јавни дуг је дуг Републике Српске (буџета), дуг јединица локалне самоуправе, те дуг фондова социјалне сигурности.

Члан 1. Закона о измјенама Закона о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 114/17).

⁴⁴ Члан 1. Закона о измјенама Закона о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 114/17).

Српске даје сагласност за задужење фонда. Законом о фискалној одговорности⁴⁵, у оквиру општих фискалних правила, утврђено је правило о дугу које подразумијева да јавни дуг Републике Српске на крају фискалне године не може бити већи од 55% оствареног БДП-а у тој години, док је у оквиру посебних фискалних правила дефинисан праг за дуг, који подразумијева да уколико јавни дуг Републике Српске на крају фискалне године достигне 50% оствареног БДП-а у тој години, буџет за наредну годину мора да буде са буџетским суфицитом. Министарство финансија годишње извјештава Владу Републике Српске и Народну скупштину о задужењу.⁴⁶

Министарство финансија Републике Српске припрема документ Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2024-2027. године, а који ће бити упућен Влади Републике Српске на усвајање. Стратегијом управљања дугом Републике Српске за период 2024-2027. године⁴⁷ ће бити дефинисани главни циљ управљања дугом Републике Српске, оперативни циљеви и принципи у сврху испуњења главног циља управљања дугом, стратегија остварења наведених циљева, задаци Министарства финансија Републике Српске, те идентификовани индикатори тј. смјернице с циљем остваривања структуре дуга са прихватљивим нивоом трошкова и ризика, и то:

- с циљем управљања валутним ризиком, дуг изражен у страниј валути (искључујући дуг у EUR) треба бити мањи од 35% укупног посматраног дуга, док с циљем развоја домаћег тржишта унутрашњи дуг треба бити већи од 25% укупног посматраног дуга;
- с циљем управљања ризиком рефинансирања, просјечно вријеме до доспијећа треба да је дуже од 4 године, а краткорочни дуг да је мањи од 8% прихода остварених у претходној години;
- с циљем управљања ризиком каматних стопа, дуг по фиксним условима треба износити више од 60% укупног посматраног дуга, док просјечна пондерисана каматна стопа треба бити нижа од 5%.

Стање **јавног дуга Републике Српске** на дан 30.09.2024. године износи **5.634,1 милион КМ**, што је 33,5% БДП-а⁴⁸, док стање **укупног дуга Републике Српске** износи **6.543,6 милиона КМ**, тј. 39% БДП-а. Стање укупног спољног дуга износи 3.911,1 милион КМ, док стање укупног унутрашњег дуга износи 2.632,4 милиона КМ. На дан 30.09.2024. године, укупан дуг Републике Српске који подлијеже законском ограничењу износи 6.490,5 милиона КМ (38,6% БДП-а), док јавни дуг који подлијеже законском ограничењу износи 5.581 милион КМ (33,2% БДП-а).

У валутној структури укупног дуга Републике Српске доминирају три валуте: EUR (42,9%), КМ (40,2%) и SDR (7,8%). Од укупног дуга Републике Српске на краткорочни дуг (изворне рачности) се односи само 3,3%, док је читав преостали дуг дугорочан и његово учешће износи 96,7%. Већи дио укупног дуга, тј. 80,8% отплаћује се по фиксним каматним стопама. Од укупног спољног дуга се по фиксним условима отплаћује 72,7%, док се од укупног унутрашњег дуга по фиксним условима отплаћује

⁴⁵ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 94/15 и 62/18.

⁴⁶ Документ [Информација о дугу са стањем на дан 31.12.2023. године](#) доступан је на на порталу Министарства финансија Републике Српске.

⁴⁷ Документ Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2024–2027. године, након усвајања од стране Владе Републике Српске, биће објављен на порталу Министарства финансија Републике Српске.

⁴⁸ Процијењена вриједност БДП-а за 2024. годину износи 16.800 милиона КМ.

92,8%. Кад је ријеч о структури укупног дуга Републике Српске са становишта инструмената, утрживи дио дуга (обвезнице и трезорски записи) износи 39,3%, док преостали дуг представља неутрживи дио дуга (кредити и дуг који се измирује кроз акциони план или у готовини).

Просјечна пондерисана каматна стопа укупног дуга Републике Српске за 2023. годину износи 3,3%, и то спољног дуга 3,2%, а унутрашњег дуга 3,4%. Просјечна пондерисана каматна стопа укупног дуга процијењена за период 2024-2027.⁴⁹ године износи 3,5%, 4,2%, 4,4% и 4,7%, и то спољног дуга 3,5%, 3,8%, 4% и 4,5%, а унутрашњег дуга 3,6%, 4,7%, 5,2% и 5,2% по годинама, респективно.

Табела 4.6.1. Стање укупног дуга и пројекције (у мил. КМ)

	2023.	30.09.2024.	2024.	2025.	2026.	2027.
I Укупан спољни дуг Републике Српске (1+2+3)	3.656,3	3.911,1	4.139,5	4.405,8	4.326,4	4.166,5
1.Дуг Републике Српске	2.581,5	2.847,8	3.068,8	3.323,9	3.247,6	3.179,8
2.Дуг јединица локалне самоуправе	127,6	153,8	153,4	184,1	199	204,6
3.Дуг јавних предузећа и ИРБ-а	947,1	909,5	917,2	897,8	879,8	782,1
II Укупан унутрашњи дуг Републике Српске (1+2+3)	2.595,1	2.632,4	2.575,5	2.403,6	2.369,9	2.056,5
1.Дуг Републике Српске	2.058,6	2.028,7	1.955,9	1.891,8	1.973,7	1.834,6
2.Дуг јединица локалне самоуправе	356,3	376,9	384,6	328,1	270,4	156
3.Дуг фондова социјалне сигурности	180,3	226,8	235	183,7	125,8	66
III Укупан дуг Републике Српске (I+II)	6.251,4	6.543,6	6.715	6.809,4	6.696,2	6.223,1

Извор: Министарство финансија РС, извјештаји јединица локалне самоуправе, фондова социјалне сигурности

Приказано претходном табелом, за прерачунавање процијењеног стања спољног дуга из оригиналних валута⁵⁰ у КМ кориштене су процијењене вриједности девизних курсева засноване на претпоставци да ће до краја 2024. године доћи до апрецијације вриједности свих валута у односу на КМ у износу од 2 стандардне девијације у односу на просјечну вриједност остварену у претходном једногодишњем периоду (01.10.2023 - 30.09.2024. године), те да ће се иста вриједност девизних курсева задржати и у наредном трогодишњем периоду.

Табела 4.6.2. Сервис укупног дуга и пројекције (у мил. КМ)

	2023.	30.09.2024.	2024.	2025.	2026.	2027.
I Сервис укупног спољног дуга Републике Српске (1+2+3)	826,1	356,1	512,2	519,1	1.110,7	584,5
1.Дуг Републике Српске	705,7	267,4	393,8	388,9	964,2	444,1
2.Дуг јединица локалне самоуправе	13,3	6,4	10	15,8	16,6	17,6

⁴⁹ Вриједности каматних стопа су добијене стављањем у однос процијењеног износа камате за дату годину и стања дуга у претходној години.

⁵⁰ Пројектовано стање спољног дуга у оригиналној валути (на крају 2024. године и у наредном трогодишњем периоду) заснива се на износу стања дуга са 30.09.2024. године увећаном за процијењена повлачења по инвестиционим пројектима у имплементацији и повлачења у сврху финансирања буџетске потрошње, а умањеном за процијењени износ сервиса главнице спољног дуга, у 4. кварталу 2024. године и наредном трогодишњем периоду.

	2023.	30.09.2024.	2024.	2025.	2026.	2027.
3.Дуг јавних предузећа и ИРБ-а	107,2	82,3	108,4	114,5	130	122,9
II Сервис укупног унутрашњег дуга Републике Српске (1+2+3)	452,7	535,9	538,4	682,2	510,6	616,5
1.Дуг Републике Српске	340,7	437,7	507,9	543,9	370,7	480,5
2.Дуг јединица локалне самоуправе	67,7	57,1	15,2	74,4	72,7	70,4
3.Дуг фондова социјалне сигурности	44,3	41,1	15,3	63,8	67,2	65,5
III Сервис укупног дуга Републике Српске (I+II)	1.278,8	892	1.050,6	1.201,4	1.621,3	1.201

Извор: Министарство финансија РС, извјештаји јединица локалне самоуправе, фондова социјалне сигурности

Потенцијалне обавезе

Потенцијалне обавезе опште владе обухватају обавезе које би могле пасти на терет буџета Републике Српске, по основу издатих гаранција Републике Српске, те буџете јединица локалне самоуправе, по основу издатих гаранција јединица локалне самоуправе, у случају њиховог активирања.

Табела 4.6.3. Потенцијалне обавезе (у мил. КМ)

	2023.	30.09.2024.	2024.	2025.	2026.	2027.
I Изложеност по издатим гаранцијама (1+2)	1.262,9	1.329,4	1.271,2	1.072	892,6	715,8
1.Републике Српске	1.210,3	1.290	1.233,4	1.042,1	869,9	698,9
2.јединица локалне самоуправе	52,6	39,4	37,8	29,9	22,7	16,9
I Стање дуга по издатим гаранцијама (1+2)	865,6	947,5	864,9	885,8	784,4	651,4
1.Републике Српске	813	908,1	827,1	856	761,6	634,6
<i>од чега стање дуга по издатим гаранцијама за задужење јединица локалне самоуправе које је садржано у укупном дугу</i>	11,3	10,4	10,1	8,8	7,5	6,2
<i>од чега стање дуга по издатим гаранцијама за задужење фондова социјалне сигурности које је садржано у укупном дугу</i>	172,2	220,7	209,5	163,2	112,3	58,3
2.јединица локалне самоуправе	52,6	39,4	37,8	29,9	22,7	16,9

Извор: Министарство финансија РС, извјештаји јединица локалне самоуправе, фондова социјалне сигурности, јавних предузећа и институција јавног сектора

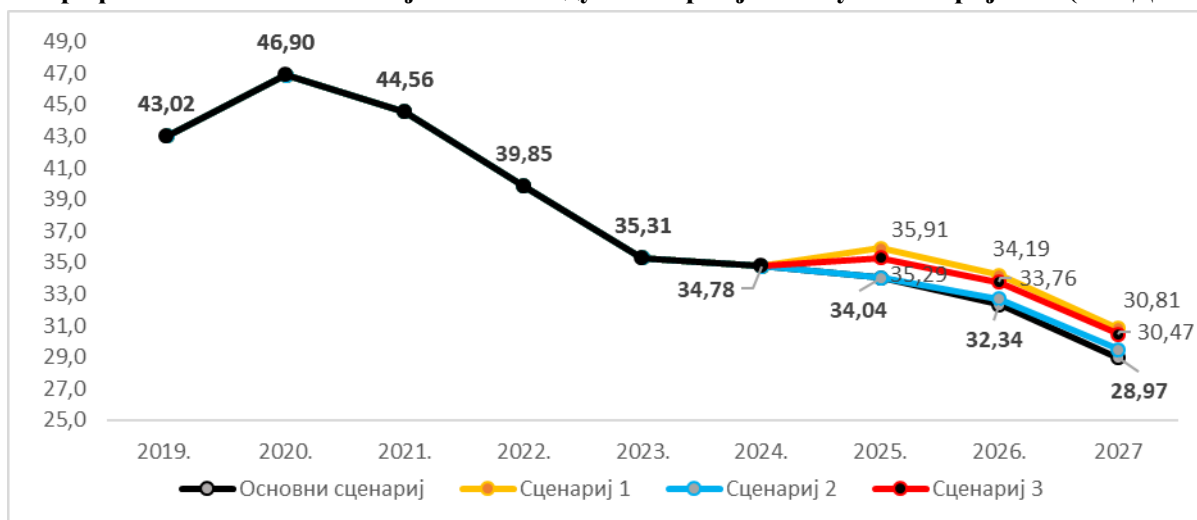
Са 30. 9. 2024. године укупна изложеност Републике Српске по издатим гаранцијама износи 1.290 милиона КМ (7,7% БДП-а Републике Српске процијењеног за 2024. годину). Од наведеног износа 10,4 милиона КМ се односи на гаранције Републике Српске издате за унутрашња задужења јединица локалне самоуправе, 240,7 милиона КМ за унутрашња задужења фондова социјалне сигурности, 948,6 милиона КМ за задужења јавних предузећа (од чега 572,6 милиона КМ спољна, а 376 милиона КМ унутрашња задужења), те 90,2 милиона КМ за унутрашња задужења јавног сектора. Укупна изложеност јединица локалне самоуправе по издатим гаранцијама са 30.09.2024. године износи 39,4 милиона КМ.

Табела 4.6.4. Анализа осјетљивости дуга на промјене кључних варијабли (у милионима КМ)

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
Основни сценариј	5.221	5.570,3	5.792,3	5.679,5	5.843	5.983,9	5.954,3	5.591,4
Сценариј 1 ⁵²	5.221	5.570,3	5.792,3	5.679,5	5.843	6.312,4	6.294,9	5.945,9
Сценариј 2 ⁵³	5.221	5.570,3	5.792,3	5.679,5	5.843	5.983,9	6.021,6	5.694,1
Сценариј 3 ⁵⁴	5.221	5.570,3	5.792,3	5.679,5	5.843	6.202,9	6.216,3	5.881,3

Извор: Министарство финансија РС

Графикон 4.6.5. Анализа осјетљивости дуга на промјене кључних варијабли (% БДП-а)

Извор: Министарство финансија РС

4.7. АНАЛИЗА ОСЈЕТЉИВОСТИ И УПОРЕЂИВАЊЕ СА ПРЕТХОДНИМ ПРОГРАМОМ

Пројекције прихода урађене су на основу претпоставки да се у наредном периоду очекује даљи раст економске активности, а све то уз претпоставку да тренутна криза неће довести до још већих инфлаторних притисака.

Пројекције прихода од директних пореза и непореских прихода урађене су на основу пројектованих макроекономских показатеља за Републику Српску и постојеће пореске политике у области директног опорезивања, као и прописа који дефинишу непореске приходе. За сваку поједину врсту прихода анализирани су трендови кретања наплате у претходном периоду, укључени су потенцијални једнократни утицаји који ће

⁵¹ Анализа осјетљивости је рађена за дуг Републике Српске и индиректан дуг Републике Српске у име и за рачун јединица локалне самоуправе, фондова социјалне сигурност, јавних предузећа и ИРБ-а.

⁵² Депрецијација курса КМ/USD од тридесет процентних поена у 2025. години.

⁵³ Каматне стопе у 2025. години су веће за четири процентна поена на средњорочне домаће и дугорочне спољне инструменте и за два процентна поена на краткорочне домаће инструменте.

⁵⁴ Депрецијација курса КМ/USD од двадесет процентних поена у 2025. години, у комбинацији са шоком каматних стопа у 2025. години у износу од два процентна поена на средњорочне домаће и дугорочне спољне инструменте и једног процентног поена на краткорочне домаће инструменте.

се десити у наредном периоду, утврђен је степен корелације појединих врста прихода са кретањем макроекономских агрегата, те очекивани ефекти примјене нових законских рјешења. Пројекција прихода ради се појединачно за сваку врсту прихода, и то је изузетно важно будући да се тако узимају у обзир правне основе, сезонски утицаји и специфичности сваког појединачног извора прихода.

Пројекције прихода од индиректних пореза који припадају Републици Српској, поред уочених текућих трендова у наплати прихода и постојеће пореске политике у области индиректног опорезивања, базиране су на прогнозама макроекономских показатеља за БиХ и Републику Српску. С обзиром на специфичност система расподеле прихода од индиректних пореза, процјена кретања макроекономских показатеља за Републику Српску има значај са аспекта сагледавања кретања крајње потрошње у наведеном периоду, као основе за утврђивање коефицијента расподеле прихода од индиректних пореза између Републике Српске и ФБиХ. Међутим, за систем расподеле прихода од индиректних пореза унутар Републике Српске, тј. између подсектора централне владе, јединица локалне самоуправе и ЈП „Путеви Републике Српске“ од посебне важности је пројекција сервиса спољног дуга.

Промјена било које од претпоставки на којима се заснива пројекција прихода захтијеваће измјену пројекције прихода које су наведене у овом документу.

Основни ризици за остварење наведених пројекција прихода могу бити:

- Неизвјесност у погледу трајања ситуације проузроковане ратним сукобима у свијету која се одражава на различите начине и на привреду Републике Српске;
- Промјене политике опорезивања у области директних и индиректних пореза, доприноса и непореских прихода;
- Одступање макроекономских показатеља од пројектованих вриједности, с обзиром на уску повезаност ових пројекција са пројекцијама прихода, односно на степен корелације појединих врста прихода са кретањем макроекономских агрегата. Нарочито велики степен неизвјесности постоји када су у питању привредна кретања најважнијих спољнотрговинских партнера Републике Српске, те кретања цијена енергената и хране на свјетском тржишту;
- Значајнија одступања у кретању коефицијента расподеле прихода од индиректних пореза између Републике Српске и ФБиХ у односу на процијењени ниво;
- Значајнија одступања износа који се издваја из прихода од индиректних пореза за финансирање заједничких институција БиХ у односу на износ средстава који се тренутно примјењује;
- Неочекиване флукуације на међународном девизном тржишту кроз промјене у сервисирању спољног дуга могу довести до одступања остварених у односу на пројектоване приходе од индиректних пореза;
- Рад пореске администрације има значајан утицај на кретање прихода. Порески приходи зависе од унапређивања пореске дисциплине;
- Развој других догађаја (елементарне непогоде и др.).

Пројекције расхода раде се на основу захтјева корисника буџета и обавеза проистеклих из законских и подзаконских аката. Реализација буџета врши се у складу са остварењем прихода и прилива у буџет. Из тог разлога, ризици за остварење су уједно сви они ризици који су наведени за остварење пројекција прихода.

Ако се упореде приходи у документима ПЕР РС за период 2025-2027. година и ПЕР РС за период 2024-2026. година, значајно одступање у 2025. и 2026. години је у оквиру пореских прихода и прихода од доприноса, али и у оквиру непореских прихода, док је у оквиру расхода дошло до нешто мањег повећање. Посљедично то проузрокује мање дефиците у 2025. и 2026. години.

У оквиру пореских прихода, приходи од пореза на добит у 2025. и 2026. години планирани су у значајно већим износима у овом документу у односу на претходни документ. Наиме, према подацима АПИФ-а из марта 2024. године добит прије опорезивања привредних субјеката у Републици Српској за 2023. годину већа је за 23% у односу на 2022. годину, што је значајно утицало на веће уплате пореза по годишњој пријави у 2024. години. С тим у вези, остварење у 2024. години очекује се на изузетно високом нивоу, што подиже основицу за планирање износа у 2025. години, а посљедично и у 2026. години.

Приходи од индиректних пореза на нивоу БиХ планирано је да остваре већи раст од оног који је планиран у претходном документу.

У оквиру прихода од доприноса, до одступања долази због позитивних ефеката измјене Закона о доприносима, који је планирано да ступи на снагу од 01. јануара 2025. године.

Остали приходи имају значајан раст због преласка домовна здравља на трезорски систем пословања у оквиру јединица локалне самоуправе и планираних већих прихода у буџетима локалних заједница по том основу.

Табела 4.7.1: Одступање од претходног програма

	2023	2024	2025	2026	2027
	ПЕР РС 2024.-2026.				
Укупни приходи	6.523,6	7.096,8	7.432	7.765,5	
Укупни расходи	6.940,3	7.357,1	7.643,9	7.867,9	
Нето задуживање/кредитирање	-416,7	-260,3	-211,9	-102,3	
	ПЕР РС 2025.-2027.				
Укупни приходи	6.384,6	7.133,6	7.884,1	8.260,4	8.688,5
Укупни расходи	6.890,3	7.536,8	8.083,7	8.295,3	8.388,5
Нето задуживање/кредитирање	-505,7	-403,2	-199,6	-34,9	300,1
	Разлика (ПЕР РС 2025.-2027. минус ПЕР РС 2024.-2026.)				
Укупни приходи	-139	36,8	452,1	494,9	
Укупни расходи	-50	179,7	439,8	427,4	
Нето задуживање/кредитирање	-89	-142,9	12,3	67,4	

4.8. КВАЛИТЕТ ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА

Управљање јавним финансијама је једна од кључних области реформе јавне управе. С обзиром на то да процес европских интеграција захтијева реформу управљања јавним финансијама, договорено је да у складу са уставним надлежностима сваки ниво власти

у БиХ изради своју стратегију управљања јавним финансијама како би се након тога дефинисао стратешки оквир реформи у управљању јавним финансијама у БиХ.

Влада Републике Српске је усвојила Стратегију управљања јавним финансијама Републике Српске за период 2021–2025. године⁵⁵ на 124. сједници одржаној 3. јуна 2021. године. Стратегијом су дефинисани правци реформи у области јавних финансија и заокружен систем унапређивања фискалне одговорности и дугорочне фискалне стабилности Републике Српске. Стратегија представља свеобухватни и интегрисани оквир за планирање, координацију и реализацију скупа одрживих и међусобно повезаних реформских активности, који дугорочно треба осигурати постизање следећих кључних циљева:

- Унапређење фискалне и макроекономске стабилности,
- Развој доброг система и праксе управљања јавним финансијама,
- Повећање ефикасности управљања јавним ресурсима,
- Унапређење ефикасности пружања услуга и
- Повећање транспарентности јавних финансија и одговорности.

Стратегија управљања јавним финансијама Републике Српске обухвата шест области дјеловања, односно стубова: Фискални оквир, Јавни приходи, Планирање и буџетирање, Извршење буџета, Интерна контрола и Екстерна ревизија. Поменута стратегија ће служити као главна смјерница у периоду 2021–2025. година за јачање правног и институционалног оквира и система за управљање јавним финансијама Републике Српске у складу са захтјевима ЕУ и међународним стандардима.

Узимајући у обзир да предметни стратешки документ важи до краја 2025. године, у току 2024. године започете су припремне активности на изради Стратегије управљања јавним финансијама Републике Српске за период 2026–2030. година. Ове активности се спроводе у складу са законским и подзаконским прописима Републике Српске, као и захтјевима ЕУ и међународним стандардима.

Стратегијом управљања јавним финансијама Републике Српске 2021–2025. година планирано је успостављање новог унапријеђеног система фискализације. У фебруару 2022. године донесен је нови Закон о фискализацији 2022. године, којим је уведен нови модел фискализације. Овај модел заснован је на новим технологијама и означава поједностављење цијелокупног процеса код обвезника фискализације, већу транспарентност у односу на потрошаче у смислу провјере валидности рачуна, те веома квалитетан алат код Пореске управе Републике Српске за сузбијање сиве зоне у промету. У 2024. години започела је фискализација прве групе обвезника док се у наредној години планира фискализација друге групе, односно завршетак иницијалне фискализације свих обвезника у Републици Српској.

Са циљем приближавања пореског оптерећења радника и предузетника предложено је доношење Закона о измјенама и допунама Закона о доприносима, те Закона о измјенама и допунама Закона о порезу на доходак. Тим законима уводи се обавеза плаћања доприноса за пензионере који обављају самосталну дјелатност, на основицу која износи 30% просјечне бруто плате у Републици за претходну годину, увећава се минимална основица за остале самосталне предузетнике са досадашњих 60% на 70%

⁵⁵ Одлука о усвајању Приједлога стратегије управљања јавним финансијама Републике Српске за период 2021–2025. година објављена је у „Службеном гласнику Републике Српске“, број 54/21.

просјечне бруто плате у Републици за претходну годину у 2025. године и на 80% просјечне бруто плате од јануара 2026. године. Такође, по угледу на земље у окружењу, као и на циљ успостављања режима малог предузетника, из тог режима, поред дјелатности адвоката, нотара, пореских савјетника, инжењера, професионалних спортиста, изузимају се и друге сродне дјелатности и то дјелатност рачуновођа, рачунарског програмирања, истраживања тржишта, посредовања, те пословног и другог савјетовања.

С циљем смањења сиве зоне у области рада, у наредном периоду приступиће се изналагању модела поједностављеног опорезивања лица на одређеним облицима привремених послова, који су искључиво краткотрајни и који се не уклапају у форму стандардних радних односа. Због формалних препрека, овакви послови тренутно су већим дијелом у сивој зони, што указује да је потребно пронаћи модел једноставног пријављивања и плаћања обавеза за та лица.

У зависности од сличних рјешења усвојених у ФБиХ, у Републици Српској ће се увести опорезивање дивиденди кроз измјену Закона о порезу на доходак, што би требало довести и до смањења сиве зоне у области рада.

Примјена Закона о порезу на непокретности који се базира на моделу опорезивања непокретности према њиховој тржишној вриједности, показала је да је наведени модел ефикасан. Наставно, да би исти био потпуно успјешан, потребно је извршити одређена прилагођавања, посебно у смислу укључености јединица локалне самоуправе у процес употпуњавања Фискалног регистра непокретности и утврђивања почетних вриједности непокретности. Такође, потребно је извршити анализу и направити одређена прилагођавања у односу на висину пореских стопа оних пореских обвезника који имају више непокретности од оних који имају само једну непокретност намијењену за становање.

У оквиру мјере која се односи на реструктурирање пореског и непореског оптерећења планирана је и активност стварање оптималног непореског оптерећења. Наиме, од 2020. године измијењени су закони о комуналним таксама, административним таксама, судским таксама и посебним републичким таксама, којима су смањена или укинута поједина непореска давања, што је резултат опредјељења Владе Републике Српске да у континуитету ствара оптимално фискално оптерећење. У наредном периоду и даље ће се израђивати анализе оптерећености појединим непореским давањима и према резултатима анализа вршиће се оптимизација оптерећења у смислу укидања или смањена анализираних непореских давања, а радиће се интензивно и на смањењу административних процедура.

У оквиру планирања и буџетирања планирано је проширење обухвата корисника/институција у складу са међународним стандардима. Поред тога, у току је имплементација пројекта који се односи на унапређење буџетирања у програмском формату, с циљем ефикаснијег и транспарентнијег планирања буџета и трошења јавних средстава. У 2024. години у оквиру Пројекта даље подршке управљању јавним финансијама у БиХ ИПА 2020. дизајнирано је рјешење за имплементацију софтвера за подршку планирању програмског буџета у Републици Српској, а усвајање буџета у програмском формату планирано је за 2027. годину.

Споразумом о динамици усклађивања платних коефицијената запослених са високом стручном спремом у области образовања и културе Републике Српске, потписаног између Министарства просвјете и културе, Министарства за научно-технолошки развој и високо образовање и Синдиката образовања, науке и културе Републике Српске је дефинисан начин усклађивања платних коефицијената запослених са високом и вишом стручном спремом у области образовања и културе, а који имају платни коефицијент нижи од платног коефицијента пете платне групе (виши стручни сарадник са високом стручном спремом) дефинисаног Законом о платама запослених у органима управе. Наведени Споразум је у примјени од 01. јануара 2024. године, а коначно усклађивање платних коефицијената завршиће се до 1. јануара 2026. године.

Такође, извршено је редовно усклађивање пензија за 9,58% од 1. јануара 2024. године, док је од 2025. године износ за пензије у Буџету Републике Српске увећан за 8,3% или 149,4 милиона КМ, тако да у 2025. години износе 1.946 милиона КМ. У 2026. и 2027. години износи за пензије су 2.032,4 милиона КМ и 2.126,2 милиона КМ, респективно.

Влада Републике Српске обезбјеђује подршку незапосленом родитељу четворо и више дјеце у Републици Српској у виду мјесечне новчане накнаде у нето износу од 750 КМ једном од незапослених родитеља четворо и више дјеце од којих је једно дијете малолетно. На поменути износ накнаде уплаћују су и припадајући доприноси за здравствено и пензијско - инвалидско осигурање, што је значајан бенефит и проширење права. Средства за ову сврху износе 64 милиона КМ у 2024. години, док су у периоду 2025-2027. година повећана на 70 милиона КМ.

Субвенције на име подстицаја за повећање плата радника у реалном сектору износиле су око 16,1 милиона КМ у 2024. години, а 10 милиона КМ у 2025. и 2026. години.

За подршку за улагања у унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију у 2024. годину планирана су средства у износу од 14,9 милиона КМ, а 25,5 милиона КМ у 2025. години, док је 20,5 милиона КМ планирано у 2026. и 2027. години.

Јавне инвестиције у 2024. години износе 98,8 милиона КМ, док је за изградњу, реконструкцију и опремање болница обезбијеђено 68,1 милиона КМ. У 2025. години планирани су нешто нижи износи за јавне инвестиције тако да износе 81,3 милиона КМ, док је за изградњу, реконструкцију и опремање болница планирано 68,3 милиона КМ. Јавне инвестиције у 2026. и 2027. години планирано је да износе 89,5 милиона КМ и 97,2 милиона КМ, респективно.

Такође, за субвенције за подстицај развоја пољопривреде и села обезбијеђено је 180 милиона КМ у 2024. години, а исти износ је планиран и у периоду 2025-2027. година.

4.9. ФИСКАЛНО УПРАВЉАЊЕ И БУЏЕТСКИ ОКВИР

Закон о буџетском систему Републике Српске⁵⁶ дефинише се буџетски систем Републике Српске и израда Документа оквирног буџета Републике Српске као основе за припрему и израду буџета. Сваке године доноси се Документ оквирног буџета

⁵⁶ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 121/12, 52/14, 103/15 и 15/16.

Републике Српске за сљедећу годину и наредне двије године, а намјена му је да постави стратешки оквир и горње границе ресурса, унутар којих би требало да се припрема годишњи буџет. У том контексту, припрема и израда буџета заснива се на Документу оквирног буџета. Кључни циљ овог документа је да осигура бољу повезаност између приоритетних политика Владе и начина на које она алоцира јавне ресурсе.

Такође, Законом о буџетском систему Републике Српске уређује се између осталог припадност и расподјела прихода од индиректних и директних пореза, као и непореских прихода у Републици Српској. Тим законом уређена су и општа правила буџетског система Републике Српске, као и одредбе којима је одређено да се буџетска средства користе за финансирање функција буџетских корисника, извршавање њихових задатака и остале намјене које су у складу са Уставом и законом, као и прописима органа јединица локалне самоуправе и фондова. С тим у вези, Влади Републике Српске достављена је Иницијатива јединица локалне самоуправе, односно, Савеза општина и градова Републике Српске којом је затражена измјена предметног закона. С циљем постизања финансијске стабилности и развоја неразвијених и изразито неразвијених јединица локалне самоуправе предложена је мјера да се развијеним јединицама локалне самоуправе у наредном периоду од три године умање износи прихода од индиректних пореза за одређени износ и тај износ средстава усмјери у развој неразвијених јединица локалне самоуправе.

Законом о фискалном савјету у БиХ⁵⁷ је основан Фискални савјет са задатком координације фискалне политике у БиХ ради осигурања макроекономске стабилности и одрживости свих нивоа власти у БиХ. У надлежности Фискалног савјета је израда фискалних циљева буџета и горњих граница задужења за наредне три године, те израда макроекономских пројекција у оквиру документа Глобални оквир фискалног биланса и политика, који се доноси сваке године за сљедећу годину и наредне двије године.

Закон о фискалној одговорности Републике Српске⁵⁸ уређује фискална правила, мјере и процедуре на основу којих се успоставља фискални оквир, ограничава јавна потрошња, јача одговорност за ефикасно и ефективно коришћење буџетских средстава, оснива Фискални савјет Републике Српске и јача систем контрола и надзора. Овим законом дефинисана су општа и посебна фискална правила. Општа фискална правила односе се на укупан буџетски систем Републике Српске, док посебна фискална правила представљају обавезујуће, аутоматске мјере уколико индикатори исказани општим фискалним правилима достигну вриједносне прагове дефинисане овим законом. Општа фискална правила одређују:

1. Правило о дугу: Јавни дуг Републике Српске на крају фискалне године не може да буде већи од 55% оствареног БДП-а у тој години;
2. Правило консолидованог буџетског дефицита: Консолидовани буџетски дефицит на крају фискалне године не може бити већи од 3% оствареног БДП-а у тој години.

Спровођењем Закона о фискалној одговорности у Републици Српској, кроз **Фискални савјет Републике Српске**, који је успостављен у јулу 2017. године, значајно је унапријеђена фискална одговорност и дисциплина за трошење јавних средстава у

⁵⁷ „Службени гласник БиХ“, број 63/08.

⁵⁸ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 94/15 и 62/18.

цијелом буџетском систему Републике Српске, како на републичком нивоу, тако и на нивоу јединица локалне самоуправе и ванбуџетских фондова. Фискални савјет анализира и провјерава макроекономске и фискалне претпоставке и пројекције коришћене у изради Владиних докумената, даје независну и кредибилну оцјену економске политике, процјењује основне фискалне ризике и вјероватноћу да ће Влада испунити своје циљеве у будућности, процјењује у којој мјери је Влада испунила постављене фискалне циљеве и провјерава да ли су поштована фискална правила.

Влада Републике Српске предузела је читав низ мјера с циљем подршке запосленима у јавном сектору и најрањивијим категоријама друштва (пензионери, борци, млади, незапослени родитељи са четворо и више дјеце, дјеца погинулих бораца која се воде у евиденцији Завода за запошљавање Републике Српске) да што лакше преброде кризу изазвану високом инфлацијом. Мјере које је предузела Влада као одговор на тренутну кризу одразиле су се на повећање расхода, што се у коначници одразило на високо учешће консолидованог буџетског дефицита у БДП-у у 2022. години чиме је пређен праг консолидованог буџетског дефицита од 3%, који је прописан Законом о фискалној одговорности. Из тог разлога, Народна скупштина Републике Српске је донијела Одлуку о усвајању **Програма фискалне консолидације за период 2024-2026. година**⁵⁹ којим је планирано постепено смањење консолидованог буџетског дефицита, што се позитивно рефлектује на фискалну стабилност. Уколико се реализују претпоставке на којима се базирао овај Програм, дефицит буџетског система Републике Српске би се у Програмом предвиђеном року вратио у оквире фискалних правила прописаних Законом о фискалној одговорности.

Министарство финансија Републике Српске припрема документ **Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2024-2027. године**, а који ће бити упућен Влади Републике Српске на усвајање. Стратегијом управљања дугом Републике Српске за период 2024-2027. године⁶⁰ ће бити дефинисани главни циљ управљања дугом Републике Српске, оперативни циљеви и принципи у сврху испуњења главног циља управљања дугом, стратегија остварења наведених циљева, задаци Министарства финансија Републике Српске, те идентификовани индикатори тј. смјернице с циљем остваривања структуре дуга са прихватљивим нивоом трошкова и ризика и њихове процијењене вриједности на крају 2027. године.

Реформе у области јавних финансија садржане су у Стратегији управљања јавним финансијама Републике Српске за период 2021–2025. године, која има за циљ осигурање фискалне и макроекономске одрживости, те унапређење система управљања јавним финансијама. У Министарству финансија Републике Српске посебна пажња се посвећује праћењу, анализи и извјештавању у погледу **фискалних ризика** који се односе на јавна предузећа. С тим у вези, при Министарству финансија Републике Српске је у октобру 2024. године израђен **Извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа у Републици Српској у 2023. години**. Наведени извјештај се израђује на годишњем нивоу и пружа увид у финансијску позицију јавних предузећа од посебног интереса и фискалне ризике који могу настати пословањем истих. Први Извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа у Републици Српској у 2022. години израђен је у септембру 2023. године.

⁵⁹ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 91/23

⁶⁰ Документ Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2024-2027. године, након усвајања од стране Владе Републике Српске, биће објављен на порталу Министарства финансија Републике Српске.

У области **финансијског извјештавања**, буџетски корисници у Републици Српској, у складу са Законом о рачуноводству и ревизији, као основ за припрему и презентацију финансијских извјештаја примјењују IPSAS, који почивају на обрачунској основи рачуноводства. Један од примарних циљева примјене IPSAS јесте повећање квалитета финансијских извјештаја у буџетском сектору, али и осигурање упоредивости финансијских извјештаја опште намјене које припремају буџетски корисници са финансијским извјештајима опште намјене презентованих од других субјеката извјештавања (реалног сектора). У складу са Правилником о финансијском извјештавању буџетских корисника почев од 2017. на интернет страници Министарства финансија Републике Српске мјесечно се објављују финансијски подаци за централну владу Републике Српске, а квартално се објављују консолидовани подаци за централну владу Републике Српске, ванбуџетске фондове који нису укључени у републички буџет и све јединице локалне самоуправе. Подаци су презентовани у ГФС кодовима (GFS 2014) и доступни су на српском и енглеском језику. Такође, у току је развој и имплементација трезорских GFS и ESA књига које ће обезбиједити претпоставку за већи степен аутоматизације, конзистентности и прецизности у процесу превођења и реконсолидације рачуноводствених података из Трезорског система (СУФИ) на GFS 2014 и ESA 2010 класификације, које се примјењују у међународним оквирима, те несумњиво побољшање транспарентности и једнообразности извјештавања, што би у наредном периоду довело до постепеног усаглашавања са најбољим праксама земаља региона и ЕУ. У наредном периоду тежиће се увођењу што више буџетских корисника који посједују властите банковне рачуне у трезорски систем, будући да одређени број буџетских корисника у цијелости или дјелимично послује изван трезорског система и њихови подаци се укључују у консолидоване финансијске извјештаје на основу достављених извјештаја из њихових инкосних главних књига. Увођење што већег броја таквих корисника у цјеловито пословање кроз трезорски систем, те развој и стављање у употребу Консолидацијске главне књиге трезора унаприједиће ефикасност израде консолидованих финансијских извјештаја Републике. Унапређење процеса консолидације других контролираних ентитета, који немају статус буџетских корисника, такође захтијева континуирани напор у наредном периоду.

4.10. ОДРЖИВОСТ ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА

Демографске промјене у Републици Српској представљају значајан изазов за економски раст и развој. Смањење радне снаге, старење становништва, повећање броја пензионера, низак природни прираштај, ниска стопа фертилитета, миграције радно способног становништва према земљама ЕУ, све више постају ограничавајући фактор за привредни раст и развој. Прилагођавање економских стратегија, улагање у образовање и развој вјештина, те спровођење одговарајућих мјера у финансирању пензијско-инвалидског система, фискалне политике, тржишта рада и сузбијање сиве економије могу помоћи обезбјеђењу одрживог раста и развоја у Републици Српској.

Увођењем Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске у буџет Републике, од 1. јануара 2016. године, Влада Републике Српске је исказала одређење да пензионерска популација има приоритет у исплати буџетских давања, а уједно, на тај начин, извршена је и потпуна фискална консолидација Фонда ПИО.

Реформа пензијског система која је спроведена 2011. године дала је значајне резултате у погледу одрживости пензијског система, у средњем року. Међутим, због демографских кретања, биће неопходно у наредном периоду веома пажљиво пратити параметре пензијског система, посебно у сегменту адекватности пензија, како би се могло правовремено реаговати на негативне демографске или економске трендове. Будући да, због старења становништва и одласка младих и радно способних, имамо мањи број уплатиоца доприноса, дугорочно ће пензијски систем бити угрожен а буџетски систем преоптерећен.

Изазови за наредни период у области **система здравствене заштите** посебно су везани за старење нације, раст малигних обољења, праћење савремених технологија медицинске опреме и метода лијечења и ревидирање мреже здравствених установа. Стратешко опредељење Владе Републике Српске је да се измире доспјеле неизмирених обавеза јавних здравствених установа и Фонда здравственог осигурања из претходног периода, те изврши увођење јавних здравствених установа у трезорски систем пословања⁶¹. Претходно наведеним ће се очувати фискална дисциплина у оквиру здравственог система, те створити претпоставке за структурну реформу система, која ће се заснивати на нормирању мреже здравствених установа, те изналажењу нових модела финансирања здравственог осигурања. Реформом здравственог система биће успостављен финансијски одржив систем, који ће омогућити ефикаснију здравствену заштиту.

⁶¹ Од 2021. године у трезорски систем на нивоу Републике уведена су 4 завода. Што се тиче нивоа јединица локалне самоуправе, до сада је у трезорски систем уведено укупно 18 домова здравља, док би се од 2025. године увело укупно 37 домова здравља.

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ У ПЕРИОДУ 2025–2027. ГОДИНЕ

КОНКУРЕНТНОСТ		ОДРЖИВОСТ И ОТПОРНОСТ			ЉУДСКИ КАПИТАЛ И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ	
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1:	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2:	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3:	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 4:	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 5:	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 6:	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 7:
Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања	Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање	Енергетска и зелена транзиција	Убрзана дигитална трансформација	Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде	Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада	Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите
PM 1: Унапређење и модернизација платног промета у земљи и са иностранством	PM 1: Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП	PM 1: Одрживост производње и потрошње енергије	PM 1: Стварање предуслова за дигиталну трансформацију	PM 1: Изградња и модернизација путне инфраструктуре	PM 1: Запошљавање и тржиште рада, промоција достојанственог рада и спровођење Гаранције за младе	PM 1: Унапријеђена социјална и дјечија заштита уз одговарајућу информациону подршку и висок квалитет пружања услуга корисницима
PM 2: Унапређење услова пословања	PM 2: Реструктурирање јавних предузећа – „Зелена транзиција“ електроенергетског сектора у Републици Српској	PM 2: Унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију	PM 2: Убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде	PM 2: Изградња и модернизација железничке инфраструктуре	PM 2: Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања	PM 2: Квалитетније и доступније услуге здравствене заштите
PM 3: Унапређење управљања општинском непокретном имовином		PM 3: Прелазак са линеарне на циркуларну економију				
PM 4: Унапређење доступности информација и квалитета прописа за пословање						
PM 5: Јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности						
PM 6: Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде						
PM 7: Унапређење сектора слободног пружања услуга						
PM 8: Унапређење атрактивности и						

препознатљивости туристичке понуде
РМ 9: Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом

5. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ 2025–2027. ГОДИНЕ

Оквир за израду овог дијела Приједлога ПЕР РС 2025–2027 су Програм рада Владе Републике Српске⁶² и Смјернице Европске комисије за програме економских реформи земаља кандидата и потенцијалних кандидата од 2025. до 2027. године, из јуна 2024. године (у даљем тексту: Смјернице Европске комисије).

Програмом рада Владе Републике Српске утврђене су кључне реформске области које су дефинисане кроз пет реформских стубова: 1) Економски раст, 2) Дигитализација, 3) Реформа јавних предузећа, 4) Здравствена и социјална политика и 5) Демографска обнова Републике Српске. У оквиру сваког од реформских стубова дефинисане су политике и динамика њихове реализације, с циљем унапређења фискалне и економске позиције Републике Српске.

С циљем помоћи земљама Западног Балкана у интензивирању реформи и улагања, те ради убрзања процеса проширења и раста економија, Европска комисија представила је 8. новембра 2023. године **нови План раста за Западни Балкан**. Наставно, паралелно са процесом израде Програма економских реформи, спровођене су активности на усаглашавању и усвајању Листе реформи и квантитативних и квалитативних корака за спровођење Плана раста за Западни Балкан.

Влада Републике Српске координисала је активности у вези са израдом **Плана реформи у БиХ за спровођење Плана раста за Западни Балкан**, а које активности су обухватиле усаглашавање листе индикативних структурних реформи и квантитативних и квалитативних корака, у складу са уставним овлашћењима и надлежностима институција Републике Српске. Тренутно се спроводе активности на усаглашавању предметног документа у оквиру *Радног тима за израду Плана реформи за спровођење Плана раста за Западни Балкан*.

Према наведеном, у претходном периоду спроведене су интензивне активности чији је фокус био на структурним реформама и определијељености Европске комисије да подржи раст земља Западног Балкана кроз нови план раста и финансијски инструмент за његово спровођење.

У контексту свих процеса и активности спроведених у претходном периоду, уобзирујући мјере економске политике Владе Републике Српске које су утврђене у Програму економских реформи Републике Српске за период 2024–2026. године, Смјернице Европске комисије за програме економских реформи земаља кандидата и потенцијалних кандидата од 2025. до 2027. године, из јуна 2024. године, **Влада Републике Српске израдила је Приједлог ПЕР РС 2025–2027**, који обухвата све претходно спроведене активности, приказ стања у области структурних реформи и одређује даље правце спровођења социоекономских реформи у Републици Српској.

Поглавље 5. Приједлога ПЕР РС 2025–2027 обухвата анализу стања ресорних министарстава по областима, идентификацију кључних препрека за конкурентност и одрживи и инклузивни раст, те структурне реформе и реформске мјере усмјерене на рјешавање главних изазова идентификованих у анализи, и у оквиру три области (са подобластима) идентификованих Смјерницама Европске комисије:

⁶² Од 21. децембра 2022. године.

I Конкурентност – укључујући подобласти: 1) Пословно окружење и смањење неформалне економије, 2) Јавна предузећа, 3) Реформе економске интеграције, 4) Пољопривреда, индустрија и услуге и 5) Истраживање, развој и иновације;

II Одрживост и отпорност – укључујући подобласти: 1) Зелена транзиција, 2) Дигитална трансформација, 3) Реформе тржишта енергије и 4) Реформе тржишта транспорта и

III Људски капитал и социјалне политике – укључујући подобласти: 1) Образовање и вјештине, 2) Запосленост и тржиште рада, 3) Социјална заштита и инклузија и 4) Здравствена заштита.

Према Смјерницама Европске комисије за сваку од три области потребно је идентификовати двије приоритетне структурне реформе.

У оквиру Процјене Европске комисије за ПЕР 2024–2026, Поглавље 4. Главни макрорелевантни структурни изазови, идентификовани су главни структурни изазови који се односе на: спор темпо сустизања животног стандарда ЕУ, слабости у економском управљању, недостаци у пословном окружењу који се рефлектују на резултате на тржишту рада и успоравају унапређење конкурентности, недовољан квалитет образовања, заостатак у дигиталној транзицији, те неопходно законодавство и улагања с циљем удаљавања од електричне енергије из угљена и побољшање енергетске ефикасности.

Приједлог ПЕР РС 2025–2027 усмјерен је на ужи сет структурних реформи у односу на претходне циклусе, како би фокус био првенствено на реализацији утврђених приоритета.

Области идентификоване у Смјерницама Европске комисије кореспондирају дефинисаним реформским стубовима у Програму рада Владе Републике Српске, односно утврђеним реформама у оквиру истих.

Уважавајући наведено, у Приједлогу ПЕР РС 2025–2027, у оквиру дефинисаних области предложено је **седам структурних реформи** и у оквиру њих **22 реформске мјере**, разрађене како слиједи:

ОБЛАСТ I: КОНКУРЕНТНОСТ

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања

Реформске мјере:

- 1) Унапређење и модернизација платног промета у земљи и са иностранством,
- 2) Унапређење услова пословања,
- 3) Унапређење управљања општинском непокретном имовином,
- 4) Унапређење доступности информација и квалитета прописа за пословање,
- 5) Јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности,
- 6) Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде,
- 7) Унапређење сектора слободног пружања услуга,
- 8) Унапређење атрактивности и препознатљивости туристичке понуде

- 9) Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање

Реформске мјере:

- 1) Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП,
- 2) Реструктурирање јавних предузећа – „Зелена транзиција“ електроенергетског сектора.

ОБЛАСТ II: ОДРЖИВОСТ И ОТПОРНОСТ

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Енергетска и зелена транзиција

Реформске мјере:

- 1) Одрживост производње и потрошње енергије,
- 2) Унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију,
- 3) Прелазак са линеарне на циркуларну економију.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Убрзана дигитална трансформација

Реформске мјере:

- 1) Стварање предуслова за дигиталну трансформацију,
- 2) Убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде,

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде

Реформска мјера:

- 1) Изградња и модернизација путне инфраструктуре,
- 2) Изградња и модернизација жељезничке инфраструктуре.

ОБЛАСТ III: ЉУДСКИ КАПИТАЛ И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада

Реформске мјере:

- 1) Запошљавање и тржиште рада, Промоција достојанственог рада и спровођење Гаранције за младе,
- 2) Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите

Реформске мјере:

- 1) Унапријеђена социјална и дјечија заштита уз одговарајућу информациону подршку и висок квалитет пружања услуга корисницима,
- 2) Квалитетније и доступније услуге здравствене заштите.

5.1. КОНКУРЕНТНОСТ

Анализа препрека

1. Пословно окружење и смањење неформалне привреде

Инклузиван и одржив економски раст у свих шест економија Западног Балкана (ЗБ6) зависи од веће економске *конкурентности*, те иако се јаз постепено смањује, животни стандард у земљама ЗБ6 је нижи од просјека ОЕЦД и земаља ЕУ⁶³. Убрзавање стопе социоекономске конвергенције ће захтијевати холистички и приступ креирању политике оријентисан на економском расту. Продуктивност Републике Српске директно је повезана са још увијек недовољним степеном технолошког развоја и све већим недостатком радне снаге одговарајућих квалификација.

Убрзани технолошки развој и дигиталне иновације, стварање нових платних услуга и инструмената, брз раст броја електронских и мобилних платних трансакција, те општа тенденција унапређења пружања услуга платног промета захтијевају сагледавање могућности отварања *тржишта платних услуга* за нове, небанкарске, пружаоце, уз очување и даље унапређење заштите корисника ових услуга. Може се уочити да су савремени методи плаћања присутни у Републици Српској, посебно извршавање платних трансакција путем телекомуникационих уређаја (електронско и мобилно банкарство) и све већим коришћењем платних и кредитних картица. Постојећи законски оквир не представља довољну подлогу за развој тржишта платних услуга и модернизацију савремених модела плаћања, због чега је потребно донијети нови закон који ће уредити и унаприједити ову област.

Даље, модернизацијом платних система и унапређењем регулаторног оквира стварају се предуслови за примјену стандарда Јединственог подручја за плаћање у еврима – СЕПА (енгл. Single Euro Payments Area) у обављању платног промета. Јединствена примјена СЕПА платних инструмената и правила за СЕПА шеме ће омогућити корисницима платних услуга извршавање безготовинских платних трансакција на једнак начин и под истим условима на цијелом СЕПА подручју.

Најзначајнији проблеми који се не могу ријешити у оквиру постојећег закона којим се уређује унутрашњи платни промет су: рестриктивност у погледу овлашћених организација које имају право пружања платних услуга, јефтинији и бржи међународни платни промет у валути евро услјед немогућности приступања СЕПА шема, већа заштита корисника платних услуга и јасна правила пословања нових пружалаца платних услуга и сл.

⁶³ Western Balkans Competitiveness Outlook 2024: Bosnia and Herzegovina.

Један од изазова са којима се сусрећу институције из Републике Српска је стална интенција да се БиХ представи као јединствен економски простор, а самим тим и активности и подаци за започињање и обављање пословања, занемарујући стварну ентитетску надлежност.

2. Јавна предузећа

Сектор *јавних предузећа* (ЈП) у Републици Српској чини значајан дио економије и броја запослених. Портфељ ЈП у Републици Српској је највећим дијелом концентрисан у 21 јавном предузећу од посебног интереса. Једна од приоритетних реформи у Републици Српској је реформа јавних предузећа која представљају значај извор фискалних ризика, како на страни буџетских прихода, тако и на страни расхода. Одрживост, ефикасност и профитабилност јавних предузећа утичу на приходе буџета, односно на износ који уплаћују у буџет или увећање расхода због неликвидности истих и повећаном потребом за издвајања из буџета кроз субвенције.

Тренутни систем надзора над радом јавних предузећа је није довољно ефикасан и не покрива све функције које би држава, као власник јавних предузећа, требала да врши. Приликом остваривања својих права као државних акционара, ресорна министарства се концентришу на креирање секторских стратегија, јер постојећи механизам надзора не омогућава давање приоритета максимизирању вриједности за акционаре.

Реструктурирање и консолидација свих предузећа из система МХ Електропривреда Републике Српске а. д. Требиње остаје приоритет и у наредном период. Цијене електричне енергије које су за потрошаче у Републици Српској биле ниже од тржишних цијена годинама уназад не одражавају трошкове пословања, што се неминовно одражава на резултате пословања свих предузећа у систему МХ ЕРС.

Такође, број запослених и квалификациона структура у систему Електропривреда РС је неповољна. Уз висок број запослених неодговарајућих квалификација, у односу на стварне потребе основних пословних процеса, значајан изазов представља одлив и дефицит стручне радне снаге свих, а највише техничких профила.

Укупна улагања у електроенергетску инфраструктуру и одржавање су до сада била недовољна, а један од разлога је низак приход од продаје електричне енергије домаћим потрошачима двије деценије уназад, односно држање нивоа цијена које не оправдавају трошкове. Наставно, недовољна акумулација капитала у систему Електропривреда РС за посљедицу такође има немогућност значајнијег инвестирања у изградњу обновљивих извора енергије. С друге стране, прерано затварање постојећих термоелектрана у процесу декарбонизације у складу са захтјевима Европске уније довело би до значајног губитка радних мјеста и имало негативан демографски тренд у тим регијама.

С циљем очувања енергетске сигурности и енергетске независности Републике Српске и приступачних цијена енергије за домаћинства и привреду, сви сегменти система Мјешовитог холдинга Електропривреда Републике Српске захтијевају системски приступ и предузимање мјера за консолидацију стања. Ово ће дијелом захтијевати организационе и кадровске промјене, али и значајна улагања у ремонт, реконструкције, одржавања, изградње, набавке механизације и опреме, и модернизације, најчешће све због дотрајалости.

3. Реформа економске интеграције

Тренутно у Републици Српској и у БиХ на снази је већи број прописа о производима који нису усклађени са захтјевима ЕУ за *слободно кретање робе* и са захтјевима савремене *стандардизације*. Привредници немају свеобухватне информације о важећим прописима и пратећим стандардима, те неопходним процедурама за стављање производа на домаће и инотржишта. Значајан дио домаћих прописа још увијек је заснован на примјени преузетих и застарјелих ЈУС стандарда. Такође, и нови прописи који се усвајају не препознају увијек брзе промјене у међународним стандардима и неопходност ослањања на њих. Неусклађеност домаћих прописа са прописима ЕУ и међународним захтјевима и стандардима (ЕУ, СЕФТА, WTO и сл.) домаће привреднике и потрошаче доводи у неповољан тржишни и економски положај.

Такође, уколико не постоје одговарајући савремени прописи, доступни стандарди и потребна компетентна тијела за оцјењивање/испитивање производа, увезени производи када дођу на домаће тржиште не пролазе потребне контроле усаглашености. Наставно, не постоји ни довољан број потребних испитних и других тијела за оцјену усклађености производа. Истовремено, домаћи произвођачи који извозе своје производе на страна тржишта изложени су нецаринским баријерама, строгим захтјевима инопрописа и савремених стандарда и додатним трошковима, што их у коначници онемогућава да се равноправно интегришу у глобалне ланце вриједности. Због тога морају додатно да прилагођавају своје технологије и производе захтјевима прописа и стандарда земаља у које извозе и да спроводе додатна или поновљена испитивања и сертификацију. Због трошкова обезбјеђења додатне сертификације и одржавања добијеног иноцертifikата о усаглашености, наши производи на страним тржиштима знатно су скупљи и мање конкурентни.

Наведено, уједно, представља обавезу која произлази из ССП-а, СЕФТА и других међународних трговинских споразума и једна је од кључних услова за чланство у ЕУ.

4. Пољопривреда, индустрија и услуге

Ограничен раст *пољопривредне производње* и с тим у вези, додане вриједности у пољопривреди, узрокован је тржишним поремећајима насталим услед поскупљења свих енергената, а тиме и инпута за пољопривредну производњу, те суочавања са посљедицама климатских промјена које доводе до све учесталије појаве временских непогода (суша, поплаве, мраз, град), али и заразних болести животиња (Афричка куга свиња). Глобална политичка ситуација довела је до даљих тржишних поремећаја и пада цијена житарица (првенствено пшенице), те раста цијена воћа и поврћа.

Специјална војна операција у Украјини је такође узроковала отежан или чак прекинут пласман одређених врста пољопривредних производа на тржиште Руске Федерације. Такође, ниско учешће производа високе додане вриједности у структури пољопривредне и прехрамбене индустрије, као и производње извозно оријентисаних производа, умањује позитиван економски резултат у сектору.

Осим у сектору пољопривреде, климатске промјене посљедњих година узрокују значајне штете и на постојећем шумском фонду. Екстремне суше стварају предуслове за настанак шумских пожара све већих размјера. Сушни периоди дугог раздобља

узрокују физиолошко slabљење стабала чиме умањују њихов прираст (производност) и стварају предуслове за настанак фитопатолошких обољења, а на новоподигнутим шумским засадима њихово сушење и угинуће. Поред наведеног, све су израженије појаве елементарних непогода у виду олујних вјетрова, ледене кише, обилног снијега који узрокују механичка оштећења стабала у виду прелома, вјетро и сњего извала.

Додатни изазов представљају и негативне демографске промјене у виду изражених миграција, како трајних миграција, тако и миграција село–град, недостатак смјене генерација у пољопривреди, недостатак радне снаге у пољопривреди и производних радника у шумарству, недостатак адекватне радне снаге за обављање привремених и повремених послова у шумарству, изражене миграције женске популације из руралних подручја услјед отежаних услова живота и недостатка радних мјеста.

У Републици Српској је потребно ставити фокус на додатну либерализацију када је ријеч о приступу сектору услуга, а у складу са захтјевима европског интеграционог процеса. Наиме, слободно пружање услуга своју мотивацију увијек налази у стварању нових радних мјеста, смањењу незапослености и потреби промовисања конкурентности. Наведено имплицира да је слободно пружање услуга индуковано у базу европског интеграционог пројекта. У прилог потреби да се изврши додатна либерализација говори околност да је БиХ, а тиме и Република Српска, подржала различите међувладине регионалне иницијативе у том смислу, попут иницијатива у оквиру ЦЕФТА и Берлинског процеса, које се нарочито протежирају. Наиме, извоз услуга, када је ријеч о земљама чланицама ЦЕФТА, генерално гледајући, је и даље много нижи него у земљама чланицама ЕУ.

Наиме, услуге су доминантан сектор у земљама Југоисточне Европе, међутим у наредном периоду је потребно уложити много напора како би се отклониле бројне баријере за трговину услугама. Баријере су специфичне, међутим, генерална је препрека кретање радне снаге. Према доступним подацима Свјетске банке дате за наш регион, транспорт и адвокатске услуге су најограниченије. Додатно, поједине земље региона подржале су и регионалну иницијативу „Отворени Балкан“. Све наведене регионалне иницијативе указују на потребу усклађивања законодавстава у региону, па тако и законодавства Републике Српске, са Директивом о услугама на унутрашњем тржишту, која припада дијелу прописа из Поглавља 3 правне тековине ЕУ (према ревидираној методологији проширења за Западни Балкан сврстаног у други кластер – право пословног настањивања и слобода пружања услуга). Уз предметну директиву потребно је узети у обзир праксу Суда правде ЕУ, која је различита од праксе наших редовних и других судова, примарно из разлога што се кроз њу тумаче правне норме из Директиве.

Обавезе које из процеса придруживања и приступања ЕУ произилазе за земље Западног Балкана у области слободног пружања услуга веома су комплексне, те се инсистира на свеобухватној и потпуној транспозицији напријед наведеног секундарног извора права и тумачења која је дао Суд правде ЕУ. Тренутно, у Републици Српској није у потпуности стављена у функцију контакт тачка за слободно пружање услуга, чије је постојање предвиђено у наведеном извору права ЕУ, те је у предстојећем периоду важно да се иста у потпуности стави у функцију. Такође, тренутно не постоји Регистар свих републичких прописа који су усклађени и које је потребно ускладити са поменутом директивом, те је потребно формирати наведени регистар. Додатним усклађивањем законодавства у напријед поменутом смислу, осим остварења

економских бенефита, перманентно ће се дјеловати у правцу развоја републичког правног система.

Једна од препознатих баријера која значајно успорава развој *туризма* у Републици Српској је флуктација радне снаге у земље ЕУ. Поред овога, додатни изазов за развој туризма представљају краћа задржавања туриста у Републици Српској и недостатак циљаног маркетинга и промоције. Такође, „сива економија“ у угоститељском сектору, гдје одређени број угоститеља не пријављује туристе и не врши уплату боравишне таксе, оставља простор за нелојалну конкуренцију и, у дијелу, утиче на прикупљање прихода у овој области. Наведено питање би било ријешено увођењем електронске пријаве гостију, кроз софтвер Централног информационог система. Услијед недостатка електронске евиденције креира се и непотпуна статистика, што представља баријере код анализе туристичког промета и других туристичких показатеља⁶⁴. Такође, недостатак адекватне туристичке и угоститељске инфраструктуре представља баријеру развоју туризма.

5. Истраживање, развој и иновације

Главне препреке у области *науке, истраживања и иновација* су идентификоване Стратегијом развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској за период 2023–2029. године. Један од највећих препрека за развој истраживања и иновација је ниво улагања у истраживање и развој. Бруто домаћи издаци за истраживање и развој износе 0,21% БДП⁶⁵ док је европски просјек износи 1,6% БДП. У Републици Српској постоји мали број активних истраживачко-развојних организација (ИР организације) са одговарајућим пројектима и референцама. Задњих година је присутан пад броја ИР организација о чему говори податак да је у 2013. години било 53 ИР организације док је у 2021. години тај број износи 33⁶⁶. Уважавајући наведено, један од дефинисаних циљева је повећати учешће институција из Републике Српске у европским програмима за науку и иновације.

У дијелу који се односи на искориштеност средстава из ЕУ фондова за науку и истраживање (Хоризонт Европа) степен успјешности износи 12,19% у односу на укупан просјек од 11,88% за претходни финансијски инструмент (Хоризонт 2020). Такође, велики изазов представља и низак ниво и квалитет научне продуктивности. Поређењем продуктивности два универзитета из Републике Српске са онима у региону, спровођењем компаративне анализе дошло се до податка да, у просјеку, заостатак Универзитета у Бањој Луци у односу на непосредни регион износи негдје око три пута, док је заостатак Универзитета у Источном Сарајеву седам до девет пута нижег волумена референтне индексиране научне публицистике⁶⁷. Недовољно развијена

⁶⁴ Према подацима Републичког завода за статистику РС, у дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране (хотелијерство и угоститељство) остварена је стопа реалног раста од 6,1% у 2023. години у односу на 2022. годину, са структуром учешћа у БДП-у од 1,3% у 2023. години. Ови показатељи говоре да је неопходно наставити са реформама у туризму у Републици Српској како би наставио свој раст.

⁶⁵ Извор: Статистички годишњак Републичког завода за статистику Републике Српске.

⁶⁶ Стратегија развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској за период 2023–2029. године.

⁶⁷ Извор: Компаративна анализа међународно референтног научно-публицистичког учинка Универзитета у Бањој Луци и Универзитета у Источном Сарајеву у односу на конкурентне регионалне Универзитета, доц. др Синиша Суботић, Универзитет у Бањој Луци.

сарадња домаћих истраживача и иноватора са истим у дијаспори, као и недовољна сарадња научноистраживачке и иноваторске заједнице са привредом негативно утичу на степен развоја у појединим областима, док низак проценат иновативних предузећа и низак удио свих посматраних врста иновација директно утиче на конкурентност привреде Републике Српске.

Такође, присутан је низак проценат иновативних предузећа, као и низак удио свих посматраних врста иновација. Неки од изазова који утичу на недовољну развијеност и низак проценат иновативности предузећа су: недовољан опсег циљних политика надлежних институција задужених за промовисање иновација, како према предузећима тако и према организацијама које пружају подршку, те недостатак капацитета за иновације у истраживачким и другим организацијама које подржавају унапређења у малим и средњим предузећима. Број иновативних предузећа према врсти иновације у периоду од 2020. до 2022. године је 301, од чега 180 малих, 90 средњих и 31 великих или 14,9% (11,8% малих предузећа, 22,7% средњих и 33,4 % великих).

Недостатак Стратегије паметне специјализације Републике Српске је једна од значајнијих препрека за успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом. Стратегија ће представљати важан инструмент за усмјеравање будућег инвестирања у области које ће бити идентификоване као приоритетне области.

У области **I Конкурентност** дефинисане су двије структурне реформе: СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања и СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања

Ова СТРУКТУРНА РЕФОРМА има за циљ **унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју**, унапређење услова пословања и јачање ланаца вриједности и снабдијевања. Садржај исте фокусиран је на **четири подобласти: Пословно окружење и смањење неформалне привреде; Јавна предузећа, Реформа економске интеграције и Пољопривреда, индустрија и услуге**, дефинисане кроз девет реформских мјера.

Прва област обухвата четири реформске мјере: **унапређење и модернизација платног промета** у земљи и са иностранством, **унапређење услова пословања**, чија имплементација има за циљ смањење неформалне привреде и сиве економије, **унапређење управљања општинском непокретном имовином** с циљем осигурања економског раста, заштите јавног интереса и интереса јединица локалне самоуправе и **унапређење доступности информација и квалитета прописа за пословање**. Модернизацијом платних система и унапређењем регулаторног оквира биће створени предуслови за прикључење Републике Српске, БиХ, јединственом подручју за плаћање у еврима, што ће омогућити повећање конкуренције на тржишту платних услуга у смислу појаве нових пружалаца платних услуга и нових врста платних услуга, а корисницима платних услуга омогућити и понудити нова рјешења за боље управљање

личним и пословним финансијама. Унапређење услова пословања има за циљ повећање конкурентности и продуктивности привреде и смањења сиве зоне с циљем повећања плата и смањења неформалне економије у области рада. Посљедња мјера подразумијева унапређење доступних информација јавности, са фокусом на пословну заједницу, на начин да се постојећа Јединствена контакт тачка за пословање унаприједи у смислу пружања свеобухватних информација о процедурама за обављање дјелатности, што би за циљ требало да има повећање конкурентности и атрактивности Републике Српске као дестинације за привлачење страних директних инвестиција.

У оквиру друге области предвиђена је реализација мјере која се односи на даље **јачање инфраструктуре квалитета**. Она приоритетно обухвата наставак активности на унапређењу јавно доступног Регистра важећих прописа и овлашћених тијела за оцјену усклађености, информационе тачке за привреднике, увознике и потрошаче о производима, о важећим прописима и стандардима о производима и о домаћим именованим сертификационим тијелима и сертификацији признатој у окружењу и ЕУ.

У оквиру треће области дефинисане су три мјере, које се односе на **јачању ланаца вриједности и снабдијевања, унапређење сектора слободног пружања услуга и унапређење туристичке понуде**. Предвиђене активности у оквиру прве мјере, односе се, између осталог, на повезивање примарне производње са прерађивачким капацитетима, као и на активности усмјерене на повећање извоза. Друга мјера има за циљ поједностављење административних поступака у области пружања услуга и већу транспарентност, смањење или укидање баријера развоју услужних дјелатности. Све наведено за циљ би имало развој сектора услужних дјелатности и допринијело би креирању нових радних мјеста. Посљедња мјера има за циљ развој туристичких производа, односно туристичке понуде која је атрактивна за међународно тржиште и изградња недостајуће туристичке инфраструктуре која би подржала понуду у земљи

У оквиру четврте области предвиђена је реализација мјере која се односи на **успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом** и подршку технолошком развоју привредних субјеката, укључујући јачање њихове технолошке опремљености, те дигитализацију привредног сектора и његову сарадњу са научноистраживачким институцијама. Реализација мјере ће помоћи домаћој привреди да ефикасније искористи своје потенцијале и да се боље позиционира на глобалним тржиштима и у међународним ланцима вриједности.

Структурна реформа је формулисана у складу са усвојеним стратешким документима, и то: Стратегијом развоја малих и средњих предузећа Републике Српске за период 2021–2027. година⁶⁸; Стратегијом развоја индустрије Републике Српске за период 2021–2027. година⁶⁹; Стратегијом инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске за период 2019–2023⁷⁰; Стратегијом управљања јавним финансијама Републике Српске 2021–2025. година⁷¹; Стратегијом развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској за период 2023–2029⁷²; Стратегијом развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске за

⁶⁸ „Службени гласник Републике Српске“, број 35/21.

⁶⁹ „Службени гласник Републике Српске“, број 79/21.

⁷⁰ „Службени гласник Републике Српске“, број 95/19.

⁷¹ „Службени гласник Републике Српске“, број 54/21.

⁷² „Службени гласник Републике Српске“, број 80/23.

период 2022–2027. година⁷³ и Стратегијом развоја туризма Републике Српске за период 2021–2027. година⁷⁴.

Реализација реформских мјера утврђених у оквиру структурне реформе директно ће имати утицај на имплементацију Смјерница за политике (Заједнички закључци) усвојених у оквиру Економског и финансијског дијалога, у мају 2023. године, у дијелу који се односи на *унапређење пословног окружења*, а које су од важности на путу ка испуњавању копенхашких економских критеријума и стварању претпоставки за пуну интеграцију у привредне токове ЕУ.

Реформске мјере:

- 1) Унапређење и модернизација платног промета у земљи и са иностранством,
- 2) Унапређење услова пословања,
- 3) Унапређење управљања општинском непокретном имовином
- 4) Унапређење доступности информација и квалитета прописа за пословање,
- 5) Јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности,
- 6) Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде,
- 7) Унапређење сектора слободног пружања услуга,
- 8) Унапређење атрактивности и препознатљивости туристичке понуде,
- 9) Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Унапређење и модернизација платног промета у земљи и са иностранством

1. Опис мјере

Закон којим се уређује платни промет спорадично се осавремењивао, како у питањима успостављања неопходних регистара и база података, тако и у области заштите корисника финансијских услуга, а која питања су предмет уређења директива о платним системима (PSD2). У јулу 2024. године Народна скупштина Републике Српске усвојила је Закон о допунама Закона о унутрашњем платном промету, којим је настављено усклађивање са Директивом (ЕУ) 2015/2366 у смислу да поред овлашћених организација, услуге платног промета могу да пружају и друштва за издавање електронског новца и микрокредитна друштва, у складу са овлашћењима датим им законима којима се уређује њихово пословање и дозволама Агенције за банкарство Републике Српске. Доношењем овог закона створене су правне претпоставке за увођење нових платних услуга у форми плаћања електронским новцем

У наредном трогодишњем периоду планира се свеобухватна реформа платног промета везана за платне услуге и њихове пружаоце. Та реформа ће укључивати даље усклађивање са релевантним оквиром Европске уније у овој области. Наставак усклађивања са PSD2 и другим релевантним изворима ЕУ планирано је доношењем новог закона из области платног промета с циљем имплементације ЕУ стандарда који уређују платне системе и стварања правних претпоставки за испуњавање услова за прикључење Републике Српске и Босне и Херцеговине СЕПА подручју. Основни

⁷³ „Службени гласник Републике Српске“, број 92/21.

⁷⁴ „Службени гласник Републике Српске“, број 1/22.

проблем који нови закон о платним услугама, као цјеловит и свеобухватан правни оквир, треба да ријеши је ефикасније извршавање платних трансакција путем веће конкуренције учесника на тржишту и примјеном иновативних модела плаћања заснованих на дигиталној технологији, уз одговарајућу заштиту корисника платних услуга.

Предложена мјера има за циљ да:

- унаприједи тржиште платних услуга примјеном савремених техничких достигнућа и технологија у овој области, ојача тржишну конкуренцију и обезбиједи већу заштиту корисника платних услуга уз сигурно и транспарентно пословање пружалаца услуга, као и створи реалне претпоставке за даље унапређење платног промета према моделима који се примјењују у земљама окружења и Европској унији,
- омогући брже и лакше обављање платног промета, уз бољу заштиту корисника платних услуга, те смањење готовог новца у оптицају и веће коришћење безготовинског начина плаћања, што доприноси смањењу сиве економије,
- унаприједи обим е-трговине,
- допринесе имплементацији једног од седам приоритетних акција у оквиру Плана раста за Западни Балкан, за интеграцију са јединственим тржиштем ЕУ, и то приоритета број три (3) Приступ јединственом подручју плаћања у еврима (СЕПА).

Приступ Републике Српске и Босне и Херцеговине СЕПА подручју, уз претпоставку заинтересованости домаћих банака за овај платни аранжман, био би омогућен свим корисницима платних услуга у спољнотрговинском пословању у валути евро, преваходно грађанима, пословним субјектима, тијелима јавне власти и дијаспори.

Предложена реформска мјера даје позитиван импулс употреби безготовинских начина плаћања (кроз увођење нових пружалаца платних услуга који своје услуге, у правилу, нуде дигиталним инструментима плаћања, и већу заштиту корисника платних услуга) што несумњиво може имати позитиван утицај на смањење готовог новца у оптицају, а тиме и сиве економије.

Активности планиране у 2025. години:

- Спровођење припремних активности на изради новог закона о платном промету и платним услугама (МФ),
- Учешће на састанцима Координационог одбора за придруживање БиХ СЕПА подручју⁷⁵ (МФ, АЗБ),
- Сарадња са институцијама које пружају подршку унапређењу регулаторног оквира ради стварања предуслова за примјену стандарда СЕПА кроз Пројекат модернизације плаћања са Свјетском банком – РСС и Пројекат дијасапора инвест са УСИАДом.

Активности планиране у 2026. години:

- Израда Закона о платним услугама (МФ),
- Учешће на састанцима Координационог одбора за придруживање БиХ СЕПА подручју (МФ, АЗБ),
- Едукација пружалаца платних услуга (АЗБ, Удружење банака БиХ),

⁷⁵ Састанцима координира Централна банка БиХ, а чланови овог одбора су представници из Централне банке БиХ, Министарства финансија Републике Српске, Министарства финансија ФБиХ, Агенције за банкарство Републике Српске, Агенције за банкарство Федерације БиХ и Удружења банака БиХ.

- Активности на унапређењу финансијске писмености корисника платних услуга (МФ, АЗБ).

Активности планиране у 2027. години:

- Израда подзаконских аката утврђених новим законом о платним услугама (МФ, АЗБ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Усвојен нови закон о платним услугама	Израђен Преднацрт закона	Усвојени нацрт и приједлог закона у Народној скупштини РС	Лиценцирани небанкарски пружаоци платних услуга
Прикључење СЕПА подручју	Припремне активности	Испуњавање једног од услова за пријем у СЕПА подручје (усвојен нови закон о платним услугама усклађен са главама III и IV Директиве (ЕУ) 2015/2366)	Јефтинији и бржи међународни платни промет, под претпоставком прихватања СЕПА апликације

3. Очекивани утицај на конкурентност

Модернизација платног промета ће утицати на повећање конкуренције на тржишту платних услуга у смислу појаве нових пружалаца платних услуга и нових врста платних услуга, што ће корисницима платних услуга омогућити и понудити нова рјешења за боље управљање личним и пословним финансијама.

Предложеном мјером се успоставља јасан и разумљив скуп правила која ће се примјењивати и на постојеће и на нове пружаоце платних услуга. Тим правилима се настоји обезбиједити да се пружаоци платних услуга могу такмичити под једнаким условима, што доводи до веће дјелотворности, већег избора и транспарентности платних услуга, а истовремено јача повјерење корисника платних услуга у усклађеном тржишту плаћања.

Даље, даје се могућност небанкарским потенцијалним пружаоцима платних услуга да се баве пословима платног промета, што за посљедицу има већи степен конкуренције, а што увијек позитивно утиче на квалитет и цијену услуга.

Према постојећем Закону о унутрашњем платном промету само овлашћене организације за обављање услуга платног промета (банке) и Предузеће за поштански саобраћај Републике Српске могу се бавити пословима платног промета. Тиме су сви небанкарски пружаоци платних услуга онемогућени да се баве овим пословима, што за посљедицу има нижи степен конкуренције, а што увијек негативно утиче на квалитет и цијену услуге.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

За реализацију ове мјере није потребно издвојити додатна средства из буџета Републике Српске, док се буџетом Агенције за банкарство Републике Српске, које своје активности финансира из накнада по основу надзора над сектором банкарства, обезбјеђују средства за реализацију сваке појединачне активности.

На крају, трошкови финансијске едукације корисника платних услуга биће планирани у складу са буџетским могућностима Републике Српске уз подршку ових активности од других укључених и заинтересованих страна.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Реализацијом ове мјере очекује се јефтиније, брже и лакше обављање платног промета за све кориснике платних услуга (физичка лица и пословне субјекте), смањење готовог новца у оптицају и веће коришћење безготовинског начина плаћања, што доприноси смањењу сиве економије.

Такође, реализација ове мјере неће изазвати трошкове грађанима и пословним субјектима, изузев банкама које ће своје пословање морати ускладити са новим рјешењима унапређења и модернизације платног промета.

Повећање запошљавања у новим овлашћеним организацијама за обављање послова платног промета и стварање нових радних мјеста свакако имају позитиван утицај на повећање стопе запослености и смањење сиромаштва.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Обимније коришћење безготовинских средстава плаћања и савремених дигиталних канала комуникације позитивно утиче на смањење трошкова штампања и ковања готовог новца, као и смањење писаних докумената у издавању платних налога, а тиме и на већу заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Неблаговремено усвајање Закона о платним услугама	Висока	Обуке и едукације службеника који учествују у изради закона, кроз семинаре и радионице
Поремећаји у имплементацији закона у форми поремећаја платних система	Ниска	Јачање надзорне улоге Агенције за банкарство Републике Српске и Унапређење сарадња са Централном банком БиХ

Безбједносни ризици повезани са могућом злоупотребом личних података корисника платних услуга и недозвољеним приступом новчаним средствима	Висока	Јачање надзорне улоге Агенције за банкарство Републике Српске у области сајбер ризика.
--	--------	--

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Унапређење услова пословања

1. Опис мјере

Ова мјера има за циљ наставак унапређења оквира за пословање како би се повећао квалитет и ефикасност јавних услуга. Такође, мјера има за циљ **повећање конкурентности и продуктивности привреде и смањења сиве зоне** с циљем повећања плата и смањења неформалне економије у области рада.

Стратегијом управљања јавним финансијама Републике Српске 2021–2025. година планирано је успостављање новог унапријеђеног система фискализације. У фебруару 2022. године донесен је нови Закон о фискализацији^{76,77} којим се уводи нови технички модел фискализације. Овај модел заснован је на новим технологијама и означава поједностављење цјелокупног процеса код обвезника фискализације, већу транспарентност у односу на потрошаче у смислу провјере валидности рачуна, те веома квалитетан алат код Пореске управе Републике Српске за сузбијање сиве зоне у промету. У претходном периоду окончане су прве двије фазе пројекта фискализације у Републици Српској које су се односиле на усвајање легислативе, те набавку и имплементацију Система за управљање фискализацијом у Пореској управи Републике Српске. С циљем потпуне примјене **новог система контроле промета путем фискалних каса**, односно окончања посљедње фазе фискализације, очекује се фискализација прве групе обвезника до краја 2024. године. У наредном периоду планиране су активности везане за фискализацију друге групе обвезника и редовне активности на праћењу евидентираног промета путем фискалних система.

У складу са захтјевима пословне заједнице и приједлогом Привредне коморе Републике Српске за Програм економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године, **креираће се пореске олакшице за почетак пословања** (самозапошљавање) како би се стимулисало континуирано укључивање грађана у привредне активности. С тим у вези, извршиће се свеобухватна анализа услова самосталног обављања дјелатности, те на основу резултата анализе пронаћи најбоље мјере у смислу пореских и непореских олакшица за отпочињање пословања које ће допринијети континуираном и повећаном одређеном грађана за самозапошљавање.

С циљем смањења сиве зоне у области рада, а уважавајући иницијативе Уније послодаваца Републике Српске и Привредне коморе Републике Српске, у наредном периоду приступиће се изналажењу **модела поједностављеног опорезивања лица на одређеним облицима привремених послова**, који су искључиво краткотрајни и који се не уклапају у форму стандардних радних односа. Због формалних препрека, овакви послови тренутно су већим дијелом у сивој зони, што указује да је потребно пронаћи

⁷⁶ Овим законом стављена је и обавеза Влади Републике Српске за финансирање иницијалних трошкова фискализације код обвезника фискализације, а који модел финансирања ће бити јасно дефинисан подзаконским актом.

⁷⁷ „Службени гласник Републике Српске“, број 15/22.

модел једноставног пријављивања и плаћања обавеза за та лица. С тим у вези, у 2024. години формирана је радна група с циљем израде Закона о поједностављеном радном ангажовању на сезонским пословима у области пољопривреде, те модела опорезивања ове врсте послова у складу са тим законом.

Такође, с циљем смањења сиве зоне у области рада, а уважавајући иницијативе Савеза синдиката Републике Српске, планира се и **опорезивање дивиденде**. На овај начин дошло би до смањења сиве зоне и био би олакшан инспекцијски надзор, а везано за контролу појаве исплата дијела плата у готовини које нису приказане.

Република Српска у континуитету спроводи мјере смањења оптерећења привреде и грађана непореским давањима са којим циљем је донесен Закон о пореском систему Републике Српске и успостављен Регистар пореских и непореских давања. На основу предметног закона израђује се годишње **Анализа оптерећености привреде непореским давањима**.

У дијелу који се односи на примјена Закона о порезу на непокретности који се базира на моделу опорезивања непокретности према њиховој тржишној вриједности, показала је да је наведени модел ефикасан. Да би он био потпуно успјешан, потребно је извршити одређена прилагођавања, посебно у смислу укључености јединица локалне самоуправе у процес **употпуњавања Фискалног регистра непокретности и утврђивања почетних вриједности непокретности**. Такође, потребно је извршити анализу и направити одређена прилагођавања у односу на висину пореских стопа оних пореских обвезника који имају више непокретности од оних који имају само једну непокретност намијењену за становање.

С друге стране, у дијелу који се односи на **управљање имовином у власништву јединица локалне самоуправе** потребно је осигурати економски сврсисходно, ефикасно и транспарентно управљање, економски раст, заштиту јавног интереса и интереса јединица локалне самоуправе (ЈЛС). Примјери земаља у региону показују да стратешко управљање имовином утиче и на повећање прихода од имовине, и то од 8% до 25% буџета ЈЛС. С циљем унапређења управљања непокретном имовином у власништву ЈЛС анализираће се регулаторни оквир, посебно подзаконске прописе и на основу спроведене анализе иновирати постојећи регулаторни оквир са новим прописима или измјенама и допунама постојећих, како би се њиховим спровођењем обезбиједило јединствено поступање јединица локалне самоуправе у управљању некретнинама. Потребно је усагласити и успоставити јединствене приступе у утврђивању власништва на некретнинама које користе јавне установе за исту намјену и евидентирања у јединицама локалне самоуправе и јавним установама. Координисаним дјеловањем министарстава, републичких управа и других институција Републике обезбиједити неопходну помоћ и подршку јединицама локалне самоуправе у погледу управљања некретнинама која подразумева и потребну размјену података и информација ради рационалније употребе постојећих ресурса и капацитета итд.).

Активности планиране у 2025. години:

- Фискализација обвезника који према Закону о фискалним касама нису били обвезници фискализације, а који су према Закону о фискализацији обухваћени (друга група обвезника фискализације) (ПУ),
- Потпуна примјена новог система контроле промета путем фискалних каса (МФ, ПУ РС),

- Свеобухватна анализа услова самосталног обављања дјелатности с циљем креирања додатних мјера за samozapoшљавање (МФ, МПП, ПК РС, ЗПК РС),
- Доношење Закона о поједностављеном радном ангажовању на сезонским пословима у области пољопривреде (МРБИЗ, МФ, МПШВ),
- Израда Закона о измјенама и допунама Закона о порезу на доходак (МФ, МРБИЗ, МПШВ),
- Израда Закона о измјенама и допунама Закона о доприносима (МФ, МРБИЗ, МПШВ),
- Измјена Закона о порезу на доходак у дијелу који се односи на опорезивање дивиденде (МФ),
- Ажурирање Регистра пореских и непореских давања Републике Српске (МФ),
- Интензивирање активности на пријављивању непријављених непокретности у Републици Српској (ЈЛС, МФ, ПУ, РУГИП),
- Употпуњавања Фискалног регистра непокретности (ЈЛС, МФ, ПУ, РУГИП).

Активности планиране у 2026. години:

- Анализа ефеката фискализације (МФ, ПУ),
- Измјена Закона о порезу на доходак с циљем ослобађања пореза у првој години од оснивања самосталне привредне дјелатности (МФ),
- Анализа ефеката примјене новог законског оквира за опорезивање лица на одређеним привременим пословима (МФ),
- Ажурирање Регистра пореских и непореских давања Републике Српске (МФ).

Активности планиране у 2027. години:

- Ажурирање Регистра пореских и непореских давања Републике Српске (МФ),
- Анализа примјене мјера с циљем даљег подстицаја samozapoшљавања (ресорна министарства).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Успостављање новог унапријеђеног система фискализације	Извршено фискализација друге групе обвезника	Нови систем фискализације у потпуности у примјени	Системи у примјени
Проценат повећања прихода од пореза на непокретности	н/а	н/а	10%
Проценат повећања samozaposлених лица као резултат примјене измјена закона	н/а	3%	5%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реализацијом мјере очекује се растеређење привреде и стварање повољнијих услова за пословање привредних субјеката које ће довести до повећања конкурентности и продуктивности привреде Републике Српске.

Превасходни утицај новог система фискализације у Републици Српској очекује се кроз смањење сиве економије и смањење пореске евазије, те побољшање пореске дисциплине, што директно повећава конкурентност привредних субјеката који поштују пореске прописе.

С обзиром на то да су порез и доприноси из ангажовања радника на сезонским пословима веома често у сивој зони, поједностављено опорезивање и плаћање доприноса требало би да допринесе расту ових прихода. Такође, увођење опорезивања дивиденде резултираће повећањем прихода од пореза на доходак.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Трошак фискализација друге групе обвезника износиће 11 милиона КМ, који ће сносити Влада Републике Српске у складу са Законом о фискализацији.

Спровођење активности везаних за употпуњавање Фискалног регистра непокретности нема директних и мјерљивих трошкова за буџет Републике Српске.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

С обзиром на то да ће доћи до поједностављеног начина ангажовања радника на сезонским пословима, очекује се раст броја запослених по основу овог ангажмана. Такође, спровођење свих мјера које доприносе смањењу сиве економије има значајан утицај на једнакост.

Наставно, смањењем сиве економије, повећањем пореске дисциплине, те повећањем обухвата и порастом основице за опорезивање као посљедица увођења новог система фискализације, требало би да доведе и до пораста пореских прихода, који ће се кроз систем прерасподјеле индиректно имати позитиван утицај на социјалне исходе.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера има неутралан утицај.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Сметње при имплементацији техничких аспеката система у Републици Српској	Ниска	Техничка и кадровска припремљеност за имплементацију процеса
Злоупотреба права од стране обвезника у складу са Законом о поједностављеном радном ангажовању на сезонским пословима у области пољопривреде	Ниска	Појачан инспекцијски надзор и контрола

РЕФОРМСКА МЈЕРА 3: Унапређење управљања општинском непокретном имовином

1. Опис мјере

У дијелу који се односи на **управљање имовином у власништву јединица локалне самоуправе** потребно је осигурати економски сврсисходно, ефикасно и транспарентно управљање, економски раст, заштиту јавног интереса и интереса јединица локалне самоуправе (ЈЛС). Примјери земаља у региону показују да стратешко управљање имовином утиче и на повећање прихода од имовине, и то од 8% до 25% буџета ЈЛС. С циљем унапређења управљања непокретном имовином у власништву ЈЛС анализираће се регулаторни оквир, посебно подзаконске прописе и на основу спроведене анализе иновирати постојећи регулаторни оквир са новим прописима или измјенама и допунама постојећих, како би се њиховим спровођењем обезбиједило јединствено поступање јединица локалне самоуправе у управљању некретнинама. Потребно је усагласити и успоставити јединствене приступе у утврђивању власништва на некретнинама које користе јавне установе за исту намјену и евидентирања у јединицама локалне самоуправе и јавним установама.

Координисаним дјеловањем министарстава, републичких управа и других институција Републике обезбиједиће се неопходна помоћ и подршка јединицама локалне самоуправе у погледу управљања некретнинама која подразумијева и потребну размјену података и информација ради рационалније употребе постојећих ресурса и капацитета.

Активности планирана у 2025. години:

- Израда нацрта законских и подзаконских аката који за циљ имају унапређење нормативноправног оквира с циљем ефикаснијег управљања некретнинама у ЈЛС (МУЛС),
- Спровођење стручног оспособљавања службеника ЈЛС (МУЛС, ЈЛС).

Активности планиране у 2026. години:

- Успостављање база података и регистара некретнина (МУЛС),
- Спровођење стручног оспособљавања службеника ЈЛС (МУЛС, ЈЛС).

Активности планиране у 2027. години:

- Спровођење стручног оспособљавања службеника ЈЛС (МУЛС, ЈЛС).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Број успостављених база података/регистар некретнина у ЈЛС	0	20%	40%
Обуке за градске, односно општинске службенике (за све ЈЛС)	1	1	1

3. Очекивани утицај на конкурентност

Кроз унапређење управљања некретностима, јединице локалне самоуправе ће остварити додатне изворе прихода који ће се моћи усмјерити на локални економски развој.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

У 2025. години неће бити потребна финансијска средства за реализацију планираних активности будући да ће се исте финансирати кроз подршку пројекта ПИПЛС, који имплементира Развојни програм Уједињених нација у БиХ (УНДП).

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Кроз унапређење управљања некретностима, јединице локалне самоуправе ће остварити додатне изворе прихода који ће имати позитиван утицај на креирање повољног пословног окружења, те позитиван утицај на социјалне исходе као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Нема утицаја.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Недостатак капацитета/људских ресурса у ЈЛС	Висока	Обуке и едукације градских, односно општинских службеника
Отпор ЈЛС везан за реформу области управљања некретностима ЈЛС	Ниска	Партиципативни приступ у нормативноправног оквира

РЕФОРМСКА МЈЕРА 4: Унапређење доступности информација и квалитета прописа за пословање

1. Опис мјере

Мјера подразумијева унапређење доступних података о почињању и обављању дјелатности, на начин да се постојећа Јединствена контакт тачка за пословање Републике Српске (на којој су пописане све формалности – дозволе, потврде, лиценце на републичком нивоу) унаприједи са додатним информацијама о формалностима и процедурама и других нивоа власти, уколико постоје. Ова мјера је у вези са документом План раста за Западни Балкан, у коме се наглашава значај доступности податка и хармонизацији процедура при запоочињању и обављању дјелатности.

Други сегмент ове мјере односи се на унапређење методологије процјене утицаја прописа у смислу иновирања методолошких алата у складу са најбољим OECD праксама у дијелу утицаја на мала и средња предузећа.

Активности планиране у 2025. години:

- Унапређење садржаја Јединствене контакт тачке за пословање Републике Српске у смислу свеобухватних информација о процедурама за започињање и обављање дјелатности (укључујући и процедуре других нивоа власти) (МПП).

Активности планиране у 2026. години:

- Унапређење методологије процјене утицаја прописа с циљем усаглашавања са OECD праксама (МПП).

Активности планиране у 2027. години:

- Превод портала Јединствена контакт тачка за пословање на енглески језик (МПП),
- Примјена унапређење методологије процјене утицаја прописа у складу са ОЕЦД праксама, посебно у сегменту утицаја на мала и средња предузећа (МПП).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
% формалности за које постоје подаци о повезаним процедурама за обављање одређене привредне дјелатности на различитим нивоима власти	10%	40%	80%
% портала преведен на енглески језик	0%	0%	80%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Континуиране активности на унапређењу услова пословања ће се имати позитиван утицај на повећање конкурентности и атрактивности Републике Српске као дестинације за привлачење страних директних инвестиција. Ажурни, детаљни и јавно доступни подаци (и на енглеском језику) о процедурама за пословање утичу на побољшање транспарентности институција Републике Српске, бољу информисаност пословне заједнице, те квалитетнију међусобну комуникацију. Уједно се ствара основ за свеобухватну анализу и унапређење административних процедура.

Унапређење методологије процјене утицаја прописа у сегменту утицаја на мала и средња је предуслов за израду квалитетнијих прописа.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Ради се о континуираним активностима која не изискују значајнија финансијска средства, у оквиру постојећих буџетских средстава, док ће се дио средстава за превод осигурати из донаторских извора, која су у плану да се финансирају из Фонда за реформу јавне управе.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Мјера нема директног утицаја на социјалне исходе.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера нема директног утицаја на заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Доступност и квалитет података	Ниска	Директна комуникација са надлежним институцијама
Доступност финансијских средстава	Средња	Изналажење додатних донаторских средстава
Недовољна обученост институција за примјену процјене утицаја на мала и средња предузећа	Средња	Обуке МПП путем Агенције за државну управу

РЕФОРМСКА МЈЕРА 5: Јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности

1. Опис мјере

Ова мјера⁷⁸ обухвата и наставак активности на унапређењу јавно доступног Регистра важећих прописа и овлашћених тијела за оцјену усклађености, информационе тачке за привреднике, увознике и потрошаче о производима, о важећим прописима и стандардима о производима и о домаћим именованим сертификационим тијелима и сертификацији признатој у окружењу и ЕУ и наставак уклањања тзв. „конфликтних“ СФРЈ прописа и ЈУС стандарда са обавезном примјеном из правног система Републике Српске, у складу са раније донесеним закључцима Владе Републике Српске. Ове активности доприносе испуњавању ЕУ захтјева Поглавља 1, слободној трговини робом, као једном од принципа јединственог економског тржишта региона, ЦЕФТА, ЕУ и СТО, као томе да домаће тржиште производа буде сигурније и транспарентније, да производња буде иновативнија и усклађена са савременим трендовима, а домаћа радна снага специјализованија.

⁷⁸ За реализацију овог дијела мјере надлежно је МПП, РЗСМ и републички органи управе који доносе секторске прописе, дефинишу пратеће стандарде и врше именовање/овлашћење тијела за оцјену усклађености

Активности планиране у 2025. години:

- Иновирање Листе преузетих ЈУС стандарда у прописима Републике Српске и „Плана доношења прописа Републике Српске којима се мијењају преузети ЈУС стандарди са обавезном примјеном“ (МПП/РЗСМ),
- Анализа реализације „Плана доношења прописа Републике Српске којима се мијењају ЈУС стандарди са обавезном примјеном“ (МПП/ РЗСМ),
- Унапређење јавно доступног Регистра прописа, стандарда и тијела за оцјењивање усаглашености у Републици Српској и пратеће информационе тачке о производима, прописима и стандардима (МПП/ РЗСМ),
- Софтверско успостављање јавно доступног Регистра прописа, стандарда и тијела за оцјењивање усаглашености у Републици Српској и пратеће информационе тачке о производима, прописима и стандардима (МПП /РЗСМ),
- Доношење водича за примјену домаћих прописа о мјерним инструментима и неаутоматским вагама којима су преузете директиве ЕУ (РЗСМ).

Активности планиране у 2026. години:

- Иновирање Листе преузетих ЈУС стандарда у прописима Републике Српске и „Плана доношења прописа Републике Српске којима се мијењају преузети ЈУС стандарди са обавезном примјеном“ (МПП/РЗСМ),
- Анализа реализације „Плана доношења прописа Републике Српске којима се мијењају ЈУС стандарди са обавезном примјеном“ (МПП/ РЗСМ),
- Унапређење јавно доступног Регистра прописа, стандарда и тијела за оцјењивање усаглашености у Републици Српској и пратеће информационе тачке о производима, прописима и стандардима (МПП/ РЗСМ),
- Софтверско успостављање јавно доступног Регистра прописа, стандарда и тијела за оцјењивање усаглашености у Републици Српској и пратеће информационе тачке о производима, прописима и стандардима (МПП /РЗСМ),
- Доношење водича за примјену домаћих прописа о мјерним инструментима и неаутоматским вагама којима су преузете директиве ЕУ (РЗСМ).

Активности планиране у 2027. години:

- Иновирање Листе преузетих ЈУС стандарда у прописима Републике Српске и „Плана доношења прописа Републике Српске којима се мијењају преузети ЈУС стандарди са обавезном примјеном“ (МПП/РЗСМ),
- Анализа реализације „Плана доношења прописа Републике Српске којима се мијењају ЈУС стандарди са обавезном примјеном“ (МПП/ РЗСМ),
- Унапређење јавно доступног Регистра прописа, стандарда и тијела за оцјењивање усаглашености у Републици Српској и пратеће информационе тачке о производима, прописима и стандардима (МПП/ РЗСМ),
- Софтверско успостављање јавно доступног Регистра прописа, стандарда и тијела за оцјењивање усаглашености у Републици Српској и пратеће информационе тачке о производима, прописима и стандардима (МПП /РЗСМ),
- Доношење водича за примјену домаћих прописа о мјерним инструментима и неаутоматским вагама којима су преузете директиве ЕУ (РЗСМ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Степен оперативности и доступности информација из Регистра стандарда, важећих прописа и именованих сертификационих тијела Републике Српске (софтверски подржаног)	70%	80%	100%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Спровођење мјере утицаће на повећање броја фирми из прерађивачког сектора које директно или индиректно извозе готове производе на страна тржишта, уз испуњавање захтјева прописа и безбедоносних и еко-стандарда за њихово пласирање на инотржишта. Имаће утицај и на повећање броја домаћих производа који имају „СЕ“ ознаку, потребну за њихов слободан приступ ЕУ и регионалним тржиштима. Повећава ниво усклађености домаћих производних технологија и домаћих производа са савременим захтјевима стандарда квалитета и еко-стандарда потребних за приступ јединственом ЕУ и другим тржиштима. Повећавање продуктивности домаћих предузећа и њихових улагања у савремене и зелене технологије и ангажовање специјализоване радне снаге.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Активности ће се реализовати редовним средствима буџета Републике Српске, како је дефинисано у Документу оквирног буџета 2025–2027 за надлежни РЗСМ. Наставно, за израду софтвера и изнајмљивање потребне хардверске опреме за управљање јавно доступним регистром стандарда и прописа, информационом тачком о производима и прописима потребно је 300.000 КМ, што је планирано да се обезбиједи из донаторских средстава.⁷⁹

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Развој ове области и примјена активности утиче на повећање производње конкурентних и безбједних домаћих производа и њихов извоз на ЕУ тржиште и регионална тржишта и на привлачење инвеститора, што доприноси отварању нових радних мјеста и бољих социјалних услова грађана.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Повећање производње, извоза и пласирања на тржиште безбједних и еколошки прихватљивих и стандардизованих производа и увођење нових зелених технологија,

⁷⁹ Услов за додјелу средстава кроз пројекат је уважање Стратегије инфраструктуре квалитета БиХ, чија израда је у завршној фази и чује усвајање је планирано до средине 2025. године. Након тога ће се аплицирати за средства по овој основи.

стандардизованог система управљања процесима и циркуларне економије утиче на бољу заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Испуњавање захтјева, прописа и безбједносних еко-стандарда за пласирање производа на инотржишту	Средња	Доступност информација и спровођење активности за имплементацију стандарда и важећих прописа

РЕФОРМСКА МЈЕРА 6: Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде

1. Опис мјере

Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде један је од стратешких циљева дефинисаних Стратешким плановима развоја у сва три стратешка сектора: пољопривреда, шумарство и водопривреда⁸⁰. С тим у вези, као приоритети у наредном трогодишњем периоду дефинисани су: повећање обима и продуктивности производње домаћих пољопривредних производа; очување и унапређење постојећег шумског фонда; осигурање производње дрвних сортимената у обиму који задовољава потребе друштвене заједнице; информатизација сектора с циљем ефикаснијег усмјеравања финансијских средстава; подизање нивоа инвестирања унутар сектора кроз обезбјеђивање додатних извора финансирања; унапређење спољнотрговинског биланса кроз увођење мјера заштите домаће производње и унапређење извозне способности сектора.

Такође, усклађивање законодавно–правног оквира и стратешких програма у смислу њиховог приближавања оквирима Европске уније и заједничке аграрне политике представља један од начина унапређења конкурентности сектора. Мјера се спроводи у континуитету и има за циљ достизање просјека Европске уније, мјереног индикаторима, као што су: продуктивност у сектору (нпр. просјечна производња млијека по крави у 2020. години износила је 3.255 литара, што је 42% просјека ЕУ), ниво инвестиција (у Републици Српској износи 6%, у поређењу са просјеком који у ЕУ износи 30%) и запослености у сектору (3% у РС у поређењу са 3,8% у Европској Унији).

Активности планиране у 2025. години:

- Усвајање новог Закона о пољопривреди (МПШВ),
- Почетак имплементације Пројекта отпорности и конкурентности сектора пољопривреде (*Agriculture Resilience and Competitiveness Project*) (МПШВ),

⁸⁰ Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021–2027. година („Службени гласник Републике Српске“, број 92/21), Стратегија развоја шумарства („Службени гласник Републике Српске“, број 17/16), Стратегија интегралног управљања водама Републике Српске 2015–2024. година („Службени гласник Републике Српске“, број 17/16).

- Унапређење информационих система за ефикасније коришћење ресурса и ефикаснија примјена новчаних средстава укључујући системе дигитализације земљишних парцела (МПШВ),
- Унапређење тржишне инфраструктуре за откуп домаћих пољопривредних производа и подршка уговарању пољопривредне производње и увезивање домаће примарне пољопривредне производње са домаћом прехранбеном индустријом (МПШВ),
- Реализација нових стратешких мјера⁸¹ за унапређење конкурентности, продуктивности и одрживог развоја укључујући мјере за увођење дигиталних технологија, као и аутоматизацију радних процеса (МПШВ),
- Почетак имплементације Пројекта развоја економије шумарства (*Forest Economy Development Project*) (МПШВ, Јединица за координацију пољопривредних пројеката),
- Реализација акционог плана Стратегије развоја шумарства Републике Српске 2022–2032,
- Реализација пројекта Управљање пожарима на подручју Западног Балкана (*Landscape Fire Management in the Western Balkans Programme – LFMWB*) прва фаза 2022–2025 (МПШВ).

Активности планиране у 2026. години:

- Унапређење информационих система за ефикасније коришћење ресурса и ефикаснија примјена новчаних средстава (МПШВ),
- Унапређење тржишне инфраструктуре за откуп домаћих пољопривредних производа и подршка уговарању пољопривредне производње и увезивање домаће примарне пољопривредне производње са домаћом прехранбеном индустријом (МПШВ),
- Реализација нових стратешких мјера за унапређење конкурентности, продуктивности и одрживог развоја укључујући мјере за увођење дигиталних технологија, као и подршку аутоматизацију радних процеса (МПШВ),
- Реализација акционог плана Стратегије развоја шумарства Републике Српске 2022–2032 (МПШВ),
- Реализација пројекта Управљање пожарима на подручју Западног Балкана (МПШВ).

Активности планиране у 2027. години:

- Унапређење информационих система за ефикасније коришћење ресурса и ефикаснија примјена новчаних средстава (МПШВ),
- Унапређење тржишне инфраструктуре за откуп домаћих пољопривредних производа и подршка уговарању пољопривредне производње и увезивање домаће примарне пољопривредне производње са домаћом прехранбеном индустријом (МПШВ),
- Реализација нових стратешких мјера за унапређење конкурентности, продуктивности и одрживог развоја укључујући мјере за увођење дигиталних технологија, као и аутоматизацију радних процеса (МПШВ),

⁸¹ Нове стратешке мјере: Диференцирање висине подстицаја по јединици обрађене површине и по грлу стоке; Финансирање научних истраживања у пољопривреди и Подршка инвестицијама за модернизацију производње (подизање вишегодишњих засада и заштићених простора, изградња нових објеката у сточарству и адаптација постојећих, набавка нове механизације, модернизација прерађивачких капацитета путем увођења стандарда, те набавке нове опреме и технологија, набавка опреме за припрему производа за тржиште у виду мини опреме за сортирање, паковање и дораду производа за тржиште).

- Реализација акционог плана Стратегије развоја шумарства Републике Српске 2022–2032 (МПШВ),
- Реализација пројекта Управљање пожарима на подручју Западног Балкана (МПШВ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Успостављен информациони систем, односно база података у пољопривреди, водопривреди и шумарству	Нови Регистар пољопривредних газдинстава стављен у функцију и повезан са Регистром земљишних парцела, Ветеринарским информационим системом и Фитосанитарним регистром, Информациони систем у шумарству у функцији, а два система у изради (информациони систем у водопривреди и информациони систем за плаћања у пољопривреди)	Нови Регистар пољопривредних газдинстава у функцији и повезан са Регистром земљишних парцела, Ветеринарским информационим системом и Фитосанитарним регистром Информациони систем у шумарству у функцији, а два система у изради (информациони систем у водопривреди и информациони систем за плаћања у пољопривреди)	Информациони систем за плаћања у пољопривреди у тестној фази, а један систем у изради (информациони систем у водопривреди)
Бруто додана вриједност сектора пољопривреде, % реалног раста	-1%	0%	1%
Капиталне инвестиције у сектору, учешће	3%	3,5%	4%
Покривеност увоза извозом	30%	35%	40%
Постотак аграрног буџета за инвестиције у пољопривреди и унапређење тржишне инфраструктуре	10%	15%	20%
Проценат прикупљених средстава посебних намјена за шуме пласиран за реализацију акционог плана Стратегије развоја шумарства	50%	60%	75%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реализација мјере има позитиван утицај на конкурентност и то кроз:

Постотак реалног раста прихода сектора пољопривреде и шумарства у БДП Републике Српске: увођењем нових информационих система и база података омогућиће се виши степен контроле и поузданост у свим фазама производње и другим пословним активностима. Повећање нивоа финансирања у инвестиције и модернизацију производње допринијеће повећању продуктивности, а самим тим и додане вриједности сектора пољопривреде. У сектору шумарства конкретно одразиће се на подизању нових површина под шумом, осигурање адекватне радне снаге, континуитет у

снабдијевању дрвном сировином, правовремено реаговање с циљем спречавања штета по шумски фонд изазваних биотичким факторима и њихово свођење на нулти ниво толеранције.

Постотак повећања формалне запослености у сектору који се може мјерити и повећањем броја активних пољопривредних газдинстава, а настао би као резултат успостављања повољнијих услова за инвестирање у сектору пољопривреде те подршку дигитализацији и аутоматизацији радних процеса.

Повећање продуктивности рада у шумарству кроз модернизацију производног процеса.

Постотак покривености увоза извозом у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства треба да настане као резултат реализације мјера којима је циљ унапређење извозних капацитета субјеката у сектору пољопривреде, као и институција задужених за контролу квалитета робе у увозу и извозу.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Реформска мјера	Трошкови	Извори финансирања
Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде	82.500.000	
Усвајање новог Закона о пољопривреди	500.000	Аграрни буџет, кредит Свјетске банке
Унапређење отпорности сектора пољопривреде на климатске промјене кроз подршку изградњи система за наводњавање	30.000.000	Буџет РС / Кредит Свјетске банке
Унапређење информационих система за ефикасније коришћење ресурса и ефикаснија примјена новчаних средстава укључујући системе дигитализације земљишних парцела	2.000.000	Буџет РС / Кредит Свјетске банке
Унапређење тржишне инфраструктуре за откуп домаћих пољопривредних производа и подршка уговарању пољопривредне производње и увезивање домаће примарне пољопривредне производње са домаћом прехранбеном индустријом	10.000.000	Буџет РС / Кредит Свјетске банке
Реализација нових стратешких мјера за унапређење конкурентности, продуктивности и одрживог развоја укључујући мјере за увођење дигиталних технологија, као и аутоматизацију радних процеса	10.000.000	Буџет РС / Кредит Свјетске банке
Реализација стратешких циљева у шумарству	30.000.000	Буџет РС / Кредит Свјетске банке

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Утицај мјере на запошљавање је двојак. С једне стране, унапређење продуктивности и транспарентности у сектору може допринијети смањењу потребе за радном снагом, нарочито ако предмет инвестиција буде аутоматизација радних процеса, модернизација опреме, набавка механизације ширег радног захвата и слично. Такође, информатизација процеса може довести до смањења административних процедура, па самим тим и административних радника. С друге стране, повећање продуктивности и нивоа финансирања у сектору може довести до укључивања нових субјеката у

дјелатност пољопривреде и шумарства, оснивање нових *start-up* предузећа, а тиме и отварање нових могућности за запошљавање и samozapošljavanje. Дакле, краткорочни утицај је слаб или негативан, а дугорочни утицај је позитиван. Мјера има јак дугорочни квалитативни утицај, док је квантитативни утицај повећање запослености у сектору пољопривреде за 5%.

Утицај мјере на смањење сиромаштва, односно повећање прихода је двојак и огледа се кроз директан раст прихода по газдинству, односно субјекту (у шумарству је то шумско газдинство), с једне стране, и раст прихода, односно додане вриједности на нивоу сектора, с друге стране. И у овом случају већи ефекат се може мјерити дугорочно, након имплементације реформских мјера и завршетка бар једног инвестиционог циклуса. Мјера има јак дугорочни квалитативни утицај, док је квантитативни утицај повећање прихода у сектору пољопривреде за 10%.

Утицај мјере на једнакост и родно питање је релевантан за сектор пољопривреде, а неутралан за сектор шумарства и односи се на број жена носилаца пољопривредних газдинстава, број жена корисница мјера подршке, број жена запослених у сектору и слично. Ови индикатори су предмет редовног мониторинга у оквиру реализације мјера аграрне политике при МПШВ. Мјера има јак дугорочни квалитативни утицај, док је квантитативни утицај повећање жена носилаца газдинстава за 10%.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Утицај на животну средину односи се на ефикасно коришћење и шумских и земљишних ресурса. У том смислу утицај мјере је релевантан и на краткорочном и на дугорочном плану. Мјера има јак краткорочни и дугорочни квалитативни утицај, док је квантитативни утицај повећање коришћених пољопривредних површина за 10%, као и повећана шумовитост кроз реализацију пројекта пошумљавања.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Елементарне непогоде	Висока	Мјере осигурања од елементарних непогода; Инвестиције у наводњавање; Инвестиције у заштиту од мраза; Инвестиције у области противпожарне заштите; Институционална координација на нивоу Владе Републике Српске за управљање кризом узрокованом елементарним непогодама; Израда стратешких докумената за прилагођавање климатским промјена
Недостатак средстава за реализацију нових стратешких мјера	Ниска	Уговарање пројекта финансираних из кредитних средстава Свјетске банке; Пројекта отпорности и конкурентности сектора пољопривреде и Пројекта развоја економије шумарства

РЕФОРМСКА МЈЕРА 7: Унапређење сектора слободног пружања услуга

1. Опис мјере

Постепена припрема за будуће чланство у Унији и функционисање на јединственом тржишту ЕУ подразумијева испуњавање захтјева из Директиве о услугама на

унутрашњем тржишту. Посредством Закона о услугама⁸², извршена је дјелимична транспозиција Директиве о услугама. Имплементација одговарајућег правног оквира у сектору слободног пружања услуга, има за циљ поједностављење административних поступака у области пружања услуга и већу транспарентност, смањење или укидање препрека (баријера) развоју услужних дјелатности, а коришћење централизоване базе података о условима за пружање услуга у Републици Српској, омогућило би лаган и брз приступ информацијама заинтересованим субјектима који се баве или се намјеравају бавити дјелатностима из области сектора услуга и додатним улагањима.

Имплементација Закона о услугама, с циљем развоја сектора пружања услуга у Републици Српској, подразумијева спровођење низа активности. Једна од активности је израда свеобухватне Листе/регистра правних прописа којима је у Републици Српској регулисана област услуга, након чега слиједи анализа идентификованих прописа с циљем утврђивања препрека (баријера) пружању услуга.

С тим у вези, потребно је идентификовати захтјеве садржане у прописима који регулишу пружање услуга у појединачним секторима који су у супротности са одредбама Закона, те предузети мјере на њиховом усаглашавању. Наведено укључује поједностављење процедура и формалности и смањење или уклањање неоправданих и несразмјерних оптерећења (баријера) са којима се сусрећу пружаоци, али и корисници услуга у Републици Српској. Посебно је значајно стављање у функцију електронске јединствене контакт тачке путем које ће заинтересованим субјектима, који дјелују овој области, бити омогућен приступ информацијама.

Активности планиране у 2025. године:

- Формирање тијела за слободно пружање услуга у Републици Српској (МЕИМС у сарадњи са републичким органима управе; Координационо тијело за слободно пружање услуга)
- Одржавање обука за чланове тијела о захтјевима о извршавању обавеза из Директиве о услугама у Републици Српској (МЕИМС у сарадњи са републичким органима управе; Координационо тијело за слободно пружање услуга).

Активности планиране у 2026. години:

- Израда / Успостављање регистра прописа који у Републици Српској уређују сектор услуга релевантних за Директиву о услугама (МЕИМС у сарадњи са републичким органима управе; Координационо тијело за слободно пружање услуга).

Активности планиране у 2027. години:

- Анализа законодавства из Регистра прописа који у Републици Српској уређују сектор услуга (МЕИМС у сарадњи са републичким органима управе; Координационо тијело за слободно пружање услуга)
- Повезивање републичке контакт тачке са контакт тачкама на осталим нивоима власти у БиХ (МЕИМС у сарадњи са републичким органима управе; Координационо тијело за слободно пружање услуга).

⁸² „Службени гласник Републике Српске“, број 89/13.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Унапређење капацитета везано за начину транспозиције и имплементације ЕУ Директиве о услугама на унутрашњем тржишту	Организована обука за чланове Координационог тијела за слободно пружање услуга у Републици Српској	Организована обука за чланове Координационог тијела за слободно пружање услуга у Републици Српској, која укључује размјену искуства са земљама Региона	Чланови Координационог тијела за слободно пружање услуга у Републици Српској располажу неопходним квантумом знања о транспозицији и имплементацији ЕУ Директиве о услугама на унутрашњем тржишту
Формирање Регистра прописа Републике Српске који су усклађени и које је потребно ускладити са ЕУ директивом о услугама на унутрашњем тржишту	Рад на формирању Регистра прописа Републике Српске који су усклађени и које је потребно ускладити са ЕУ директивом о услугама на унутрашњем тржишту.	Формиран Регистар прописа Републике Српске који су усклађени и које је потребно ускладити са ЕУ директивом о услугама на унутрашњем тржишту (IV квартал)	Регистар прописа Републике Српске који су усклађени и које је потребно ускладити са ЕУ директивом о услугама на унутрашњем тржишту је доступан јавности
Стављање у пуну функцију контакт тачке за услуге у Републици Српској, у складу са захтјевима ЕУ директиве о услугама на унутрашњем тржишту	Размјена искуства на регионалној равни у вези са начином дјеловања контакт тачке, у складу са захтјевима ЕУ директиве о услугама на унутрашњем тржишту	Оспособљавање службеника с циљем правилног и благовременог функционисања контакт тачке за услуге у Републици Српској, у складу са захтјевима ЕУ директиве о услугама на унутрашњем тржишту (ријеч је о организационим и практичним мјерама везаним за електронску размјену података и административну сарадњу)	Повезивање контакт тачке за слободно пружање услуга у Републици Српској са контакт тачкама на другим нивоима власти у БиХ

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реализација мјере довешће до унапређења и имплементације правног оквира у сектору слободног пружања услуга, који ће допринијети смањењу или укидању препрека развоју услужних дјелатности. Кроз управно поједностављење и коришћење базе података о условима за пружање услуга биће омогућен брз приступ информацијама заинтересованим субјектима који се баве или се намјеравају бавити дјелатностима из области сектора услуга. Такође, утицај се односи на развој сектора услужних дјелатности и доприноси креирању нових радних мјеста.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Предложена мјера ће у периоду 2025–2027. године бити реализована у оквиру редовних средстава из Буџета Републике Српске. У Буџету Републике Српске панирано је износ од 50.000 КМ за 2025. и 2026. годину, док је у 2027. години планирано 150.000 КМ.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Унапређење сектора слободног пружања услуга допринијеће остварењу високог квалитета услуга, стварању претпоставки за нове услужне дјелатности и повећању запослености, те развоју тржишта услуга као цјелине.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Утицај на животну средину није могуће утврдити.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Недовољни капацитети за реформске активности у сектору услуга	Ниска	Планирање и спровођење обука за запослене
Недостатак финансијских средстава за дигитализацију процеса	Висока	Аплицирање на пројекте и проналажење алтернативних извора финансирања
Постојећа административна ограничења и препреке могу имати за последицу отежано пословање за мале и нове пружаоце услуга, те довести до смањења квалитета услуга	Висока	Увођење дигиталне платформе за информисање предузетника и лакшу интеракцију са регулаторним органима с циљем отклања баријера пословању у сектору услуга

РЕФОРМСКА МЈЕРА 8: Унапређење атрактивности и препознатљивости туристичке понуде

1. Опис мјере

Циљ ове реформске мјере је развој туристичких производа, односно туристичке понуде која је атрактивна за међународно тржиште и изградња недостајуће туристичке инфраструктуре која би подржала понуду у земљи. Као резултат дошло би до повећања прихода од туризма. Из године у годину туризма у свијету, као и у Републици Српској, остварује стабилан и брз раст. Побољшање конкурентске позиције и стимулативније пословно окружење непосредно ће утицати на убрзанији развој туризма.

С тим у вези, ова мјера предвиђа имплементацију Централног информационог система с циљем сузбијања „сиве економије“ у области туризма и вођење статистике са прецизним подацима. Позитиван утицај увођења Централног информационог система огледа се у већој стопи уплаћене боравишне таксе на рачун јавних прихода Републике Српске, већим приливом средстава у буџет Републике Српске, што ће допринијети повећању конкурентности, јаснијој и квалитетнијој евиденцији туриста и сл.

Наставно, предвиђено је и емитовање туристичких ваучера с циљем повећања туристичког промета и броја ноћења и долазака туриста, као и реализација програма подршке за улагање у туристичку инфраструктуру. Поред ваучера, као мјера развоја туризма, предвиђен је и подстицај за туристичке агенције које се баве домаћим и рецептивним туризмом, односно за агенције које доводе туристе у Републику Српску.

Такође, планирана је и оптимизација пореског и непореског оптерећења, а на основу спроведене анализе. Циљ анализе је растерећење привреде и задржавање дефицитарног кадра у туризму и угоститељству.

Поред флукуације кадрова, као проблем се јавља и недовољна едукација кадрова. С тим у вези, едукација дефицитарног кадра ће се реализовати кроз сарадњу са Привредном комором Републике Српске која спроводи пројекат за едукацију наведених кадрова под називом „Профи програм“. Поред наведеног, реализоваће се активности као што су промоција и брендирање туристичких дестинација у сарадњи са Туристичком организацијом Републике Српске и туристичким организацијама градова/општина.

Кориштење природних и културних ресурса у сврху побољшања туристичке понуде реализоваће се у складу са одрживим развојем и UN агендом за SDG одрживим циљевима, и то у дијелу који се односи на циљ 11 (учинити градове и насеља укључивим, сигурним, прилагодљивим и одрживим), као и у складу са циљевима из Зелене агенде за Западни Балкан, с обзиром на то да иста ставља фокус на креирање повољнијег пословног окружења.

Активности планиране у 2025. године:

- Оптимизација пореског и непореског оптерећења на основу спроведене анализе с циљем растерећења привреде и задржавање дефицитарног кадра у туризму и угоститељству (МТТ, МФ),
- Едукација дефицитарног кадра реализоваће се кроз пројекта "Профи програм", као и усавршавање постојећих кадрова који се већ налазе на тржишту рада (ПК РС, МТТ),
- Емитовање туристичких ваучера с циљем повећања туристичког промета и броја ноћења и долазака домаћих туриста. (МТТ),
- Увођење Централног информационог система који се односи на електронску евиденцију боравка гостију и наплате боравишне таксе (МТТ).

Активности планиране у 2026. години:

- Емитовање ваучера с циљем повећања туристичког промета и броја ноћења и долазака домаћих туриста (МТТ),
- Ажурирање софтвера Централног информационог система (МТТ),
- Реализација програма подршке за улагање у туристичку инфраструктуру (МТТ),
- Реализација пројекта који се односе на развој и унапређење туризма (МТТ).

Активности планиране у 2027. години:

- Ажурирање Маркетинг плана
- Ажурирање софтвера Централног информационог система (МТТ),
 - Израда нове Стратегије развоја туризма за период 2027–2034. година (МТТ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Учешће туризма у БДП-у (%)	1,3	1,4	1,6

Број запослених	14.000	15.000	16.000
-----------------	--------	--------	--------

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реализација активности у оквиру мјере имаће позитиван утицај на конкурентност и туристичку промоцију и понуду Републике Српске на међународном тржишту.

Такође, очекује се повећање учешћа области туризма у БДП-у у наредном трогодишњем периоду за 0,3%.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

У Приједлогу Буџета Републике Српске за 2025. годину за реализацију активности предвиђених Стратегијом развоја туризма, за субвенције, реализацију Пројекта „Наше је боље“ и пласирање грант средстава, планирано је укупно 2.295.000,00 КМ. Исти износ планиран је и за 2026. и 2027. годину.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Мјера има позитиван утицај на социјалне исходе јер ће утицати на повећање запошљавања као и повећање броја запослених жена и младих у руралним подручјима, као и на смањење сиромаштва у неразвијеним јединицама локалне управе. Иста ће имати позитиван ефекат и на смањење флукуације радне снаге у угоститељству и смањење миграције из села у градове.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Кроз Стратегију развоја туризма до 2027. године предвиђен је развој одрживог туризма. Активности на развоју одрживости се реализују у складу са УН глобалним циљевима одрживости. Имплементирају се пројекти у складу са међународним стандардима развоја одрживог туризма (Global Sustainable Tourism Council – GSTC). Циљ је смањење негативног, а повећање позитивних утицаја развоја туризма.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Недостатак средстава за реализацију планираних мјера	Висока	Изналажење алтернативних/донаторских извора финансирања

РЕФОРМСКА МЈЕРА 9: Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом у Републици Српској

1. Опис мјере

Ова мјера има за циљ да успостави ефикаснији систем управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом у Републици Српској. Примарни стратешки пројекти у који ће се реализовати у оквиру ове мјере су: изградња Научно-

технолошког парка и оснивање Фонда за иновациону дјелатност који ће допринијети развоју нових инструмената финансирања истраживања и иновација, развоју нових истраживачких и иновационих капацитета и унаприједити сарадњу научноистраживачке и иноваторске заједнице са привредом. У складу са смјерницама ЕУ, унаприједиће се правни и институционални оквир за бављење научноистраживачком и иновационом дјелатношћу, као што је Закон о иновативној дјелатности, Закон о научноистраживачкој дјелатности и технолошком развоју и Стратегија паметне специјализације Републике Српске. Наставно, реализацијом Програма за подршку научноистраживачкој и иновационој дјелатности унаприједиће се међународна сарадња, повећати научноистраживачка продуктивност и конкурентност привреде Републике Српске.

Мјере и активности дефинисане Стратегијом развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској за период 2023–2029. година ће представљати основни правац дјеловања с циљем рјешавања идентификованих препрека у предметној области.

Активности планиране у 2025. години:

- Усвајање Стратегије паметне специјализације Републике Српске (МНВ),
- Усвајање Закона о иновационој дјелатности Републике Српске (МНВ),
- Усвајање новог Закона о научноистраживачкој дјелатности и технолошком развоју Републике Српске (МНВ),
- Почетак изградње наунотехнолошког парка РС (МНВ, НТП),
- Оснивање Фонда за иновациону дјелатност Републике Српске (МНВ),
- Реализација Програма основних, примијењених и развојних истраживања (МНВ),
- Реализација Програма издавања научних публикација (МНВ),
- Реализација Програма одржавања научних скупова (МНВ),
- Реализација Програм међународне научноистраживачке сарадње (МНВ),
- Реализација Програм унапређења инфраструктуре и набавке опреме неопходне за научноистраживачки рад (МНВ),
- Реализација Програм оспособљавања младих надарених за научноистраживачки рад (МНВ),
- Реализација Програма подстицање научне продуктивности у међународним референтним часописима и награђивање за научна достигнућа (МНВ),
- Реализација пројеката и програма у области технолошког развоја (МНВ),
- Реализација заједничких пројеката научноистраживачке заједнице и привреде „Синергија“ (МНВ),
- Реализација Програма подршке иноваторству у Републици Српској (МНВ).

Активности планиране у 2026. години:

- Реализација првих програма подршке start-up (МНВ, НТП),
- Изградња наунотехнолошког парка РС (МНВ, НТП),
- Реализација Програма основних, примијењених и развојних истраживања (МНВ),
- Реализација Програма издавања научних публикација (МНВ),
- Реализација Програма одржавања научних скупова (МНВ),
- Реализација Програм међународне научноистраживачке сарадње (МНВ),
- Реализација Програм унапређења инфраструктуре и набавке опреме неопходне за научноистраживачки рад (МНВ),
- Реализација Програм оспособљавања младих надарених за научноистраживачки рад (МНВ),

- Реализација Програма подстицање научне продуктивности у међународним референтним часописима и награђивање за научна достигнућа (МНВ),
- Реализација пројеката и програма у области технолошког развоја (МНВ),
- Реализација заједничких пројеката научноистраживачке заједнице и привреде „Синергија“ (МНВ),
- Реализација Програма подршке иноваторству у Републици Српској (МНВ).

Активности планиране у 2027. години:

- Реализација Програма основних, примијењених и развојних истраживања (МНВ),
- Реализација Програма издавања научних публикација (МНВ),
- Реализација Програма одржавања научних скупова (МНВ),
- Реализација Програм међународне научноистраживачке сарадње (МНВ),
- Реализација Програм унапређења инфраструктуре и набавке опреме неопходне за научноистраживачки рад(МНВ),
- Реализација Програм оспособљавања младих надарених за научноистраживачки рад (МНВ),
- Реализација Програма подстицање научне продуктивности у међународним референтним часописима и награђивање за научна достигнућа(МНВ),
- Реализација пројеката и програма у области технолошког развоја (МНВ),
- Реализација заједничких пројеката научноистраживачке заједнице и привреде „Синергија“ (МНВ),
- Реализација Програма подршке иноваторству у Републици Српској (МНВ).
- Успостављање Програма сарадње домаћих истраживача са истраживачима из дијаспоре (МНВ),
- Реализација пројеката и програма у области технолошког развоја (МНВ),
- Успостављање Програма подстицања подршке извршних младих иноватора (МНВ),
- Изградња и опремање научнотехнолошког парка РС (МНВ, НТП).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Повећање броја иновативних предузећа	305	310	315
Повећана научноистраживачка продуктивност	515 реализованих истраживачко- развојних радова на годишњем нивоу	525 реализованих истраживачко- развојних радова на годишњем нивоу	535 реализованих истраживачко- развојних радова на годишњем нивоу
Издаци за истраживање у БДП	0,20%	0,25%	0,35%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Развојем иновација, науке и технологија у идентификованим приоритетним областима створиће се предуслови за одржив раст Републике Српске, гдје ће се ресурси усмјерити на области које имају највећи конкурентски и иновациони потенцијал. Ово ће помоћи домаћој привреди да ефикасније искористи своје потенцијале и да се боље позиционира на глобалним тржиштима и у међународним ланцима вриједности. Примјена иновативних процеса или производа има снажан финансијски ефекат и

резултује интензивним растом и развојем. Ово води и додатном ефекту – веће зараде значе и већу могућност улагања средстава у истраживање и развој и могућност новог запошљавања, чиме се наставља циклус позитивних активности у овој области.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

У периоду 2025–2027. године, а у складу са Документом оквирног буџета Републике Српске, планирано је укупно 67.227.855 КМ за науку, иновације и технолошки развој.

Процијењени трошкови за изградњу и опремање објекта Научно-технолошког парка Републике Српске износе 38.000.000 КМ, што ће бити обезбијеђено из кредитних средстава.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Повећање запошљавања у научноистраживачкој дјелатности и стварање нових радних мјеста у реалном сектору свакако има позитиван утицај на повећање стопе запослености и смањење сиромаштва.

Сви научноистраживачки и иновативни пројекти и програми који се имплементирају имају задовољену родну компоненту, која је такође уврштена у годишње оперативне планове за равноправност полова у Републици Српској.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера има позитиван утицај на животну средину кроз подстицање ефикаснијег коришћења ресурса и примјену савремених (чистих) технологија.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Ризик изостанка институционалне сарадње	Ниска	Активан дијалог, промоција позитивних исхода реализације мјере
Ниска оријентисаност научних истраживања према привреди	Висока	Промоција потенцијала и повећање износа за реализацију за пројекте сарадње привреде и научноистраживачке заједнице
Недостатак финансијских средстава	Висока	Изналажење алтернативних извора финансирања

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање

Основни циљ друге СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ у области Конкурентност је **повећање ефикасности пословања јавних предузећа**, што ће за резултат имати унапређење конкурентности истих, али и читаве економије Републике Српске, смањење ризика по

јавне финансије, те стварање фискалног простора за пружање других јавних услуга. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двје реформске мјере.

Прва има за циљ **унапређење функције управљања и надзора сектора јавних предузећа**, укључујући и повећање транспарентности њиховог пословања, као и одговорности. Кључне активности се односе на измјену регулаторног оквира, као и промјену политика у области управљања јавним предузећима и транспарентности јавних предузећа усклађених са најбољом праксом (смјерницама OECD-а). С тим у вези, потребно је успостављање, с једне стране, одговарајућих механизма подстицаја, одговорности и независности у управљању јавним предузећима, а с друге стране, механизма координације владиних органа у надзору над пословањем јавних предузећа.

Друга реформска мјера односи се **реструктурисање јавних предузећа**. Влада Републике Српске је у претходном периоду идентификовала приоритете и покренула реформу тржишта електричне енергије, реструктурирање и реорганизацију МХ Електропривреда Републике Српске а. д. Требиње. Исто обухвата наставак функционалне и правне реорганизације електродистрибутивне дјелатности уз успостављање адекватних механизма надзора и контроле активности, с циљем раздвајања и спречавања дискриминације учесника на тржишту и нарушавања конкуренције.

Структурна реформа је формулисана у складу са усвојеним стратешким документима, и то: Стратегијом управљања јавним финансијама Републике Српске за период 2021–2025. година⁸³, Стратегијом развоја енергетике Републике Српске до 2035. године⁸⁴ и Стратегијом транспорта Републике Српске за период 2016–2030. године⁸⁵. Такође, структурна реформа је у складу са усвојеним Ажурираним акционим планом за реформу јавних предузећа за период 2022–2026. година⁸⁶, којим су детаљно разрађене мјере у сврху реализације три стратешка циља реформе јавних предузећа (успостављање институционалних капацитета за ефикасан надзор и управљање јавним предузећима; јачање подстицаја и одговорности за успјешност на нивоу система и на нивоу предузећа и јачање и санација стратешких и приоритетних јавних предузећа).

Реализација реформских мјера утврђених у оквиру структурне реформе директно ће имати утицај на имплементацију Смјернице за политике (Заједнички закључци) усвојене у оквиру Економског и финансијског дијалога из 2023. године, у дијелу који се односи на *јачање управљања јавним предузећима*, а иста је важна на путу ка испуњавању копенхашких економских критеријума, у оквиру преговора за улазак земаља кандидата у ЕУ.

Реформске мјере:

- 1) Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП и**
- 2) Реструктурирање јавних предузећа – „Зелена транзиција“ електроенергетског сектора**

⁸³ Стуб I: Фискални оквир, планирана је реализација мјере 3: Утврђивање фискалних ризика и мјере 4: Финансијски надзор над пословањем јавних предузећа.

⁸⁴ „Службени гласник Републике Српске“, број 60/18.

⁸⁵ „Службени гласник Републике Српске“, број 20/17.

⁸⁶ Влада Републике Српске је 23. новембра 2023. године, на 46. сједници, усвојила Ажурирани акциони план за реформу јавних предузећа за период 2022–2026. година.

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП

1. Опис мјере

Основни циљ реформе је да се унаприједи пословне перформансе јавних предузећа, тако што ће се повећати транспарентност пословања, одговорност у управљању и унаприједити надзор над јавним предузећима од стране власника.

Ова реформа обухвата у великој мјери наставак претходно започетих активности. Наиме, Одлуком о успостављању система за координацију надзора јавних предузећа у Републици Српској⁸⁷ у октобру 2021. године успостављен је систем за координацију надзора јавних предузећа у Републици Српској, те је у 2022. години формирано Одјељење за координацију надзора јавних предузећа при Генералном секретаријату Владе Републике Српске⁸⁸. Даље, Министарство финансија је увело радно мјесто, вишег стручног сарадника за анализе фискалних ризика и анализе оптерећености⁸⁹. У току је процес изградње капацитета свих учесника у систему за координацију надзора, који ће, осим обуке, укључивати и израду ИТ софтверског рјешења за праћење рада јавних предузећа у власништву Републике Српске.

У наредном периоду планиране су активности које ће омогућити функционисање система за координацију надзора над јавним предузећима, успостављање свеобухватног и ажурног регистра јавних предузећа, јасних критеријума за власништво у јавним предузећима и основних принципа корпоративног управљања, чврстог оквира за избор независних и професионалних директора, чланова управних и надзорних одбора и повезивање њиховог мандата са остварењем постављених циљева предузећа.

Стратегија управљања јавним финансијама Републике Српске 2021–2025. година у оквиру стуба I: Фискални оквир, предвиђа реализацију мјера у вези са утврђивањем фискалних ризика (мјера 3) и увођење финансијског надзора над пословањем јавних предузећа (мјера 4). С тим у вези, при Министарству финансија Републике Српске је у октобру 2024. године израђен Извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа у Републици Српској у 2023. години. Наведени извјештај се израђује на годишњем нивоу и пружа увид у финансијску позицију јавних предузећа и фискалне ризике који могу проузроковати пословањем истих. Први Извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа у Републици Српској у 2022. години израђен је у септембру 2023. године.

Такође, реформска мјера је у складу са Ажурираним акционим планом за реформу јавних предузећа за период 2022–2026. година и дефинисаним мјерама у сврху реализације два стратешка циља реформе јавних предузећа (успостављање

⁸⁷ „Службени гласник Републике Српске“, број 92/21.

⁸⁸ Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Генералном секретаријату Владе Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 122/22) успостављено је Одјељење за координацију надзора јавних предузећа. У периоду од 1. марта 2023. године до последњег квартала 2024. године, у Одјељењу су запослена четири службеника (потпуно капацитирање Одјељења очекује се у 2025. години), чија обука ће се спроводити фазно како би Одјељење постало у потпуности оперативно.

⁸⁹ Правилник о измјенама и допунама Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Министарству финансија („Службени гласник Републике Српске“, број 91/22).

институционалних капацитета за ефикасан надзор и управљање јавним предузећима; јачање подстицаја и одговорности за успјешност на нивоу система и на нивоу предузећа).

Реализација реформских мјера утврђене у оквиру структурне реформе **Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање** директно ће имати утицај на имплементацију Смјернице за политике (Заједнички закључци) усвојене у оквиру Економског и финансијског дијалога из маја 2023. године, у дијелу који се односи на препоруку да је потребно „ојачати управљање јавним предузећима ажурирањем регистара у оба ентитета, како би се осигурало да укључују сва јавна предузећа заједно са свеобухватним финансијским извјештајима, ревизијама и организационим информацијама; додијелити адекватне људске ресурсе централним јединицама за надзор у оба ентитета; и припремити извјештај о потенцијалним обавезама јавних предузећа и стратегију управљања овим фискалним ризицима“.

Активности планиране у 2025. години:

- Израда и усвајање законских и подзаконских прописа у области управљања јавним предузећима и транспарентности јавних предузећа усклађених са најбољом праксом (смјерницама ОЕЦД-а) (МПП, МУЛС, МФ, МП),
- Израда и усвајање Политике власништва над јавним предузећима (ГСВРС, ИРБ РС, РМ),
- Набавка ИТ софтверског рјешења и подизање нивоа функционалности од основног до напредног (ГСВРС),
- Израда годишњег Извјештаја о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа у Републици Српској (МФ),
- Усвајање годишњег агрегираног извјештаја о стању у посебно надзираним јавним предузећима који укључује и извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа (ГСВРС, РМ, МФ, ИРБ),
- Потпуно капацитирање Одјељења за координацију надзора јавних предузећа при Генералном секретаријату Владе Републике Српске (ГСВРС)
- Завршена прва фаза обука учесника у систему за координацију надзора (ГСВРС, РМ).

Активности планиране у 2026. години:

- Наставак обуке учесника у систему за координацију надзора (ГСВРС, РМ),
- Ажурирање Регистра јавних предузећа (ГСВРС, РМ, ИРБ РС, ЈП),
- Израда годишњег Извјештаја о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа у Републици Српској (МФ),
- Усвајање годишњег агрегираног извјештаја о стању у посебно надзираним јавним предузећима који укључује и извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа (ГСВРС, РМ, МФ, ИРБ),
- Имплементација постављања циљева пословања, уговора о успјешности у складу са новим регулаторним оквиром и усвајање средњорочних и годишњих планова јавних предузећа са примијењеном прописаном методологијом, обрасцима и роковима (РМ, ЈП).

Активности планиране у 2027. години:

- Израда финансијских извјештаја јавних предузећа и извјештаја о пословању у складу са новом методологијом (ЈП),
- Ажурирање Регистра јавних предузећа (ГСВРС, РМ, ИРБ РС, ЈП),

- Израда годишњег Извјештаја о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа у Републици Српској (МФ),
- Усвајање годишњег агрегираног извјештаја о стању у посебно надзираним јавним предузећима који укључује и извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа (ГСВРС, РМ, МФ, ИРБ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	2025 (година)	2026 (година)	2027 (година)
Удио јавних предузећа која редовно ажурирају податке у Регистру јавних предузећа (од укупног броја ЈП)	95%	100%	100%
Удио посебно надзираних јавних предузећа за која су утврђени индикатори учинка пословања (од укупног броја посебно надзираних ЈП)	0%	25%	100%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Ова реформска мјера имаће дугорочно позитиван ефекат на конкурентност јер ће смањити зависност јавних предузећа од буџетских субвенција и дугорочно растеретити буџет од потенцијалних обавеза по основу неизмирених дуговања јавних предузећа остатку привреде.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

У периоду 2025–2027. године укупни процијењени додатни трошак имплементације мјере износи 2,25 милиона КМ, од чега 1,44 милиона КМ ће се обезбиједити из донаторских средстава, а 0,81 милион КМ ће се финансирати из буџетских средстава Републике Српске, које је планирано Документом оквирног буџета за период 2025–2027. године. Од наведеног укупног износа, 1,44 милиона КМ се односи на трошак набавке ИТ софтверског рјешења (из донаторских средстава у 2025. години), 0,58 милиона КМ на трошкове његовог одржавања (по 0,29 милиона КМ годишње у 2026. и 2027), док се 0,23 милиона КМ односи на трошкове новозапослених радника у Генералном секретаријату, Одјељењу за координацију надзора јавних предузећа (по 0,08 милиона КМ годишње у периоду 2025–2027. године).

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Унапређење функције управљања и надзора над радом јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности јавних предузећа, засигурно ће имати краткорочни

ефекат на смањење броја запослених. Ипак, дугорочно, смањиће се фискални притисци повезани са јавним предузећима што води дугорочно ка ослобађању простора у буџету за друштвено корисне програме. Реформа може довести до побољшања пословања јавних предузећа и стварање веће вриједности за крајње кориснике.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Ова мјера има позитиван утицај на животну средину јер се стварају услови за модернизацију пословања јавних предузећа и већа улагања укључујући она која доприносе зеленој транзицији.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Кашњење потписивања уговора о набавци ИТ софтверског рјешења услијед продужетка времена ратификације Споразума о гранту на нивоу заједничких институција БиХ	средња	У Буџету планирати средства за привремено финансирање активности изградње ИТ софтверског рјешења а која би након проглашења ефективности Споразума о гранту и повлачењем средстава гранта била враћена у Буџет.
Кашњење у доношењу неопходних прописа	средња	Активан дијалог са свим учесницима у процесу и правовремена реакција на потенцијална кашњења

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Реструктурирање јавних предузећа – „Зелена транзиција“ електроенергетског сектора

1. Опис мјере

Ова мјера представља наставак претходно започетих а незавршених активности везаних за *реструктурирање и реорганизацију МХ Електропривреда Републике Српске а. д. Требиње* кроз реорганизацију произвођача електричне енергије који послују у оквиру МХ Електропривреда Републике Српске (МХ Електропривреда Републике Српске Матично предузеће и зависна производна предузећа у оквиру холдинга), у складу са Законом о електричној енергији. Исто обухвата наставак функционалне и правне реорганизације електродистрибутивне дјелатности уз успостављање адекватних механизма надзора.

Циљ мјере је стварања предуслова за стварање веће вриједности за крајње кориснике и друге учеснике на тржишту, те проналазак нових економских вриједности кроз трансформацију и развој нових производа и услуга. Као један од основних приоритета уграђен у cjелокупну секторску стратегију поставља конкурентну енергетику, која обезбјеђује енергетску независност, те стабилно и поуздано снабдијевање електричном енергијом са циљем да чува стандард грађана, те позитивно утиче на конкурентност других привредних грана.

Мјера је израђена у складу са Стратегијом развоја енергетике Републике Српске до 2035. године, те обавезом испуњавањем преосталих обавеза из Трећег енергетског пакета ЕУ и усклађивања са изворима права ЕУ из области електричне енергије.

Активности планиране у 2025. години:

- Окончање процедуре поступка јавне набавке, израда и усвајање Програма реорганизације произвођача електричне енергије који послују у оквиру МХ Електропривреда Републике Српске (МХ ЕРС Матично предузеће а. д. Требиње).

Активности планиране у 2026. години:

- Имплементација Програма реорганизације произвођача електричне енергије који послују у оквиру МХ Електропривреда Републике Српске, који би предвидио оптимизацију пословања и уредио однос матичног и зависних предузећа и остале елементе корпоративног управљања (МХ ЕРС Матично предузеће а. д. Требиње),

Активности планиране у 2027. години:

- Завршетак имплементације Програма реорганизације произвођача електричне енергије који послују у оквиру МХ Електропривреда Републике Српске.

2. Индикатори резултата

Индикатор	2025. година	2026. година	2027. година
Степен реализације Програма	Усвајен Програм реорганизације произвођача електричне енергије	Програм имплементиран у 30% производних предузећа	Програм имплементиран у 60% производних предузећа

3. Очекивани утицај на конкурентност

Стратегија развоја енергетике Републике Српске до 2035. године узима у обзир специфичну економску ситуацију Републике Српске и Босне и Херцеговине у цјелини, те широко посматра економски и друштвени контекст стратегије. Стога Стратегија као један од основних приоритета уграђен у цјелокупну секторску стратегију поставља конкурентну енергетику која у значајној мјери чува стандард грађана, те позитивно утиче на конкурентност других привредних грана. Ту се јављају два кључна изазова: потреба за реструктурирањем кључних дијелова сектора електроенергетике с циљем стварања предуслова за дугорочну одрживост пословања и сигурност у снабдијевању електричном енергијом у Републици Српској, са основним циљем да Република Српска сачува енергетску независност, те стабилно, поуздано и конкурентно снабдијевање електричном енергијом.

4. Процјена трошкова и извор финансирања

Калкулација трошкова реструктурирања МХ Електропривреда Републике Српске није урађена, али осим административно-техничких и организационих промјена, предвиђа се да ће доминантан дио трошка реорганизације чинити одабрани модел и начин социјалног збрињавања вишка запослених у систему.

Међутим на основу већ познатог стања у Електропривреди Републике Српске и података из Експертизе о стању производних капацитета Електропривреде Републике

Српске са приједлозима за унапређење производње електричне енергије⁹⁰, најзахтјевнији дио активности за реализацију планираног циља дугорочне одрживости производње електричне енергије представља спровођење техничко-технолошке ревитализације и модернизације електрана, за шта се предвиђају потребна инвестициона улагања више од милијарду КМ за период од 12 година, са изразито доминантним трошком на рудницима и термоелектранама.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Активност има за циљ да створи јак и профитабилан систем кроз конкурентне цијене што може у значајној мјери имати позитивне социјалне ефекте и утицати на смањење сиромаштва, али индиректно позитивно утицати на пословање других привредних грана које зависе од електричне енергије, као и на привлачење нових инвестиција у енергетски интензивне гране. Нема утицаја на родну равноправност.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Активност ће имати позитиван утицај на заштиту животне средине јер подразумејева и улагања у модернизације, ремонте и уградње еколошких система, веће коришћење ОИЕ и повећање енергетске ефикасности.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска/висока)	Планиране мјере ублажавања
Неизвјесни исходи окончања поступака	Висока	Понављање поступка јавних набавки

5.2. ОДРЖИВОСТ И ОТПОРНОСТ

5.2.1. Анализа главних препрека

1. Зелена транзиција

Један од водећих изазова са којима се данас сусреће свјетска и европска економија, а тиме и цјелокупна привреда Републике Српске је потреба за смањење степена загађености *животне средине*, карбонског отиска, односно смањење степена загађености које производи индустрија, при чему проширење производних капацитета неминовно доводи до повећања штетних утицаја на животну околину. Утицај индустрије на животну средину се огледа кроз емисије штетних материја у ваздух, воду и тло, стварање буке и отпада и повећану потрошњу електричне енергије. Република Српска располаже значајним ресурсима који су потребни за рад индустрије. Међутим, они су ипак ограничени, па је потребно посветити посебну пажњу њиховом рационалном коришћењу, нарочито ако се ради о необновљивим ресурсима.

Од привредних субјеката из *области индустрије* се на инотржишту захтијева да испуњавају стандарде зелене економије, те су привредници принуђени да

⁹⁰ Извор: Институт за рударство и металургију – Бор и Електротехнички институт „Никола Тесла“ а. д. Београд, 2024.

прилагођавају своју производњу захтјевима заштите животне средине и одрживог развоја. Наставно, потребно је хитно унаприједити технолошки ниво прерађивачке индустрије с циљем смањења трошкова, повећања продуктивности, и тиме реализације дефинисаних еколошких циљева. Проблеми загађења животне средине су добрим дијелом резултат застарјеле технологије и опреме у индустрији, као и ниске енергетске и сировинске ефикасности, што је донекле последица недостатка финансијских средстава за побољшање постојећег стања. С друге стране, у индустрији још увијек постоји недовољно развијена свијест о потреби предузимања мјера за смањење загађења животне средине, ефикаснију употребу материјалних ресурса и повећање рационалности коришћења енергије.

Република Српска је суочена са великим изазовом у смислу развоја одговарајуће инфраструктуре за *управљање отпадом* према савременим европским стандардима. И на републичком и на локалном нивоу линеарни модел економије је доминантан у односу на циркуларни. Постоји ограничен број финансијских механизма који подржавају транзицију ка циркуларној економији. Међу тим механизмима су накнаде које се плаћају за непостизање циљева рециклаже и накнаде за пластичне кесе. Такође, увођење накнада за посебне категорије отпада је у директној вези са циркуларном економијом.

Један од проблема на путу ка успостављању система циркуларне економије је у суштини и неразвијена рециклажна индустрија коју поред недостатка подстицаја ограничава и релативно мало тржиште сировина. Постојећи финансијски механизми не сматрају се довољним да утичу на минимизацију стварања отпада, рециклажу и смањење одлагања отпада на депоније које је тренутно најјефтинија опција. Главни начин збрињавања отпада у Републици Српској је одлагање. Тренутно су у функцији три (3) регионалне санитарне депоније и двије (2) регионалне депоније у програму прилагођавања, којима је обухваћено укупно 25 јединица локалне самоуправе (ЈЛС). Осталих 39 јединица локалне самоуправе (ЈЛС) комунални отпад одлажу на неуређене локалне депоније.

Тренутне процјене указују на постојање великог броја дивљих депонија. У свим јединицама локалне самоуправе у Републици Српској. Све те депоније врше значајно оптерећење на здравље људи, животну средину и климатске промјене у смислу загађења узрокованог неконтролисаним испуштањем процједне воде и депонијског гаса. Свијест становништва о отпаду, посебно опасном отпаду и могућностима рециклаже је на веома ниском нивоу, а облици образовања у тој области су у почетној фази. Таксе за сакупљање и одлагање комуналног и индустријског отпада су ниске и не покривају реалне економске трошкове одржавања система, а поготово не омогућавају даље инвестиције.

Иако су сви произвођачи и власници отпада, изузев домаћинстава, дужни да воде и чувају дневну евиденцију о отпаду и достављају годишње извјештаје Фонду за заштиту животне средине и енергетску ефикасност, годишњи подаци о сакупљеном отпаду које сакупи Фонд, разликују се од података које објављује Републички завод за статистику Републике Српске. Унапређење тачности података о комуналном отпаду и успостављање поузданог система прикупљања података и извјештавања је један од кључних изазова.

2. Дигитална трансформација

Дигитална трансформација захтијева интегрисан приступ, а који укључује развој инфраструктуре, законодавства и услуга. *Широкопојасна инфраструктура* је основа за дигиталну трансформацију привреде и друштва. Недостатак стратегије за широкопојасни интернет значајно умањује могућност привредних субјеката да буду конкурентни на регионалном и глобалном нивоу. Недостатак развијене инфраструктуре за широкопојасни интернет једна је од најзначајнијих препрека за дигиталну трансформацију. Широкопојасни интернет је основа за све друге дигиталне услуге, од јавне управе до привреде и образовања, те може да утиче на квалитет живота грађана, посебно у руралним областима, где је приступ интернету често скупљи и спорији. Без даљег развоја широкопојасне инфраструктуре, неравномјерни развој између различитих ентитета и региона продубљује економске и социјалне неједнакости.

Услуге повјерења, попут електронског потписа и електронске идентификације, су основа за сигуран дигитални рад и трансакције. Услуге повјерења подржавају дигиталне иновације и пословне процесе који доприносе расту. Без њих, привреда заостаје у процесу дигитализације и технолошког напретка, што утиче на капацитет земље да одговори на глобалне изазове. Неадекватна идентификација и заштита кључне услуге и инфраструктура може довести до дугорочних економских губитака.

Процес *дигитализације пословања и пословних процеса* се суочава са бројним препрекама у Републици Српској, које директно утичу на његову ефикасност и брзину. Главне препреке у дигитализацији пословања могу се груписати у неколико категорија: структурне, технолошке, институционалне и образовне. У Републици Српској не постоји успостављена методологија за праћење степена дигитализације привредних субјеката, што значи да не постоје јасни подаци о томе колико је предузећа у процесу дигитализације и у којој мери су они интегрисали информационо-комуникационе технологије (ИКТ) у своје пословне процесе. Недостатак методологије праћења дигитализације представља структурну препреку која ограничава могућност Владе и осталих актера да адекватно подстичу и усмјеравају процес дигитализације. Дигитализација пословања захтијева висок ниво дигиталних вјештина како од стране грађана, тако и од стране специјалиста који раде на развоју и одржавању дигиталних система. Недостатак праћења и развоја ових вјештина представља озбиљну препреку за убрзану дигитализацију, те је евидентан недостатак стручњака који су способни да спроводе сложене ИКТ пројекте. Ово ограничава капацитет привредних субјеката да интегришу напредне технологије и аутоматизују пословне процесе, што их чини мање конкурентним у поређењу са предузећима у земљама са развијенијим дигиталним еко-системима.

Недостатак интеграције између приватног и јавног сектора у области ИКТ омета развој нових рјешења која могу побољшати продуктивност и ефикасност предузећа. Ограничена финансијска подршка и непостојање специфичних програма подстицаја за дигитализацију отежавају предузећима улагање у нове технологије, што директно утиче на њихову конкурентност на глобалном тржишту. Без тачних података и индикатора тешко је идентификовати приоритетне секторе и предузећа која су у заостатку.

3. Реформе тржишта енергије

У свјетлу раније потписаних међународних аката од стране БиХ, као и политика ЕУ „Чиста енергија за све Европљане“ према емисијама CO₂ из индустрије, термоелектрана, рафинерија и др. (Европски Зелени план), дошло је до великих притисака и на сектор угља и производњу електричне енергије из угља кроз тзв. процес „декарбонизације“ кроз најављено увођење увозне таксе тзв. СВАМ-а (Carbon Border Adjustment Mechanism) на карбонски интензивне производе из земаља које немају уведен ЕУ ЕТС европски систем опорезивања емисија CO₂. СВАМ или прекогранично прилагођавање угљеника представља увођење заштитног механизма ЕУ – таксе за одређену робу која на тржиште ЕУ стиже из трећих земаља, што се односи на неке индустрије (рафинерије горива, челичане, жељезаре, цементаре, фабрике стакла, целулозе, папира, картона, неких хемикалија и вјештачких ђубрива) и на електричну енергију из термоелектрана.

С друге стране, прерано затварање постојећих термоелектрана у процесу декарбонизације, довело би до значајног губитка радних мјеста, док би се Република Српска од нето извозника електричне енергије, претворила у нето увозника. Декарбонизација представља дио Зеленог плана и развојну шансу за развој циркуларне економије и привредни раст, укључујући обновљиве изворе енергије, енергетску ефикасност и услуге, али и изазов, уколико не буде спроведена постепена и тзв. „праведна“ транзиција.“

Извјесно је да ће кашњење у транспозицији и имплементацији ЕУ ЕТС и НЕМО механизма (Номинованог оператора тржишта електричне енергије – јединствена берза електричне енергије у БиХ) додатно смањити конкурентност производње електричне енергије из термоелектрана и енергетски интензивних производа и услуга према ЕУ.

На глобалном нивоу, *зградарство* је одговорно за око 50% свих извађених сировина, 33% потрошње воде и 35% насталог отпада. Утицаји које објекти имају на животну средину укључују: исцрпљивање ресурса, онечишћење ваздуха, воде и земљишта те губитак биолошке диверзификације. Само оперативно кориштење зграда у Европи учествује са око 40% укупне потрошње енергије и 36% емисија CO₂. У Републици Српској, значајан проценат зграда у стамбеном сектору је оцијењен као енергетски неефикасан због прекомјерне потрошње енергије. Системи гријања у стамбеним и јавним зградама су базирани на потрошњи фосилних горива, а услови термалног комфора нису испуњени у великом броју зграда те овакав стамбени сектор утиче на здравље и квалитет живота грађана. С обзиром на то да је већина зграда оцијењена као енергетски неефикасна и да су доминантни системи гријања дотрајали и ниске укупне ефикасности, резултат је велика концентрација стакленичких гасова у атмосфери која потиче од ових система. Имајући у виду да зградарство и грађевински сектор значајно доприносе емисији CO₂ и климатским промјенама ту се налази и велики потенцијал за декарбонизацију уопште, а нарочито смањење потреба за енергијом и редуковање емисија CO₂. У контексту енергетске транзиције, један од изазова је енергетска обнова зграда која захтијева велика финансијска средства и укључује ангажовање великог грађевинског потенцијала. С тим у вези, потребно је нагласити да се у највећем обиму средства обезбјеђују кроз међународне пројекте, кредите и донације и пласирају се преко пројектних имплементационих јединица и Фонда за заштиту животне средине и енергетску ефикасност Републике Српске.

4. Реформе тржишта транспорта

Развој транспортне инфраструктуре у Републици Српској дефинисан је Стратегијом транспорта Републике Српске за период 2015–2030. година⁹¹. У области транспортне инфраструктуре један од главних изазова односи се на недовољну развијеност *путне инфраструктуре*, укључујући неотпорност на климатске промјене и неразвијен Интелигентни транспортни систем (ITS). Недовољна безбједност учесника у саобраћају је препрека за развој привреде Републике Српске и већу конкурентност исте. Све наведено има неповољан утицај на живот и здравље људи, односно животну средину. Путну мрежу Републике Српске чини 112 km ауто-пута, преко 4.200 km магистралних и регионалних путева и преко 6.000 km локалних путева и улица у насељу. Ова путна мрежа спада међу слабије развијене мреже у Европи. Показатељ за ово је густина мреже, техничке карактеристике, елементи трасе итд. Садашње стање магистралних и регионалних путева путева не одговара вишеструко увећаним потребама. Ауто-путеви су изграђени у периоду 2011–2018. године и задовољавају данашњим потребама. С обзиром на то да је дио путне мреже Републике Српске интегрисан у трансевропску путну мрежу постоји обавеза да се тај дио путне мреже доведе у задовољавајуће стање у складу са прописима и стандардима ЕУ. Главна препрека развоју путне мреже је изналажење повољних финансијских средстава и извора финансирања за изградњу и реконструкцију путне инфраструктуре.

Годишњи трошкови одржавања *жељезничке инфраструктуре* изискују огромна средства, а због недостатка потребних финансијских средстава дошло је до ситуације да се на жељезничким пругама прескакао циклус обнове. Као посљедица тога затваране су поједине дионице пруга за саобраћај или су смањиване допуштене брзине. Такође, недостатак пројектне документације за пројектовање, грађење, реконструкцију и модернизацију жељезничке инфраструктуре је једна од главних препрека за развој жељезничког саобраћаја. Сљедећа препрека одрживости система жељезница је застарјелост вучних и вучених капацитета и недостатак финансијских средстава за набавку нових. Како би се омогућило подизање енергетске и еколошке ефикасности система жељезница, тиме и смањење индивидуалног превоза, потребно је модернизовати возни парк. Нове гарнитуре возила требале би бити на електро или алтернативни хибридни погон и намијењен пругама које нису тренутно електрифициране. Такође, потребно је планирати и капацитете за пуњење хибридних вучних средстава.

У области II **Одрживост и отпорност** дефинисане се три структурне реформе: СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Енергетска и зелена транзиција, СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Убрзана дигитална трансформација и СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Енергетска и зелена транзиција

Циљ прве СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је спровођење **енергетске транзиције** уз обезбјеђење енергетске сигурности и енергетске независности, приступачних цијена енергије за домаћинства и привреду, реформу тржишта уз интеграцију у ЕУ тржиште,

⁹¹ „Службени гласник Републике Српске“, број 20/17.

као и повећање ефикасности производње и употребе енергије и већи удио ОИЕ у енергетском миксу. Структурна реформа адресира неколико изазова усмјерених на обезбјеђење енергетске безбједности и конкурентности енергетског система.

Ова реформа има значајне макрофискалне импликације на средњи и дуги рок. Кашњење у транспозицији и имплементацији ЕУ ЕТС⁹² и НЕМО⁹³ директиве смањило би конкурентност производње електричне енергије из термоелектрана и енергетски интензивних производа и услуга. Да би се тај ризик смањило или избјегао утицај СВАН европског механизма прекограничног опорезивања потребно је успоставити системе НЕМО, ЕТС, МРВ, уз повећање удјела производње електричне енергије из ОИЕ у домаћој потрошњи електричне енергије и повећање енергетске ефикасности. Садржај структурне реформе фокусиран је на три области.

Прва мјера се тиче **одрживости производње и потрошње енергије** и повећање удјела обновљивих извора у производњи електричне енергије. С тим у вези, потребно је припремити усвајање Енергетског и климатског плана Републике Српске, и у складу с тим извршити ажурирање Стратегије развоја енергетике са пројекцијама до 2050. године, као и утврдити реализацију активности дефинисаних Стратегијом обнове зграда у Републици Српској до 2050. године, која се налази у процедури усвајања.

Друга мјера се односи на пружање подршке предузећима **за унапређење технолошког нивоа и прелазак на зелену и циркуларну економију** кроз финансијску подршку, за имплементацију пројеката у предузећима и информативну подршку, за подизање свијести, размјену информација и обуке.

Последња реформска мјера у оквиру предметне структурне реформе усмјерена је на **прелазак са линеарне на циркуларну економију**. Иста обухвата активност финансијске подршке реализацији пројеката у енергетици и индустрији који имају утицај на заштиту животне средине, а који се односе на реконструкцију/иновирање постојећих технолошких процеса, ефикасније коришћење сировина и енергије у производном процесу, развој производа са смањеним штетним утицајем на животну средину, увођење стандарда за управљање заштитом животне средине, смањење стварања отпада, рециклажу и слично. Такође, привредницима ће се пружати информативна подршка (подизање свијести, размјена информација и добрих пракси) и организовати обуке у вези са спровођењем ове транзиције.

⁹² Уредба 2003/87/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 13. октобра 2003. године о успостављању система трговања емисијским јединицама стакленичких плинова унутар Заједнице и о измјени Уредбе Савјета 96/61/ЕЗ, којом се утврђује систем Европске уније (ЕУ) за трговање емисијама (ЕТС). Иста представља основу политике ЕУ за рјешавање проблема климатских промјена смањењем емисија стакленичких плинова на начин који је ефикасан у трошковном и привредном смислу. Заснована је на начелу „ограничи и тргуј“.

⁹³ Номиновани оператер тржишта електричне енергије (НЕМО) којег је одредио надлежни орган државе чланице Европске уније да учествује на тржиштима дан унапријед и унутардневним тржиштима, укључујући захтјеве за израду заједничких методологија за одређивање количина капацитета истовремено расположивих између зона трговања и критеријума за оцјењивање ефикасности, те преиспитивање одређивања зона трговања, у складу са Уредбом Комисије (ЕУ) 2015/1222 од 24. јула 2015. године о успостављању смјерница за додјелу капацитета и управљању загушењем (Уредба о повезивању тржишта).

Структурна реформа формулисана је у складу са усвојеним стратешким документима, и то: Стратегијом развоја енергетике Републике Српске до 2035. године⁹⁴, Стратегијом обнове зграда у Републици Српској до 2050. године, Стратегијом развоја индустрије Републике Српске за период 2021–2027. година и Стратегијом управљања отпадом за период 2017–2026. година⁹⁵.

Реформске мјере:

- 1) Одрживост производње и потрошње енергије,
- 2) Унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију
- 3) Прелазак са линеарне на циркуларну економију

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Одрживост производње и потрошње енергије

1. Опис мјере

Реформска мјере у области **тржишта електричне енергије** обухвата *Зелену транзицију* електроенергетског сектора у Републици Српској која укључује имплементацију новог Закона о обновљивим изворима енергије, доношење Енергетског и климатског плана Републике Српске и реализацију капиталних инвестиција (обновљиви извори енергије), еколошких пројеката у термоелектранама, те масовнијој афирмацији пројеката „грађанске енергије“ и прозумера. У свјетлу неопходне зелене транзиције неопходно је искористити простор за уштеде електричне енергије у потрошњи, те стимулисати повећање удјела обновљивих извора у производњи електричне енергије. Истовремено је ријеч о неопходном правцу у свјетлу политика за одговор на климатске промјене. С тим у вези, циљ мјере је да се представе кретања у правцу *Зелене транзиције* електроенергетског сектора у Републици Српској, те повећа удео обновљивих извора енергије кроз реализацију капиталних инвестиција у обновљиве изворе енергије и повећање енергетске ефикасности, као и имплементација Енергетског и климатског плана Републике Српске.

Изазов остаје у погледу дугорочне одрживости и исплативости рада термоелектрана. Такође, потребно је благовремено прилагодити регулативу у погледу транспоновања и имплементације ЕУ ЕТС и НЕМО механизма како би се избјегао удар на конкурентност домаће индустрије и на инфлацију.

Наставно, након усвајања Стратегије дугорочног подстицања обнове зграда у Републици Српској приступиће се имплементацији исте кроз спровођење мјера енергетске ефикасности у зградарству, за стамбене и нестамбене зграде. Наведено обухвата: архитектонско-грађевинске мјере (постављање топлотне изолације на елементе овојнице зграде и унапређење енергетских карактеристика вањске столарије), мјере побољшања ефикасности термотехничких система (кориштење високоефикасних

⁹⁴ Усвајањем Енергетског и климатског плана Републике Српске долази до потребе ревидовања Стратегије развоја енергетике Републике Српске због промјене приступа прије свега у сектору фосилних горива, те циљевима за смањење емисије угљеника путем повећања обновљиве енергије и енергетске ефикасности.

⁹⁵ „Службени гласник Републике Српске“, број 67/17.

система гријања и хлађења), имплементацију система базираних на обновљивим изворима енергије (инсталација топлотних пумпи тло/вода, инсталација соларних панела за припрему ПТВ, инсталација фото-напонских панела за производњу електричне енергије и слично), те кориштење високоефикасних уређаја унутар зграде.

Реформска мјера је формулисана у складу са усвојеним стратешким документима у предметној области, као и релевантним политикама из процеса придруживања, укључујући: Мишљење Европске комисије о захтјеву БиХ за чланство у Европској унији (2019) – дио Енергија; Уговор о оснивању Енергетске заједнице; Софијска декларација; Париски споразум; Заједнички закључци са Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске и другим релевантним политикама укључујући Европски зелени договор/Зелена агенда за Западни Балкан, Циљеве одрживог развоја Уједињених нација, посебно циљ седам (7) приступачна енергија из чистих извора и др..

Активности планиране у 2025. години:

- Имплементација Енергетског и климатског плана РС (МЕР, МПУГЕ, ФЗЗЖСББ, јавни сектор и институције, енергетски и привредни субјекти, грађани),
- Почетак реализације капиталних инвестиција Електропривреда РС (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори),
- Наставак реализације капиталних инвестиција (модернизација и изградња МХ ЕРС) и приватних инвестиција у ОИЕ (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори),
- Изградња нових енергоенергетских објеката (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори, Електропренос БиХ),
- Имплементација Стратегије дугорочног подстицања обнове зграда у Републици Српској (МПУГЕ, МЕР, ФЗЗЖСББ).

Активности планиране у 2026. години:

- Имплементација Енергетског и климатског плана РС (МЕР, МПУГЕ, ФЗЗЖСББ, јавни сектор и институције, енергетски и привредни субјекти, грађани),
- Наставак реализације капиталних инвестиција (модернизација, еколошки системи у термоелектранама и изградња нових електрана у МХ ЕРС) и реализација приватних инвестиција у ОИЕ (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори),
- Изградња нових енергоенергетских објеката (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори, Електропренос БиХ).
- Имплементација Стратегије дугорочног подстицања обнове зграда у Републици Српској (МПУГЕ, МЕР, ФЗЗЖСББ).

Активности планиране у 2027. години:

- Имплементација Енергетског и климатског плана РС (МЕР, МПУГЕ, ФЗЗЖСББ, јавни сектор и институције, енергетски и привредни субјекти, грађани),
- Наставак реализације капиталних инвестиција (модернизација, еколошки системи у термоелектранама и изградња нових електрана у МХ ЕРС) и реализација приватних инвестиција у ОИЕ (предузећа МХ „ЕРС“ и приватни инвеститори),
- Изградња нових енергоенергетских објеката (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори, Електропренос БиХ).
- Имплементација Стратегије дугорочног подстицања обнове зграда у Републици Српској и приступање активностима на ажурирању Стратегије (МПУГЕ, МЕР, ФЗЗЖСББ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Степен реализације планираних циљева кроз будући Енергетски и климатски план – ЕКП РС	20%	30%	50%
Учешће електричне енергије из ОИЕ у укупној потрошњи у РС	42%	44%	45%
Степен реализације планираних инвестиција	10%	20%	30%
Смањен енергетски интензитет	0%	3%	6%
Повећање енергетске ефикасности	2%	4%	6%
Објекти обновљени из пројеката енергетске ефикасности	18	8	н/а ⁹⁶

3. Очекивани утицај на конкурентност

Повећање инвестиција у електроенергетски сектор би се позитивно одразило на његову конкурентност и повећање енергетске сигурности. Тренутне тржишне цијене електричне енергије у Европи и окружењу су више од цијена снабдијевања за потрошаче у Републици Српској, тако да постоји конкурентност цијена електричне енергије. Политика одржавања конкурентних и разумно ниских цијена електричне енергије у Републици Српској би привукла нове и стране инвестиције у енергетски интензивне привредне гране и створила компаративну предност за страна улагања у Републици Српској, односно бољу конкурентност производа у Републици Српској.

Повећање енергетске ефикасности такође позитивно утиче на конкурентност финалних производа и услуга, док енергетска обнова зграда доприноси постизању већег степена иновативности, побољшање квалитета услуга и јачању конкурентности домаће привреде.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Процјена трошкова зависи од исказаног интереса инвеститора, динамике реализације започетих пројеката и ситуације на финансијским тржиштима, који су волатилни. Средства ће бити обезбијеђена од стране МХ Електропривреда РС, Електропреноса БиХ, Фонда за заштиту животне средине и енергетску ефикасност, фондова ЕУ, Буџета РС у оквиру средстава за подстицаје за правна и физичка лица и међународних финансијских институција.

Основни извори финансирања за финансирање пројеката енергетске ефикасности подразумевају домаћа и међународна средства, гдје домаћа укључују јавне (буџет и накнаде) и комерцијалне изворе финансирања (средства комерцијалних банака и микрокредитних организација). Међународни извори укључују средства међународних финансијских институција (EBRD, IFC, KfW итд.), те средства из ЕУ и осталих међународних фондова. Министарство за просторно уређење, грађевинарство и

⁹⁶ Износ за 2027. годину ће бити накнадно дефинисан у складу са чим ће се планирати број објеката. У овом тренутку није могуће навести тачан број.

екологију реализује пројекте за побољшање енергетске ефикасности у јавним зградама који се финансирају из гранта Њемачке развојне банке (KfW) и Зеленог климатског фонда (GCF). Планирана вриједност улагања у мјере енергетске ефикасности у јавним објектима из та два извора у 2025. години је око 14.277.559 КМ. Фонд за заштиту животне средине и енергетску ефикасност реализује пројекат са истом намјеном из средстава кредита ЕБРД-а у износу 8.797.500 КМ и та средства ће утрошити у периоду 2025–2026. године.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Инвестиције у електроенергетски сектор стварају позитиван амбијент за отварање већег броја радних мјеста и смањење сиромаштва, али недостатак квалификоване радне снаге и недостатак финансијских средстава представља ограничавајући фактор.

Имајући у виду да енергетска обнова зграда укључује ангажовање великог грађевинског потенцијала наведено ће довести до отварања нових радних мјеста и бољих социјалних услова грађана.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера ће генерално и дугорочно имати позитиван утицај посебно у домену повећања коришћења обновљивих извора енергије, смањењу емисија CO₂, те смањењу коришћења фосилних горива и повећању енергетске ефикасности.

Примјена мјера енергетске ефикасности подразумијева развој и примјену технологија којима се смањује трошење енергетских ресурса, те остварује боља заштита животне средине, при чему се не умањује животни стандард, а побољшавају се услови живота грађана.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Неблаговремено усвајање Енергетског и климатског плана	Ниска	Интензивирати активности на припреми у првој половини 2025. године
Неповољан амбијент за реализацију капиталних пројеката у ОИЕ – општа рецесија, инфлација, потреси на тржишту енергије и капитала, неповољан друштвено економски амбијент, социјалне тензије	Висока	Радити на убрзаном реструктурирању МХ Електропривреда РС, те уклањању административних, техничких и финансијских баријера за улагање прије свега у ОИЕ
Недостатак финансијских средстава за обнову зграда	Висока	Изналажење различитих модела финансирања обнове зграда

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију

1. Опис мјере

Ова мјера представља наставак ранијих активности које су биле планиране у оквиру реформских мјера *Унапређење технолошког нивоа и извозне оријентације прерађивачке индустрије и предузетника и Прелазак са линеарне на циркуларну економију*, из Програма економских реформи Републике Српске 2024–2026. година.

Привредно окружење и услови пословања константно се мијењају и стога захтијевају флексибилнији приступ и реакције на привредна кретања у смислу одређене врсте подршке привредницима. Поред досадашњег подстицаја за директна улагања који је био намијењен за увођење савремених технологија уводи се и подршка преласку привреде на зелену и циркуларну економију, како би се намјена подстицајних средстава ускладила са савременим европским трендовима у правцу успостављања одрживог раста и развоја привреде.

Увођење подршке преласку привреде на зелену и циркуларну економију је посебно важно, јер постоји хитна потреба за давање подршке нашим привредницима, посебно извозницима, да ускладе свој пословање са принципима одрживог развоја, а што је неопходно како би могли пласирати своје производе на инотржиште. Ово је тренутно један од највећих проблема привреде и привредници траже/требају подршку.

У оквиру ове мјере би се пружила подршка предузећима за *унапређење технолошког нивоа и прелазак на зелену и циркуларну економију*, и то кроз два комплементарна начина:

- 1) финансијску подршку, за имплементацију пројеката у предузећима за унапређење технолошког нивоа, реконструкцију/иновирање постојећих технолошких процеса, дигитализацију, ефикасније коришћење сировина и енергије у производном процесу, смањење стварања отпада, поновну употребу, рециклажу, развој еколошко прихватљивијих производа, увођење еколошких стандарда и слично и
- 2) информативну подршку, за подизање свијести, размјену информација и обуке.

У том контексту потребно је реформисати, поједноставити законска/подзаконска рјешења за додјелу подстицајних средстава привреди. Спровођење ове мјере предвиђено је стратешким документом Стратегија развоја индустрије Републике Српске за период 2021–2027. година и Стратегија развоја малих и средњих предузећа Републике Српске 2021–2027. година, што ће допринијети реализацији активности у складу са Зеленом агендом за Западни Балкан.

Активности планиране у 2025. години:

- Спровођење Програма финансијске подршке реализацији пројеката за унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију (МПП),
- Промоција и подизање свијести у индустрији о значају преласка на зелену и циркуларну економију (МПП),
- Подршка малим и средњим предузећима за дигитализацију пословања и набавка опреме за предузетнике (МПП),
- Доношење новог Закона о подстицајима у привреди (МПП),

- Доношење Уредбе о додјели подстицаја за повећање плате радника (МПП),
- Доношење Уредбе о додјели подстицаја за улагања (МПП),
- Доношење Уредбе о додјели подстицаја за инвестиције од посебног значаја (МПП),
- Доношење Уредбе о Регистру подстицаја у Републици Српској (МПП).

Активности планиране у 2026. години:

- Спровођење Програма финансијске подршке реализацији пројеката за унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију (МПП),
- Промоција и подизање свијести у индустрији о значају преласка на зелену и циркуларну економију (МПП),
- Подршка малим и средњим предузећима за дигитализацију пословања и набавка опреме за предузетнике (МПП).

Активности планиране у 2027. години:

- Спровођење Програма финансијске подршке реализацији пројеката за унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију (МПП),
- Промоција и подизање свијести у индустрији о значају преласка на зелену и циркуларну економију (МПП),
- Подршка малим и средњим предузећима за дигитализацију пословања и набавка опреме за предузетнике (МПП).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Број подржаних предузећа и предузетника кроз линију за унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију и дигитализацију	око 200 предузећа око 50 предузетника	око 200 предузећа око 50 предузетника	око 200 предузећа око 50 предузетника

3. Очекивани утицај на конкурентност

Унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију имаће позитиван ефекат на конкурентност, како на домаћем, тако и на инотржишту.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Средстава за реализацију програма подстицаја планирана су у оквиру слједећих грантова Министарства привреде и предузетништва, и то Текући грант - Подршка за улагања у унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију, Текући грант за спровођење Стратегије развоја МСП и предузетништва и успостављања пословних зона, Текући грант за подршку учешћу и организацији сајмова и манифестација у сврху развоја привреде и предузетништва и Субвенције за

повећање плате радника, који у складу са Документом оквирног буџета 2025–2027. година износе укупно 68,76 милиона КМ.⁹⁷

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Реализација мјере имаће позитиван утицај на социјалне и друштвено одговорне аспекте.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Реализација мјере имаће позитиван утицај на смањење загађења животне средине, карбонског отиска и друга питања од значаја за заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска/висока)	Планиране мјере ублажавања
Недовољно развијена свијест за потребе и захтијеве прилагођавања еколошким стандардима, зелена и циркуларна економија	Средња	Подизање свијести везано за прелазак на зелену и циркуларну економију
Недовољан ниво инвестиционих улагања и пројеката од стране привредника	Средња	Подстицајне мјере за пројекте у индустрији

РЕФОРМСКА МЈЕРА 3: Прелазак са линеарне на циркуларну економију

1. Опис мјере

С циљем заштите животне средине и преласка индустрије на тзв. *зелену економију* потребно је предузети одговарајуће мјере како би се штетни утицаји индустрије на животну средину свели на најмању могућу мјеру. С тим у вези, мјера прелазак са линеарне на циркуларну економију обухвата активност финансијске подршке реализацији пројеката у индустрији који имају утицај на заштиту животне средине, а који се односе на реконструкцију/иновирање постојећих технолошких процеса, ефикасније коришћење сировина и енергије у производном процесу, развој производа са смањеним штетним утицајем на животну средину, увођење стандарда за управљање заштитом животне средине, смањење стварања отпада, рециклажу и слично.

Кључну улогу у развоју система управљања отпадом у Републици Српској представља успостављање законског оквира за одрживо управљање отпадом, успостављање финансијских инструмената за спровођење система, развијање свијести грађана, планирање и унапређење система, те иницирање заинтересованих страна с циљем успостављања партнерства у управљању отпадом. Увођење концепта интегралног управљања отпадом подразумијева развој и имплементацију технологија које имају минималан негативан утицај на животну средину.

⁹⁷ Битно је напоменути да је у последњем кварталу 2024. године планирано доношење новог Закона о подстицајима, на основу којег ће се донијети нове уредбе којима ће се прецизирају нови/ревидирани програми подршке.

Такође, унапређење тачности података о комуналном отпаду и успостављање поузданог система прикупљања података и извјештавања је један од кључних изазова. Први предуслов за постизање тог циља је уградња колских вага на што већем броју депонија. Други предуслов је пуно спровођење обавезе уноса података у јединствени информациони систем одмах по његовом оперативном успостављању од стране свих субјеката. У току је израда информационог система за отпад за Републику Српску, и исти ће бити направљен за потребе праћења свих токова отпада, а како је важећим прописима већ уведена обавеза извјештавања о, између осталог, врстама и количинама отпада за субјекте управљања отпадом, субјекте који производе/имају отпад и произвођаче, увознике и дистрибутере производа који после употребе постају посебне категорије отпада, очекује се да ће се у будућности имати поуздани и тачни подаци о отпаду у Републици Српској.

Унапређење система евиденције и извјештавања о отпаду, ће се постићи увођењем обавезе одређивања састава и количина отпада, успостављањем овлашћене лабораторије за анализу отпада, те увођењем информационог система управљања отпадом, а све са циљем добијања поузданих података о отпаду који ће омогућити и боље и одрживије стратешко планирање и инвестирање у области управљања отпадом.

Активности планиране у 2025. години:

- Унапређење развијеног система управљања посебним категоријама отпада (МПУГЕ, ФЗЖСЕЕ и привредни субјекти),
- Коришћење технологије на начин који обезбјеђује рационално коришћење природних ресурса, материјала и енергије (МПУГЕ, ФЗЖСЕЕ и привредни субјекти).

Активности планиране у 2026. години:

- Изградња центара за одвојено сакупљање посебних категорија отпада од домаћинства у свакој ЈЛС (ФЗЖСЕЕ, ЈЛС и привредни субјекти)
- Изградња постројења за третман одвојено сакупљених посебних категорија отпада (ФЗЖСЕЕ, ЈЛС и привредни субјекти).

Активности планиране у 2027. години:

- Успостављање овлашћене лабораторије за анализу отпада (ЈНУ Институт за заштиту и екологију Републике Српске),
- Успостављање и, по потреби, надоградња информационог система управљања отпадом (МПУГЕ, ФЗЖСЕЕ и привредни субјекти),
- Идентификација и регистрација свих обвезника плаћања накнаде (ФЗЖСЕЕ и привредни субјекти),
- Јачање људских капацитета ФЗЖСЕЕ-а за управљање Информационим системом управљања отпадом (ФЗЖСЕЕ и привредни субјекти),
- Спровођење годишњих програма едукације за све обвезнике извјештавања о отпаду (ФЗЖСЕЕ и привредни субјекти).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
-----------	---------------------------	--------------------------------	-----------------------

Број финансијских инструмената за одрживо управљање чврстим отпадом који подржавају транзицију ка циркуларној економији	6	6	Уведен минимално још један инструмент финансирања
Статус спровођења пројеката едукације о правилном раздвајању, сакупљању и одлагању отпада	Спроводи се мали број пројеката едукације о правилном раздвајању, сакупљању и одлагању отпада	Спроводи се значајан број пројеката едукације о подизању свијести о правилном раздвајању, сакупљању и одлагању отпада	Број пројеката едукације о подизању свијести о правилном раздвајању, сакупљању и одлагању отпада повећан за 10%
Количина прерађеног отпада по поступцима прераде R	125 523 t	Повећана количина прерађеног отпада за 10% у односу на базну годину	Повећање количине отпада који се прерађује поступцима прераде R за 20% у односу на базну годину

3. Очекивани утицај на конкурентност

Имплементација мјере има за циљ ојачано тржиште рециклабилних материјала, а тиме и унапријеђен систем управљања посебним категоријама отпада. Исто ће се постићи кроз следећа два оквирна подручја дјеловања:

- оснивање платформе за сарадњу која ће окупити институције, удружења привредника/привредне коморе, приватни сектор, оператере система, фондове и донаторе са циљем сарадње на јачању тржишта рециклаже и отварању нових радних мјеста водећи рачуна о родној равноправности и социјално угроженим категоријама становништва;
- изградња финансијских програма подршке развоју свих бизниса који раде по принципима циркуларне економије (бизниси за поновно искориштавање, поправке, изнајмљивање, одржавање, рециклажна индустрија).

Унапређење тачности података о комуналном отпаду и успостављање поузданог система прикупљања података и извјештавања је један од кључних изазова. Први предуслов за постизање тог циља је уградња колских вага на што већем броју депонија. Други предуслов је пуно спровођење обавезе уноса података у јединствени информациони систем одмах по његовом оперативном успостављању од стране свих субјеката.

Информациони систем биће направљен за потребе праћења свих токова отпада, а како је важећим прописима већ уведена обавеза извјештавања о, између осталог, врстама и количинама отпада за субјекте управљања отпадом, субјекте који производе/имају отпад и произвођаче, увознике и дистрибутере производа који после употребе постају посебне категорије отпада, очекује се да ће се у будућности имати поуздани и тачни подаци о отпаду у Републици Српској.

Такође, побољшаним системом евиденције и извјештавања о отпаду унаприједило би се стратешко планирање на свим нивоима, што би уједно, будуће инвестиције у систем управљања отпадом, учинило одрживијим.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Трошкови за развој и унапређење система управљања посебних категорија отпада обезбјеђују се на начин да 10% истих обезбјеђује ФЗЖСРР и оператер, а 90%

представља комбинацију средства из претприступних и других фондова ЕУ, као и бесповратна средства других међународних донација. Планирани трошкови за унапређење система евиденције и извјештавања о отпаду планирано је да се финансирају 20% из буџета док би 80% било финансирано из претприступних и других фондова ЕУ.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Мјера подразумијева активну подршку запошљавању кроз производне активности, стручна усавршавања на програмима радне и социјалне интеграције, креирање едукацијских програма за особе с посебним потребама кроз њихово укључивање у радне процесе, пружање услуга управљања отпада и поновне употребе предмета грађанима.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Спровођење мјере ће водити ка намјенском трошењу прикупљених средстава која се наплаћују од загађивача и улажу у изградњу инфраструктуре за управљање посебним категоријама отпада, односно поновном искоришћењу посебних категорија отпада што ће имати позитиван утицај на здравље људи и животну средину. Поузданост података који се добијају из система евиденције и извјештавања о отпаду, могућа контрола и праћење количина, врста и поријекла отпада, као и контрола кретања отпада с циљем унапређења заштите животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска/висока)	Планиране мјере ублажавања
Недовољна капацитираност еколошке и комуналне инспекције	Висока	Јачање капацитета еколошке и комуналне инспекције
Недовољно развијен систем мониторинга и информисања о генерисаном отпаду	Висока	Изналажење алтернативних рјешења за јачање система мониторинга и информисања о генерисаном отпаду
Недостатак финансијских и људских ресурса	Висока	Изналажење алтернативних извора финансирања и спровођење циљаних програма обука у сарадњи са ФЗЖСР РС и оператером
Незаинтересованост привредних субјеката за унос података у ИС	Висока	Едукације и инспекцијске контроле

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Убрзана дигитална трансформација

Основни циљ друге СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ у области Одрживост и отпорност представља **унапређење процеса пружања услуга и пословања привреде и јавне управе** Републике Српске, уз **безбједну употребу информационо-комуникационих технологија** (ИК технологија). Наведена структурна реформа треба да допринесе унапређењу ефикасности, конкурентности и иновативности система јавне управе и

привреде. Само на тај начин, могуће је унаприједити привредну продуктивност и обезбиједити радна мјеста за високо образовани кадар у Републици Српској. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва мјера се односи на **стварање предуслова за дигиталну трансформацију** кроз унапређење инфраструктуре за широкопојасни интернет, с обзиром на то да исти представља основ за све друге дигиталне услуге, с посебним акцентом на побољшање распрострањености у руралним подручјима, те потпуно успостављање инфраструктурних и регулаторних предуслова који ће омогућити систематичнији процес дигиталне трансформације у наредном периоду. Реализацијом наведених активности финализирао би се процес дигиталне трансформације и створили предуслови за даљи раст привреде и отварање нових радних мјеста у различитим секторима, посебно у технолошким индустријама.

Друга мјера је усмјерена на **убрзани развој ИК дјелатности**, односно индустрије ИК технологија и процес дигитализације пословања и пословних процеса и степен интеграције дигиталних технологија у привреди. Убрзани развој ИКТ привреде не само да би отворио нова, добро плаћена радна мјеста, већ би омогућио убрзани процес дигитализације привреде Републике Српске, водећи ка расту укупне продуктивности друштва.

Структурна реформа формулисана је у складу са усвојеним стратешким документима, од којих је најважнији Стратегија развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва за период 2023–2029. године.

Даље, реализација реформских мјера утврђених у оквиру структурне реформе директно адресира дио Смјерница за политике (Заједнички закључци) усвојених у оквиру Економског и финансијског дијалога из 2023. године, у дијелу који се односи на *унапређење пословног окружења* и припреме за интеграцију у јединствено тржиште.

Реформске мјере:

- 1) **Стварање предуслова за дигиталну трансформацију,**
- 2) **Убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде.**

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Стварање предуслова за дигиталну трансформацију

1. Опис мјере

Овом мјером се стварају предуслови за *дигиталну трансформацију* кроз унапређење инфраструктуре за широкопојасни интернет, с обзиром на то да исти представља основ за све друге дигиталне услуге, с посебним акцентом на побољшање распрострањености у руралним подручјима.

Унапређење услуга повјерења ствара други основ за успјешно спровођење дигитализације, с обзиром на безбједан процес идентификације корисника, те осигуравање повјерења дигиталних трансакција. Унапређење информационе безбједности има за циљ да ојача отпорност критичне инфраструктуре и кључних услуга на сајбер пријетње, те да осигура бољу координацију између различитих актера.

Успјешно рјешавање ових препрека може омогућити убрзану дигиталну трансформацију и бољи животни стандард за све грађане. За успјешну имплементацију дигитализације потребна су значајна улагања у инфраструктуру, образовање кадрова и развој технологија уз унапређење законског оквира. Све наведено је препознато кроз стратешки документ Стратегије развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у дијелу стратегије који се тиче трећег стратешког циља.

Активности планирана у 2025. години:

- Припрема стратешких, законских и подзаконских аката у области е-управе, дигиталних идентитета, информационе безбједности Републике Српске (Агенција за ИКТ),
 - Закона о информационој безбједности Републике Српске (Агенција за ИКТ),
 - Закона о е-управи Републике Српске (Агенција за ИКТ),
 - Закона о електронским идентитетима, електронском документу и услугама повјерења у електронском пословању Републике Српске (Агенција за ИКТ),
- Примјена информационог система за управљање пројектима и прописима везаним за развој е-управе Републике Српске (Агенција за ИКТ),
- Јачање координације органа управе, других правних и физичких лица који користе јавне податке, као и улоге ЦЕРТ Републике Српске⁹⁸ у идентификацији и одговору на рачунарско-безбједносне пријетње и инциденте (Агенција за ИКТ),
- Унапређење техничко-технолошких стандарда сертификационог тијела Агенције за ИКТ и њихово усклађивање са обавезама које проистичу из норми и стандарда Европске уније (Агенција за ИКТ),
- Развој функционалности јединственог портала е-управе Републике Српске „е-Српска“ (Агенција за ИКТ).

Активности планирана у 2026. години:

- Припрема стратешких, законских и подзаконских аката у области е-управе, дигиталних идентитета, информационе безбједности Републике Српске (Агенција за ИКТ),
 - Закон о електронским идентитетима, електронском документу и услугама повјерења у електронском пословању Републике Српске (Агенција за ИКТ),
 - Закон о информационој безбједности (Агенција за ИКТ),
 - Закон о електронској управи (Агенција за ИКТ),

⁹⁸ Доношењем Закона о информационој безбједности Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 70/11) и Уредбе о мјерама информационе безбједности („Службени гласник Републике Српске“, број 92 /12), ЦЕРТ РС је основан као одјељење у оквиру Агенције за информационо друштво 2011. године. ЦЕРТ РС је први ЦЕРТ основан у БиХ и трећи најстарији ЦЕРТ у региону. Од оснивања, ЦЕРТ РС је сарађивао са бројним институцијама у Републици Српској, Босни и Херцеговини и региону, те континуирано надгледа кибернетички простор Републике Српске и врши заштиту информационих система републичких органа, као и обраду рачунарско-безбједносних инцидената.

Почетком 2019. године, заједно са остатком Агенције за информационо друштво, ЦЕРТ РС је постао организациона јединица МНВРОИД. Наставно, 2020. године ЦЕРТ РС је постао акредитовани члан свјетске асоцијације CERTs Trusted Introducer. Доношењем Закона о Агенцији за информационо-комуникационе технологије („Службени гласник Републике Српске“, број 93/23), ЦЕРТ РС постаје организациона јединица новоформиране Агенције за ИКТ Републике Српске.

- Јачање инфраструктурних и људских капацитета ЦЕРТ Републике Српске у пружању одговора на рачунарско-безбједносне инциденте на критичној ИК инфраструктури Републике Српске (Агенција за ИКТ),
- Унапређење сертификационог тијела Агенције за ИКТ у погледу техничких и људских капацитета с циљем добијања позитивне оцјене усклађености са еИДАС (Агенција за ИКТ),
- Израда каталога услуга јавне управе Републике Српске (Агенција за ИКТ, МПП, МУЛС),
- Успостављање радног тијела, односно канцеларије за широкопојасну компетентност (Broadband Competence Office) (Агенција за ИКТ, МСВ, РУГИП и други надлежни органи).

Активности планирана у 2027. години:

- Припрема стратешких, законских и подзаконских аката у области е-управе, дигиталних идентитета, информационе безбједности Републике Српске (Агенција за ИКТ),
- Развој идентификованих услуга из каталога услуга јавне управе доступних на јединственом порталу е-управе „е-Српска“ (Агенција за ИКТ, надлежни органи за пружање услуга),
- Развој нових услуга повјерења (квалификована електронска достава, временски жиг, новчаник дигиталних идентитета) сертификационог тијела АИКТ РС у складу са европским оквиром за дигитални идентитет (Агенција за ИКТ),
- Успостављање стручног надзора у области е-управе и информационе безбједности (Агенција за ИКТ),
- Развој функционалности платформе за електронска плаћања (Агенција за ИКТ, МФ),
- Израда студије изводљивости за успостављање републичког Дата Центра (Агенција за ИКТ),
- Унапређење управљања и праћења развоја широкопојасног приступа интернету у Републици Српској (Агенција за ИКТ, МСВ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Развијен портал е-Српска	20%	60%	100%
Пуна функционалност ЦА тијела	30%	70%	100%
Унапређена информациона безбједност	35%	70%	100%
Број развијених сервиса/услуга	7	9	11

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реализацијом наведених активности финализира се процес дигиталне трансформације и стварају предуслови за даљи развој. Услуге повјерења уз неодвојиву информациону безбједност пружају основ за развој електронских услуга, које даље заокружују

пословне процесе како јавне управе, тако и правних и физичких лица, односно пословне заједнице и грађана. Законски оквир представља основу која све уређује и ствара правну сигурност за све актере.

Очекивани утицај на конкурентност огледа се у повећању ефикасности, смањењу оперативних трошкова и убрзању пословних процеса. Дигитализација омогућава предузећима и институцијама да брже и ефикасније реагују на тржишне захтјеве, што доводи до бољег позиционирања на тржишту. Повећана транспарентност и поузданост електронских услуга доприноси већем повјерењу корисника, што додатно јача конкурентну предност како на домаћем, тако и на међународном нивоу.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Предвиђена средства за реализацију наведених активности износе 20.000.000 КМ. Мањим дијелом (5.000.000 КМ) средства су планирана у Приједлогу буџета Републике Српске за 2025. годину. Остатак средстава за реализацију ове реформске мјере планирају се обезбиједити из кредитних и донаторских средстава.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

У дугорочном периоду, нови дигитални екосистем може стимулисати раст привреде и отварање нових радних мјеста у различитим секторима, посебно у технолошким индустријама, а може се очекивати повећање потражње за специјализованим кадровима у секторима дигиталних услуга и информационе безбједности. Олакшан приступ електронским услугама и административним процесима може смањити баријере за мање привилеговане групе, омогућавајући им лакше приступање јавним ресурсима и субвенцијама, чиме се индиректно смањује сиромаштво. Системски развој дигиталних платформи може довести до трајнијег смањења родних и социјалних неједнакости кроз једнак приступ јавним услугама и ресурсима.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Нема негативних утицаја на заштиту животне средине. Мјера има позитиван утицај на животну средину који се огледа у смањењу кориштења радног материјала у виду папира, ако и могућност смањења емисије штетних гасова услијед уштеде горива.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Велики број учесника	Висока	Активан дијалог, промоција позитивних исхода реализације мјере
Недостатак финансија	Висока	Проналазак алтернативних извора финансирања
Недостатак обученог кадра	Висока	Планирање и спровођење обука како за ИКТ особље, тако и за друге запослене

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде

1. Опис мјере

Ова мјера има за циљ унапређење дигиталних вјештина и интеграције информационо-комуникационих технологија (ИКТ) у привреду Републике Српске, како би се побољшала конкурентност привредних субјеката. Наиме, процес *дигитализације пословања и пословних процеса* и даље представља велики изазов и директно утиче на конкурентност привредних субјеката. Наиме, дигитализација привреде, односно степен интеграције дигиталних технологија у привреди прати се мјерењем седам основних индикатора разврстаних у двије подгрупе и то индикатори који се односе на дигитализацију пословања пословних субјеката и индикатори коришћења електронске трговине. У оквиру дигитализације пословања, односно првог сета индикатора који се односе на дигитализацију пословања пословних субјеката, у Републици Српској не постоји успостављена методологија системског праћење и унапређивање дигиталних вјештина грађана и ИКТ специјалиста у Републици Српској, што је потребно успоставити у наредном периоду. План је да се слиједом резултата мјерења, кроз системске мјере, односно основно, средње, високо и образовање одраслих покуша додатно унаприједити постојеће стање дигиталних вјештина грађана и ИКТ специјалиста.

У оквиру коришћења електронске трговине, потребно је промовисати и подстицати примјену различитих ИК технологија (електронска размјена података, друштвене мреже, технологија великих података, клауд технологије, вјештачка интелигенција, ИКТ за еколошку одрживост, е-фактуре, е-трговина), те пратити степен њихове примјене у пословању пословних субјеката у свим секторима. С друге стране, значајније подстицање дигитализације привреде захтијева успостављање система праћења успјешности, а у сврху ефикасног управљања овим значајним процесом, по узору на ДЕСИ индекс и његове компоненте која се односи на интеграцију технологија. Пружање нефинансијских видова подршке дигитализацији пословања предузећа, спроводи се путем активности Привредне коморе Републике Српске које се врше кроз Центар за дигиталну трансформацију, као и Дигитални иновациони хаб, а кроз чије дјеловање се може значајно допринијети у савјетодавној и стручној подршци овом изузетно комплексном процесу. Кроз реализацију ове мјере врши се координација и праћење активности ових центара, као и промоција њихових активности међу пословном заједницом.

Активности планирана у 2025. години:

- Израда методологије за увођење системског праћења и унапређивања дигиталних вјештина грађана (Агенција за ИКТ, РЗСРС),
- Јачање сарадње са екосистемом индустрије ИК технологија (Агенција за ИКТ, МНВ, универзитети, ПК РС, УП РС, међународне организације),
- Израда студије изводљивости за успостављање јединственог интероперабилног Регистра ИКТ дјелатности (Агенција за ИКТ).

Активности планиране у 2026. години:

- Израда методологије за увођење системског праћења и унапређивања дигиталних вјештина ИК специјалиста (Агенција за ИКТ),

- Израда методологије за увођење системског праћења степена интеграције дигиталних технологија у привреди (Агенција за ИКТ, РЗРС, МТТ, МПП),
- Увођење нових мјера за дигитализацију привреде и подстицање кориштења услуга домаћих ИК компанија (Агенција за ИКТ, МПП, ПК РС, УП РС).

Активности планиране у 2027. години:

- Развој и примјена јединственог интероперабилног Регистра ИКТ дјелатности (Агенција за ИКТ),
- Увођење системског праћења и унапређивања дигиталних вјештина грађана и ИК специјалиста (Агенција за ИКТ, РЗРС),
- Увођење системског праћења степена интеграције дигиталних технологија у привреди (Агенција за ИКТ, РЗРС, МТТ, МПП).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Израђена методологија праћења вјештина грађана, ИКТ специјалиста и дигиталних технологија	0%	50%	100%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Мјера има позитиван утицај на конкурентност. Наиме, истраживања су показала да раст улагања у ИК технологије од 1% може утицати на 2,1% раста у конкурентности, 2,2% раста у иновативности и 2,3% раста у продуктивности у свим привредним гранама.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Реализација ове мјере подразумијева заједничке напоре у више друштвених области, од основног па до високог образовања, као и специјалиста у области ИК технологија, међутим даљи развој ове области подразумијева, прије свега, методолошко утврђивање праћења њеног развоја, за шта нису потребна значајна средства али, је потребно снажно и систематично институционално дјеловање.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Убрзани развој ИКТ привреде не само да ће отворити нова, добро плаћена радна мјеста, већ ће омогућити убрзани процес дигитализације привреде Републике Српске.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера нема негативан утицај на заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Спор процес прикупљања података	Висока	Креирање спроводљивих мјера за прикупљање података, ангажовање спољних сарадника на прикупљању података
Недовољна финансијска средства	Висока	Проналазак алтернативних извора финансирања
Велики број учесника у процесу	Висока	Активан дијалог, промоција позитивних исхода реализација мјере

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде

Циљ треће СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је **модернизација и обнова транспортне инфраструктуре**, прије свега инфраструктуре која чини саставни дио европске транспортне мреже (ТНТ) уз пуну примјену ITS и успостављање интероперабилности електронске наплате путарине са другим земљама Западног Балкана.

Главни циљ реформе је развој транспортног система у складу са потребама Републике Српске, тако да у сваком тренутку може допринијети до сваке заједнице на адекватан, безбједан, поуздан и ефикасан начин. Циљ је транспортни систем који ће да буде тржишно оријентисан, компатибилан и интегрисан у ЕУ, у сталној сарадњи са сусједним државама, те који развија комплементарне стратегије и олакшава одвијање међународног саобраћаја. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва се односи на **изградњу и реконструкцију путне инфраструктуре**, отпорне на климатске промјене, са задовољавајућим нивоом безбједности, чија реализација ће допринијети испуњавању економских критеријума за приступање ЕУ и имплементацији релевантних политика из процеса придруживања.

Друга је усмјерена на **конкурентан, иновативан, инклузиван и сигуран развој укупног система жељезница** који доприноси већем укључивању жељезничког превоза на тржишту, повећању одрживости и једнаких могућности свих корисника жељезничког транспорта.

Структурна реформа је формулисана у складу са усвојеним стратешким документима, и то: Стратегијом транспорта Републике Српске за период 2016–2030. година⁹⁹, Стратегијом развоја јавних путева Републике Српске 2015–2025. година¹⁰⁰, Просторним планом Републике Српске као и релевантним политикама из процеса придруживања, укључујући Европски зелени договор / Зелена агенда за Западни Балкан, и циљевима одрживог развоја Уједињених нација, са фокусом на циљ девет (9) *индустрија, иновације и инфраструктура*.

⁹⁹ „Службени гласник Републике Српске“, број 20/17.

¹⁰⁰ „Службени гласник Републике Српске“, број 92/16.

Предложена реформска мјера:

- 1) Изградња и модернизација путне инфраструктуре,**
- 2) Изградња и модернизација жељезничке инфраструктуре.**

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Изградња и модернизација путне инфраструктуре

1. Опис мјере

Ова мјера подразумијева изградњу и реконструкцију путне инфраструктуре, прије свега путне инфраструктуре која је саставни дио европске транспортне мреже (ТНТ) уз пуну примјену ITS и успостављање интероперабилности електронске наплате путарине са другим земљама Западног Балкана.

Главни циљ мјере је смањити вријеме путовања, елиминисати „уска грла“ и повећати безбједност путева. Постизањем ових циљева допринијеће се смањењу економских трошкова, смањењу загађења околине и смањењу трошкова који су у вези са саобраћајним незгодама. Главна препрека реализацији је изналажење повољних финансијских извора за изградњу и реконструкцију путне инфраструктуре.

Реализација мјере, односно довођење путне инфраструктуре на ниво и стандард ЕУ допринијеће испуњавању економских критерија за приступање ЕУ и имплементацији смјерница за политике договорених у Заједничким закључцима Економског и финансијског дијалога између ЕУ и Западног Балкана и Турске у мају 2023. године.

Ова мјера је дефинисана у складу са Стратегијом транспорта Републике Српске за период 2016–2030. година, Стратегијом развоја јавних путева Републике Српске 2015–2025. година, као и са Просторним планом Републике Српске.

Активности планиране у 2025. години:

- Обезбиједити финансијска средства и изабрати извођача радова за изградњу ауто-пута на коридору Vc, дионица Јоховац–Вукосавље (МСВ и ЈП Аутопутеви Републике Српске),
- Започети изградњу магистралног пута Фоча–Хум (граница БиХ/Република Црна Гора) са међудржавним мостом (МСВ и ЈП Путеви Републике Српске),
- Пустити у употребу ауто-пут на коридору Vc, дионица Руданка – Путниково брдо и ауто-пут Рача–Бијељина (ЈП Аутопутеви Републике Српске),
- спровести експропријацију земљишта ради изградње ауто-пута Бања Лука – Приједор (МСВ),
- Створити предуслове и почети изградњу ауто-пута Вукосавље–Брчко и Бијељина–Брчко (ЈП Аутопутеви Републике Српске),
- Створити предуслове за успостављање интероперабилности електронске наплате путарине са Србијом (ЈП Аутопутеви Републике Српске).

Активности планиране у 2026. години:

- Почети изградњу ауто-пута на коридору Vc, дионица Јоховац–Вукосавље (ЈП Аутопутеви Републике Српске),
- Наставити изградњу магистралног пута Фоча–Хум (граница БиХ / Република Црна Гора) са међудржавним мостом (ЈП Путеви Републике Српске),

- спровести експропријацију земљишта и започети изградњу ауто-пута Бања Лука–Приједор (МСВ),
- Наставити изградњу ауто-пута Вукосавље Брчко и Бијељина–Брчко (ЈП Аутопутеви Републике Српске),
- Упоставити интероперабилност електронске наплате путарине са Србијом (ЈП Аутопутеви Републике Српске).

Активности планиране у 2027. години:

- Наставити изградњу ауто-пута на коридору Vc, дионица Јоховац–Вукосавље (ЈП Аутопутеви Републике Српске),
- Наставити изградњу магистралног пута Фоча–Хум (граница БиХ/Република Црна Гора) са међудржавним мостом (ЈП Путеви Републике Српске),
- Наставити изградњу ауто-пута Бања Лука – Приједор (МСВ),
- Наставити изградњу ауто-пута Вукосавље–Брчко (ЈП Аутопутеви Републике Српске),
- Наставити изградњу ауто-пута Бијељина–Брчко (ЈП Аутопутеви Републике Српске),
- Финализовати активности на успостављању интероперабилност електронске наплате путарине у складу са асquis ЕУ са земљама Западног Балкана (ЈП Аутопутеви Републике Српске).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Број изграђених km ауто-пута	112 km	118 km	138 km
Повећана безбједност на путевима	Број погинулих лица 100	Број погинулих лица 95	Број погинулих лица 90
Уговор о интероперабилност електронске наплате путарине	Припремне активности	Потписан Уговор са Србијом	Потписан Уговор са Црном Гором

3. Очекивани утицај на конкурентност

Мјера има позитиван утицај на конкурентност. Порастом инвестиција може се повећати властити бруто домаћи производ (БДП). Мјера ће допринијети смањењу економских трошкова, смањену загађења околине и смањењу трошкова који су у вези са саобраћајним незгодама, првенствено здравству.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

- Изградња ауто-пута на коридору Vc, дионица Руданка – Путниково брдо. Вриједност пројекта је 206.484.138,71 КМ без ПДВ. Кредитна средства Европске банке за обнову и развој (ЕБРД) и грант средства Инвестиционог фонда за Западни Балкан (WBIF).

- Изградња ауто-пута Рача–Бијељина. Вриједност 405.984.522 КМ. Властита средства из Буџета Републике Српске и ЈП „Аутопутеви Републике Српске“ д. о. о. Бања Лука и донација Владе Републике Србије.
- Изградња ауто-пута Бања Лука – Приједор. Вриједност 577 милиона КМ. Дионица Бања Лука – Приједор финансира се на основу концесионог уговора.
- Изградња ауто-пута Вукосавље–Брчко. Вриједност је 654.470.307 КМ без ПДВ. Финансирање и изградња повјерена Кинеској државној корпорацији за грађевинско инжењерство на основу јавног међународног позива за финансирање и изградњу коју је расписало ЈП „Аутопутеви Републике Српске“ д. о. о. Бања Лука.
- Изградња ауто-пута Бијељина–Брчко. Вриједност је 405.984.522 КМ без ПДВ. Финансирање и изградња повјерена Групи извођача на основу јавног међународног позива за финансирање и изградњу коју је расписало ЈП „Аутопутеви Републике Српске“ д. о. о. Бања Лука.
- Изградња ауто-пута на коридору Vc, дионица Јоховац–Вукосавље. Процијењена вриједност је 490 милиона КМ. Кредитна средства Европске инвестиционе банке (ЕИБ) и грант средства Инвестиционог фонда за Западни Балкан (WBIF).

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Изградња путне инфраструктуре ће утицати на отварање нових радних мјеста, развој привреде уопште због смањења времена путовања, трошкова путовања, привлачења токова саобраћаја преко Републике Српске из других подручја, развој туризма.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Смањењем уских грла на путним правцима и времена путовања, смањиће се задржавања на путевима, а тиме и мисија издувних гасова.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Немогућност финансирања пројеката	Ниска	Изнаћи алтернативне изворе финансирања

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Изградња и модернизација жељезничке инфраструктуре

1. Опис мјере

Циљ ове мјере је конкурентан, иновативан, инклузиван, сигуран и еколошки развој укупног система жељезница који доприноси већем укључивању жељезничког превоза на тржишту, повећању одрживости и једнаких могућности свих корисника жељезничког транспорта. У претходном периоду започета је процедура припреме пројектне документације за ремонт и модернизацију жељезничких праваца Шамац–Добој–Рјечица и Добој–Тузла–Зворник. Припрема пројектне документације је финансирана од стране IPA и WBIF. У наредном периоду планирано је припремити главни пројекат како би започели преговоре за међународним финансијским институцијама за осигурање средстава за извођење радова на ремонту и модернизацији

жељезничке инфраструктуре. Унапређење жељезничке инфраструктуре довешће и до подизање нивоа безбједности и сигурности превоза уз адекватну имплементацију зелених технологија.

Активности планиране у 2025. години:

- Усвајање Стратегије развоја жељезничке инфраструктуре (МСВ),
- Припремање пројектне документације за унапређење саобраћајне инфраструктуре и подизање нивоа безбједности укључујући обезбјеђење извора финансирања за жељезнички правац Добој – Петрово Ново и Цапарде–Зворник (МСВ, ЖРС),
- Припремање пројектне документације за унапређење саобраћајне инфраструктуре и подизање нивоа безбједности укључујући обезбјеђење извора финансирања за жељезнички правац Шамац–Добој–Рјечица (МСВ, ЖРС),
- Модернизација возног парка набавком гарнитура возила на алтернативни (електро) и хибридни погон (ЖРС),
- Обезбјеђење капацитета за пуњење (ЖРС).

Активности планиране у 2026. години:

- Обезбјеђење извора финансирања за жељезнички правац Добој – Петрово Ново и Цапарде–Зворник (МСВ, ЖРС),
- Обезбјеђење извора финансирања за жељезнички правац Шамац–Добој–Рјечица (МСВ, ЖРС),
- Имплементација зелених технологија при обнови жељезничке инфраструктуре (ЖРС).

Активности планиране у 2027. години:

- Ремонт и модернизација жељезничке саобраћајне инфраструктуре (МСВ, ЖРС),
- Имплементација зелених технологија при обнови жељезничке инфраструктуре (ЖРС).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Набављено 5 електро моторних гарнитура за превоз путника	60 km/h	70 km/h	70 km/h
Повећање брзине превоза путника	50–60 km/h	50–60 km/h	100 /h

3. Очекивани утицај на конкурентност

Мјера има позитиван утицај на конкурентност. Порастом инвестиција може се повећати властити бруто домаћи производ (БДП). Такође, мјера ће допринијети смањењу трошкова одржавања и субвенција из буџета, али и смањењу трошкова који настају као посљедица ванредних догађаја на пругама. Наставно, мјера ће допринијети и повећању брзине на пругама, повећању количине превезене робе (нетотонских и путничких километара), а самим тим и повећање властитих прихода.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

- Стратегије развоја жељезничке инфраструктуре (50.000 КМ Буџет РС),
- Пројектне документације за жељезнички правац Добој – Петрово Ново и Цапарде–Зворник, грант европски фондови (ИПА, WBIF),
- Пројектна документација за жељезнички правац Шамац–Добој–Рјечица, грант – европски фондови (ИПА, WBIF),
- Модернизација возног парка набавком пет путничких гарнитура електро и хибридни погон (ЖРС), (60.000.000 КМ међународне кредитне институције),
- Обезбјеђење капацитета за пуњење (ЖРС), (500.000 КМ, властита средства ЖРС),
- Имплементација зелених технологија при обнови жељезничке инфраструктуре (ЖРС), (1.000.000 КМ, властита средства ЖРС),
- Жељезнички правац Добој – Петрово Ново и Цапарде–Зворник, међународне кредитне институције и грант средства (300.000.000 КМ, СБ, ЕБРД),
- Обезбјеђење извора финансирања за жељезнички правац Шамац–Добој–Рјечица (МСВ, ЖРС), међународне кредитне институције (480.000.000 КМ ЕИБ, ЕБРД, WBIF).

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Ремонт и модернизација жељезничке инфраструктуре ће утицати на развој привреде у цјелини, чиме се отвара могућност запошљавања радне снаге свих струка и занимања.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера ће имати позитиван утицај у смислу смањења загађења околине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Нису обезбијеђена финансијска средства	Висока	Жељезнице ће властитим средствима одржавати инфраструктуру како би обезбиједиле сигуран превоз
Неспремност жељезница за тржишно пословање	Ниска	Обезбиједити обуку и размјену искустава и радника са жељезничким предузећима у ЕУ

5.3. ЉУДСКИ КАПИТАЛ И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ

Анализа главних препрека

1. Образовање и вјештине

Главне препреке за раст и конкурентност у области предшколског, основног и средњег васпитања и *образовања* су недовољан обухват дјеце предшколским васпитањем и образовањем, недовољна усклађеност уписних политика са захтјевима тржишта рада, слабо изражена предузетничка компонента и дигиталне вјештине у образовном процесу, као и недовољна флексибилност и ниска ефикасност тржишта рада које за

посљедицу имају ниску стопу активности и запослености. Такође, изражен је тренд смањења броја уписаних ученика у основне и средње школе, као посљедица негативних демографских и миграционих трендова, недостатак практичних знања и вјештина, те још увијек недовољна заинтересованост ученика за упис за занимања трећег степена која су потребна тржишту рада. Професионална оријентација и каријерно вођење и савјетовање ученика недовољно развијено, као и вјештине у информационим и комуникационим технологијама.

Главне препреке за раст и конкурентност у области *високог образовања* су недовољна усклађеност уписних политика са захтјевима тржишта рада, слабо изражена предузетничко-иновативна компонента у образовном процесу и недовољна флексибилност и ниска ефикасност тржишта рада које за посљедицу имају ниску стопу активности и запослености. Повезаност високог образовања и ВШУ са тржиштем рада и привредом је на ниском нивоу, те на тржиште рада излазе кадрови који не посједују компетенције потребне привреди, те долази и до неконтролисане продукције непотребног кадра и дефицитарности кадра у појединим областима. Примјетан је изражен тренд смањења броја уписаних студената, као посљедица негативних демографских и миграционих трендова, повећане заинтересованости свршених средњошколаца за запослењем у односу на упис студија, те смањене атрактивности студирања, гдје је број уписаних студената у 2023/2024. академској години за 5,01% мањи у односу на 2019/2020. Даље, евидентан је недостатак интердисциплинарности и мобилности у високом образовању, недостатак системских инструмената праћења стања у свим областима високог образовања, као и неуједначеност наставних планова унутар истих или сличних студијских програма и угроженост идентитетских (националних) академских дисциплина.

2. Запошљавање и тржиште рада

Тржиште рада у Републици Српској функционише у контексту старења становништва¹⁰¹ и миграционих токова, а карактерише га ниска стопа активности¹⁰², посебно младих и жена, дугорочна незапосленост нарочито старијих лица, угрожених и маргинализованих група, те структурна неусклађеност понуде радне снаге са захтјевима привредног сектора¹⁰³. У области социјалног дијалога различити ставови социјалних партнера отежавају доношење конструктивних рјешења у погледу услова рада, економских и социјалних питања.

¹⁰¹ Према званичним статистичким подацима просјечна старост становништва Републике Српске је 43,7 година, а тренутно је сваки пети становник старији од 65 година.

¹⁰² Према подацима Републичког завода за статистику укупна стопа активности у Републици Српској је 48,5%

¹⁰³ На евиденцији незапослених лица у септембру 2024. године регистровано је 55.376 лица, што је за 304 (0,5%) лица мање него у августу 2024. године. У односу на септембар 2023. године, када је регистровано 60.198 лица, стање је мање за 4.822 или 8%. Према стању на евиденцији са 30. септембром 2024. године, највеће учешће у укупној регистрованој незапослености имају лица са четвртим (33,1%) и трећим степеном образовања (32,3%), док је учешће лица са високом стручном спремом 11,9%. Такође, и даље је висок удио неквалификоване и полуквалификоване радне снаге, и то 19,9% у односу на укупан број незапослених. Анализа старосне структуре незапослених лица показује висок удио лица старости преко 50 година, и то 40,2%, као и висок проценат незапослених младих до 30 година старости (18,5%). Просјечан број незапослених за девет мјесеци 2023. године износи 56.988 лица и представља смањење од 9,2% у односу на исти период претходне године. Број лица брисаних са евиденције Завода у периоду јануар–септембар 2024. године ради запослења износи 15.599 лица и мањи је за 9,3% у истом периоду 2023. године.

3. Социјална заштита и инклузија

Резултати анализе стања *система социјалне заштите* указују на пораст број корисника права на додатак за помоћ и његу другог лица и издвајања финансијских средства намијењених за ово право и минимална финансијска издвајања намијењена за лица која су неспособна за рад и немају прихода, а остварују право на новчану помоћ, те се препознају као најрањивија категорија корисника права социјалне заштите. Такође, евидентна је потреба ревидирања рада првостепених комисија за процјену и усмјеравање дјете и омладине са сметњама у развоју, с обзиром на то да се мање јединице локалне самоуправе сусрећу са проблемом њиховог формирања, а запажа се и неуједначен приступ у њиховом раду. Неке од додатних изазова у овај области представља и слаба реализација права која се остварују пружањем услуга, као што су дневно збрињавање и помоћ у кући у већем броју јединица локалне самоуправе и недостатак људских ресурса у односу на обим и сложеност послова, затим недовољно развијени програми стручног усавршавања и недостатак лиценцирања стручних радника, те непостојање акредитованих програма обуке и лиценцирања установа социјалне заштите и преоптерећеност стручних радника. Наставно, изазов представља и недовољно ефикасна употреба значајних социјалних трансфера, као посљедица недовољно изграђене информационе основе, која би за циљ имала бољу умрежаност успостављањем социјалне карте.

4. Здравствена заштита

Пандемија ковид 19 и економска криза узрокована сукобима у Украјини утицали су додатно на раст трошкова роба и услуга у *области здравства*, те на пролонгацију рокова реализације текућих инвестиционих пројеката, као и планираних рокова за почетак реализације одређених инвестиционих пројеката. Изазови за наредни период у области система здравствене заштите, поред савладавања посљедица глобалне пандемије и глобалних криза, посебно су везани за старење нације, раст малигних обољења, праћење савремених технологија медицинске опреме и метода лијечења, миграција становништва, обезбјеђење одговарајуће структуре здравствених радника и очување одрживог финансирања система здравствене заштите.

Системи широм свијета суочавају се са сличним изазовима и покушавају изнаћи најефикасније начине којима ће се изборити са растућим изазовима у здравственом сектору и креирати мјере којима ће се побољшати ефективност и способност здравственог сектора да одговори на све изазове. Обезбиједити дугорочни одрживи развој било ког организационог система постаје сваким даном све тежи и комплекснији задатак. Ова констатација важи првенствено за непроизводне организационе системе, у које спадају и здравствене установе, укључујући примарни, секундарни и терцијарни ниво здравствене заштите.

У нарочито изазовном положају, када су у питању одрживост и ефикасност, налазе се установе секундарног и терцијарног нивоа здравствене заштите, дакле, опште болнице и клинички центри.

У области III **Људски капитал и социјалне политике** дефинисане су двије структурне реформе: СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Повећање запошљивости кроз

побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада и СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада

Основни циљ прве СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је **повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада**, те повећање ефикасности обука и осталих програма активне политике запошљавања за све категорије незапослених. Такође, овом реформом планира се даље унапређење система за средњорочно праћење и пројекције потреба на тржишту рада. На крају, истом ће се адресирати проблем недостатка квалификоване радне снаге одређених профила услјед све интензивнијих миграција становништва. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва мјера има за циљ успостављање **функционалнијег тржишта рада** са аспекта бољих политика запошљавања, конструктивног социјалног дијалога усмјереног на унапређење услова рада и повећање продуктивности, као и системска рјешења у погледу запошљавања и задржавања младих у Републици Српској кроз успостављање институционалних капацитета у секторима за подршку запошљавању младих и пилотирање програма Гаранција за младе.

Друга реформска мјера у овој области има за циљ да обезбјеђење **ефикаснијег одговора образовног система на потребе привреде, технолошке промјене и потребе за новим компетенцијама**, кроз јачање приступа и квалитета образовања. Мјера ће се, између осталог, фокусирати на успостављање функционалнијег тржишта рада са аспекта бољих политика запошљавања, конструктивног социјалног дијалога усмјереног на унапређење услова рада и повећање продуктивности, као и системска рјешења у погледу запошљавања младих и задржавања у Републици Српској. Повећање ефикасности образовања, па посредно и тржишта рада, у значајној мјери ће утицати на конкурентност привреде Републике Српске, чији је крајњи циљ смањење стопе незапослености.

Стратешки оквир којим су дефинисани најважнији елементи ове реформе и приоритети за развој образовања према потребама тржишта рада садржани су у постојећим стратешким документима: Стратегија запошљавања Републике Српске 2021–2027. година¹⁰⁴ и Акциони план Гаранције за младе у Републици Српској; Стратегија развоја предшколског основног и средњег васпитања и образовања Републике Српске за период 2022–2030. године¹⁰⁵ и Акциони план спровођења реформских процеса у области предшколског, основног и средњег васпитања и образовања у Републици Српској; Стратегија образовања одраслих у Републици Српској за период од 2021. до 2031. године¹⁰⁶ и Стратегија развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској за период 2023–2029. године.

¹⁰⁴ „Службени гласник Републике Српске“, број 4/22.

¹⁰⁵ „Службени гласник Републике Српске“, број 4/22.

¹⁰⁶ „Службени гласник Републике Српске“, број 5/21.

Реализација реформске мјере ће директно допринијети имплементацији Заједничких закључака са Економског и финансијског дијалога између ЕУ и Западног Балкана и Турске, из маја 2023. године, у дијелу који се односи на *јачање механизма координације у погледу политика запошљавања* и успостављања међуресорне радне групе која ће укључивати релевантна министарства, њихове агенције и заинтересоване стране за развој и израду Плана имплементације гаранција за младе, његовог усвајања и почетка спровођења; Развој система за праћење и предвиђање потреба за вјештинама на тржишту рада како би се олакшало усклађивање система образовања, обуке и преквалификација и доквалификација са потребама тржишта рада и Побољшање приступа образовању у раном дјетинству и услуге његе за дјецу/породице из рањивих група и руралних средина.

Реформске мјере:

- 1) Запошљавање и тржиште рада, Промоција достојанственог рада и спровођење Гаранције за младе и**
- 2) Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања.**

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Запошљавање и тржиште рада, Промоција достојанственог рада и спровођење Гаранције за младе

1. Опис мјере

Реформска мјера има за циљ успостављање функционалније тржиште рада са аспекта бољих политика запошљавања, конструктивног социјалног дијалога усмјереног на унапређење услова рада и повећање продуктивности, као и системска рјешења у погледу запошљавања младих и задржавања у Републици Српској. Само овакво тржиште може значајно утицати на смањење структурне и дугорочне незапослености, незапослености и неактивности младих, жена и лица из рањивих група.

На тржишту рада у Републици Српској, у посљедњих неколико година евидентан је стални пад броја незапослених и константан број запослених¹⁰⁷. На проблем структурне и дугорочне незапослености у складу са Стратегијом запошљавања Републике Српске 2021–2027. година¹⁰⁸ дјелује се путем акционих планова

¹⁰⁷ Укупан број запослених на дан 31. март 2024. године износио је 289.755 лица, од чега је 246.425 лица запослено у пословним субјектима, а 43.330 запослених се односи на предузетнике и запослене код предузетника. У односу на март 2023. године укупан број запослених се смањио за 0,2%, а у односу на септембар 2023. године за 0,3%. Највећи број запослених ради у привреди, прије свега у прерађивачкој индустрији (57.325) и у трговини (51.682). Око 47% укупно запослених су жене.

¹⁰⁸ Стратегија запошљавања Републике Српске 2021–2027. године („Службени гласник Републике Српске“, број 4/22) у складу је Оквиром за реализацију циљева одрживог развоја у БиХ (Уједињене нације, 21. октобар 2015. године, А/RES/70/1 – Промијени ти свијет: Програм одрживог развоја до 2030. године) и тако, посредно, са глобалним циљевима одрживог развоја. При томе је стратешки циљ 1 са одговарајућим приоритетима усклађен са развојним правцем „Паметан раст“ и акцелератором „Повољно окружење за предузетништво и иновације“, а стратешки циљ 2 са истим развојним правцем и акцелератором „Унапређење приступа и квалитета образовања и обуке“. Трећи стратешки циљ је усклађен са развојним правцем „Добра управа и управљање јавним сектором“ и акцелератором „Ефикасан, отворен, инклузиван и одговоран јавни сектор“, а четврти стратешки циљ са одговарајућим приоритетима и мјерама је усклађен са развојним правцем „Друштво једнаких могућности“ и

запошљавања кроз подршку продуктивном запошљавању¹⁰⁹, као и запошљавању и samozapoшљавању теже запошљивих и рањивих категорија у привреди¹¹⁰. Перманентно праћење и истраживање тржишта рада и процјена ефеката активних мјера запошљавања неопходно је ради правовременог одговора на кретања и потребе на тржишту рада. На основу извршених процјена и реалних потреба креираће се сврсисходнији или ефикаснији програми запошљавања.

У погледу повећања запошљивости младих у току је успостављање институционалних капацитета у секторима за подршку запошљавању младих и пилотирање програма Гаранција за младе¹¹¹. Пилотирање Гаранције за младе планирано је у 2026. години, након чега ће се створити услови за потпуно успостављање Гаранције за младе у Републици Српској.¹¹²

Активности планиране у 2025. години:

- Доношење Акционог плана запошљавања 2025. година (МРБИЗ, 333 РС и социјални партнери),
- Припремне активности за успостављање ГЗМ (МРБИЗ и ресорно надлежна министарства и институције обухваћене АП),
- Реализација Акционог плана Гаранције за младе у Републици Српској (МРБИЗ и ресорно надлежна министарства и институције обухваћене АП),
- Подршка запошљавању тешко запошљивих категорија незапослених лица са посебним освртом на младе до 30 година, жене¹¹³ и дугорочно незапослена лица путем субвенција кроз програме запошљавања¹¹⁴ (МРБИЗ, 333 РС),
- Унапређење социјалног дијалога кроз јачање улоге Економско–социјалног савјета и рада других трипартитних тијела (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима),
- Спровођење евалуације активних мјера запошљавања и редизајн мјера у складу са резултатима евалуације (333 РС),
- Припремне активности за размјену података између центар за социјални рад и 333 РС за активацију корисника услуга социјалне помоћи (МРБИЗ, 333 РС, МЗСЗ, РЗСЗ),
- Дигитализација обука за савјетодавце (333 РС),
- Унапређење дигитализације посредовања у запошљавању – онлајн посредовање (333 РС),
- Израђена Стратегија заштите на раду 2025–2032 (МРБИЗ, социјални партнери),

акцелератором „Активација и запошљавање са фокусом на рањиве категорије“. Стратегија је, такође, у складу са Економским и инвестиционим планом (ЕИП) за Западни Балкан (СОМ(2020) 641, 6. октобар 2020) са приоритетним подручјем 6 које се односи на повећање подршке развоју људског капитала и тачки 10, која се односи на подршку успостављању шема Гаранција за младе на Западном Балкану.

¹⁰⁹ Стратегија запошљавања Републике Српске 2021–2027. година, стратешки циљ 1: Повећање запослености продуктивније радне снаге кроз усклађивање понуде и потражње на тржишту рада; приоритет 1.2.: Развој инструмента подршке за запошљавање радне снаге.

¹¹⁰ Стратегија запошљавања Републике Српске 2021–2027. година, стратешки циљ 4: Унапређење социјалне укључености и осигурање једнаких могућности, приоритет 4.1. Унапређење социјалне укључености и активних мјера запошљавања угрожених група 4.1.1. Програм запошљавања и samozapoшљавања циљних категорија у привреди.

¹¹¹ Закључак Владе Републике Српске број: 04/1-012-2-614/24 од 22. фебруара 2024. године

¹¹² Реформска агенда; Реформска мјера 3.2.1 Повећање приступа достојанственом раду широм земље, укључујући и путем пилотирања и потпуног успостављања Гаранције за младе.

¹¹³ Повећати за 15% учешће жена и рањивих група циљаних кроз програме активних мјера запошљавања у складу са смјерницама Плана раста за Западни Балкан.

¹¹⁴ Реформска агенда; Реформска мјера 3.2.1 Повећање приступа достојанственом раду широм земље, укључујући и путем пилотирања и потпуног успостављања Гаранције за младе.

- Наставак реализације Програма социјалног збрињавања радника који су у процесу приватизације, стечаја и ликвидације предузећа остали без запослења (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима),
- Истраживање тржишта рада у виду анкете послодаваца, прикупљање података од послодаваца о запошљавању и плановима запошљавања, пословању, сарадњи са Заводом, те кретањима на тржишту рада у Републици Српској (ЗЗЗ РС, послодавци).

Активности планиране у 2026. години:

- Доношење Акционог плана запошљавања 2026. година (МРБИЗ, ЗЗЗ РС и социјални партнери),
- Спровођење пилот-пројекта Гаранције за младе у регији Приједор,¹¹⁵
- Подршка запошљавању тешко запошљивих категорија незапослених лица са посебним освртом на младе до 30 година, жене и дугорочно незапослена лица путем субвенција кроз програме запошљавања (МРБИЗ, ЗЗЗ РС),
- Спровођење евалуације активних мјера запошљавања и редизајн мјера у складу са резултатима евалуације (ЗЗЗ РС),
- Дигитализација обука савјетодаваца (ЗЗЗ РС),
- Успостављен систем за размјену података између центар за социјални рад и ЗЗЗ РС за активацију корисника услуга социјалне помоћи (МРБИЗ, ЗЗЗ РС, МЗСЗ, РЗСЗ),
- Унапређење социјалног дијалога кроз јачање улоге Економско–социјалног савјета и рада других трипартитних тијела (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима),
- Наставак реализације Програма социјалног збрињавања радника који су у процесу приватизације, стечаја и ликвидације предузећа остали без запослења (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима),
- Истраживање тржишта рада у виду анкете послодаваца, прикупљање података од послодаваца о запошљавању и плановима запошљавања, пословању, сарадњи са Заводом, те кретањима на тржишту рада у Републици Српској. (ЗЗЗ РС, послодавци).

Активности планиране у 2027. години:

- Доношење Акционог плана запошљавања 2027. година (МРБИЗ, ЗЗЗ РС и социјални партнери),
- Успостављање Гаранције за младе (МРБИЗ и ресорно надлежна министарства и институције обухваћене АП),¹¹⁶
- Подршка запошљавању тешко запошљивих категорија незапослених лица са посебним освртом на младе до 30 година, жене и дугорочно незапослена лица (МРБИЗ, ЗЗЗ РС),
- Унапређење социјалног дијалога кроз јачање улоге Економско–социјалног савјета и рада других трипартитних тијела (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима),
- Дигитализација обука (ЗЗЗ РС),
- Наставак реализације Програма социјалног збрињавања радника који су у процесу приватизације, стечаја и ликвидације предузећа остали без запослења (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима),
- Истраживање тржишта рада у виду анкете послодаваца, прикупљање података од послодаваца о запошљавању и плановима запошљавања, пословању, сарадњи са

¹¹⁵ Подручје филијале Приједор Завода за запошљавање укључује шест општина Приједор, Козарска Дубица, Нови Град, Костајница, Оштра Лука и Крупа на Уни.

¹¹⁶ Реформска агенда; Реформска мјера 3.2.1 Повећање приступа достојанственом раду широм земље, укључујући и путем пилотирања и потпуног успостављања Гаранције за младе.

Заводом, те кретањима на тржишту рада у Републици Српској (333 РС, послодавци).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Укупан број активних тражилаца посла	55.000	51.000	48.000
Број младих запослених кроз програме запошљавања	1.500	1.700	1.700
Број тешко запошљивих лица запослених кроз програме запошљавања	3.100	3.100	3.100
Број жена запослених кроз програме запошљавања	2.500	2.500	2.500

3. Очекивани утицај на конкурентност

Мјерама запошљавања директно се утиче на креирање конкурентнијег привредног амбијента, расту запослености, повећању БДП, бољем фискалном окружењу кроз уплате доприноса за новозапослене раднике и др.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Документом оквирног буџета Републике Српске 2025–2027 планирани су приходи Завода за запошљавање како слиједи: 2025. година 50,2 милиона КМ, 2026. година 53,1 милион КМ и 2027. година 56,1 милион КМ. Истим документом планирани су трансфери Заводу за запошљавање из републичког буџета за спровођење Програма подршке привреди путем поврата уплаћених пореза и доприноса за ново запошљавање радника, у износу од 5 милиона КМ годишње у наредном трогодишњем периоду.

Програм запошљавања Рома у износу од око 557.000 КМ финансираће се из буџета Републике Српске, буџета заједничких институција БиХ у периоду 2025–2027, док ће се подршка запошљавању тешко запошљивих категорија незапослених лица са посебним освртом на младе до 30 година, жене и дугорочно незапослена лица финансирати из кредитних средства Свјетске банке¹¹⁷ у износу 7.650.000 КМ у 2025. години.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Мјере запошљавања имају за циљ да ублаже социјалне и економске посљедице узроковане инфлаторним кретањима и потресима на тржишту изазваним стањем у Украјини, као и да смање сиромаштво и социјалне неједнакости, допринесу оснаживању запошљавања првенствено младих, жена посебно из руралних подручја и

¹¹⁷ Пројекат Свјетске банке „Подршка запошљавању 2“ завршава 28. фебруара 2026. године.

дугорочно незапослених лица. Овим мјерама смањују се регионалне неједнакости запошљавањем лица у неразвијеним и изразито неразвијеним општинама.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Ова мјера може имати позитиван утицај на заштиту животне средине уколико се кроз мјеру почну развијати „зелени послови“.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска/висока)	Планирање мјере ублажавања
Ниска заинтересованост и ниска мотивисаност незапослених из категорија тешко запошљивих и рањивих група за запошљавање	Висока	Кроз континуиране обуке савјетодаваца радити на успостављању квалитетне функције мотивацијске подршке
Низак обухват младих из <i>NEET</i> ¹¹⁸ категорије у пилотирању Гаранције за младе у Републици Српској	Висока	У сврху ефикасне реализације ГЗМ неопходно је да ЗЗЗ Републике Српске прилагоди функционалну организацију (на централном и локалним нивоима); осигура ефикасно пружање услуга припреме и квалитетнију понуду, као и праћење и извјештавање у складу са <i>ЕМСО</i> индикаторима; и повећа улагања у пружање услуга и програма и капацитет савјетодаваца
Недовољно изграђени капацитети савјетодаваца у Заводу за запошљавање Републике Српске за пружање услуга индивидуализоване припреме за дугорочно незапослена лица и лица из рањивих категорија	Висока	Побољшати вјештине савјетодаваца у ЗЗЗ РС за припрему индивидуалних планова запошљавања и рад са незапосленим лицима на основу њихових индивидуалних потреба

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања

1. Опис мјере

Реформа има за циљ да обезбиједи ефикаснији одговор васпитно-образовног система на потребе привреде, технолошке промјене и потребе за новим компетенцијама. Како би се достигло квалитетно образовање, примјерено захтјевима привредног, културног и друштвеног развоја, примарни развојни циљ треба да буде унапређење васпитно-образовног система кроз јачање приступа и квалитета образовања. Имајући у виду значај раног раста и развоја и чињеницу да предшколско васпитање и образовање представља основу цјеложивотног учења и цјеловитог развоја дјетета повећање обухвата дјецe *предшколским васпитањем и образовањем* представља стратешко одређивање Владе Републике Српске. Наставно, повезивањем сектора *високог образовања* и тржишта рада, може се утицати на убрзавање процеса подизања конкурентности тржишта рада кроз истовремени развој компетентности сектора високог образовања. Смањене вјештине на тржишту рада могу успорити напредак у даљој производњи и конкурентности, те ограничити одржив развој економије знања и

¹¹⁸ *NEET* – млади који нису запослени, нису на обукама ни на школовању.

утицати на привреду и запосленост.

Мјера је усмјерена и на усклађивање уписне политике у складу са реалним потребама тржишта рада и развојним политикама РС, усклађивање НПП у *средњем образовању и васпитању* са тренутним трендовима и потребама, стручно усавршавање васпитно-образовних радника и директора васпитно-образовних установа, као и реализацију активности предвиђених Акционим планом Гаранције за младе у Републици Српској. (јачање система каријерног вођења и савјетовања; повећање обухвата ученика који практичну наставу обављају код привредних субјеката/предузетника с циљем усклађености образовања (знања вјештина и компетенција) са потребама тржишта рада и проширење понуде програма образовања одраслих у партнерству са предузећима кроз проширење мреже организатора за образовање одраслих и осигурање квалитета у образовању одраслих.

У складу са Стратегијом развоја предшколског основног и средњем васпитања и образовања Републике Српске за период 2022–2030. године донесени су нови наставни планови и програми за основне и средње школе. Од школске 2023/2024. године у примјени су нови наставни планови и програми за све разреде, укупно 106 занимања распоређених у 14 струка, који су у складу са савременим дидактичко-методичким захтјевима и достигнућима науке, а поступком евалуације НПП сагледаће се ефекти примјене истих и евентуалне потребе за корекцијама.

У контексту одрживог развоја локалних заједница (ЛЗ), потребно је радити на дефинисању нових занимања, потребних тржишту рада, а стандарди занимања засновани на компетенцијама и исходима учења ће дати основне мјере за даље активности у редефинисању постојеће номенклатуре занимања, која је подложна сталној ревизији у смислу измјена и допуна, а у складу са потребама тржишта рада, послодаваца и привредне заједнице, уз континуирану сарадњу са институцијама образовања. Влада Републике Српске, од школске 2020/2021. године у континуитету обезбјеђује средства за стипендије и превоз ученицима који уписују дефицитарна занимања. Стипендирање дефицитарних занимања реализује се с циљем да се подстакне упис ученика у занимања потребна тржишту рада, а за која ученици показују најмање интересовања.

Стратегија образовања одраслих у Републици Српској за период од 2021. до 2031. године, за образовање одраслих, као подсистем образовног система, представља први стратешки документ којим се плански приступа развоју и унапређењу образовања одраслих у контексту цјеложивотног учења. Да би се у већој мјери развио систем образовања одраслих, неопходно је унаприједити оквир у коме се развија и реализује, односно извршити измјене законских и подзаконских аката и ревизију донесених програма образовања одраслих.

Наставно, активности као што су креирање уписне политике у складу са реалним потребама тржишта рада и развојним политикама у Републици Српској као и усклађивање наставних планова и програма у средњем и високом образовању проистичу из важеће Стратегије развоја науке, технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској за период 2022–2029. година. Дефинисање нових стандарда за акредитовање академских и струковних студија по дуалном моделу, ажурирање постојећих и развијање нових наставних планова и програма у високом образовању са одговарајућом заступљеношћу и третманом

индустрије 4.0, зелене и циркуларне економије поред Стратегије предвиђени су и документима који се тичу спровођења споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ, првенствено кроз навођење и имплементацију препорука Пододбора за иновације, информационо друштво и социјалну политику. Активности везане за регулисане професије и доношење Националног оквира квалификација темеље се на домаћим стратешким и правним оквирима као и европским препорукама.

Активности планиране у 2025. години:

- Реализација програма за дјецу у години пред полазак у школу, с циљем повећања обухвата дјеце предшколским васпитањем и образовањем (МПК),
- Повећање просторних капацитета постојећих предшколских установа обезбјеђивањем средстава за изградњу нових објеката или адаптацију постојећих објеката, с циљем повећања обухвата дјеце предшколским васпитањем и образовањем (МПК),
- Подршка инклузивном васпитању и образовању у основним и средњим школама, укључујући и подршку талентованим и даровитим ученицима (МПК),
- Креирање уписне политике у складу са реалним потребама тржишта рада и развојним политикама у РС, а на бази процјена потреба на тржиштима рада локалних заједница (МПК, МНВ),
- Усклађивање НПП у средњем и високом образовању и васпитању са тренутним трендовима и потребама (МПК, МНВ),
- Дефинисање нових стандарда за акредитовање академских и струковних студија по дуалном моделу (АВОРС, МНВ),
- Усвајање Закона о студентском раду Републике Српске (МНВ),
- Доношење Оквира квалификација Републике Српске (МНВ),
- Студија о статусу и могућности очувања и унапређења идентитетских дисциплина (АНУРС, МНВ).
- Стручно усавршавање васпитно-образовних радника и директора васпитно-образовних установа, укључујући дигиталне вјештине (МПК),
- Реализација активности предвиђених Акционим планом Гаранције за младе у Републици Српској¹¹⁹ (МПК).

Активности планиране у 2026. години:

- Реализација програма за дјецу у години пред полазак у школу, с циљем повећања обухвата дјеце предшколским васпитањем и образовањем (МПК),
- Повећање просторних капацитета постојећих предшколских установа кроз обезбјеђење средстава за изградњу нових објеката или адаптацију постојећих објеката (МПК),
- Подршка инклузивном васпитању и образовању у основним и средњим школама, укључујући и подршку талентованим и даровитим ученицима (МПК),
- Креирање уписне политике у складу са реалним потребама тржишта рада и развојним политикама у РС, а на бази процјена потреба на тржиштима рада локалних заједница (МПК, МНВ),
- Усклађивање наставних планова и програма у средњем и високом образовању и

¹¹⁹ Активности предвиђене АП Гаранције за младе: јачати система каријерног вођења и савјетовања; повећати обухват ученика који практичну наставу обављају код привредних субјеката/предузетника с циљем усклађености образовања (знања вјештина и компетенција) са потребама тржишта рада; проширити понуду програма образовања одраслих у партнерству са предузећима кроз проширење мреже организатора за образовање одраслих и осигурање квалитета у образовању одраслих.

- васпитању са тренутним трендовима и потребама (МПК, МНВ),
- Ажурирање постојећих и развијање нових наставних планова и програма у високом образовању са одговарајућом заступљеношћу и третманом индустрије 4.0, зелене и циркуларне економије (МНВ),
- Усвајање Закона о регулисаним професијама Републике Српске (МНВ),
- Припремљен извјештај о самопроцјени АВОРС-а (АВОРС),
- Доношење акционог план за постизање чланства у ЕНКА¹²⁰ (АВОРС),
- Стручно усавршавање васпитно-образовних радника и директора васпитно-образовних установа, укључујући дигиталне вјештине (МПК),
- Реализација активности предвиђених Акционим планом Гаранције за младе у Републици Српској (МПК).

Активности планиране у 2027. години:

- Реализација програма за дјецу у години пред полазак у школу, с циљем повећања обухвата дјеце предшколским васпитањем и образовањем (МПК),
- Повећање просторних капацитета постојећих предшколских установа обезбјеђивањем средстава за изградњу нових објеката или адаптацију постојећих објеката (МПК),
- Подршка инклузивном васпитању и образовању у основним и средњим школама, укључујући и подршку талентованим и даровитим ученицима (МПК),
- Креирање уписне политике у складу са реалним потребама тржишта рада и развојним политикама РС, а на бази процјена потреба на тржиштима рада локалних заједница (МПК, МНВ),
- Усклађивање наставних планова и програма у средњем образовању и васпитању са тренутним трендовима и потребама (МПК, МНВ),
- Израда стандарда квалификација (АВОРС, МНВ, ВШУ),
- Доношење листе регулисаних професија (МНВ),
- Израда јединственог регистра стандарда квалификација и занимања (МНВ),
- Спровођење активности на већој примјени студија кратког циклуса (АВОРС, МНВ, ВШУ),
- Стручно усавршавање васпитно-образовних радника и директора васпитно-образовних установа, укључујући дигиталне вјештине (МПК),
- Реализација активности предвиђених Акционим планом Гаранције за младе у Републици Српској (МПК).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Повећање броја дјеце укључене у предшколске установе и установе које спроводе програм предшколског васпитања и образовања	18.787	19.000	19.300
Нови наставни планови и програми (НП) за средње стручно и техничко образовање и васпитање; нови НП и програми за талентоване и даровите ученике	Евалуација НПП за 14 струка и 106 занимања; за средње образовање додатни програми из математике за 4.	Нови НПП у складу са евалуацијом	Усклађивање НПП у складу са потребама тржишта рада

¹²⁰ Европска асоцијација за осигурање квалитета у високом образовању (ENQA).

	разред		
Доношење Каталога програма обука и усавршавања	50% обука реализовано у складу са подручјима и областима	75% обука реализовано у складу са подручјима и областима	90% обука реализовано у складу са подручјима и областима
Унапријеђен систем образовања код послодавца с циљем што ранијег увођења ученика у свијет рада, с циљем лакшег запошљавања	50% средњих стручних и техничких школа има потписане уговоре о обављању практичне наставе код послодавца	60% средњих стручних и техничких школа има потписане уговоре о обављању практичне наставе код послодавца	70% средњих стручних и техничких школа има потписане уговоре о обављању практичне наставе код послодавца
Број акредитованих студијских програма	120	250	300
Смањење броја незапослених особа са високом стручном спремом	7.000	6.500	6.000
Повећање покривености увоза извозом као резултат усклађености потреба тржишта рада и нових наставних планова и програма	70%	72%	75%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Повећање ефикасности образовања, па посредно, и тржишта рада, у значајној мјери ће утицати на конкурентност привреде Републике Српске, чији је крајњи циљ смањење стопе незапослености. Улагање у образовање на сваком од нивоа генерише одређене ефекте на свим другим нивоима и за резултат има повећање обима привредне активности и њене извозне оријентације.

Даље, наведено улагање одражава се и на наредне нивое образовања и наредно учење, те даље унапређење образовања, и има дугорочни утицај на унапређење конкурентности и смањења стопе незапослености.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

У периоду 2025–2027. година, а у складу са Документом оквирног буџета Републике Српске, за област високог образовања планирано је укупно 19.815.000 КМ за спровођење ове мјере. Уз овај износ, у посматраном трогодишњем периоду, планирано је издвајање 2.040.000,00 КМ Агенцији за високо образовање Републике Српске за спровођење предвиђених активности.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

За друштвену заједницу улагање у прве године живота дјетета посљедично може да има вишеструки позитиван ефекат у облику образовних резултата, бољег здравственог стања, те тако и ниже стопе потрошње за здравствену заштиту, веће радне продуктивности, нижих стопа потрошње у сврхе које се односе на кривична, односно криминална дјела и слично.

Повећање конкурентности привреде кроз повећање ефикасности тржишта рада имаће директан утицај на запошљавање и социјални положај становништва. Повећање ефикасности образовања, а тиме и тржишта рада, утицаће на конкурентност привреде и смањење стопе незапослености. Квалитетно предшколско, основно, средње и високо васпитање и образовање је основна претпоставка за функционалан и квалитетан развој других нивоа образовања, али и унапређење друштва у цјелини. Ова мјера има директан ефекат на смањење стопе незапослености и смањење стопе сиромаштва. Високообразовани грађани имају просјечно три пута нижу стопу незапослености. Плата запослених са високом стручном спремом у Републици Српској је у просјеку за 40% већа од плате запосленог са средњом стручном спремом.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Ова мјера има неутралан утицај на заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Велики број укључених партнера у анализу по свакој ЈЛС	Висока	Планирање у складу са потребама ЈЛС
Низак ниво запошљавања активних тражилаца посла	Висока	Јачање функције посредовања и промоција цјеложивотног учења
Недостатак финансијских средстава и недостатак просторних капацитета	Висока	Могућност коришћења донаторских средстава, те уступање просторних капацитета постојећих школских објеката који се не користе, за потребе предшколског васпитања и образовања
Неповољна демографска кретања; Континуирано смањивање броја ученика у основним школама; Неповољан утицај негативних демографских трендова на упис студената	Висока	Примјена одговарајућих мјера дефинисаних циљевима демографског развоја; Сарадња институционалне, академске и пословне заједнице у креирању политика у високом образовању
Негативна перцепција јавности о квалитету високог образовања	Висока	Промоција академских вриједности, правни оквир, адекватан и брз одговор на уочене неправилности у раду ВШУ

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите

Основни циљ друге СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите, а реализација реформских мјера ће директно имати утицај на побољшање животних услова корисника социјалне и здравствене заштите, као и услова рада и компетенција запослених у оквиру истих. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва мјера се односи на **унапријеђену социјалну и дјечију заштиту уз одговарајућу информациону подршку и квалитет пружања услуга корисницима**. У том оквиру је, између осталог, планиран развој стандарда, критеријума и нормативе за обављање стручних послова у области социјалне заштите у оквиру Завода за социјалну заштиту. Реформска мјера предвиђа и успостављање Центра за васпитање дјеце и омладине.

Друга мјера је усмјерена на активности пружања **квалитетније и доступније услуге здравствене заштите**, укључујући обезбјеђење одрживог финансирања система здравствене заштите. Реализацијом планираних активности биће успостављен финансијски одржив систем, који ће омогућити ефикаснију здравствену заштиту и на тај начин побољшати здравље становништва, а самим тим и бољу радну продуктивност и ефикасност.

Структурна реформа је формулисана у складу са усвојеним стратешким документима, и то: Стратегијом социјалне заштите Републике Српске за период 2023–2029 година¹²¹, Стратегијом унапређења друштвеног положаја лица са инвалидитетом у Републици Српској 2017–2026¹²², Стратегијом за унапређење положаја старијих лица у Републици Српској за период од 2019. до 2028. године¹²³, Стратегијом примарне здравствене заштите у Републици Српској и Стратегијом за секундарну и терцијарну здравствену заштиту у Републици Српској.

Даље, ова структурна реформа директно адресира дио препоруке са Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске, из маја 2023. године, у дијелу који указује на потребу *коришћења расположивог фискалног простора за циљану подршку рањивих домаћинстава*. Иста се ослања и на Циљеве одрживог развоја, и то: 1 – Свијет без сиромаштва, 3 – Здравље и благостање, 5 – Родна равноправност и 10 – Смањење неједнакости.

Реформске мјере:

- 1) Унапријеђена социјална и дјечија заштита уз одговарајућу информациону подршку и висок квалитет пружања услуга корисницима и**
- 2) Квалитетније и доступније услуге здравствене заштите.**

¹²¹ „Службени гласник Републике Српске“, број 108/23.

¹²² „Службени гласник Републике Српске“, број 44/17.

¹²³ „Службени гласник Републике Српске“, број 88/19.

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Унапријеђена социјална и дјечија заштита уз одговарајућу информациону подршку и висок квалитет пружања услуга корисницима

1. Опис мјере

Циљ ове мјере је унапређење социјалне и дјечије заштите уз одговарајућу информациону подршку и квалитет пружања услуга корисницима и иста представља наставак активности из претходног периода у предметној области. Наведено представља један од стратешких фокуса¹²⁴ који су дефинисани Стратегијом социјалне заштите Републике Српске за период 2023–2029. година, која јасно дефинише развијање интегративне и одрживе социјалне заштите која даље развија услуге за очување и побољшање квалитета живота и благостања рањивих и маргинализованих група и појединаца, пружа подршку породицама у задовољавању животних потреба, ствара једнаке могућности за самостални живот и независност појединаца, подстиче социјално укључивање у заједницу и предупредује зависност од социјалних служби, те на тај начин пружа допринос економском просперитету и одрживом развоју Републике Српске.

У оквиру мјере планиране су активности које се односе на развој стандарда, критеријума и норматива за обављање стручних послова у области социјалне заштите у оквиру ЈУ Завода за социјалну заштиту Републике Српске, који обавља стручне послове који се односе на развој, праћење и осигурање квалитета рада запослених у социјалној заштити. Такође, кроз активности је планирано урадити елаборат и оснивање Центра за васпитање дјеце и омладине.

У складу са Законом о социјалној заштити биће извршена анализа начина остваривања права на додатак за помоћ и његу другог лица, те у складу са истом, планиране измјене. Такође, у складу са Законом о социјалној карти, планирано је да се обезбиједи технички предуслови за успостављање Регистра социјалне карте. С тим у вези, планирано је успостављање интероперабилног информационог система социјалне карте Републике Српске, као наставак претходно спроведених активности.

Мјера подразумијева и спровођење анализе права из дјечије заштите и доношење новог закона, као и јачање капацитета Фонда за дјечију заштиту проширењем пословних капацитета.

Активности планиране у 2025. години:

- Успостављање начина лиценцирања стручних радника из области социјалне заштите (Завод за социјалну заштиту, МЗСЗ),
- Успостављање начина лиценцирања установа социјалне заштите (Завод и МЗСЗ),
- Доношење различитих акредитованих програма обука за стручне раднике (Завод за социјалну заштиту, МЗСЗ),
- Унапређење постојећих истраживања из области социјалне заштите ради праћења социјалних појава и проблема (Завод за социјалну заштиту, МЗСЗ),
- Успостављање тијела за процјену дјеце са сметњама у развоју и лица са инвалидитетом у оквиру Завода (МЗСЗ),

¹²⁴ **Стратешки фокус 1:** Развој нових и унапређење квалитета постојећих права и услуга у складу са потребама корисника система социјалне заштите и **Стратешки фокус 2:** Повећање доступности и побољшање квалитета права и услуга у области дјечије заштите.

- Набавка простора за организационе јединице Фонда за дјечију заштиту (ЈУ Јавни фонд за дјечију заштиту),
- Оснивање Центра за васпитање и образовање дјеце (МЗСЗ и Влада РС),
- Усвојен Закон о социјалној карти (МЗСЗ).

Активности планиране у 2026. години:

- Успостављање интероперабилног информационог система социјалне карте Републике Српске (МЗСЗ и остала министарства),
- Набавка простора за организационе јединице Фонда за дјечију заштиту (ЈУ Јавни фонд за дјечију заштиту),
- Унапређење постојећих и увођење нових права и ванинституционалних услуга за кориснике социјалне заштите (Влада РС, МЗСЗ и ЈЛС).

Активности планиране у 2027. години:

- Прикупљање података, администрирање и ажурирање база података (МЗСЗ),
- Побољшање квалитета живота породица са дјецом (МЗСЗ, ФДЗ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Број стручних радника који су прошли поступак лиценцирања	0	500	550
Успостављен функционалан информациони систем о социјално-економском статусу појединца и породице	0	1	1
Број нових услуга у ЈЛС	6	12	18

3. Очекивани утицај на конкурентност

Спровођење наведене активности у оквиру мјере ће утицати на побољшање животних услова корисника социјалне заштите као и услова рада и компетенција запослених у социјалној заштити, што ће утицати на правичнију и праведнију циљану расподелу средстава онима који нису у могућности да самостално обезбједе потребну подршку, а с циљем побољшања квалитета пружених услуга и остварених права крајним корисницима.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Процјена је да ће трогодишњи износ средстава за реализацију ове мјере бити око 9.800.000,00 КМ, и то: Увођење новог система процјене и упућивања дјеце са сметњама у развоју 500.000 КМ, Увођење стандардизације квалитета стручног рада и услуга око 300.000 КМ, Оснивање Центра за васпитање дјеце и омладине око 1.000.000 КМ, за рад Центра око 1.000.000 КМ успостављање Регистра социјалне карте око 6.000.000 КМ, Набавка пословних простора за ФДЗ 1.000.000 КМ. Средства би требала да се финансирају из буџета Републике, властитих прихода Завода и Центра за васпитање дјеце и омладине и кредитних и донаторских средстава.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Све мјере предвиђене документом чине интегрални дио цјелокупних промјена у друштву, те позитивно утичу на смањење сиромаштва, унапређењу њиховог социјалног, друштвеног и економског стања у цијелој Републици Српској.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера нема утицај на заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Недостатак стручног кадра	Ниска	Јачање стручних капацитета кроз рад Завода за социјалну заштиту
Недостатак финансијских средстава	Висока	Одговорно планирање буџета и изналажење алтернативних извора финансирања.
Повећање броја корисника	Ниска	Благовремено извршење реформских мјера

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Квалитетније и доступније услуге здравствене заштите

1. Опис мјере

Циљ реформе здравственог система јесте обезбиједити финансијску одрживост система и пружити квалитетније и доступније услуге здравствене заштите свим грађанима, примарно изналажењем нових извора финансирања здравственог система, те наставком процеса увођења ЈЗУ у трезорски систем.

Стратешко опредјељење Владе Републике Српске јесте наставак активности на унапређењу финансијског планирања и управљања у јавном здравственом систему, те унапређењу квалитета услуга здравствене заштите. То подразумева и измирење преосталог пореског дуга јавних здравствених установа из претходног периода, те наставак процеса увођења јавних здравствених установа у трезорски систем пословања. Влада Републике Српске и институције здравственог система Републике Српске су у претходном периоду успјели зауставити раст неизмирених обавеза јавних здравствених установа, успостављањем редовне динамике измирења текућих обавеза за порезе и доприносе. Влада је из буџета Републике издвојила средства за измирење обавеза одређеног броја јавних здравствених установа, те обезбиједила увођење односних установа у трезорски систем без финансијских обавеза из претходног периода.

У наредном периоду планиран је наставак реализације Програма измирења обавеза по основу доприноса за ПИО запослених у јавним здравственим установама 2021–2026. године. На тај начин биће обезбијеђена додатна фискална стабилност у оквиру здравственог система, створене претпоставке за наставак реализације структурних реформи у оквиру система, осигурани нови модели/извори финансирања обавезног здравственог осигурања.

Активности планиране у 2025. години:

- Увођење преосталих домова здравља у трезорски систем (ДЗ, МЗСЗ, ЈЛС),
- Доношење новог Закона о дјелатностима у здравству (МЗСЗ),
- Израда акта о номенклатури здравствених услуга за примарни ниво здравствене заштите (МЗСЗ),
- Реализација Пројекта реконструкције и доградње ортопедске хирургије у Слатини (Институт Др Мирослав Зотовић, МЗСЗ),
- Реализација Пројекта изградње и опремања намјенског објекта за пружање здравствене заштите обољелих од малигних болести ЈЗУ УКЦ РС (УКЦ РС, МЗСЗ),
- Реализација Пројекта изградње и опремања нове болнице у Требињу (МЗСЗ).

Активности планиране у 2026. години:

- Утврђивање/ревидирање цијена ДРГ услуга у здравственом систему (ФЗО, ЗУ, МЗСЗ),
- Израда акта о номенклатури здравствених услуга за секундарни и терцијарни ниво здравствене заштите (МЗСЗ),
- Почетак реализације Пројекта унапређења капацитета Болнице Приједор (Болница Приједор, МЗСЗ),
- Реализација Програма измирења обавеза по основу доприноса за ПИО запослених у ЈЗУ 2021–2026. година (МЗСЗ).

Активности планиране у 2027. години:

- Реализација Пројекта изградње и опремања Клинике за психијатрију УКЦ Републике Српске у Бањој Луци (МЗСЗ, УКЦ РС),
- Наставак реализације Пројекта унапређења капацитета Болнице Приједор (Болница Приједор, МЗСЗ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2025. година)	Прелазни циљ (2026. година)	Циљ (2027. година)
Просјечан мјесечни трошак Фонда здравственог осигурања РС по осигураном лицу	138 КМ	152 КМ	167 КМ
Увођење домова здравља у трезор	35	2	Сви домови здравља уведени у трезорски систем пословања

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реформом здравственог система биће успостављен финансијски одржив систем, који ће омогућити ефикаснију здравствену заштиту и на тај начин побољшати здравље становништва, а самим тим и бољу радну продуктивност и ефикасност. Такође, измирење заосталих обавеза ЈЗУ по основу пореза и доприноса из претходних година, позитивно ће се рефлектовати на приходовној страни буџета Републике Српске и односних фондова повјериоца за обрачунате доприносе, који ће односна средства моћи искористити за побољшање конкурентности, те капиталну потрошњу. Изградња и опремање нових болничких капацитета ће допринијети унапређењу квалитета услуга

здравствене заштите, унапређењу услова рада, као и унапређењу енергетске ефикасности.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Планирана структура извора финансирања процијењених трошкова реализације наведених активности за период 2025–2027. година је 133,325,300.00 КМ из буџета Републике Српске и 15.000.165 КМ из пројектних зајмова. Укупно 152.160.165 КМ.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Реализација планираних активности реформске мјере ће позитивно утицати на запошљавање млађих кадрова, услове рада, стандард запослених, квалитет и доступност здравствене заштите.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Реализација мјере ће позитивно утицати на заштиту животне средине, првенствено у дијелу изградње нових енергетски ефикасних објеката.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Инфлација и могућност обезбјеђења извора финансирања	Ниска	Благовремена и потпуна реализација планираних активности и изналажење алтернативних извора финансирања
Негативног геополитичког утицаја	Ниска	Благовремена и потпуна реализација планираних активности

УПОРЕДНИ ПРИКАЗ РЕФОРМСКИХ МЈЕРА У ПРИЈЕДЛОГУ ПЕР РС 2025–2027 У ОДНОСУ НА ПЕР РС 2024–2026

ПЕР РС 2024–2026	ПРИЈЕДЛОГ ПЕР РС 2025–2027
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања
	Унапређење и модернизација платног промета у земљи и са иностранством
Унапређење технолошког нивоа и извозне оријентације прерађивачке индустрије и предузетника	
Јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности	Јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности

Унапређење услова пословања
Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом
Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде
Унапређење атрактивности препознатљивости туристичке понуде
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање
Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП
Реструктурирање ЈП
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: Енергетска транзиција
Одрживост производње и потрошње енергије
Прелазак са линеарне на циркуларну економију
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 4: Убрзана дигитална трансформација
Стварање предуслова за дигиталну трансформацију
Убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 5: Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде
Изградња и модернизација путне инфраструктуре
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 6: Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада
Функционалније тржиште рада
Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 7: Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите

Унапређење услова пословања
Унапређење управљања општинском непокретном имовином
Унапређење доступности информација и квалитета прописа за пословање
Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом
Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде
Унапређење атрактивности препознатљивости туристичке понуде
Унапређење сектора слободног пружања услуга
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање
Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП
Реструктурирање јавних предузећа – „Зелена транзиција“ електроенергетског сектора
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: Енергетска и зелена транзиција
Одрживост производње и потрошње енергије
Унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију
Прелазак са линеарне на циркуларну економију
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 4: Убрзана дигитална трансформација
Стварање предуслова за дигиталну трансформацију
Убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 5: Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде
Изградња и модернизација путне инфраструктуре
Изградња и модернизација жељезничке инфраструктуре
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 6: Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада
Запошљавање и тржиште рада, промоција достојанственог рада и спровођење Гаранције за младе
Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 7: Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите

Унапријеђена социјална и дјечија заштита уз одговарајућу информациону подршку и квалитет пружања услуга корисницима
Квалитетније и доступније услуге здравствене заштите

Унапријеђена социјална и дјечија заштита уз одговарајућу информациону подршку и висок квалитет пружања услуга корисницима
Квалитетније и доступније услуге здравствене заштите

Из наведеног упоредног приказа може се пратити континуитет реформских мјера Владе Републике Српске, али и унапређење и ширење њиховог обухвата на основу зрелости реформских мјера кроз програмске циклусе.

Према наведеном, реформске мјере из ПЕР РС 2024–2026 настављају се и у новом програмском циклусу 2025–2027, у складу са Смјерницама Европске комисије, и у проширеном обухвату код одређених реформских мјера, детаљно разрађеним у Поглављу 5.

За сваку од области дата је анализа стања и главних препрека за конкурентност и одрживи и инклузивни раст према свакој од седам структурних реформи у оквиру три реформске области које су дефинисане Смјерницама Европске комисије, након чега су дефинисане мјере које би требало да у потпуности, или у дијелу, отклоне дефинисане препреке.

У Приједлогу ПЕР РС 2025–2027, у оквиру дефинисаних области, предложено је **седам структурних реформи** и у оквиру њих **22 реформске мјере**.

Свака мјера је детаљно разрађена на начин да је прво извршена анализа главних препрека у оквиру реформске области којој иста припада, затим описана сама мјера и дата динамика реализације исте по активностима, те дефинисани индикатори резултата и очекивани утицај на конкурентност. Поред тога, извршена је процјена трошкова и извора финансирања, анализиран очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање, а посебно су наглашени потенцијални ризици за реализацију мјере и планиране мјере ублажавања.

У области I **Конкурентност** дефинисане су двије структурне реформе: СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања и СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање.

Прва СТРУКТУРНА РЕФОРМА има за циљ **унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју**, унапређење услова пословања и јачање ланаца вриједности и снабдијевања. Њен садржај фокусиран је на **четири подобласти: Пословно окружење и смањење неформалне привреде; Јавна предузећа, Реформа економске интеграције и Пољопривреда, индустрија и услуге**, дефинисане кроз девет реформских мјера.

Прва област обухвата четири реформске мјере: **унапређење и модернизација платног промета** у земљи и са иностранством, **унапређење услова пословања**, чија имплементација има за циљ смањење неформалне привреде и сиве економије, **унапређење управљања општинском непокретном имовином** с циљем осигурања економског раста, заштите јавног интереса и интереса јединица локалне самоуправе и **унапређење доступности информација и квалитета прописа за пословање**. Модеранизацијом платних система и унапређењем регулаторног оквира биће створени

предуслови за прикључење Републике Српске, БиХ јединственом подручју за плаћање у еврима, што ће омогућити повећање конкуренције на тржишту платних услуга у смислу појаве нових пружалаца платних услуга и нових врста платних услуга, а корисницима платних услуга омогућити и понудити нова рјешења за боље управљање личним и пословним финансијама. Унапређење услова пословања има за циљ повећање конкурентности и продуктивности привреде и смањења сиве зоне с циљем повећања плата и смањења неформалне економије у области рада. Посљедња мјера подразумијева унапређење доступних информација јавности, са фокусом на пословну заједницу, на начин да се постојећа Јединствена контакт тачка за пословање унаприједи у смислу пружања свеобухватних информација о процедурама за обављање дјелатности, што би за циљ требало да има повећање конкурентности и атрактивности Републике Српске као дестинације за привлачење страних директних инвестиција.

У оквиру друге области предвиђена је реализација мјере која се односи на даље **јачање инфраструктуре квалитета**. Иста приоритетно обухвата наставак активности на унапређењу јавно доступног Регистра важећих прописа и овлашћених тијела за оцјену усклађености, информационе тачке за привреднике, увознике и потрошаче о производима, о важећим прописима и стандардима о производима и о домаћим именованим сертификационим тијелима и сертификацији признатој у окружењу и ЕУ.

У оквиру треће области дефинисане су три мјере, које се односе на **јачању ланаца вриједности и снабдијевања, унапређење сектора слободног пружања услуга и унапређење туристичке понуде**. Предвиђене активности у оквиру прве мјере, односе се, између осталог, на повезивање примарне производње са прерађивачким капацитетима, као и на активности усмјерене на повећање извоза. Друга мјера има за циљ поједностављење административних поступака у области пружања услуга и већу транспарентност, смањење или укидање баријера развоју услужних дјелатности. Све наведено за циљ би имало развој сектора услужних дјелатности и допринијело би креирању нових радних мјеста. Посљедња мјера има за циљ развој туристичких производа, односно туристичке понуде која је атрактивна за међународно тржиште и изградња недостајуће туристичке инфраструктуре која би подржала понуду у земљи

У оквиру четврте области предвиђена је реализација мјере која се односи на **успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом** и подршку технолошком развоју привредних субјеката, укључујући јачање њихове технолошке опремљености, те дигитализацију привредног сектора и његову сарадњу са научноистраживачким институцијама. Реализација мјере ће помоћи домаћој привреди да ефикасније искористи своје потенцијале и да се боље позиционира на глобалним тржиштима и у међународним ланцима вриједности.

Основни циљ друге СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ у области Конкурентност је **повећање ефикасности пословања јавних предузећа**, што ће за резултат имати унапређење конкурентности истих, али и читаве економије Републике Српске, смањење ризика по јавне финансије, те стварање фискалног простора за пружање других јавних услуга. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двije реформске мјере.

Прва има за циљ **унапређење функције управљања и надзора сектора јавних предузећа**, укључујући и повећање транспарентности њиховог пословања, као и одговорности. Кључне активности се односе на измјену регулаторног оквира, као и промјену политика у области управљања јавним предузећима и транспарентности

јавних предузећа усклађених са најбољом праксом (смјерницама OECD-а). С тим у вези, потребно је успостављање, с једне стране, одговарајућих механизма подстицаја, одговорности и независности у управљању јавним предузећима, а с друге стране, механизма координације владиних органа у надзору над пословањем јавних предузећа.

Друга реформска мјера односи се **реструктурисање јавних предузећа**. Влада Републике Српске је у претходном периоду идентификовала приоритете и покренула реформу тржишта електричне енергије, реструктурирање и реорганизацију МХ Електропривреда Републике Српске а. д. Требиње. Исто обухвата наставак функционалне и правне реорганизације електродистрибутивне дјелатности уз успостављање адекватних механизма надзора и контроле активности, с циљем раздвајања и спречавања дискриминације учесника на тржишту и нарушавања конкуренције.

У области II **Одрживост и отпорност** дефинисане се три структурне реформе: СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Енергетска и зелена транзиција, СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Убрзана дигитална трансформација и СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде.

Циљ прве СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је спровођење **енергетске транзиције** уз обезбјеђење енергетске сигурности и енергетске независности, приступачних цијена енергије за домаћинства и привреду, реформу тржишта уз интеграцију у ЕУ тржиште, као и повећање ефикасности производње и употребе енергије и већи удио ОИЕ у енергетском миксу. Структурна реформа адресира неколико изазова усмјерених на обезбјеђење енергетске безбједности и конкурентности енергетског система.

Ова реформа има значајне макрофискалне импликације на средњи и дући рок. Кашњење у транспозицији и имплементацији ЕУ ЕТС и НЕМО директиве смањило би конкурентност производње електричне енергије из термоелектрана и енергетски интензивних производа и услуга. Да би се тај ризик смањило или избјегао утицај СВАН европског механизма прекограничног опорезивања потребно је успоставити системе НЕМО, ЕТС, МРВ, уз повећање удјела производње електричне енергије из ОИЕ у домаћој потрошњи електричне енергије и повећање енергетске ефикасности. Садржај структурне реформе фокусиран је у три области.

Прва мјера се тиче **одрживости производње и потрошње енергије** и повећање удјела обновљивих извора у производњи електричне енергије. С тим у вези, потребно је припремити усвајање Енергетског и климатског плана Републике Српске, и у складу с тим извршити ажурирање Стратегије развоја енергетике са пројекцијама до 2050. године, као и утврдити реализацију активности дефинисаних Стратегијом обнове зграда у Републици Српској до 2050. године, која се налази у процедури усвајања.

Друга мјера се односи на пружање подршке предузећима **за унапређење технолошког нивоа и прелазак на зелену и циркуларну економију** кроз финансијску подршку, за имплементацију пројеката у предузећима и информативну подршку, за подизање свијести, размјену информација и обуке.

Последња реформска мјера у оквиру предметне структурне реформе усмјерена је на **прелазак са линеарне на циркуларну економију**. Иста обухвата активност

финансијске подршке реализацији пројеката у енергетици и индустрији који имају утицај на заштиту животне средине, а који се односе на реконструкцију/иновирање постојећих технолошких процеса, ефикасније коришћење сировина и енергије у производном процесу, развој производа са смањеним штетним утицајем на животну средину, увођење стандарда за управљање заштитом животне средине, смањење стварања отпада, рециклажу и слично. Такође, привредницима ће се пружати информативна подршка (подизање свијести, размјена информација и добрих пракси) и организовати обуке у вези са спровођењем ове транзиције.

Основни циљ друге СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ у области Одрживост и отпорност представља **унапређење процеса пружања услуга и пословања привреде и јавне управе** Републике Српске, уз **безбједну употребу информационо-комуникационих технологија** (ИК технологија). Наведена структурна реформа треба да допринесе унапређењу ефикасности, конкурентности и иновативности система јавне управе и привреде. Само на тај начин, могуће је унаприједити привредну продуктивност и обезбиједити радна мјеста за високо образовани кадар у Републици Српској. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва мјера се односи на **стварање предуслова за дигиталну трансформацију** кроз унапређење инфраструктуре за широкопојасни интернет, с обзиром на то да он представља основ за све друге дигиталне услуге, с посебним акцентом на побољшање распрострањености у руралним подручјима, те потпуно успостављање инфраструктурних и регулаторних предуслова који ће омогућити систематичнији процес дигиталне трансформације у наредном периоду. Реализацијом наведених активности финализирао би се процес дигиталне трансформације и створили предуслови за даљи раст привреде и отварање нових радних мјеста у различитим секторима, посебно у технолошким индустријама.

Друга мјера је усмјерена на **убрзани развој ИК дјелатности**, односно индустрије ИК технологија и процес дигитализације пословања и пословних процеса и степен интеграције дигиталних технологија у привреди. Убрзани развој ИКТ привреде не само да би отворио нова, добро плаћена радна мјеста, већ би омогућио убрзани процес дигитализације привреде Републике Српске, водећи ка расту укупне продуктивности друштва.

Циљ треће СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је **модернизација и обнова транспортне инфраструктуре**, прије свега инфраструктуре која чини саставни дио европске транспортне мреже (ТНТ) уз пуну примјену ITS и успостављање интероперабилности електронске наплате путарине са другим земљама Западног Балкана.

Главни циљ реформе је развој транспортног система у складу са потребама Републике Српске, тако да у сваком тренутку може допринијети до сваке заједнице на адекватан, безбједан, поуздан и ефикасан начин. Циљ је транспортни систем који ће да буде тржишно оријентисан, компатибилан и интегрисан у ЕУ, у сталној сарадњи са сусједним државама, те који развија комплементарне стратегије и олакшава одвијање међународног саобраћаја. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва се односи на **изградњу и реконструкцију путне инфраструктуре**, отпорне на климатске промјене, са задовољавајућим нивоом безбједности, чија реализација ће

допринијети испуњавању економских критеријума за приступање ЕУ и имплементацији релевантних политика из процеса придруживања.

Друга је усмјерена на **конкурентан, иновативан, инклузиван и сигуран развој укупног система жељезница** који доприноси већем укључивању жељезничког превоза на тржишту, повећању одрживости и једнаких могућности свих корисника жељезничког транспорта.

У области III **Људски капитал и социјалне политике** дефинисане су двије структурне реформе: СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада и СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите.

Основни циљ прве СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је **повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада**, те повећање ефикасности обука и осталих програма активне политике запошљавања за све категорије незапослених. Такође, овом реформом планира се даље унапређење система за средњорочно праћење и пројекције потреба на тржишту рада. На крају, истом ће се адресирати проблем недостатка квалификоване радне снаге одређених профила услјед све интензивнијих миграција становништва. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва мјера има за циљ успостављање **функционалнијег тржишта рада** са аспекта бољих политика запошљавања, конструктивног социјалног дијалога усмјереног на унапређење услова рада и повећање продуктивности, као и системска рјешења у погледу запошљавања и задржавања младих у Републици Српској кроз успостављање институционалних капацитета у секторима за подршку запошљавању младих и пилотирање програма Гаранција за младе.

Друга реформска мјера у овој области има за циљ да обезбјеђење **ефикаснијег одговора образовног система на потребе привреде, технолошке промјене и потребе за новим компетенцијама**, кроз јачање приступа и квалитета образовања. Мјера ће се, између осталог, фокусирати на успостављање функционалнијег тржишта рада са аспекта бољих политика запошљавања, конструктивног социјалног дијалога усмјереног на унапређење услова рада и повећање продуктивности, као и системска рјешења у погледу запошљавања младих и задржавања у Републици Српској. Повећање ефикасности образовања, па посредно и тржишта рада, у значајној мјери ће утицати на конкурентност привреде Републике Српске, чији је крајњи циљ смањење стопе незапослености.

Основни циљ друге СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је **унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите**, а реализација реформских мјера ће директно имати утицај на побољшање животних услова корисника социјалне и здравствене заштите, као и услова рада и компетенција запослених у оквиру истих. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва мјера се односи на **унапријеђену социјалну и дјечију заштиту уз одговарајућу информациону подршку и квалитет пружања услуга корисницима**. У том оквиру је, између осталог, планиран развој стандарда, критеријума и нормативе за обављање

стручних послова у области социјалне заштите у оквиру Завода за социјалну заштиту. Реформска мјера предвиђа и успостављање Центра за васпитање дјеце и омладине.

Друга мјера је усмјерена на активности пружања **квалитетније и доступније услуге здравствене заштите**, укључујући обезбеђење одрживог финансирања система здравствене заштите. Реализацијом планираних активности биће успостављен финансијски одржив систем, који ће омогућити ефикаснију здравствену заштиту и на тај начин побољшати здравље становништва, а самим тим и бољу радну продуктивност и ефикасност.

Структурна реформа је формулисана у складу са усвојеним стратешким документима, и то: Стратегијом социјалне заштите Републике Српске за период 2023–2029 година, која се налази у процедури усвајања, Стратегијом унапређења друштвеног положаја лица са инвалидитетом у Републици Српској 2017–2026¹²⁵, Стратегијом за унапређење положаја старијих лица у Републици Српској за период од 2019. до 2028. године¹²⁶, Стратегијом примарне здравствене заштите у Републици Српској и Стратегијом за секундарну и терцијарну здравствену заштиту у Републици Српској.

Даље, ова структурна реформа директно адресира дио препоруке са Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске, из маја 2023. године, у дијелу који указује на потребу *коришћења расположивог фискалног простора за циљану подршку рањивих домаћинстава*. Иста се ослања и на Циљеве одрживог развоја, и то: 1 – Свијет без сиромаштва, 3 – Здравље и благостање, 5 – Родна равноправност и 10 – Смањење неједнакости.

На крају, потребно је истаћи да су по областима реформе дате само кључне реформске мјере, које подразумевају јавне политике које се баве препрекама основних покретача раста и доприносе праведнијој и инклузивнијој економији, укључујући политике које модернизују тржиште рада и чине их прилагодљивијима и одговарајућима, чине тржишта производа и услуга ефикаснијим, поједностављују регулаторно окружење за предузећа уз повећање укупне транспарентности у привреди, док постоји значајан број мјера које нису структурне, али ће њихова реализација допринијети реализацији претходно дефинисаних циљева Владе Републике Српске.

6. ТРОШКОВИ И ФИНАНСИРАЊЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ

По питању трошкова и извора финансирања структурних реформи, процјена трошкова активности и извор финансирања појединачних реформи је дат у Поглављу 5. У појединим случајевима, у овом тренутку није било могуће процијенити трошкове и/или изворе финансирања, док за неке од активности нису потребна додатна новчана средства. Као што је приказано у претходном поглављу, значајан број активности ће бити финансиран из буџета, те једним дијелом из донација и кредита међународних институција, како је детаљно приказано у Поглављу 5. по појединачним реформским мјерама.

¹²⁵ „Службени гласник Републике Српске“, број 44/17.

¹²⁶ „Службени гласник Републике Српске“, број 88/19.

7. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧЕНОСТ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

У оквиру процеса израде Приједлога ПЕР РС 2025–2027, Влада Републике Српске је на 87. сједници, одржаној 26. септембра 2024. године, разматрала и усвојила **Информацију о активностима на изради Програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године и координацији активности везаних за припрему Програма економских реформи БиХ за период 2025–2027. године**. Влада Републике Српске именовала је Тим за израду и праћење Програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године и Плана реформи за спровођење Плана раста за Западни Балкан (у даљем тексту: Тим РС) и задужила Министарство финансија за координацију активности на изради Програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године и координацију активности везаних за припрему Програма економских реформи БиХ за период 2025–2027. године. Овом приликом Влада је задужила Министарство финансија да у сарадњи са Тимом РС изради Програм економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године, у роковима и по методологији коју захтијева Европска комисија, те да исти достави Влади Републике Српске и Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

Влада Републике Српске задужила је сва министарства и институције да у пуном капацитету и у сарадњи са Министарством финансија учествују у процесу израде структурног дијела Програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године и Плана реформи за спровођење Плана раста за Западни Балкан, те да благовремено доставе све потребне информације Министарству финансија како би Програм економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године могао бити израђен у складу са дефинисаним роковима.

Имајући у виду да је Програм економских реформи Републике Српске документ којим су представљене мјере економске политике Владе Републике Српске, те да је одређење Владе да на свим политикама које спроводи, заједнички ради са пословном заједницом и синдикатом, затражени су приједлози Уније послодаваца Републике Српске, Привредне коморе Републике Српске и Савеза синдиката Републике Српске у изради Приједлога ПЕР РС 2025–2027, у виду приједлога структурних реформи чија имплементација ће допринијети превазилажењу препрека конкурентности, као и одрживом и инклузивном расту.

Наведене активности су наставак праксе која се спроводи у свим циклусима израде Програма економских реформи Републике Српске, уважавајући значај, улогу и континуирано учешће социјалних партнера у питањима важним за креирање и спровођење економске политике.

Привредна комора Републике Српске, Савез синдиката Републике Српске и Унија послодаваца Републике Српске доставили су приједлоге структурних реформи и реформских мјера за израду Приједлога ПЕР РС 2025–2027. Приједлози су размотрени и уобзирени у изради документа приликом формулисања реформских мјера за наредни програмски циклус.

Унија послодаваца Републике Српске је, у оквиру пројекта „Допринос организација цивилног друштва побољшању утицаја предузетништва на социо-економски развој БиХ – ЕИСЕ“, који финансира Европска унија, организовала округле столове на теме:

- 1) Стање економије – изазови и перспективе, 28. јуна 2024. године у Бањој Луци,
- 2) Стање економије – како до веће продуктивности и плата, 25. јуна 2024. године у Требињу,
- 3) Изазови и перспективе пословања, 20. јуна 2024. године у Бијељини,
- 4) Изазови и перспективе пословања, 16. маја 2024. године у Требињу.

Унија послодаваца Републике Српске и Конфедерација синдиката Републике Српске потписали су 27. октобра 2023. године споразум „За будућност Српске“. Споразум садржи 11 мјера с циљем обезбјеђивања одрживог економског раста, система социјалне заштите и бољу конкурентност који је, у дијелу, послужио као основ за израду Приједлога ПЕР РС 2025–2027.

У циљу утврђивања најбољег модела новог система плата у Републици Српској, у марту 2024. године на Јахорини је одржана дводневна радионица „Најнижа плата као основица за креирање новог система плата у Републици Српској“, у организацији Савеза синдиката Републике Српске, а кроз пројекат “EU for Civil Society (EU4CS)“. У раду радионице учествовали су представници Савеза синдиката Републике Српске, Министарства рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске, Министарства финансија Републике Српске, Инспектората Републике Српске и Пореске управе Републике Српске.

На конференцији „Нови систем плата у Републици Српској“, коју је подржала Међународна организација рада (МОР), одржаној 27. августа 2024. у Бањалуци, Савез синдиката Републике Српске представио је детаљан приједлог како побољшати одређивање плата у Републици Српској. Предметни приједлог је предмет преговора између синдиката, послодаваца и Владе Републике Српске.

Дана 4. новембра 2024. године у Административном центру Владе Републике Српске у Бањалуци одржана је конференција „Изгледи за конкурентност Западног Балкана 2024“, на којој је представљен овогодишњи Извјештај о конкурентности на Западном Балкану за Босну и Херцеговину. Конференцију су организовали Организација за економску сарадњу и развој (ОЕСД) и Европска унија, у сарадњи са Министарством за европске интеграције и међународну сарадњу. У контексту анализе конкурентности, сарадња са ОЕСД-ом је веома значајна, посебно због тога што обезбјеђује јединствен форум на којем владе раде заједно на рјешавању економских, социјалних и еколошких изазова глобализације. Влада Републике Српске је дала препоруке за рјешавање проблема и изазова који су идентификовани у овогодишњем налазу конкурентности Западног Балкана, што је довољан показатељ спремности да одговори на све изазове и настави, институционално и координисано, са активним учешћем у раду и јачању конкурентности у југоисточној Европи.

У оквиру активности Владе Републике Српске на изради Приједлога буџета Републике Српске за 2025. годину и Приједлога ПЕР РС 2025–2027, у периоду од 22. до 29. новембра 2024. године одржане су консултације са представницима Привредне коморе Републике Српске, Уније послодаваца Републике Српске, Занатско-предузетничке коморе Републике Српске, Удружења пензионера Републике Српске, Савеза синдиката Републике Српске, Конфедерације синдиката Републике Српске, представницима

удружења произашлих из Одбрамбено-отаџбинског рата и представницима Омладинског савјета Републике Српске и Уније студената Републике Српске.

Имајући у виду све претходно наведено, а са намјером да у потпуности прати методологију и Смјернице Европске комисије за израду докумената који дефинишу економске политике за наредни средњорочни период, Приједлог ПЕР РС 2025–2027. године доставља се девети пут Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

Табела 2а: Изгледи буџета опште владе – Република Српска

		ESA	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
		код	X - 2	X - 1	X	X + 1	X + 2
			ниво	% БДП			
	Нето кредитирање (B9) по подсекторима						
1.	Општа влада	S13	-505,7	-2,4	-1,1	-0,2	1,6
2.	Централна влада	S1311	-461,4	-1,8	-1,8	-0,9	0,8
3.	Државна влада	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4.	Локална влада	S1313	-34,3	-0,3	0,3	0,3	0,3
5.	Фондови социјалне сигурности	S1314	-9,9	-0,3	0,4	0,4	0,4
	Шира влада (S13)						
6.	Укупан приход	TP	6.384,6	42,5	44,9	44,9	45,0
7.	укупна потрошња	TE	6.890,3	44,9	46,0	45,1	43,5
8.	Нето задуживање/кредитирање	EDP.B 9	-505,7	-2,4	-1,1	-0,2	1,6
9.	Издаци по каматама	EDP.D 41 укљ. FISIM	217,2	1,5	1,7	1,7	1,7
10.	Примарни биланс		-288,5	-0,9	0,5	1,5	3,3
11.	Једнократне и друге привремене мјере		-23,4	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
	Компоненте прихода						
12.	Укупан порез (12 = 12а + 126 + 12ц)		3.509,0	23,8	24,8	24,7	24,7
12.а	Порез на производњу и увоз	D2	2.762,4	18,3	19,0	18,8	18,8
12.6	Текући порези на приход и богатство	D5	745,3	5,4	5,7	5,8	5,9
12.ц.	Порез на капитал	D91	1,4	0,04	0,03	0,03	0,03
13.	Социјални доприноси	D61	2.282,6	15,0	15,8	16,0	16,1
14.	Приход од имовине	D4	115,1	0,8	0,8	0,8	0,8
15.	Остало (15 = 16 - (12 + 13 + 14))		477,9	2,9	3,5	3,4	3,4
16=6	Укупан приход	TP	6.384,6	42,5	44,9	44,9	45,0
п. м.: Пореско оптерећење (D2 + D5 + D61 + D91 - D995)			5.791,6	38,8	40,6	40,7	40,8
Одабране компоненте потрошње							
17.	Колективна потрошња	P32	1.763,9	11,5	11,8	11,5	11,1
18.	Укупни социјални трансфери	D62 + D63	3.274,7	21,6	21,9	21,8	21,6
18.а.	Неновчани социјални трансфери	P31 = D63	956,2	6,5	6,6	6,5	6,5
18.6.	Остали социјални трансфери осим неновчаних	D62	2.318,5	15,1	15,3	15,3	15,1

		ESA код	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
			X - 2	X - 1	X	X + 1	X + 2
			ниво	% БДП			
19=9	Издаци по каматама (укљ. ФИСИМ)	EDP.D 41 + ФИСИМ	217,2	1,5	1,7	1,7	1,7
20.	Субвенције	D3	288,3	2,0	1,6	1,4	1,3
21.	Инвестиције у стална средства	P51	793,5	4,8	5,3	5,3	4,5
22.	Остало (22 = 23 - (17 + 18 + 19 + 20 + 21))		552,7	3,5	3,7	3,3	3,2
23.	<u>Укупна потрошња</u>	TE	6.890,3	44,9	46,0	45,1	43,5
	п. м. накнада запосленима	D1	1.493,5	9,4	10,1	9,8	9,4

НАПОМЕНА:

У табели су консолидовани подаци за сектор опште владе Републике Српске који обухвата подсектор централне владе Републике Српске (буџет Републике Српске, корисници буџета Републике Српске унутар и изван Главне књиге трезора који имају властите рачуне, средства од пројеката финансираних из иностранства, средствима са есглов рачуна и буџети јавних предузећа „Путеви Републике Српске“ и „Аутопутеви Републике Српске“), подсектор јединица локалне самоуправе и подсектор фондова социјалне сигурности.

Табела 26: Изгледи буџета опште владе – Република Српска

		ESA код	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
			X - 2	X - 1	X	X + 1	X + 2
				ниво	у мил. KM		
	Нето кредитирање (B9) по подсекторима						
1.	Шира влада	S13	-505,7	-403,2	-199,6	-34,9	300,1
2.	Централна влада	S1311	-461,4	-296,7	-322,2	-161,0	156,4
3.	Државна влада	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4.	Локална влада	S1313	-34,3	-55,7	52,2	54,5	66,2
5.	Фондови социјалне сигурности	S1314	-9,9	-50,8	70,4	71,6	77,4
	Шира влада (S13)						
6.	Укупан приход	TP	6.384,6	7.133,6	7.884,1	8.260,4	8.688,5
7.	Укупна потрошња	TE	6.890,3	7.536,8	8.083,7	8.295,3	8.388,5
8.	Нето задуживање/кредитирање	EDP.B9	-505,7	-403,2	-199,6	-34,9	300,1
9.	Издаци по каматама	EDP.D41 укљ. ФИСИМ	217,2	253,9	291,5	314,8	333,6
10.	Примарни биланс		-288,5	-149,3	91,9	279,9	633,6
11.	Једнократне и друге привремене мјере		-23,4	-25,1	-12,5	-12,8	-12,7
	Компоненте прихода						
12.	Укупан порез (12 = 12a + 126 + 12ц)		3.509,0	3.990,4	4.352,4	4.544,9	4.771,3
12.a	Порез на производњу и увоз	D2	2.762,4	3.076,9	3.341,2	3.469,9	3.628,4
12.6	Текући порези на приход и богатство	D5	745,3	907,5	1.005,8	1.069,5	1.137,2

		ESA код	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
			X - 2	X - 1	X	X + 1	X + 2
			ниво	у мил. КМ			
12.ц.	Порез на капитал	D91	1,4	6,0	5,4	5,5	5,7
13.	Социјални доприноси	D61	2.282,6	2.526,7	2.780,1	2.941,7	3.112,5
14.	Приход од имовине	D4	115,1	136,4	141,2	147,8	155,3
15.	Остало (15 = 16 - (12 + 13 + 14))		477,9	480,1	610,3	626,0	649,4
16=6	Укупан приход	TP	6.384,6	7.133,6	7.884,1	8.260,4	8.688,5
п. м.: Пореско оптерећење (D2 + D5 + D61 + D91 - D995)			5.791,6	6.517,1	7.132,5	7.486,6	7.883,9
Одабране компоненте потрошње							
17.	Колективна потрошња	P32	1.763,9	1.929,4	2.069,4	2.123,6	2.147,5
18.	Укупни социјални трансфери	D62 + D63	3.274,7	3.628,2	3.852,1	4.015,3	4.163,6
18.а.	Неновчани социјални трансфери	P31 = D63	956,2	1.088,5	1.155,6	1.204,6	1.249,1
18.б.	Остали социјални трансфери осим неновчаних	D62	2.318,5	2.539,7	2.696,4	2.810,7	2.914,5
19=9.	Издаци по каматама (укљ. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	217,2	253,9	291,5	314,8	333,6
20.	Субвенције	D3	288,3	332,3	288,2	266,1	256,1
21.	Инвестиције у стална средства	P51	793,5	810,3	933,3	971,1	873,4
22.	Остало (22 = 23 - (17 + 18 + 19 + 20 + 21))		552,7	582,7	649,2	604,4	614,5
23.	<u>Укупна потрошња</u>	TE	6.890,3	7.536,8	8.083,7	8.295,3	8.388,5
	п. м. накнада запосленима	D1	1.493,5	1.587,0	1.775,1	1.800,6	1.822,4

НАПОМЕНА:

У табели су консолидовани подаци за сектор опште владе Републике Српске који обухвата подсектор централне владе Републике Српске (буџет Републике Српске, корисници буџета Републике Српске унутар и изван Главне књиге трезора који имају властите рачуне, средства од пројеката финансираних из иностранства, средствима са есгџоу рачуна и буџети јавних предузећа „Путеви Републике Српске“ и „Аутопутеви Републике Српске“), подсектор јединица локалне самоуправе и подсектор фондова социјалне сигурности.

Табела 3: Потрошња шире владе по функцијама

% од БДП-а		COFOG Код	2023	2024	2025	2026	2027
			X-2	X-1	X	X + 1	X + 2
1.	Генералне јавне услуге	1	830,9	993,4	1.062,7	1.092,2	1.122,2
2.	Одбрана	2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
3.	Јавни ред и безбједност	3	444,2	479,1	484,4	485,6	488,1
4.	Економски послови	4	756,5	786,7	911,9	952,5	864,2
5.	Заштита околиша	5	32,3	31,2	32,3	33,7	34,5
6.	Стамбени смјештај и објекти у заједници	6	159,6	192,7	190,4	197,7	201,9

% од БДП-а		COFOG Код	2023	2024	2025	2026	2027
			X-2	X-1	X	X +1	X +2
7.	Здравство	7	1.292,1	1.362,9	1.493,7	1.518,9	1.541,3
8.	Рекреација, култура и вјера	8	237,9	227,8	241,7	247,7	252,2
9.	Образовање	9	714,7	741,5	765,0	769,5	774,3
10.	Социјална заштита	10	2.422,0	2.721,6	2.901,7	2.997,4	3.109,8
11.	Укупна потрошња (ставка 7 = 26 у табели 2)	TE	6.890,3	7.536,8	8.083,7	8.295,3	8.388,5

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
ПРИЈЕДЛОГА ПРОГРАМА ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ЗА ПЕРИОД 2025–2027. ГОДИНЕ

(по хитном поступку)

I УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење Програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године, садржан је у Амандману XXXII на члан 68. т. 8. и 17. Устава Републике Српске, према којима Република Српска, између осталог, уређује и обезбјеђује основне циљеве и правце привредног развоја, као и мјере за усмјеравање развоја, те финансирање остваривања права и дужности Републике, а према члану 70. Устава Народна скупштина доноси законе, друге прописе и опште акте.

II УСКЛАЂЕНОСТ СА УСТАВОМ, ПРАВНИМ СИСТЕМОМ И ПРАВИЛИМА НОРМАТИВНОПРАВНЕ ТЕХНИКЕ

Према Мишљењу Републичког секретаријата за законодавство број: 22.03-020-3166/24 од 4. децембра 2024. године, Уставни основ за доношење Програма економских реформи за период 2025–2027. године садржан је у Амандману XXXII на члан 68. т. 8. и 17. Устава Републике Српске, према којима Република Српска, између осталог, уређује и обезбјеђује основне циљеве и правце привредног развоја, као и мјере за усмјеравање развоја, те финансирање остваривања права и дужности Републике, а према члану 70. Устава Народна скупштина доноси законе, друге прописе и опште акте.

У складу са Програмом рада Владе Републике Српске, овим програмом утврђене су кључне реформске области које су дефинисане кроз пет реформских стубова: економски раст, дигитализација, реформа јавних предузећа, здравствена и социјална политика и демографска обнова Републике Српске. У оквиру сваког од реформских стубова дефинисане су политике и динамика њихове реализације, с циљем унапређења фискалне и економске позиције Републике Српске.

Приједлогом програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године, а у складу са Смјерницама Европске комисије, утврђен је ужи сет структурних реформи у односу на претходне године, те је у оквиру дефинисаних области предложено седам структурних реформи, а у оквиру њих 22 реформске мјере. Ове мјере односе се на: унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања; повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање; енергетску и зелену транзицију; убрзану дигиталну трансформацију; модернизацију и обнову транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде; повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада; унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите.

За сваку од области приказана је анализа стања и утврђене препреке за конкурентност и одрживи и инклузивни раст у односу на сваку од седам структурних реформи, те су предложене одговарајуће мјере. Свака мјера је детаљно разрађена на начин да је прво извршена анализа главних препрека у оквиру реформске области којој та мјера припада, затим је описана сама мјера и дата динамика реализације мјере по активностима, те дефинисани индикатори резултата и очекивани утицај на

конкурентност. Поред тога, извршена је процјена трошкова и извора финансирања, анализиран очекивани утицај, а посебно су наглашени потенцијални ризици за реализацију мјере и планиране мјере ублажавања.

Овај секретаријат констатује да је обрађивач, у складу са чланом 213. Пословника Народне скупштине Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 66/20), навео разлоге за доношење овог програма по хитном поступку.

Будући да је Републички секретаријат за законодавство утврдио да је овај приједлог усклађен са Уставом и правним системом Републике, мишљења смо да се Приједлог програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године (по хитном поступку) може упутити на даље разматрање.

III УСКЛАЂЕНОСТ СА ПРАВНИМ ПОРЕТКОМ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Према Мишљењу Министарства за европске интеграције и међународну сарадњу број: 17.03-020-3069/24 од 3. децембра 2024. године, а након увида у прописе Европске уније и анализе Приједлога програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године, по хитном поступку, није установљено да постоје обавезујући секундарни извори права који су релевантни за предмет уређивања достављеног приједлога. Због тога у Изјави о усклађености стоји оцјена „Непримјењиво“.

У Мишљењу је констатовано да је израђивач приликом израде Програма узео у обзир Смјернице Европске комисије за Програм економских реформи земаља кандидата и потенцијалних кандидата од 2025. до 2027. године¹²⁷.

Поред наведеног, у раду су коришћени и следећи акти:

- Процјена Европске комисије за Програм економских реформи за Босну и Херцеговину за период 2024–2026. година¹²⁸;
- Заједнички закључци процеса Економског и финансијског дијалога између Европске уније и партнера са Западног Балкана, Турске, Грузије, Републике Молдавије и Украјине (дио који се односи на БиХ)¹²⁹;
- Документ са усаглашеним квалитативним и квантитативним корацима и активностима из Нацрта описног дијела Плана реформи за спровођење Плана раста за Западни Балкан.

IV РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ПРОГРАМА

Програмом рада Владе Републике Српске за 2024. годину и Програмом рада Народне скупштине Републике Српске за 2024. годину¹³⁰ планирана је израда Програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године.

Програм економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године представља основ за планирање рада институција Републике Српске у 2025. години, као и у наредне двије године.

¹²⁷ Guidance for the Economic Reform Programmes 2025–2027 of candidate countries and potential candidates.

¹²⁸ Commission staff working document Economic Reform Programme of Bosnia and Herzegovina (2024–2026) Commission Assessment; Brussels, 12. 4. 2024. SWD (2024) 118 final.

¹²⁹ Joint Conclusions of the Economic and Financial Dialogue between the EU and the Western Balkans Partners, Türkiye, Georgia, Republic of Moldova and Ukraine Brussels, as approved by the participants of the Dialogue on 14 May 2024. 14 May 2024.

¹³⁰ „Службени гласник Републике Српске“, број 24/24.

V РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ПРОГРАМА ПО ХИТНОМ ПОСТУПКУ

Рокови за усвајање Буџета Републике Српске за 2025. годину, који прати и Програм економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године, прецизно су утврђени Законом о буџетском систему Републике Српске¹³¹, односно Програмом рада Владе Републике Српске за 2024. годину и Програмом рада Народне скупштине Републике Српске за 2024. годину.

Чланом 213. став 2. Пословника Народне скупштине Републике Српске¹³² дата је могућност, изузетно, за доношење закона и других општих аката по хитном поступку, у случају када се уређују питања и односи настали услјед околности које нису могле да се предвиде, а недоношење закона или општег акта по хитном поступку могло би проузроковати штетне посљедице по живот и здравље људи, безбједност Републике и рад органа и организација или ако је то у општем интересу.

Будући да су Програм економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године и Буџет Републике Српске за 2025. годину плански документи за спровођење Владиних политика и приоритета, да у потпуности прате један други, те да су обављене консултације са свим заинтересованим социјалним партнерима, уважавајући кратко вријеме до краја 2024. године и немогућност доношења кроз редовну процедуру, потребно је усвојити Приједлог програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године по процедури за доношење по хитном поступку.

Поред наведеног, потребно је напоменути да је Програм економских реформи Републике Српске документ који се, између осталог, израђује у складу са Смјерницама Европске комисије и роковима дефинисаним од Европске комисије, према којима је његово усвајање од Народне скупштине Републике Српске неопходно до краја 2024. године.

VI ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОЖЕНИХ РЈЕШЕЊА

Оквир за израду Поглавља 5. Приједлога ПЕР РС 2025–2027. године су Програм рада Владе Републике Српске¹³³ и Смјернице Европске комисије за Програме економских реформи 2024–2026 земаља кандидата и потенцијалних кандидата (у даљем тексту: Смјернице Европске комисије).

Програмом рада Владе Републике Српске утврђене су кључне реформске области које су дефинисане кроз пет реформских стубова: 1) Економски раст, 2) Дигитализација, 3) Реформа јавних предузећа, 4) Здравствена и социјална политика и 5) Демографска обнова Републике Српске. У оквиру сваког од реформских стубова дефинисане су политике и динамика њихове реализације, с циљем унапређења фискалне и економске позиције Републике Српске.

Области идентификоване у Смјерницама Европске комисије кореспондирају дефинисаним реформским стубовима у Програму рада Владе Републике Српске¹³⁴, односно утврђеним реформама у оквиру истих.

У складу са Смјерницама Европске комисије, Приједлог ПЕР РС 2025–2027. године обухвата: општи оквир политике и циљева; имплементацију Заједничких закључака са Економског и финансијског дијалога између ЕУ и Западног Балкана и Турске (Смјернице за политике); макроекономски оквир; фискални оквир; структурне

¹³¹ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 121/12, 52/14, 103/15 и 15/16.

¹³² „Службени гласник Републике Српске“, број 66/20.

¹³³ Од 21. децембра 2022. године.

¹³⁴ Од 21. децембра 2022. године.

реформе за период 2025–2027; трошкове и финансирање структурних реформи, као и институционална питања и укљученост заинтересованих страна.

На основу кретања макроекономских показатеља Републике Српске, у претходном периоду и у периоду јануар–септембар 2024. године, привредних активности у Републици Српској и земљама окружења, започетих активности и планираних политика Владе Републике Српске, израђене су процјене и пројекције кретања макроекономских показатеља Републике Српске за период 2025–2027. година, презентоване у Поглављу 3.

У околностима бројних екстерних и интерних изазова Република Српска је у 2023. години остварила превредни раст од 1,9%. Расположиви подаци за прва два квартала 2024. године, указују на наставак раста привредне активности у Републици Српској, по просјечној стопи од 2,5% (при чему је раст БДП-а на нивоу квартала износио 2,8% и 2,2% респективно).

Пројектоване стопе привредног раста Републике Српске у периоду 2025–2027. године износе 2,8%, 3,1% и 3,3% респективно.

Поглавље 5. Приједлога ПЕР РС 2025–2027. године обухвата анализу стања ресорних министарстава по областима, идентификацију кључних препрека за конкурентност и одрживи и инклузивни раст, те структурне реформе и реформске мјере усмјерене на рјешавање главних изазова идентификованих у анализи, те у оквиру три области (са подобластима) идентификованих Смјерницама Европске комисије:

I Конкурентност – укључујући подобласти: 1) Пословно окружење и смањење неформалне економије, 2) Јавна предузећа, 3) Реформе економске интеграције, 4) Пољопривреда, индустрија и услуге и 5) Истраживање, развој и иновације;

II Одрживост и отпорност – укључујући подобласти: 1) Зелена транзиција, 2) Дигитална трансформација, 3) Реформе тржишта енергије и 4) Реформе тржишта транспорта,

III Људски капитал и социјалне политике – укључујући подобласти: 1) Образовање и вјештине, 2) Запосленост и тржиште рада, 3) Социјална заштита и инклузија и 4) Здравствена заштита.

У контексту идентификације кључних препрека за конкурентност и одрживи и инклузивни раст, уобзирени су главни изазови за јачање конкурентности и дугорочног и инклузивног раста, из Процјене Европске комисије за ПЕР 2024–2026, у оквиру које су у Поглављу 4. Главни макрорелевантни структурни изазови, идентификовани главни структурни изазови који се односе на: спор темпо сустизања животног стандарда ЕУ, слабости у економском управљању, недостатке у пословном окружењу који се рефлектују на резултате на тржишту рада и успоравају унапређење конкурентности, недовољан квалитет образовања, заостатак у дигиталној транзицији, те неопходно законодавство и улагања с циљем удаљавања од електричне енергије из угља и побољшање енергетске ефикасности.

Приједлог програма економских реформи Републике Српске за период 2025–2027. године, у складу са Смјерницама Европске комисије, усмјерен је на ужи сет структурних реформи у односу на претходне циклусе, како би фокус био првенствено на реализацији утврђених приоритета.

Уважавајући наведено, у Приједлогу ПЕР РС 2025–2027, у оквиру дефинисаних области предложено је **седам структурних реформи** и у оквиру њих **22 реформске мјере**, разрађене како слиједи:

ОБЛАСТ I: КОНКУРЕНТНОСТ

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања

Реформске мјере:

- 1) Унапређење и модернизација платног промета у земљи и са иностранством,
- 2) Унапређење услова пословања,
- 3) Унапређење управљања општинском непокретном имовином,
- 4) Унапређење доступности информација и квалитета прописа за пословање,
- 5) Јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности,
- 6) Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде,
- 7) Унапређење сектора слободног пружања услуга,
- 8) Унапређење атрактивности и препознатљивости туристичке понуде
- 9) Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање

Реформске мјере:

- 1) Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП,
- 2) Реструктурирање јавних предузећа – „Зелена транзиција“ електроенергетског сектора.

ОБЛАСТ II: ОДРЖИВОСТ И ОТПОРНОСТ

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Енергетска и зелена транзиција

Реформске мјере:

- 1) Одрживост производње и потрошње енергије,
- 2) Унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију,
- 3) Прелазак са линеарне на циркуларну економију.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Убрзана дигитална трансформација

Реформске мјере:

- 1) Стварање предуслова за дигиталну трансформацију,
- 2) Убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде

Реформска мјере:

- 1) Изградња и модернизација путне инфраструктуре,
- 2) Изградња и модернизација жељезничке инфраструктуре.

ОБЛАСТ III: ЉУДСКИ КАПИТАЛ И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада

Реформске мјере:

- 1) Запошљавање и тржиште рада, Промоција достојанственог рада и спровођење Гаранције за младе,
- 2) Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите

Реформске мјере:

- 1) Унапријеђена социјална и дјечија заштита уз одговарајућу информациону подршку и висок квалитет пружања услуга корисницима,
- 2) Квалитетније и доступније услуге здравствене заштите.

Наведене реформске мјере представљају континуитет реформских мјера Владе Републике Српске. Исте су у програмском циклусу 2025–2027 унапријеђене и њихов обухват је проширен, а на основу зрелости реформских мјера.

За сваку од области дата је анализа стања и главних препрека за конкурентност и одрживи и инклузивни раст према свакој од седам структурних реформи у оквиру три реформске области које су дефинисане Смјерницама Европске комисије, након чега су дефинисане мјере које би требало да у потпуности, или у дијелу, отклоне дефинисане препреке.

Свака мјера је детаљно разрађена на начин да је прво извршена анализа главних препрека у оквиру реформске области којој иста припада, затим описана сама мјера и дата динамика реализације исте по активностима, те дефинисани индикатори резултата и очекивани утицај на конкурентност. Поред тога, извршена је процјена трошкова и извора финансирања, анализиран очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање, а посебно су наглашени потенцијални ризици за реализацију мјере и планиране мјере ублажавања.

У области I **Конкурентност** дефинисане су двије структурне реформе: СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања и СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање.

Прва СТРУКТУРНА РЕФОРМА има за циљ **унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју**, унапређење услова пословања и јачање ланаца вриједности и снабдијевања. Њен садржај фокусиран је на **четири подобласти: Пословно окружење и смањење неформалне привреде; Јавна предузећа, Реформа**

економске интеграције и Пољопривреда, индустрија и услуге, дефинисане кроз девет реформских мјера.

Прва област обухвата четири реформске мјере: **унапређење и модернизација платног промета** у земљи и са иностранством, **унапређење услова пословања**, чија имплементација има за циљ смањење неформалне привреде и сиве економије, **унапређење управљања општинском непокретном имовином** с циљем осигурања економског раста, заштите јавног интереса и интереса јединица локалне самоуправе и **унапређење доступности информација и квалитета прописа за пословање**. Модернизацијом платних система и унапређењем регулаторног оквира биће створени предуслови за прикључење Републике Српске, БиХ, јединственом подручју за плаћање у еврима, што ће омогућити повећање конкуренције на тржишту платних услуга у смислу појаве нових пружалаца платних услуга и нових врста платних услуга, а корисницима платних услуга омогућити и понудити нова рјешења за боље управљање личним и пословним финансијама. Унапређење услова пословања има за циљ повећање конкурентности и продуктивности привреде и смањења сиве зоне с циљем повећања плата и смањења неформалне економије у области рада. Посљедња мјера подразумијева унапређење доступних информација јавности, са фокусом на пословну заједницу, на начин да се постојећа Јединствена контакт тачка за пословање унаприједи у смислу пружања свеобухватних информација о процедурама за обављање дјелатности, што би за циљ требало да има повећање конкурентности и атрактивности Републике Српске као дестинације за привлачење страних директних инвестиција.

У оквиру друге области предвиђена је реализација мјере која се односи на даље **јачање инфраструктуре квалитета**. Иста приоритетно обухвата наставак активности на унапређењу јавно доступног Регистра важећих прописа и овлашћених тијела за оцјену усклађености, информационе тачке за привреднике, увознике и потрошаче о производима, о важећим прописима и стандардима о производима и о домаћим именованим сертификационим тијелима и сертификацији признатој у окружењу и ЕУ.

У оквиру треће области дефинисане су три мјере, које се односе на **јачању ланаца вриједности и снабдијевања, унапређење сектора слободног пружања услуга и унапређење туристичке понуде**. Предвиђене активности у оквиру прве мјере, односе се, између осталог, на повезивање примарне производње са прерађивачким капацитетима, као и на активности усмјерене на повећање извоза. Друга мјера има за циљ поједностављење административних поступака у области пружања услуга и већу транспарентност, смањење или укидање баријера развоју услужних дјелатности. Све наведено за циљ би имало развој сектора услужних дјелатности и допринијело би креирању нових радних мјеста. Посљедња мјера има за циљ развој туристичких производа, односно туристичке понуде која је атрактивна за међународно тржиште и изградња недостајуће туристичке инфраструктуре која би подржала понуду у земљи

У оквиру четврте области предвиђена је реализација мјере која се односи на **успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом** и подршку технолошком развоју привредних субјеката, укључујући јачање њихове технолошке опремљености, те дигитализацију привредног сектора и његову сарадњу са научноистраживачким институцијама. Реализација мјере ће помоћи домаћој привреди да ефикасније искористи своје потенцијале и да се боље позиционира на глобалним тржиштима и у међународним ланцима вриједности.

Основни циљ друге СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ у области Конкурентност је **повећање ефикасности пословања јавних предузећа**, што ће за резултат имати унапређење конкурентности истих, али и читаве економије Републике Српске, смањење ризика по јавне финансије, те стварање фискалног простора за пружање других јавних услуга. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двije реформске мјере.

Прва има за циљ **унапређење функције управљања и надзора сектора јавних предузећа**, укључујући и повећање транспарентности њиховог пословања, као и одговорности. Кључне активности се односе на измјену регулаторног оквира, као и промјену политика у области управљања јавним предузећима и транспарентности јавних предузећа усклађених са најбољом праксом (смјерницама OECD-а). С тим у вези, потребно је успостављање, с једне стране, одговарајућих механизма подстицаја, одговорности и независности у управљању јавним предузећима, а с друге стране, механизма координације владиних органа у надзору над пословањем јавних предузећа.

Друга реформска мјера односи се **реструктурисање јавних предузећа**. Влада Републике Српске је у претходном периоду идентификовала приоритете и покренула реформу тржишта електричне енергије, реструктурирање и реорганизацију МХ Електропривреда Републике Српске а. д. Требиње. Исто обухвата наставак функционалне и правне реорганизације електродистрибутивне дјелатности уз успостављање адекватних механизма надзора и контроле активности, с циљем раздвајања и спречавања дискриминације учесника на тржишту и нарушавања конкуренције.

У области II **Одрживост и отпорност** дефинисане се три структурне реформе: СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Енергетска и зелена транзиција, СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Убрзана дигитална трансформација и СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде.

Циљ прве СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је спровођење **енергетске транзиције** уз обезбјеђење енергетске сигурности и енергетске независности, приступачних цијена енергије за домаћинства и привреду, реформу тржишта уз интеграцију у ЕУ тржиште, као и повећање ефикасности производње и употребе енергије и већи удио ОИЕ у енергетском миксу. Структурна реформа адресира неколико изазова усмјерених на обезбјеђење енергетске безбједности и конкурентности енергетског система.

Ова реформа има значајне макрофискалне импликације на средњи и дуги рок. Кашњење у транспозицији и имплементацији ЕУ ЕТС и НЕМО директиве смањило би конкурентност производње електричне енергије из термоелектрана и енергетски интензивних производа и услуга. Да би се тај ризик смањило или избјегао утицај СВМ европског механизма прекограничног опорезивања потребно је успоставити системе НЕМО, ЕТС, МРВ, уз повећање удјела производње електричне енергије из ОИЕ у домаћој потрошњи електричне енергије и повећање енергетске ефикасности. Садржај структурне реформе фокусиран је у три области.

Прва мјера се тиче **одрживости производње и потрошње енергије** и повећање удјела обновљивих извора у производњи електричне енергије. С тим у вези, потребно је припремити усвајање Енергетског и климатског плана Републике Српске, и у складу с тим извршити ажурирање Стратегије развоја енергетике са пројекцијама до 2050.

године, као и утврдити реализацију активности дефинисаних Стратегијом обнове зграда у Републици Српској до 2050. године, која се налази у процедури усвајања.

Друга мјера се односи на пружање подршке предузећима **за унапређење технолошког нивоа и прелазак на зелену и циркуларну економију** кроз финансијску подршку, за имплементацију пројеката у предузећима и информативну подршку, за подизање свијести, размјену информација и обуке.

Посљедња реформска мјера у оквиру предметне структурне реформе усмјерена је на **прелазак са линеарне на циркуларну економију**. Иста обухвата активност финансијске подршке реализацији пројеката у енергетици и индустрији који имају утицај на заштиту животне средине, а који се односе на реконструкцију/иновирање постојећих технолошких процеса, ефикасније коришћење сировина и енергије у производном процесу, развој производа са смањеним штетним утицајем на животну средину, увођење стандарда за управљање заштитом животне средине, смањење стварања отпада, рециклажу и слично. Такође, привредницима ће се пружати информативна подршка (подизање свијести, размјена информација и добрих пракси) и организовати обуке у вези са спровођењем ове транзиције.

Основни циљ друге СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ у области Одрживост и отпорност представља **унапређење процеса пружања услуга и пословања привреде и јавне управе** Републике Српске, уз **безбједну употребу информационо-комуникационих технологија** (ИК технологија). Наведена структурна реформа треба да допринесе унапређењу ефикасности, конкурентности и иновативности система јавне управе и привреде. Само на тај начин, могуће је унаприједити привредну продуктивност и обезбиједити радна мјеста за високо образовани кадар у Републици Српској. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва мјера се односи на **стварање предуслова за дигиталну трансформацију** кроз унапређење инфраструктуре за широкопојасни интернет, с обзиром на то да он представља основ за све друге дигиталне услуге, с посебним акцентом на побољшање распрострањености у руралним подручјима, те потпуно успостављање инфраструктурних и регулаторних предуслова који ће омогућити систематичнији процес дигиталне трансформације у наредном периоду. Реализацијом наведених активности финализирао би се процес дигиталне трансформације и створили предуслови за даљи раст привреде и отварање нових радних мјеста у различитим секторима, посебно у технолошким индустријама.

Друга мјера је усмјерена на **убрзани развој ИК дјелатности**, односно индустрије ИК технологија и процес дигитализације пословања и пословних процеса и степен интеграције дигиталних технологија у привреди. Убрзани развој ИКТ привреде не само да би отворио нова, добро плаћена радна мјеста, већ би омогућио убрзани процес дигитализације привреде Републике Српске, водећи ка расту укупне продуктивности друштва.

Циљ треће СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је **модернизација и обнова транспортне инфраструктуре**, прије свега инфраструктуре која чини саставни дио европске транспортне мреже (ТНТ) уз пуну примјену ITS и успостављање интероперабилности електронске наплате путарине са другим земљама Западног Балкана.

Главни циљ реформе је развој транспортног система у складу са потребама Републике Српске, тако да у сваком тренутку може допринијети до сваке заједнице на адекватан, безбједан, поуздан и ефикасан начин. Циљ је транспортни систем који ће да буде тржишно оријентисан, компатибилан и интегрисан у ЕУ, у сталној сарадњи са сусједним државама, те који развија комплементарне стратегије и олакшава одвијање међународног саобраћаја. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва се односи на **изградњу и реконструкцију путне инфраструктуре**, отпорне на климатске промјене, са задовољавајућим нивоом безбједности, чија реализација ће допринијети испуњавању економских критеријума за приступање ЕУ и имплементацији релевантних политика из процеса придруживања.

Друга је усмјерена на **конкурентан, иновативан, инклузиван и сигуран развој укупног система жељезница** који доприноси већем укључивању жељезничког превоза на тржишту, повећању одрживости и једнаких могућности свих корисника жељезничког транспорта.

У области III **Људски капитал и социјалне политике** дефинисане су двије структурне реформе: СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада и СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите.

Основни циљ прве СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је **повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада**, те повећање ефикасности обука и осталих програма активне политике запошљавања за све категорије незапослених. Такође, овом реформом планира се даље унапређење система за средњорочно праћење и пројекције потреба на тржишту рада. На крају, истом ће се адресирати проблем недостатка квалификоване радне снаге одређених профила услјед све интензивнијих миграција становништва. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва мјера има за циљ успостављање **функционалнијег тржишта рада** са аспекта бољих политика запошљавања, конструктивног социјалног дијалога усмјереног на унапређење услова рада и повећање продуктивности, као и системска рјешења у погледу запошљавања и задржавања младих у Републици Српској кроз успостављање институционалних капацитета у секторима за подршку запошљавању младих и пилотирање програма Гаранција за младе.

Друга реформска мјера у овој области има за циљ да обезбјеђење **ефикаснијег одговора образовног система на потребе привреде, технолошке промјене и потребе за новим компетенцијама**, кроз јачање приступа и квалитета образовања. Мјера ће се, између осталог, фокусирати на успостављање функционалнијег тржишта рада са аспекта бољих политика запошљавања, конструктивног социјалног дијалога усмјереног на унапређење услова рада и повећање продуктивности, као и системска рјешења у погледу запошљавања младих и задржавања у Републици Српској. Повећање ефикасности образовања, па посредно и тржишта рада, у значајној мјери ће утицати на конкурентност привреде Републике Српске, чији је крајњи циљ смањење стопе незапослености.

Основни циљ друге СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је **унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите**, а реализација реформских мјера ће директно имати утицај на побољшање животних услова корисника социјалне и здравствене заштите, као и услова рада и компетенција запослених у оквиру истих. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва мјера се односи на **унапријеђену социјалну и дјечију заштиту уз одговарајућу информациону подршку и квалитет пружања услуга корисницима**. У том оквиру је, између осталог, планиран развој стандарда, критеријума и нормативе за обављање стручних послова у области социјалне заштите у оквиру Завода за социјалну заштиту. Реформска мјера предвиђа и успостављање Центра за васпитање дјеце и омладине.

Друга мјера је усмјерена на активности пружања **квалитетније и доступније услуге здравствене заштите**, укључујући обезбеђење одрживог финансирања система здравствене заштите. Реализацијом планираних активности биће успостављен финансијски одржив систем, који ће омогућити ефикаснију здравствену заштиту и на тај начин побољшати здравље становништва, а самим тим и бољу радну продуктивност и ефикасност.

Структурна реформа је формулисана у складу са усвојеним стратешким документима, и то: Стратегијом социјалне заштите Републике Српске за период 2023–2029 година, која се налази у процедури усвајања, Стратегијом унапређења друштвеног положаја лица са инвалидитетом у Републици Српској 2017–2026¹³⁵, Стратегијом за унапређење положаја старијих лица у Републици Српској за период од 2019. до 2028. године¹³⁶, Стратегијом примарне здравствене заштите у Републици Српској и Стратегијом за секундарну и терцијарну здравствену заштиту у Републици Српској.

Даље, ова структурна реформа директно адресира дио препоруке са Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске, из маја 2023. године, у дијелу који указује на потребу *коришћења расположивог фискалног простора за циљану подршку рањивих домаћинстава*. Иста се ослања и на Циљеве одрживог развоја, и то: 1 – Свијет без сиромаштва, 3 – Здравље и благостање, 5 – Родна равноправност и 10 – Смањење неједнакости.

На крају, потребно је истаћи да су по областима реформе дате само кључне реформске мјере које подразумевају јавне политике које се баве препрекама основних покретача раста и доприносе праведнијој и инклузивнијој економији, укључујући политике које модернизују тржиште рада и чине их прилагодљивијим и одговарајућим, те чине тржишта производа и услуга ефикаснијим, поједностављују регулаторно окружење за предузећа уз повећање укупне транспарентности у привреди, док постоји значајан број мјера које нису структурне, али ће њихова реализација допринијети реализацији претходно дефинисаних циљева Владе Републике Српске.

¹³⁵ „Службени гласник Републике Српске“, број 44/17.

¹³⁶ „Службени гласник Републике Српске“, број 88/19.

VII ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И ЕКОНОМСКА ОПРАВДАНОСТ ДОНОШЕЊА ПРОГРАМА

Мјере дефинисане у Приједлогу програма економских реформи за период 2025–2027. године, по хитном поступку, усклађене су са Приједлогом буџета Републике Српске за 2025. годину, по хитном поступку, као и другим изворима финансирања којим се обезбјеђују средства за њихову реализацију, те стратешким документима Републике Српске.